

ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทยในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

นางสาวนันทนา เดชกำธร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ISBN 974-53-2495-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COMMUNICATION STRATEGIES TO RAISE ECOTOURISM CONSCIOUS
AMONG THAI TEENAGERS

Miss Nunthana Dejkamthorn

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Arts in Mass Communication

Department of Mass Communication

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

ISBN 974-53-2495-7

นันทนา เดชกำธร : ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. (COMMUNICATION STRATEGIES TO RAISE ECOTOURISM CONSCIOUS AMONG THAI TEENAGERS) อ. ที่ปรึกษา : รศ.สุธี พลพงษ์ ,หน้า 280 . ISBN 974-53-2495-7.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับเยาวชนไทย และเพื่อวิเคราะห์แผนปฏิบัติการสื่อสารในการสร้างจิตสำนึก การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสังเกตการณ์ภาคสนาม โดยศึกษาโครงการเชิงอนุรักษ์ของ 4 องค์กร คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพบว่าทั้ง 4 หน่วยงานมียุทธศาสตร์เชิงนโยบายที่มุ่งเน้นไปเรื่องปัญหาของธรรมชาติและป่าไม้ การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างความร่วมมือ การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวที่คนศึกษาอย่างถูกวิธีให้กับเยาวชน ซึ่งแต่ละหน่วยงานได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้มีความสอดคล้องกับนโยบายเพื่อเป็นกรอบในการทำงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในการกำหนดนโยบายนั้นหน่วยงานจะทำการพิจารณาว่าปัญหาใดที่เป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่พบในปัจจุบันหรือเป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้จะพิจารณาจากนโยบายของภาครัฐเป็นองค์ประกอบว่ามีแนวโน้มที่ต้องการแก้ปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทยพบว่า โครงการทั้ง 4 ได้ใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสารทั้งแบบการมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่มและการทดลองปฏิบัติ โดยเป็นกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ที่เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการสื่อสารระหว่างกันภายในกิจกรรมกลุ่ม โดยเรียนรู้และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ร่วมกันสังเกต มีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะคิด และประสบการณ์ภายในกลุ่มเยาวชน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมกับกิจกรรม ได้เรียนรู้เชิงประจักษ์คือได้รับประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และได้ทดลองปฏิบัติกับกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและเกิดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แผนปฏิบัติการสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกวิเคราะห์ได้ว่า โครงการทั้ง 4 ใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่แตกต่าง เช่น กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์ ภาพ วิดีโอ บทกวี การแสดงละคร วิทยากร การแสดงดนตรีท้องถิ่น การใช้เทียนสร้างกิจกรรม(กิจกรรมพิธีเทียน) เป็นวิธีการสื่อสารเพื่อกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความสนใจกับกิจกรรม อันจะนำไปสู่การรับรู้และความตระหนักด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยสอดคล้องเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความรู้ในการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ

ภาควิชา การสื่อสารมวลชน
สาขาวิชา การสื่อสารมวลชน
ปีการศึกษา 2549

ลายมือชื่อนิสิต.....หิวงททา เดชกำธร.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....๗๕.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4685220428 : MAJOR MASS COMMUNICATION

KEY WORD: Communication Strategies / Policy / Ecotourism / Conscious / Organization / Participation / Conservation

NUNTHANA DEJKAMTHORN :COMMUNICATION STRATEGIES TO RAISE ECOTOURISM CONSCIOUS AMONG THAI TEENAGERS. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF.SUTEE POLPHONG, 280 pp. ISBN 974-53-2495-7.

The objective of this research is to analyze the communication strategies and strategic measures to raise the eco-tourism conscious among Thai teenagers. The research is based on a qualitative research methodology using an in-depth interview, field observation, and also a study of many conservative projects of 4 organizations. They are Tourism Authority of Thailand (TAT), The Department of Environmental Quality Promotion, The Rabbit in the Moon Foundation, and The Foundation for the Protection of Environment and Tourism.

The study finds that all 4 organizations have familiar primary strategies with the following aims: i) to create the understanding of natural problems and environmental issues, ii) to pool the concerted effort in conserving the environment, and iii) to promote conservative traveling modes among teenagers. The objectives of each project have been set up with an intention to ensure that the implementation will be carried out in the same direction. In formulating the plans, the organizations will consider the current environmental problems as well as the government's environmental conservation policy with an intention to prioritize which problem requires a more urgent solution.

From the above mentioned communication strategies, there are many communication methods used in those 4 projects. They are participation, empirical learning, group dynamic, and practical test. The activities allow teenagers to participate and communicate in group. They will learn how to work as a team, how to make an observation, and how to communicate with each other to share their knowledge, attitudes, and experiences within a group. The purpose of such activities is to let the participants learn empirically from direct experience so that they can create an in-depth understanding of environment conservation and eco-tourism.

Department Mass Communication
Field of study Mass Communication
Academic year 2006

Student's signature... *Nunthana Dejkamthorn*
Advisor's signature... *Sutee Polphon*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณผู้มีพระคุณทุกท่านที่ต่างมีส่วนช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอบขอบคุณบุคคลที่สำคัญในชีวิต คุณพ่อ คุณแม่และพี่ชาย สำหรับกำลังใจเมื่อยามท้อถอย และความห่วงใยที่มีให้ตลอดเวลา คอยรับฟังปัญหาต่าง ๆ เมื่อเวลาที่ต้องการความช่วยเหลือ ขอขอบพระคุณที่สนับสนุนและโอกาสที่ดีที่มอบให้

ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับรองศาสตราจารย์สุธี พลพงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความกรุณาในการให้คำปรึกษา คำแนะนำต่าง ๆ เพื่อให้งานวิจัยออกมาเป็นวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์ที่สุด ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญเรือน กิติวัฒน์ ที่กรุณาเป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติ กันภัย ที่กรุณาเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ และขอขอบพระคุณสำหรับคำแนะนำที่ดีที่มีแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณอาจารย์ในภาควิชาสื่อสารมวลชนทุกท่านที่มีส่วนช่วยประสานวิชาให้แก่ผู้วิจัย และสามารถนำมาใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ ทีมงานและเยาวชนจากโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีของมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช 2547 ของมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและโครงการนักท่องเที่ยวงุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำหรับความร่วมมือที่ดีตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยเข้าไปดำเนินการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ขอขอบคุณพี่ดี พี่น้ำผึ้ง คุณลุงสุวรรณ ตึก พี่วิเชียร คุณชาญชัย พี่อาร์ต คุณศุภฤกษ์ สำหรับความช่วยเหลือด้านข้อมูลและดูแลผู้วิจัยเป็นอย่างดีในการลงพื้นที่ ขอขอบคุณจากใจ เรื่อง เพชร น้ำหวาน พี่ยุพา ก๊อบจอย กบ เล็ก โจซี่ ปอม สำหรับคำแนะนำและการรับฟังเรื่องต่าง ๆ ของผู้วิจัย โดยเฉพาะ บี เกด ขอขอบคุณทุกคนสำหรับมิตรภาพในความเป็นเพื่อนที่คอยให้กำลังใจกัน

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สามารถเสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความช่วยเหลือของบุคคลทั้งหลายที่ได้กล่าวมา รวมถึงบุคคลที่ผู้วิจัยไม่ได้กล่าวถึงไว้ ณ ที่นี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง และขอมอบวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้กับทุกท่านที่เห็นคุณค่า และรู้สึกถึงความเหนื่อยยากของวิทยานิพนธ์เล่มนี้และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ให้แก่ทุกท่านได้ไม่มากนัก

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหานำวิจัย.....	11
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	11
ขอบเขตการวิจัย.....	11
ข้อสันนิษฐาน.....	12
นิยามศัพท์.....	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
แนวคิดเรื่องยุทธศาสตร์.....	14
แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบผสมผสาน.....	20
แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือเชิงอนุรักษ์.....	30
แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึก.....	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	48
การสัมภาษณ์เจาะลึก.....	48
การสังเกตการณ์ภาคสนาม.....	52
บทที่ 4 ผลวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
4.1 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย/โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม... 4.1.1 ยุทธศาสตร์เชิงนโยบาย.....	55 57

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ก. ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาอย่างถูกวิธีให้กับเยาวชนทั่วประเทศ รวมทั้งเยาวชนระหว่างประเทศด้วย.....	57
ข. สร้างความรู้ ความเข้าใจในหมู่สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนและสถาบันครอบครัว.....	57
ค. ระดมความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรระหว่างประเทศรวมทั้งสื่อมวลชนและประชาชนทั่วไป.....	57
ง. สร้างค่านิยมให้เยาวชนและประชาชนท่องเที่ยวในประเทศ.....	57
จ. เสริมสร้างให้เยาวชนและประชาชนเข้าใจและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสังคม.....	57
ฉ. เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเยาวชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.....	57
ช. เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและวิทยาการระหว่างประเทศ โดยให้การท่องเที่ยวเป็นสื่อกลาง.....	57
4.1.2 กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์.....	58
4.1.3 ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึก.....	69
4.1.4 กลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ในโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม.....	71
4.2 กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม/โครงการเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม..	80
4.2.1 ยุทธศาสตร์เชิงนโยบาย.....	80
ก. มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นและของชาติด้วยการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นในทุกกลุ่มเป้าหมาย.....	81
ข. การเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ในการฟื้นฟูและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การใช้สื่อทุกรูปแบบเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสได้รับทราบข่าวสาร ข้อมูล การวิเคราะห์ วิจัยด้านสิ่งแวดล้อม.....	81
ค. สร้างระบบรวบรวมจัดเก็บข้อมูลที่เป็นมาตรฐานและมีเครือข่าย	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ข้อมูลสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.....	81
ง. สนับสนุนองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ.....	81
4.2.2 กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์.....	82
4.2.3 ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึก.....	92
4.2.4 กลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ในโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม.....	94
4.3 มุลินธิกระต่ายในดวงจันทร์/โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี.....	109
4.3.1 ยุทธศาสตร์เชิงนโยบาย.....	110
ก. มุ่งไปที่เรื่องปัญหาของธรรมชาติและป่าไม้.....	110
ข. เน้นไปที่การศึกษา ปลูกฝังคนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม.....	110
ค. สนับสนุนให้เยาวชนมีส่วนร่วมจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง.....	110
ง. ฝึกให้เกิดจินตนาการที่มาของความคิดสร้างสรรค์.....	110
4.3.2 กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์.....	111
4.3.3 ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึก.....	123
4.3.4 กลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ในโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี.....	124
4.4 มุลินธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว/โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราชเฉลิมพระเกียรติ	137
4.4.1 ยุทธศาสตร์เชิงนโยบาย.....	137
ก. ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมและการเดินทางอย่างรู้ค่า.....	137
ข. ส่งเสริมให้เป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ.....	137
ค. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....	137
ง. ร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์.....	137
4.4.2 กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์.....	138

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.4.3 ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึก.....	148
4.4.4 กลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ในโครงการเยาวชนเพื่อการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพระเกียรติ 5 ธันวาคม มหาราช 2547.....	149
ผลวิเคราะห์จิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมของเยาวชนจากการเข้าร่วมโครงการเพื่อการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....	178
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	195
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	195
5.2 อภิปรายผล.....	236
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	239
รายการอ้างอิง.....	241
ภาคผนวก.....	248
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	280

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยระหว่างปี 2545 – 2547.....	1
2	โครงการเชิงอนุรักษ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มุลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว.....	162
3	ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริม คุณภาพสิ่งแวดล้อม มุลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และท่องเที่ยว.....	213
4	ผลการวิเคราะห์การจัดวางทิศทางขององค์กรของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริม คุณภาพสิ่งแวดล้อม มุลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว.....	216
5	ผลการวิเคราะห์การกำหนดกลยุทธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรม ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มุลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ มูลนิธิพิทักษ์ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว.....	222
6	ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริม คุณภาพสิ่งแวดล้อม มุลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว.....	224
7	ผลการวิเคราะห์การควบคุมเชิงกลยุทธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริม คุณภาพสิ่งแวดล้อม มุลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว.....	225
8	ผลการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การสื่อสารในโครงการเชิงอนุรักษ์ของการ ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มุลนิธิกระต่าย ในดวงจันทร์ มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว.....	226
9	ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการเชิงอนุรักษ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริม คุณภาพสิ่งแวดล้อม มุลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว.....	227
10	กิจกรรมพิเศษ และอบรมสัมมนา โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม.....	247

สารบัญแนภูมิ

ภาพที่		หน้า
1	โครงสร้างการทำงานของกรท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.....	66
2	โครงสร้างในการทำงานของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.....	90
3	โครงสร้างในการทำงานของมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์.....	120
4	โครงสร้างในการทำงานของมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว.....	146

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมปัจจุบันที่กำลังขยายเป็นสังคมเมืองมากยิ่งขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายจากชนบทมาอยู่ในตัวเมือง เกิดการแข่งขันกันมากขึ้น ทำให้เกิดความกดดัน ความแออัดคับแคบ คนในสังคมจึงหาทางออกโดยนิยมเดินทางไปพักผ่อนตามแหล่งธรรมชาติ และจากนโยบายของภาครัฐที่ส่งเสริมให้คนไทยเที่ยวในประเทศเพื่อเป็นการกระตุ้นการกระจายรายได้ภายในประเทศ ส่งผลทำให้มีปริมาณการเดินทางเพิ่มมากขึ้น สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติเป็นจุดหมายที่ได้รับความนิยมไม่ว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประเภท น้ำตก ภูเขา ป่าไม้ ฯลฯ แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้มีทัศนียภาพที่งดงามจึงเป็นที่สนใจและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 1 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยระหว่างปี 2545 – 2547

ปี พ.ศ.	นักท่องเที่ยวชาวไทย	
	จำนวน (ล้าน)	การเปลี่ยนแปลง (%)
2545	61.82	+5.45
2546	65.10	+5.31
2547	67.12	+3.10

ที่มา : Target of Tourism in Thailand 1995-2004

จากปริมาณนักท่องเที่ยวในประเทศที่เพิ่มขึ้นทุกปี กลับมีส่วนทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและภาพพจน์ของการท่องเที่ยวถูกกระทบกระเทือนจากการจัดการท่องเที่ยวที่ขาดประสิทธิภาพ ขาดความรู้ความเข้าใจในความเหมาะสมระหว่างการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและกายภาพ นอกเหนือจากสาเหตุดังกล่าว ปัญหาการขาดความเข้าใจและจิตสำนึกในการท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เป็นเยาวชน ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม เนื่องจากเยาวชนยังปราศจากความเข้าใจ ความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง

ปัจจุบันนี้ คำว่า “สิ่งแวดล้อม” จึงเป็นที่กล่าวขานกันอย่างกว้างขวางทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกลุ่มบุคคลที่เข้าใจและเล็งเห็นถึงคุณค่าของธรรมชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานแห่งการดำรงชีวิตซึ่งได้กล่าวแล้วข้างต้น โดยเชื่อว่าหากมนุษย์ยังคงปราศจากความเข้าใจและจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับธรรมชาติแล้วคุณภาพและปริมาณของปัจจัยที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างแท้จริงนั้นจะเสื่อมสภาพและลดน้อยลงไปจนอาจไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของลูกหลานของตนได้อีกต่อไปในวันข้างหน้า ซึ่งส่วนหนึ่งของประเด็นดังกล่าวอันเป็นที่น่าวิตกอย่างยิ่งได้แก่การเสื่อมสภาพของสิ่งแวดล้อมซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบอาหารและโภชนาการของมนุษย์ สัตว์และสิ่งมีชีวิตทั้งปวงที่มีความเกี่ยวโยงกันอย่างลึกซึ้งอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้โดยในการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้นจะกระทำให้ได้ผลอันสูงสุดและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดได้ ก็ด้วยการป้องกันก่อนที่ปัญหาต่าง ๆ จะเกิดขึ้น มิใช่การตามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นไปแล้วอย่างที่เป็นอย่างอยู่ในปัจจุบันนี้ ทั้งนี้และทั้งนั้นการดำเนินการป้องกันดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายต่อการดำเนินการ แต่คงไม่เกินความสามารถที่จะกระทำได้ ประเด็นสำคัญอยู่ที่การให้ความร่วมมือของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยจิตสำนึกของแต่ละบุคคลเท่านั้น ด้วยการตระหนักถึงความสำคัญของปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิตเป็นหลักสำคัญประกอบการพัฒนาในด้านต่าง ๆ

ดังนั้นการเสริมสร้างจิตสำนึกดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมซึ่งหลายฝ่ายกำลังเร่งดำเนินการอยู่ ซึ่งในส่วนดังกล่าวถึงแม้จะมีผลในระยะยาว แต่ก็ด้วยความมั่นคงและถาวรสืบต่อไป อาจกล่าวได้ว่าการเสริมสร้างจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมนั้นมิควรกระทำเพียงแต่ระดับภูมิภาคเท่านั้น แต่ควรเป็นระดับโลกเลยทีเดียวเนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทุก ๆ พื้นที่ และทุกประเด็นปัญหาโดยมีอาจแยกแยะได้ว่าเป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามลำพัง เพราะทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกนี้ต่างประจวบกันขึ้นเป็นระบบที่มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งระบบดังกล่าวนี้ได้แก่ ระบบนิเวศน์นั่นเอง ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวจึงควรได้รับการพร้อมใจกันและแก้ไขจากทุก ๆ ฝ่าย ซึ่งรวมถึงประชาชนทุกคนด้วยจิตสำนึกร่วมกันว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นมีคุณค่าและเป็นของส่วนรวม (อ้างอิงจากดร.สุวิทย์ ยอดมณี “การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม” ส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม 12 : 4-5 , เม.ย. - มิ.ย. 2534)

แนวคิดการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจึงได้เกิดขึ้นเพื่อรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติภายใต้ นั่นคือ Green tourism หรือ Ecotourism

นักวิชาการจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคพื้นแปซิฟิก หรือ The Pacific Asia Travel Association (PATA) ,องค์การการท่องเที่ยวโลก World Tourism Organization (WTO) และนักวิชาการได้ให้คำจำกัดความของ Ecotourism บนพื้นฐานองค์ประกอบว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural – based tourism) มีการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental management) และการให้ความรู้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Environmental education – based tourism) โดยประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ (Community based participation) ร่วมคิด ดำเนินการ ได้รับความประโยชน์และบำรุงรักษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี (สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแนวใหม่แบบหนึ่งที่ใช้ในการป้องกัน และลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนท้องถิ่น สารสำคัญ ๆ ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นอยู่ที่การท่องเที่ยวและศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีความดั้งเดิมของระบบนิเวศ หรือมีระบบชุมชนและวัฒนธรรมที่อาศัยเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศเป็นหลัก และมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในทุกๆระดับทุกชั้นตอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นกัน (อ้างอิงจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เอกสารแนะนำแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ)

ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มุ่งเน้นการประสานความพึงพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมและชาตินั้นเป็นสิ่งสำคัญ เพราะแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นปัจจัยพื้นฐานในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หากระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลาย ย่อมส่งผลกระทบต่อเส้นทางการท่องเที่ยวและส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเยือน ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นเกิดจากการได้สัมผัส ศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติตามสภาพดั้งเดิมมากกว่าความสะดวกสบายที่จะได้รับ กระบวนการในการสื่อความหมายเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญมาก การท่องเที่ยวควรเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งภายในและภายนอกแหล่งท่องเที่ยวเพราะการท่องเที่ยวย่อมนำมาซึ่งการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจรายได้เป็นหลักซึ่งเป็นผลในทางรูปธรรม ในขณะที่เดียวกันก็สามารถสร้างประโยชน์เชิงสังคมต่อชุมชนท้องถิ่นได้ด้วย เช่น สร้างการรวมกลุ่ม การร่วมมือ การแลกเปลี่ยนกับคนทั้งภายในและภายนอกชุมชน อีกทั้งยังช่วยในการสร้างความตระหนักรู้ต่อคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่

ให้กับคนในชุมชน อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ คุณแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทรัพยากรต่อไป (อ้างอิงจากอุษาวดี พูลพิพัฒน์ “การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษาการท่องเที่ยว” จุลสารการท่องเที่ยว 4 : 40 , ต.ค.- ธ.ค. 2545)

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งของโลกที่จัดว่ามีทรัพยากรท่องเที่ยวหลากหลายประเภท กระจายอยู่ในทุกภูมิภาคทั้งที่เป็นแหล่งธรรมชาติ กิ่งธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งเก่าและใหม่ จนกล่าวได้ว่าเป็นมรดกทางการท่องเที่ยว (Tourism Heritage) อันมีคุณค่าและความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์อยู่จำนวนมาก กระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อาจช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือเป็นตัวเร่งให้ความเชื่อมโยงโทรคมนาคมกว้างออกไปก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเข้าใจในแนวทางของ Ecotourism ที่ไม่ตรงกัน ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาไปใน ทิศทางเดียวกัน โดยการกำหนดกรอบที่ชัดเจนร่วมกัน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น (อ้างอิงจากการ ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เอกสารแนะนำแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ)

นโยบายของภาครัฐในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่จะเห็นได้จากแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549) มีสาระสำคัญ คือ การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการใช้ประโยชน์ เพื่อเป็นฐานการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตที่ดีและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการคุ้มครอง ป้องกัน ดูแลรักษาบูรณะ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์บนพื้นฐานการอนุรักษ์และเป็นไปตามมาตรฐาน คุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมถึงการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในลักษณะบูรณาการ โดยส่งเสริมให้ เกิดการมีส่วนร่วมในทุกส่วนของสังคม (ที่มา : www.nrct.go.th สำนักคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี)

จากนโยบายของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่มีนโยบายด้านการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

1. เร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์และร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้ไทยเป็นประตู ทางผ่านหลักของการท่องเที่ยวในภูมิภาคทั้งด้านการตลาดการขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ รวมถึงการจัดปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยว
2. บริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยสร้างกิจกรรมท่องเที่ยว ทั้งระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ และยกระดับประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการประชุม การสัมมนา และการแสดงสินค้าของภูมิภาคเอเชีย
3. เร่งพัฒนา บูรณะ ฟื้นฟูมรดกและสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมทั้งในเขตเมืองและนอกเมือง

เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่ สร้างแหล่งจับจ่ายซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยว โดยจะส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง

4. เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการจัดสหกรณ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

5. เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัยและป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว รวมทั้งเร่งรัดการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในฐานะที่เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจภายใต้การดูแลของรัฐมนตรีกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจึงได้นำนโยบายดังกล่าวมาเป็นกรอบในการกำหนดยุทธศาสตร์และวัตถุประสงค์ในกิจกรรมการดำเนินงานตามแผนการตลาดการท่องเที่ยวปี 2547 (ตุลาคม 2546 – กันยายน 2547) เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาและนโยบายของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยได้ให้ความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนเป็นหลัก นโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีดังนี้

1. ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาอย่างถูกวิธีให้กับเยาวชนทั่วประเทศ รวมทั้งเยาวชนระหว่างประเทศด้วย

2. สร้างความรู้ ความเข้าใจในหมู่สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนและสถาบันครอบครัว เพื่อให้ใช้กิจกรรมทัศนศึกษาเป็นสื่อในการพัฒนาเยาวชนให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาประเทศ และอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยตามความเหมาะสม

3. ระดมความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งสื่อมวลชนและประชาชนทั่วไปในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาสำหรับเยาวชน ตลอดจนมีบทบาทสนับสนุนให้เยาวชนเดินทางท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีจิตสำนึกในการช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมและมีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชาติ โดยมุ่งกระจายจังหวัดหลักไปยังจังหวัดใกล้เคียงอื่น ๆ

4. สร้างค่านิยมให้เยาวชนและประชาชนท่องเที่ยวในประเทศให้มากขึ้น

5. เสริมสร้างให้เยาวชนและประชาชนเข้าใจและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสังคม ตลอดจนมีความสามารถในการบำรุงรักษาและจัดการทรัพยากรด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6. เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเยาวชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

7. เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและวิทยาการระหว่างประเทศ โดยให้การท่องเที่ยวเป็นสื่อกลาง

โครงการต่าง ๆ จึงได้ถูกริเริ่มขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามธรรมชาติอย่างถูกวิธีหรือที่เรียกว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ เช่น โครงการอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทย ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กับมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว(พทส.) โดยโครงการนี้จะอบรมเยาวชนในเรื่องต่าง ๆ เช่น “การพิทักษ์ทะเลไทย” “มรดกไทยวัฒนธรรมไทย” “ป่า...มรดกเพื่อมนุษยชาติ” “นิเวศสัญจรวิถีสู่การท่องเที่ยว” “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สืบเจตนารมณ์แห่งความยั่งยืน” “ผู้นำเยาวชน 1 ทศวรรษ เปิดวิสัยทัศน์ท่องเที่ยวไทย” “พลังคนรุ่นใหม่ สร้างสรรค์ให้การท่องเที่ยวไทยสู่สากล”

ทั้งนี้ ททท. ได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มเยาวชนมาโดยตลอด เนื่องจากเป็นเป้าหมายที่มีศักยภาพสูงเพราะมีความพร้อมที่จะรับความรู้และเกี่ยวประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ไปพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ททท. จึงได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ให้มีประสิทธิภาพและแพร่หลายไปในหมู่เยาวชนมาโดยตลอด อาทิ การจัดทัศนศึกษาเยาวชนในช่วงปิดภาคฤดูร้อน การจัดการท่องเที่ยวเพื่อเป็นสวัสดิการสำหรับเยาวชนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ และโครงการอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนเพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนส่งเสริมให้เยาวชนที่มีศักยภาพระดับผู้นำได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจให้เยาวชนได้ท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ คือ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่าง ๆ เพราะเยาวชนจะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในอนาคต และเยาวชนเป็นผู้ที่รับการปลูกฝังได้ง่าย การปลูกจิตสำนึกจึงควรเริ่มต้นที่การพัฒนาจิตสำนึกของเยาวชนให้รู้จักคุณค่าของสภาพแวดล้อมตามแหล่งธรรมชาติ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้เห็นว่าเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าเป็นความหวังในการพัฒนาประเทศชาติ ที่จะสามารถช่วยสืบสานความเป็นไทย สามารถอบรมให้รู้สึกรักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และยังเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ อาทิ ครอบครัว เพื่อนฝูง กลุ่มการประชุม จึงได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับเยาวชนเพื่อช่วยพัฒนาการเรียนรู้ บุคลิก จิตใจและการปรับตัวของเยาวชนและส่งเสริมให้

เยาวชนได้มีบทบาทในการอนุรักษ์และเผยแพร่เรื่องราวท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ไปสู่นักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นและสร้างเจตนาธรรมณ์ในการเป็นนักท่องเที่ยวที่ดีในอนาคต

จากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวสำหรับเยาวชนในแผนการทดลองงบประมาณปี 2547 ททท.จึงกำหนดจัดโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมมีหน่วยงานภายในการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานให้ เป็นไปตามนโยบายจึงได้จัดโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมหรือ Young Creative Traveler (YCT) เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างจิตสำนึกในการเป็นนักท่องเที่ยวที่ดีมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กับการท่องเที่ยว และเพื่อให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่น ๆ ที่ได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชน โดยจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชนได้มีกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เกิดความเข้าใจและเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ เช่น

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานระดับกรมสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีพันธกิจในการสงวน อนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนโดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม โดยทางกระทรวงฯ มีนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. ประเมินสถานภาพและศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทและความหลากหลายทางชีวภาพ
2. สงวน อนุรักษ์ พัฒนา ฟื้นฟู เพื่อดำรงสภาพสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และจัดการการใช้ประโยชน์ เพื่อตอบสนองความต้องการตามศักยภาพให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนรวมทั้งส่งเสริมและดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
3. สร้างมูลค่าเพิ่มทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทเพื่อการใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า
4. จัดระเบียบ กฎเกณฑ์ และระบบการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่น และประชาชนทุกกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม ตลอดจนกำหนดข้อเสนอแนะ แนวทางและมาตรการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับสถานการณ์บนฐานข้อมูลจากการวิจัยและพัฒนา

5. ดำเนินการให้ชุมชนทั้งในชนบทและในเมืองมีสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีโดยประสานงานการวางผังเมืองและจัดระเบียบชุมชนให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่

6. ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น และอยู่ในระดับมาตรฐานที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ตลอดจนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

7. ดำเนินการป้องกันและควบคุมสถานะความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของประชาชนที่จะมีผลกระทบต่อดำรงชีวิต และส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

8. สร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ชุมชนสามารถปกป้อง คุ้มครอง และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ชุมชน สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เป็นมรดกสืบทอดไปยังอนุชนรุ่นต่อไป

จากวิสัยทัศน์และนโยบายดังกล่าวข้างต้นทำให้กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นหน่วยงานในสังกัดได้ดำเนินการด้านการอนุรักษ์เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายโดยทำการส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ซึ่งดูได้จาก “การประชุมอาสาสมัครสิ่งแวดล้อมระดับชาติ ประจำปี2547” ที่มีหลักการและเหตุผลมาจากการเกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง โดยถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การขยายตัวในภาคอุตสาหกรรม ฯลฯ ที่มีการจัดการอย่างไม่มีระเบียบแบบแผน ซึ่งรวมถึงการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและศิลปกรรมหลายแห่งเสื่อมโทรม สูญเสียคุณค่าและความงามโดยไม่มีกรฟื้นฟูอย่างจริงจัง ทั้งหมดนี้ได้ก่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษอย่างกว้างขวาง โครงการนี้จึงเกิดขึ้นภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินงานของอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีภารกิจหลักในการเผยแพร่ความรู้ สร้างความเข้าใจและความตระหนักในเรื่องของการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้เล็งเห็นถึงบทบาทและการมีส่วนร่วมของเยาวชนไทยที่จะเป็นกลุ่มพลังแห่งอนาคตในเรื่องของสิ่งแวดล้อม จึงได้จัดให้มีโครงการต่าง ๆ ที่เน้นกลุ่มเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจและเป็นการสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ เช่น โครงการประกวดนักประชาสัมพันธ์สิ่งแวดล้อมรุ่นเยาว์ระดับอุดมศึกษา ให้มีการแนวคิดที่จะดำเนินการเพื่อสร้างกลุ่มนักประชาสัมพันธ์คนรุ่นใหม่ที่ยังมีพลังความคิดสร้างสรรค์ หากได้รับ

การปลูกฝังทัศนคติและเสริมสร้างประสบการณ์ที่งดงามสำหรับวิชาชีพ นักประชาสัมพันธ์ที่จะมีความประทับใจและบูรณาการแนวคิดในการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในการประกอบอาชีพ ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสารมวลชนในอนาคต ก็จะเป็นแนวทางที่จะช่วยกันสร้างตัวคุณ เพื่อเป็นกลุ่มพลังและเครือข่ายในเรื่องของการณรงค์และประชาสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่าง ยั่งยืน

มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว เป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้น โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ความเข้าใจในสิ่งแวดล้อม และการเดินทางท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยวของประเทศไทย และเพื่อดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์ ทางมูลนิธิฯ ได้มีโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น “โครงการพัฒนาพื้นที่เขตแนวกันชนเขาใหญ่ จังหวัดปราจีนบุรี” วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในการอนุรักษ์ สนับสนุนการเพิ่มเนื้อที่ป่าโดยมีการปลูกป่าในพื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชน “โครงการหารายได้สมทบทุนสร้างโรงพยาบาลลิ่ง จ.ลพบุรี” เป็นกิจกรรมที่ช่วยในการอนุรักษ์ลิ่งในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดลพบุรี เพราะเป็นสัตว์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดลพบุรี รวมถึง “โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2547” ที่ทางมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ชมรมเพาะนิสัยชอบ กลุ่มพัฒนาเยาวชนเพื่ออนาคตและโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 ได้ร่วมกันจัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถที่ทรงชี้ให้คนไทยตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยร่วมกันสนองพระราชปณิธานในเรื่อง “คืนผืนป่าให้แผ่นดิน” และเพื่อให้เยาวชนได้เข้าถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ รวมถึงให้เยาวชนเรียนรู้การดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของตนเองที่อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ชีวิตประจำวัน พฤติกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์

มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์เป็นองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทั่วไปตระหนักถึงความสำคัญและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในการอยู่ร่วมกันอย่างปกติและยั่งยืน ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและวิจัยด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

ทางมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ ได้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น “โครงการรณรงค์ลดปริมาณขยะในแหล่งท่องเที่ยว” “โครงการประกวดแหล่งท่องเที่ยวดีเด่นด้านการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม” “โครงการหน่วยปฏิบัติการเคลื่อนที่เพื่อเผยแพร่และรณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการท่องเที่ยว” “โครงการเด็กสร้างสื่อ สื่อสร้างเด็ก” “โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี” เป็นต้น ในโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีเป็นการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ สัตว์ป่า สนับสนุนกิจกรรมทางเลือกในการทดลองศึกษาธรรมชาติตามความสนใจของเยาวชนในโครงการ จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำกิจกรรม และจัดงานเผยแพร่ผลงานของเยาวชนในโครงการสู่สาธารณชนโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้มีความรู้ ความเข้าใจและมีจิตสำนึกเห็นความสำคัญ และเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อบุคคลอื่น ๆ ได้

หน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ได้หยิบยกมาเพื่อชี้ให้เห็นว่าเยาวชนไทยเป็นกลุ่มเป้าหมายของหลาย ๆ หน่วยงานที่ต้องการสร้างจิตสำนึกในเรื่องของสิ่งแวดล้อมให้มีอยู่ในแต่ละบุคคล รวมถึงการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การสร้างความเข้าใจให้กับเยาวชนในเรื่องของสิ่งแวดล้อม เรื่องการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ จะต้องเริ่มจากการสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชน โดยชี้ให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ให้กับเยาวชน โดยเยาวชนจะเข้าไปมีบทบาทในการอนุรักษ์ธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว ไม่ให้เสื่อมโทรมไปกว่าที่เป็นอยู่หรือปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น (วรรณิ งามขจรกุลกิจ, 2539 น.5)

โดยมีวิธีดำเนินการเพื่อสร้างจิตสำนึกอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อชี้ให้เห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ซึ่งเยาวชนควรได้รับการอบรมบ่มเพาะให้เข้าใจเรื่องของการอยู่ร่วมกันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของสิ่งต่าง ๆ โดยการสร้างจิตสำนึก

ให้กับเยาวชนไทยเพื่อให้ตระหนักเห็นถึงความสำคัญในการดูแล รักษาทรัพยากรตามสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติฐานที่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในอนาคต

2. เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. เพื่อให้เยาวชนรู้จักยังคิด และมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ชุมชนและต่อประเทศชาติ

ดังนั้นจึงเป็นที่น่าศึกษาว่ามียุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทยในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างไร โดยหาช่องทางสื่อที่เหมาะสมและตรงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนรณรงค์สื่อสารได้

ปัญหาคำวิจัย

1. ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คืออะไร
2. แผนปฏิบัติการสื่อสารที่นำไปใช้ในการสร้างจิตสำนึกเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับเยาวชนไทย
2. เพื่อวิเคราะห์แผนปฏิบัติการสื่อสารในการสร้างจิตสำนึก

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นแบบเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์แผนยุทธศาสตร์การสื่อสาร และแผนปฏิบัติการสื่อสารในการสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับเยาวชนไทย โดยเลือกหน่วยงานดังนี้

1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
2. มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว
3. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์

หน่วยงานเหล่านี้เป็นหน่วยงานทั้งจากภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและองค์กรเอกชนที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และการท่องเที่ยวโดยตรง และมีการจัดกิจกรรมโดยให้เยาวชนไทยได้มีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นเหตุผลในการพิจารณาเลือกหน่วยงานเหล่านี้เพื่อทำการวิจัยในเรื่องของแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการในการสร้างจิตสำนึก ซึ่งเยาวชนที่ได้ทำการศึกษาจะอยู่ในช่วงอายุ 9–26 ปี

ข้อสันนิษฐาน

ยุทธศาสตร์การสื่อสารจะสร้างจิตสำนึกได้ขึ้นอยู่กับการวางนโยบายและแผนปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานว่าจะมีกลวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากน้อยอย่างไร โดยควรจะต้องสร้างความเป็นกันเองกับเยาวชน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน ใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น อาจจะทำเป็นคำพูดบรรยาย สื่อด้วยภาพสไลด์ การแสดงละครประกอบการให้ความรู้ ฯลฯ โดยคำนึงถึงอายุของกลุ่มเยาวชน สภาพแวดล้อม ซึ่งแต่ละสถานการณ์อาจใช้วิธีการที่แตกต่างกันไป ภายใต้การจัดกิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมจะเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจและปลูกจิตสำนึกได้ โดยมีแผนปฏิบัติการสื่อสารดังนี้

แผนปฏิบัติการสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกมีดังนี้

1. แผนปฏิบัติการมีลักษณะเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกของเยาวชน โดยการสร้างการเรียนรู้ของเยาวชน
2. เป็นการอบรมให้ความรู้ควบคู่ไปกับการให้เยาวชนเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติด้วยตนเอง ซึ่งให้เห็นคุณค่าของธรรมชาติ และให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยในกิจกรรมจะมีการให้ความรู้สลับกับกิจกรรมสนทนาการเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน

นิยามศัพท์

ยุทธศาสตร์การสื่อสาร หมายถึง ยุทธวิธีเลือกหนทางปฏิบัติในการสื่อสาร โดยเลือกวิธีการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น การสื่อสารกลุ่ม การสื่อสารด้วยภาพ การสื่อสารด้วยการแสดงละคร การสื่อสารผ่านเพลงและกวี การสื่อสารการแสดงดนตรีท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยให้สอดคล้องกับแนวทางนโยบายขององค์กรเชิงอนุรักษ์

แผนปฏิบัติการสื่อสาร หมายถึง แผนปฏิบัติทางการสื่อสารเพื่อกระตุ้นให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกโดยการใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่หลากหลายผ่านกระบวนการเรียนรู้ภายในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการฉายภาพสไลด์ กิจกรรมการสร้างพีระมิด กิจกรรมการแสดงละคร กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมการเป็นนักสืบสายน้ำ กิจกรรมการสร้างป่าจำลอง กิจกรรมฐานเรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมตามรอยเท้าช้าง กิจกรรมการแสดงด้านการอนุรักษ์ กิจกรรมจุดเทียนร่วมอุดมการณ์ สานต่อจิตสำนึกด้านอนุรักษ์ ฯลฯ โดยเยาวชนจะได้เรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติด้วยตนเอง

จิตสำนึก หมายถึง ภาวะตื่นตัวทางจิตใจ สามารถตอบสนองทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยเป็นสภาวะที่บุคคลตระหนักหรือรับรู้ต่อสภาวะแวดล้อมที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ที่ให้การอบรมเกี่ยวกับค่านิยม ทศนคติและพฤติกรรมของบุคคล หรือสภาวะที่บุคคลได้รับความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ แล้วตระหนักถึงความสำคัญที่ตนมีต่อสิ่งนั้น ๆ

เยาวชนไทย หมายถึง เยาวชนทั้งชาย – หญิง อายุ 9 - 26 ปีที่เข้าร่วมกิจกรรมเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงยุทธศาสตร์การสื่อสารที่เหมาะสมในการสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
2. เพื่อให้ทราบถึงวิธีการสื่อสารในการสร้างจิตสำนึก
3. เพื่อนำไปปรับใช้ในการรณรงค์ด้านอื่น ๆ
4. เพื่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจะสามารถนำผลที่ได้ไปปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดการวางแผนยุทธศาสตร์การสื่อสารในด้านอื่น ๆ ต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การสื่อสารในการสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนไทยในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา คือ

1. แนวคิดเรื่องยุทธศาสตร์ (Concept of Strategy)
2. แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบผสมผสาน (Concept of Intergrated communication)
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ (Concept of Eco-tourism)
4. แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึก (Concept of Consciousness)

1. แนวคิดเรื่องยุทธศาสตร์ (Concept of Strategy)

อภิชาติ ชีรธำรง (2525) ได้กล่าวไว้ว่า “ ยุทธศาสตร์ตามความหมายทางวิชาการในปัจจุบันนี้เป็น ศิลปะและศาสตร์ในการใช้และพัฒนากำลังอำนาจในยามปกติและสงครามให้บรรลุวัตถุประสงค์ การที่ถือว่ายุทธศาสตร์เป็นศิลปะ ก็เพราะต้องอาศัยความชำนาญ รอบรู้ และรู้จักพิจารณาตกลงใจ และการที่เป็นศาสตร์ก็เพราะสามารถกำหนดเป็นความจริงหรือหลักการได้โดยมีประสบการณ์เป็นหลักฐานสนับสนุน ยุทธศาสตร์มีหลายระดับ หลายด้าน สุดแต่ว่าจะนำคำนี้ไปใช้ในระดับหรือเรื่องอะไร เช่น ยุทธศาสตร์โลก ยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ระดับกระทรวงและอื่น ๆ อีกมากมาย เมื่อกล่าวถึงยุทธศาสตร์ระดับไหน กำลังอำนาจและวัตถุประสงค์ก็จะเป็นของระดับนั้น อย่างไรก็ตาม การใช้คำ “ยุทธศาสตร์” อาจมีเหตุผลสำคัญในการที่จะให้ความหมายและขอบเขตในตัวของมันเองว่าเป็นเรื่องใหญ่หรือระดับสูง

ยุทธศาสตร์ มีหลักและกฎเกณฑ์ที่จะใช้เป็นแนวระนาบในการพิจารณาเลือกหนทางปฏิบัติ อยู่เหมือนกัน หลักและกฎทางยุทธศาสตร์เหล่านี้ได้มาจากบทเรียนของสงครามและข้อคิดทางยุทธศาสตร์ชั้นยอดของบรมครูในอดีต เป็นกฎที่ใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ได้ตลอดไปและถือว่ายุทธศาสตร์เป็นศิลปะที่ไม่เปลี่ยนแปลงต่างกับยุทธวิธีที่เปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ ”

ถ้าปราศจากหลักทั่วไปในการให้คำอธิบายต่อคำว่ายุทธศาสตร์แล้วนั้น ผู้บริหารก็ไม่สามารถที่จะสื่อคำว่ายุทธศาสตร์ให้กันและกัน และสื่อคำดังกล่าวให้พนักงานได้รู้อย่างง่ายดายได้

และถ้าปราศจากการสื่อสารดังกล่าวให้รู้ทั่วกันไปแล้ว ผู้บริหารก็ย่อมไม่สามารถปรับแผนยุทธศาสตร์ให้เป็นแนวหรือเส้นเดียวกันได้ เพราะถ้าแผนยุทธศาสตร์ไม่สามารถปรับให้อยู่ในแนวเส้นเดียวกันได้แล้ว ผู้บริหารในแต่ละฝ่ายก็ไม่สามารถดำเนินแผนยุทธศาสตร์ใหม่จากแนวเส้นเดียวกันเพื่อตอบรับต่อสิ่งแวดล้อมใหม่ในโลกแห่งการแข่งขันได้

ในการที่จะสร้างระบบการวัดขึ้นมาเพื่ออธิบายต่อคำว่ายุทธศาสตร์นั้น เราจำเป็นต้องมีโมเดลหลัก ๆ ของยุทธศาสตร์ คาร์ล ฟอน คลาสวิกท์ นายพลนักยุทธศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่ในศตวรรษที่ 19 ได้เน้นถึงความสำคัญของระบบความคิดที่มีต่อยุทธศาสตร์ว่า

"ภารกิจแรกของทฤษฎีอะไรก็ตาม คือ การหยุดความสับสนหรือแปลความเข้าใจที่ผิด ๆ ออกไป และอธิบายมันให้ถูก... และหลังจากความเข้าใจได้ถูกทำให้กระจ่างแก่กันและกันแล้ว เราก็หวังว่าสิ่งที่เราเข้าใจกันทั้งทฤษฎีและแนวคิดนั้น สามารถนำไปถ่ายทอดให้เป็นแนวเดียวกันจากมุมมองที่เห็นพ้องต้องกันต่อคนอ่านได้"

ยุทธศาสตร์ไม่ใช่สิ่งที่อยู่แยกจากสิ่งอื่นหรืออยู่ด้วยตัวเองตามลำพังหรือเป็นกระบวนการแบบโดด ๆ ที่ไม่พึ่งกระบวนการใดมาเชื่อม ความจริงแล้วเราจะพบถึงหลักการและภารกิจที่ยิ่งใหญ่ไปจนถึงข้อปฏิบัติที่มีประสิทธิผล ซึ่งได้มาจากความร่วมมือร่วมใจของพนักงานทั้งแถวหน้าและแถวหลังที่ทำกันอยู่ทุกวี่ทุกวัน

ภารกิจที่ยิ่งใหญ่และครอบคลุมองค์กรโดยรวมนั้น เสนอถึงการตั้งคำถามทางปรัชญาว่าทำไมองค์กรถึงได้เกิดขึ้นและหน่วยธุรกิจต่าง ๆ นั้นมารวมอยู่กันจนเกิดสถาปัตยกรรมทางภารกิจหรือเกิดคำว่าองค์กรได้อย่างไร ภารกิจและคุณค่าหลักคือตัวขับเคลื่อนที่ทำให้เกิดความต่อเนื่องในกิจกรรม วิสัยทัศน์ขององค์กรได้วาดภาพของอนาคตไว้ในการสร้างความชัดเจนต่อทิศทางและต่อผู้ปฏิบัติหน้าที่ให้เข้าใจว่า ทำไมพวกเขาถึงต้องสนับสนุนองค์กร และควรจะสนับสนุนอย่างไรมากไปกว่านั้น วิสัยทัศน์ที่ได้ถูกจัดให้ดำเนินไปในองค์กรนั้น จากภารกิจและคุณค่าหลักที่สม่ำเสมอ ถูกทำให้กลายเป็นพลวัตในการดำเนินยุทธศาสตร์ คือการก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ยุทธศาสตร์ที่ได้ถูกพัฒนาและได้มีวิวัฒนาการผ่านกาลเวลาในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการของการทำงานภายใน เพื่อตอบรับต่อสภาพอันท้าทายที่มาจากภายนอก

ไมเคิล พอร์เตอร์ ได้กล่าวว่า การที่ยุทธศาสตร์จะสามารถอยู่อย่างยั่งยืนได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัยสองอย่างคือ องค์กรนั้นจักต้องมีการจัดการที่มีต้นทุนต่ำ หรือมีการจัดกิจกรรมที่แตกต่าง

ไมเคิล เทรซีและเฟรด วิเออร์ซิมา เสนอว่า ยุทธศาสตร์ที่ยั่งยืนนั้น มีอยู่สามองค์ประกอบคือ ต้องมีการจัดการที่ล้ำเลิศ การสร้างความสนิทชิดเชื้อกับกลุ่มเป้าหมายและการเป็นผู้นำทางการจัดกิจกรรม

ในการวิจัยครั้งนี้ต้องการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ระดับนโยบาย จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับคำว่า “นโยบาย” ซึ่งมีผู้ได้ให้ความหมายไว้มากมายดังต่อไปนี้

นโยบาย

นโยบายเป็นคำที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในทุกวงการ และทุกระดับไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง นักบริหาร นักธุรกิจและประชาชนโดยทั่ว ๆ ไป ไม่ว่าจะอยู่ในระดับสูง กลางและระดับต่ำขององค์กรและไม่ว่าใครจะนำเอานโยบายไปใช้ที่ไหนในระดับใดก็ตาม ความหมายของนโยบายก็จะจะไม่แตกต่างกันมากนัก จึงใคร่ขอกล่าวถึงความนิยามซึ่งนักวิชาการได้กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

เซอร์เบิร์ต เอ. ไชมอน (Herbert A. Simon) อธิบายว่า หมายถึง " กฎทั่ว ๆ ไปที่ใช้ในการจำกัดการใช้ดุลยพินิจของผู้ได้บังคับบัญชาในแต่ละองค์การ "

พอล อี. โฮลเดน (Paul E. Holden) , ลาวสเบอร์ก เอส. ฟิช (Lounsbury S. Fish) และเซอร์เบิร์ต แอล. สมิท (Herbert L. Smith) อธิบายว่า หมายถึง " หลักการที่กำหนดขึ้นโดยองค์การเพื่อเป็นแนวทางในการควบคุมการกระทำ โดยปกติเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กัน "

ลูอิส เอ. แอลเลน (Louis A. Allen) ได้นิยามว่าหมายถึง " หลักการและกฎของการกระทำ"

วิลเลียม ที. กรีนวูด (William T. Greenwood) กล่าวว่า นโยบายคือการตัดสินใจขั้นต้นที่จะกำหนดแนวทางกว้าง ๆ ทั่วไป เพื่อใช้เป็นแนวทางอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างถูกต้อง

เซอร์เบิร์ต จี. ฮิกส์และซี เร กุลเลตต์ นิยามไว้ว่า "นโยบายหมายถึงข้อความทั่ว ๆ ไปที่ใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ โดยกำหนดขอบเขตและเป็นแนวทางสำหรับตัดสินใจทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์"

จอร์จ อาร์. เทอร์รี่ (George R. Terry) ได้อธิบายว่า "เป็นการกำหนดขอบเขตทั้งหมดที่ใช้เป็นแนวทางและข้อจำกัดทั่ว ๆ ไปสำหรับการกระทำทางด้านการบริหารที่จะเกิดขึ้นต่อไป"

จากนิยามของนโยบายดังกล่าวสรุปได้ว่า นโยบายหมายถึงแนวทางกว้าง ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (อ้างอิงจากอนันต์ เกตุวงศ์ : 29)

ความสำคัญของนโยบาย

นโยบายเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการบริหาร เพราะนโยบายเป็นเครื่องบ่งชี้ทิศทางในการบริหารงาน และเป็นข้อมูลที่ผู้บริหารพิจารณาใช้เพื่อการตัดสินใจสั่งการ การบริหารงานโดยปราศจากนโยบายย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้เพราะนโยบายเกิดจากวัตถุประสงค์

และเป้าหมายของการบริหารก็เกิดจากวัตถุประสงค์เช่นเดียวกัน และเป้าหมายจะสามารถเป็นไปได้ก็ด้วยนโยบายที่กำหนดขึ้น นอกจากนี้นโยบายยังเป็นส่วนหนึ่งของวิธีการจัดการที่มีความสำคัญต่อการบริหารในลักษณะดังต่อไปนี้

1. นโยบายจะช่วยให้ผู้บริหารทราบว่าทำอะไร ทำอย่างไร และใช้ปัจจัยชนิดใดบ้าง นโยบายจะช่วยให้ผู้บริหารปฏิบัติงานต่าง ๆ อย่างมีความมั่นใจ เพราะนโยบายเป็นทั้งแผนงาน เครื่องชี้ทิศทางและหลักประกันที่ผู้บริหารทุกระดับชั้นจะต้องยึดถือ

2. นโยบายจะช่วยให้บุคลากรทุกระดับชั้นในองค์กรหรือหน่วยงานได้เข้าใจถึงภารกิจของหน่วยงานที่ตนสังกัด รวมทั้งวิธีการที่จะปฏิบัติภารกิจให้ประสบผลสำเร็จ โดยไม่ซ้ำซ้อนกับภาระหน้าที่ของหน่วยงานอื่น ๆ ภายในองค์กรเดียวกัน และนโยบายยังจะช่วยให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานเป็นไปได้ง่ายขึ้น

3. นโยบายก่อให้เกิดเป้าหมายในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการบริหารงานทุกชนิด การบริหารงานโดยมีเป้าหมายจะทำให้ประหยัดทั้งการเงิน เวลา บุคลากร รวมถึงพลังความสามารถหรือศักยภาพ (Potential) ของบุคลากรเหล่านั้นด้วย นอกจากนี้ยังทำให้การทำงานของบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุถึงเป้าหมายขององค์กรหรือหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ

4. นโยบายที่ดีจะช่วยสนับสนุนส่งเสริมการใช้อำนาจของผู้บริหารให้เป็นไปโดยถูกต้องมีเหตุผลและมีความยุติธรรม

5. นโยบายจะช่วยให้เกิดการพัฒนากิจการทางการบริหาร เพราะนโยบายจะพัฒนาผู้บริหารงานหรือผู้ใช้ให้มีความสามารถในการแปลความ (Interpretation) และทำให้นโยบายเป็นสิ่งที่สามารถจะปฏิบัติได้ (Feasibility) (อ้างอิงจากผศ.ดร.ประชุม รอดประเสริฐ, 2527 : 9-10)

นโยบายเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์อย่างกว้าง ๆ โดยจะไม่บอกถึงวิธีการโดยละเอียดแน่ชัด และนโยบายจะเป็นตัวเสริมให้เกิดการปฏิบัติงาน

นโยบายที่ดีมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. นโยบายจะชี้แนวทางให้การปฏิบัติงานขององค์กรบรรลุถึงเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ และนโยบายจะอธิบายให้ทุกคนในหน่วยงานได้ทราบถึงแนวทางโดยส่วนรวมขององค์กร
2. นโยบายจะต้องเป็นข้อความที่เข้าใจได้ง่ายและควรจะต้องเป็นลายลักษณ์อักษร
3. นโยบายจะต้องชี้ให้เห็นถึงเงื่อนไขอันจำกัดและช่องทางในการปฏิบัติงานในอนาคต

4. นโยบายจะต้องสามารถเปลี่ยนแปลงได้
5. นโยบายจะต้องเป็นเหตุเป็นผลและสามารถนำไปปฏิบัติได้
6. นโยบายจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้นำไปปฏิบัติสามารถแปลความและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง
7. นโยบายจะต้องได้รับการตรวจสอบและทบทวนเป็นระยะ ๆ

อย่างไรก็ดีโดยจำกัดความแล้ว นโยบายหมายถึงแนวทางที่กำหนดขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุถึงวัตถุประสงค์ขององค์การ และการบริหารจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะที่ดีของนโยบาย กล่าวคือ นโยบายจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีข้อมูล ที่ถูกต้องเป็นจริง กำหนดขึ้นก่อนที่จะดำเนินงาน ส่งผลประโยชน์ต่อส่วนรวม ถ้อยคำมีความ ชัดเจนและกระชับรัด มีขอบเขตและระยะเวลาในการใช้

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทยในการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” ได้ใช้กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์มาวิเคราะห์แผนงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานในเชิงอนุรักษ์ โดยการบริหารเชิงกลยุทธ์จะใช้เป็นแนวทางที่จะสามารถเปลี่ยนวิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าใจในวิสัยทัศน์และทิศทางที่องค์กร ต้องการจะมุ่งไปได้ตรงกัน อันจะนำไปสู่การสนับสนุนเป้าหมายขององค์กรด้วยบทบาทหน้าที่ที่ ตนรับผิดชอบอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์นี้ต้องประกอบด้วย

กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

ไรท์และคณะ (Wright et.al,1992 : 15) ได้ให้ความหมาย การจัดการเชิงกลยุทธ์ว่า หมายถึง กระบวนการต่อเนื่องในการกำหนดภารกิจและเป้าประสงค์ขององค์กรภายใต้บริบทของ สิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร การกำหนดวิธีที่เหมาะสม การปฏิบัติงานตามกลวิธีที่กำหนดไว้ การ ใช้อำนาจหน้าที่ในการควบคุมกลยุทธ์เพื่อทำให้มั่นใจว่ากลวิธีขององค์กรที่นำมาใช้สามารถนำไปสู่ ความสำเร็จตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้

กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process) มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Analysis) โดยพิจารณา “จุดแข็ง-จุดอ่อน” ภายในองค์กร และ “โอกาส-ภัยอุปสรรค” จากภายนอกองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่มีอิทธิพล

ต่อการบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ทั้งที่เป็นปัจจัยเงื่อนไขในระยะเวลาที่ผ่านมา และที่จะเป็นปัจจัยเงื่อนไขในอนาคต

2. การจัดวางทิศทางขององค์กร (Establishing Organization Direction) ในขั้นตอนนี้จะมีการจัดวางทิศทางขององค์กรภาครัฐจะมีมุมมองที่ต่างกัน ดังนี้

2.1 ในองค์กรภาครัฐ จะพิจารณาภารกิจขององค์กร (Organizational Mission) ซึ่งเน้นเหตุผลในการมีองค์กร และเป้าประสงค์ขององค์กร (Organizational Objectives) ซึ่งเน้นประโยชน์ที่ได้รับจากการมีองค์กร

2.2 ส่วนในองค์กรภาคธุรกิจเอกชนนั้น จะพิจารณากำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร (Organization Vision) ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางที่องค์กรต้องการไปให้ถึงภารกิจขององค์กร (Organizational Mission) วัตถุประสงค์ขององค์กร (Organizational Objectives) ตามลำดับ

3. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) โดยพิจารณาออกแบบและเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงจากการวิเคราะห์ทางเลือกด้วยเทคนิคต่าง ๆ กลยุทธ์ขององค์กรมีการแบ่งกลยุทธ์ออกเป็น 3 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย

3.1. กลยุทธ์ระดับนโยบาย (Policy – Level Strategy) เป็นกลยุทธ์ที่ตอบสนองแผนงานขององค์กร (Program Objective)

3.2. กลยุทธ์ระดับโครงการ (Project Purpose) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ตอบสนองวัตถุประสงค์หลักของโครงการ และ

3.3. กลยุทธ์ระดับกิจกรรม (Activity) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ตอบสนองผลผลิตหลักซึ่งเกิดจากกระบวนการทำงาน

กลยุทธ์ระดับนโยบายพิจารณาจากปัจจัยที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของแผนงานที่กำหนด โดยผู้บริหารระดับสูง คือ Service – Beneficiary – Sequence (SBS) หรือ ลักษณะของบริการ - ผู้ได้รับผลประโยชน์ – ห้วงเวลา (Paul,1983 : 60-66) ประกอบด้วย

ก. ลักษณะของบริการ (Service) โดยต้องระบุว่ากลยุทธ์นี้จะใช้กับลักษณะหรือชนิดของบริการใดให้ชัดเจน

ข. ผู้ได้รับผลประโยชน์ (Beneficiary) โดยต้องระบุว่ากลยุทธ์นี้จะใช้กับกลุ่มเป้าหมายผู้ได้รับผลประโยชน์กลุ่มใดให้ชัดเจน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มคนทำงาน ฯลฯ

ค. ห้วงเวลา (Sequence) โดยต้องระบุว่ากลยุทธ์นี้จะใช้ในช่วงเวลาใด เช่น ภายใน 3 ปี หรือภายใน 5 ปี ฯลฯ

4. การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ (Strategy Implementation) โดยดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ให้เป็นไปอย่างราบรื่น โดยคำนึงถึงโครงสร้างขององค์กร

(Organizational Structure) และวัฒนธรรมขององค์กร (Organizational Culture) เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามที่พึงประสงค์

5. การควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategy Control) โดยวิธีการติดตามผลการปฏิบัติงานและวิธีการประเมินผลกระบวนการและประเมินผลสำเร็จขององค์กร แนวคิดเรื่องการวางแผน

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเรื่องยุทธศาสตร์มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ว่าแต่ละองค์กรมียุทธศาสตร์เชิงนโยบายในการสร้างจิตสำนึกอย่างไร ซึ่งนโยบายจะเป็นแนวทางการในการบริหารการจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยการจัดการเชิงกลยุทธ์จะวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การจัดวางทิศทางองค์กร การกำหนดกลยุทธ์ การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์และการควบคุมเชิงกลยุทธ์ ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์แผนงานในโครงการเชิงอนุรักษ์ของแต่ละองค์กรที่ปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทย

2. แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบผสมผสาน (Concept of Intergrated Communication)

จากการให้ความสำคัญต่อผู้บริโภคในยุคการแข่งขันที่ได้เน้นนโยบายคุณภาพมาใช้เป็นกลยุทธ์หลักขององค์กรเพื่อสร้างการรับรู้ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กร การสื่อสารจึงเข้ามามีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ (Relationships) ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดขององค์กร นอกจากนี้ปรัชญาและแนวคิดของการปรับปรุงคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management) ยังเป็นแนวคิดพื้นฐานของการสื่อสารในศตวรรษที่ 21 ที่เรียกว่าเป็นยุคของผู้บริโภคอย่างแท้จริง ซึ่งในปัจจุบันเป็นบุคคลที่องค์กรต้องรับฟังและทราบถึงความต้องการและนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการของตนเพื่อสร้างความพอใจสูงสุดให้แก่เขาเหล่านั้น

ตามแนวคิดของการบริหารคุณภาพนั้น คุณภาพมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำของทุกสิ่งในองค์กร เมื่อการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญในยุคของผู้บริโภค จึงได้มีแนวคิดการสื่อสารที่เน้นการสร้าง ความพอใจต่อผู้บริโภคและสร้างความสัมพันธ์ในระยะยาว ซึ่งการสื่อสารจะเป็นมากกว่าการสื่อสารการตลาด (Marketing Communications) ที่เน้นการสื่อสารตราสินค้า โดยรวมถึงการสื่อสารทั้งหมดขององค์กรที่สามารถส่งผลต่อการรับรู้ในทุกจุดการสื่อสาร (Contact Point) ทั้งการสื่อสารภายในองค์กร (Internal Communications) และการสื่อสารภายนอกองค์กร (External Communications) ไปยังผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร นอกเหนือจากผู้บริโภคด้วย (Duncan & Mariarty, 1997) ซึ่งการวางแผนการสื่อสารต้องมีความต่อเนื่องเชิงกลยุทธ์และมีการผสมผสานกันในทุก ๆ จุดการสื่อสารต่อลูกค้า เพื่อต่อยอดชื่อเสียงขององค์กร (Gronstedt, 2000) จึงมีแนวคิดของการสื่อสารที่เกิดขึ้นมาใหม่ที่เรียกว่า การสื่อสารแบบผสมผสาน (Intergrated Communications)

แนวคิดเบื้องต้นของการสื่อสารแบบผสมผสานนั้น มีแนวคิดที่มาจากการแยกหน้าที่กัน อย่างชัดเจนระหว่างการประชาสัมพันธ์และการตลาด โดยเปลี่ยนมุมมองของการสื่อสารการตลาด ที่กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์จะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสื่อสารการตลาด ซึ่งการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) การโฆษณา (Advertising) และการส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) ต้องมีการผสมผสานกันตามแนวคิดที่เรียกว่าการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (Integrated Marketing Communications) (J.Grunig & L. Grunig,1998) ซึ่งแนวคิดของการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน มองว่าการประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือหนึ่งในการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสานและเป็น เครื่องมือที่สนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการตลาด ตามที่ Harris (1993) กล่าวถึงแนวคิดของการ ประชาสัมพันธ์การตลาด (Marketing Public Relations) หรือ MPR ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการ สื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน โดยที่การประชาสัมพันธ์การตลาด ได้นำหลักการของการ ประชาสัมพันธ์มาสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการตลาด (Harris,1993) เพื่อที่จะสร้างการรับรู้ สร้าง ความน่าเชื่อถือ ตอกย้ำภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตราสินค้า แต่เมื่อมองถึงหน้าที่ของการประชาสัมพันธ์ ที่นักวิชาการด้านประชาสัมพันธ์ได้กล่าวถึงหลายท่าน การประชาสัมพันธ์ไม่ได้เป็นเครื่องมือที่ สนับสนุนการตลาดเท่านั้น แต่มีหน้าที่สนับสนุนฝ่ายบริหารในองค์กร (Management Function) ด้วยเช่นกัน ตามแนวคิดของประชาสัมพันธ์องค์กร (Corporate Public Relations) หรือ CPR ที่ฝ่าย ประชาสัมพันธ์จะมีหน้าที่สนับสนุนวัตถุประสงค์ของฝ่ายบริหารในองค์กรและมีหน้าที่สร้าง ความสัมพันธ์ต่อสาธารณชนที่หลากหลาย และแยกหน้าที่ออกจากฝ่ายการตลาด (Harris,1991,cited in J.Grunig & L. Grunig,1998)

จากการวิจัยของ J. Grunig และ L. Grunig ในโครงการ IABC Excellence ในปี 1998 และ การศึกษาถึงโครงสร้างขององค์กร (Organizational Structure) กับการแบ่งแยกหน้าที่กันอย่าง ชัดเจนระหว่างฝ่ายการตลาดและฝ่ายประชาสัมพันธ์ ตามแนวคิดของ Hunter(1997,cited in Wightman,1999) ซึ่งฝ่ายประชาสัมพันธ์จะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อฝ่ายประชาสัมพันธ์ไม่อยู่ ภายใต้อการตลาด ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้นนั้น ส่งผลให้เกิดแนวคิดของการสื่อสารที่เรียกว่า การสื่อสารแบบผสมผสาน (Integrated Communications) ซึ่งเป็นการรวมของมิติการสื่อสารที่ หลากหลาย และสนับสนุนแนวคิดที่ให้ความสำคัญเท่าเทียมกันระหว่างการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) การโฆษณา (Advertising) และการตลาด (Marketing) (J.Grunig & L.Grunig,1998) และการสนับสนุนมุมมองของการสื่อสารในปัจจุบันที่ได้ให้ความสำคัญกับการสื่อสารในองค์กรต่อ พนักงานในองค์กรมากขึ้น แนวคิดของการสื่อสารแบบผสมผสานจึงได้รับการพัฒนาในยุคต่อ ๆ มา

กรอนสเต็ดท์ (Gronstedt ,1996) ได้ให้คำนิยามของการสื่อสารแบบผสมผสานว่าเป็นการบริหารการสื่อสารขององค์กรอย่างต่อเนื่องต่อสาธารณชนที่หลากหลาย ซึ่งคือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดขององค์กรและแสดงถึงความสัมพันธ์ (Relationships) ขององค์กรต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด และGronstedt ยังกล่าวว่าการสื่อสารแบบผสมผสานได้พัฒนามาจากแนวคิดการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนระหว่างฝ่ายการตลาด (Marketing) และฝ่ายประชาสัมพันธ์ (Public Relations)

D.Schultz ได้ให้คำนิยามของการสื่อสารแบบผสมผสานว่า คือ การผสมผสานระหว่างการสื่อสารหลายรูปแบบที่มีความสอดคล้องกัน (Consistency) มีการผสมผสาน (Integration) และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (One Sight,One sound) เพื่อสื่อสารตราสินค้าหรือการสื่อสารองค์กรรวมทั้งแนวคิดการบริหารการสื่อสารทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร และต้องมีการวัดผลของการสื่อสาร (Return on Communications Investment) และ D.Schultz ยังให้ความสำคัญต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เป็นเครื่องมือสำคัญของการสื่อสารและเป็นช่องทางใหม่ในการสื่อสาร โดยสามารถสรุปแนวคิดของการสื่อสารแบบผสมผสานตามแนวคิดของ D.Schultz ได้ดังนี้

1. เป็นการวางแผนการสื่อสารที่เน้นทุกมิติของการสื่อสารและทุกช่องทางของการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กรซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายขององค์กร
2. การสื่อสารแบบผสมผสานต้องมีปฏิริยาตอบสนอง (Interactivity) เพราะการตลาดในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้ถูกควบคุมโดยนักการตลาดหรือนักการสื่อสาร แต่ควบคุมโดยกลุ่มเป้าหมาย (Customer) ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายในปัจจุบันต้องเป็นบุคคลที่เราต้องรับฟัง ซึ่งเป็นแนวคิดหลักของทั้งการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (Integrated Marketing Communications) และการสื่อสารแบบผสมผสาน (Integrated Communications) ตามแนวคิดที่เรียกว่า Customer – Centric ที่ต้องเริ่มต้นจากการเข้าใจกลุ่มเป้าหมายหรือบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องขององค์กร
- 3.ต้องมีการวัดประสิทธิผลของการลงทุนด้านการสื่อสาร (Measurement of Communication Investment)

จากคำนิยามของการสื่อสารแบบผสมผสานของนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวไว้แล้วในข้างต้น สามารถสรุปแนวคิดของการสื่อสารแบบผสมผสานได้ว่า การสื่อสารแบบผสมผสานคือการรวมการสื่อสารทุกรูปแบบที่มีการผสมผสานกันทั้งหมดขององค์กรและทุกช่องทาง โดยรวมถึงการสื่อสารภายในองค์กร (Internal Communications) และการสื่อสารนอกองค์กร (External Communications) การสื่อสารแบบผสมผสานเป็นกระบวนการการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับทุกสิ่งทุกอย่างที่องค์กรได้กระทำและเน้นที่ทุกจุดติดต่อของผู้รับสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในระยะยาว ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานมาจากการตลาดที่เรียกว่า การตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพ

(Relationship Marketing) และประการสุดท้ายการสื่อสารแบบผสมผสานต้องมีปฏิริยาตอบกลับ (Interactivity) โดยต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายและนำมาปรับปรุงเพื่อตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างความพอใจต่อกลุ่มเป้าหมายสูงสุด

การสื่อสารแบบผสมผสานจะเน้นการสื่อสารในมิติที่หลากหลาย โดยนำแนวคิดการประชาสัมพันธ์มาใช้ในการวางแผนในการสื่อสารในมิติที่หลากหลาย โดยนำแนวคิดการประชาสัมพันธ์มาใช้ในการวางแผนในการสื่อสารขององค์กร ที่รวมถึงการสื่อสารภายในองค์กร (Internal Communications) ตั้งแต่การสื่อสารแนวดิ่ง (Vertical Communications) และการสื่อสารแนวนราบ (Horizontal Communications) และการสื่อสารภายนอกองค์กร (External Communications) ที่รวมถึงการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดขององค์กร โดยที่การสื่อสารการตลาดจะเป็นหนึ่งในการสื่อสารภายนอกองค์กร ดังนั้นการสื่อสารแบบผสมผสานจึงเป็นการสื่อสารที่มองจากมุมมองกว้างขององค์กร ที่มาจากการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ (Vision) และภารกิจขององค์กร (Mission) และถือว่าเป็นกระบวนการการบริหารเชิงกลยุทธ์ขององค์กรที่สามารถสร้างความแตกต่างในเอกลักษณ์ขององค์กรในทุกจุดการสื่อสารต่อกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดขององค์กรจะได้รับรู้ โดยองค์ประกอบของการสื่อสารแบบผสมผสานมีดังนี้

2.1 องค์ประกอบของการสื่อสารแบบผสมผสาน (Components of integrated Communications)

การสื่อสารแบบผสมผสาน เป็นการรวมการสื่อสารทุกรูปแบบที่มีการผสมผสานกันทั้งหมดขององค์กรและทุกช่องทางการสื่อสารเพื่อที่จะสื่อสารไปสู่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดขององค์กรที่ไม่ใช่เพียงแค่ลูกค้าเท่านั้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะสื่อสารตราสินค้าหรือองค์กร โดยรวมถึงการสื่อสารภายในองค์กร (Internal Communications) และการสื่อสารภายนอกองค์กร (External Communications) ด้วย

โดยปรัชญาของการปรับปรุงคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management) ที่เน้นการสื่อสารควรนำมาใช้ในการวางแผนการสื่อสารเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ขององค์กรและกำหนดหลักการ เป้าหมาย และกลยุทธ์ขององค์กร แนวคิดของการวางแผนการสื่อสารแบบผสมผสาน (Integrated Communications) จึงเน้นที่การวางแผนการสื่อสารตั้งแต่ภายในองค์กร (Internal Communications) ที่ให้ความสำคัญของการสื่อสารต่อพนักงานภายในองค์กร ในมิติการสื่อสาร 2 รูปแบบ คือ การสื่อสารแนวดิ่ง (Vertical Communications) ที่เป็นการสื่อสารระหว่างผู้บริหารกับพนักงานระดับล่างที่มีความใกล้ชิดต่อกัน และการสื่อสารแนวนราบ (Horizontal Communications) ระหว่างแผนกต่าง ๆ ในองค์กรและหน่วยงานทางธุรกิจหรือเรียกว่าการสื่อสาร

ระหว่างแผนก (Cross – functional Communications) และการสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่งคือ การสื่อสารภายนอกองค์กร (External Communications) ที่สื่อสารสู่ผู้บริโภคและผู้ที่มีส่วนเสียขององค์กรซึ่งก่อนที่จะสื่อสารสู่ภายนอกองค์กรนั้น ต้องเริ่มจากการวางแผนภายในองค์กรก่อนในเบื้องต้น (Gronstedt , 2000) ซึ่งทั้ง 3 มิติของการสื่อสารแบบผสมผสานจะส่งผลต่อการสื่อสารแบบผสมผสานที่มีประสิทธิภาพ

2.1.1 การสื่อสารภายนอกองค์กร (External Communications)

การสื่อสารภายนอกองค์กร คือ การบริหารการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในทุกจุดติดต่อของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กรที่เป็นมากกว่าลูกค้า ซึ่งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กรจะหมายถึงนักลงทุน คู่ค้า พนักงานคู่แข่ง สื่อมวลชน และกลุ่มคนอื่น ๆ ที่สามารถส่งผลกระทบต่อองค์กร (Gilly & Wolfinbarger, 1998, cited in Duncan & Moriarty, 1998) โดยพนักงานในองค์กรทุกระดับตั้งแต่ฝ่ายบริหารระดับสูง (Top Management) ผู้บริหารระดับกลาง (Middle Management) และพนักงานระดับล่าง (Front-line Employee) ที่ใกล้ชิดกับลูกค้าโดยตรง รวมถึงการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถส่งผลการรับรู้ของผู้บริโภค นอกจากนั้นการสื่อสารภายนอกองค์กรต้องมีการรับฟังความต้องการของผู้บริโภคและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กรเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงต้องพัฒนาสินค้าหรือบริการจากความต้องการของผู้บริโภคในอนาคตด้วย (Gronstedt, 2000) ซึ่งแสดงถึงคุณลักษณะของปฏิริยาตอบสนอง (Interactivity) ต่อผู้บริโภค

ในการวางแผนการสื่อสารของแต่ละองค์กรนั้น ต้องคำนึงว่ากลุ่มของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กรหลัก ๆ ขององค์กรคือใคร และต้องการสื่อความหมายที่องค์กรต้องการต่อกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กรนั้น ๆ อย่างไร เพราะผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดขององค์กรสามารถส่งผลกระทบต่อถึงภาพลักษณ์และชื่อเสียงขององค์กรได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม และการสื่อสารองค์กรก็มีความสำคัญเท่ากับการสื่อสารต่อผู้บริโภค ดังนั้นการวางแผนการสื่อสารต้องมีความต่อเนื่องเชิงกลยุทธ์ (Strategic Consistency) ดังที่ Duncan และ Moriarty (1998) กล่าวว่า การสื่อสารต้องเหมาะสมต่อผู้รับสารของแต่ละกลุ่ม และสะท้อนถึงความมุ่งหวังและวิสัยทัศน์ (Vision) ขององค์กรที่ต้องการด้วย

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า การบริหารการสื่อสารแบบผสมผสานในทั้ง 3 มิติของการสื่อสารต้องมีความต่อเนื่องตั้งแต่การสื่อสารภายในองค์กร และการสื่อสารภายนอกองค์กรสู่กลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กรที่หลากหลาย จะต้องมีการผสมผสานร่วมกันซึ่งแสดงถึงการบริหาร

เชิงกลยุทธ์ขององค์กรนั้น โดยเน้นการสร้างความปลอดภัยในระยะยาว และต้องคำนึงว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่องค์กรได้กระทำสามารถส่งผลต่อการรับรู้ในทุกจุดรับสารของผู้บริโภคได้ ซึ่งไม่ได้เกิดจากการสื่อสารเพียงอย่างเดียว ซึ่งการแสดงออกทั้งหมดขององค์กรมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดขององค์กรและสามารถต่อยอดเอกลักษณ์และชื่อเสียงขององค์กร และ Gronstedt (2000) ยังได้กล่าวว่าการสื่อสารแบบผสมผสานจะส่งผลต่อองค์กรในหลายประเด็นด้วยกันดังนี้

ก. ช่วยสร้างความสัมพันธ์ (Relationship) ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร ที่สร้างเสริมความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน (Competitive Advantage) ในการแข่งขันของธุรกิจในปัจจุบันที่รวมถึงการกระทำทุกอย่างขององค์กรที่ได้กระทำที่สามารถส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภคและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร

ข. ช่วยสร้างความสัมพันธ์ต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร (Stakeholders) เช่น การสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงขององค์กรที่ดีต่อคนภายนอกองค์กร และพนักงานภายในองค์กร เป็นต้น

ค. การสื่อสารแบบผสมผสานมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้องค์กรสามารถควบคุมเนื้อหาสารที่สามารถส่งผลต่อการรับรู้ในทุกจุดติดต่อของผู้บริโภคและผู้ที่มีส่วนได้ทั้งหมดขององค์กร

ง. การสื่อสารแบบผสมผสานมีประสิทธิภาพ ประหยัดเวลาและงบประมาณจากการทำงานที่ซ้ำซ้อนและสิ้นเปลือง เนื่องจากการกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) และแนวทางการดำเนินงานร่วมกันทั้งองค์กร จะทำให้องค์กรมีความชัดเจนในการปฏิบัติงาน

จ. การสื่อสารแบบผสมผสานยังเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานภายในองค์กร ในการสร้างคุณค่าและความต้องการในการทำงาน เพราะการสื่อสารแบบผสมผสานให้ความสำคัญกับการสื่อสารในองค์กรและสร้างเสริมการสื่อสารแบบสองทาง (Two – way Communications) ที่รับฟังความคิดเห็นของพนักงานในองค์กร และเน้นการสื่อสารแบบเปิด ซึ่งจะส่งผลถึงการสร้างความสัมพันธ์ต่อพนักงานในองค์กร

ฉ. การสื่อสารมีความสำคัญในยุคการตลาดในปัจจุบันที่ผู้บริโภคเป็นผู้ควบคุมการตลาดที่องค์กรต้องรับฟังและพัฒนาตามความต้องการของผู้บริโภคเพื่อสร้างความพอใจต่อผู้บริโภคสูงสุด

จึงกล่าวได้ว่าการสื่อสารแบบผสมผสานเป็นการสื่อสารในยุคศตวรรษที่ 21 โดยอาศัยคุณภาพมาเป็นเครื่องชี้แนะและยึดถือเป็นนโยบายและแนวทางการปฏิบัติของคนในองค์กร

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวการสื่อสารแบบผสมผสานได้นำหลักการของการปรับปรุงคุณภาพทั่วทั้งองค์กรมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิดและการปฏิบัติภายในองค์กร ซึ่งเมื่อมองจากหลักการของการสื่อสารแบบผสมผสานกับหลักการของการปรับปรุงคุณภาพทั่วทั้งองค์กรจะเห็นได้ว่ามีคุณลักษณะที่มาจากรากฐานเดียวกัน

แนวคิดของการสื่อสารแบบผสมผสาน ก็ยังมีแนวคิดที่มาจากการปรับปรุงคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management) ในประเด็นอื่น ๆ ที่นำแนวคิดของการบริหารงานร่วมกันของทุกฝ่ายและทุกแผนกทั่วทั้งองค์กร ที่เป็นการควบคุมคุณภาพการบริหารงานที่โครงสร้างทุกส่วนขององค์กรจะส่งผลต่อการรับรู้ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดขององค์กร ที่เรียกว่า การบริหารร่วมกันระหว่างแผนก (Cross – functional Management) และยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาของการสื่อสารแบบผสมผสาน และดังที่ Gronstedt (1995 – 1996) กล่าวว่า เมื่อบุคคลจากแผนกต่าง ๆ ที่หลากหลายมีการทำงานร่วมกันในกระบวนการทำงานระหว่างแผนก (Cross – functional Team) จะสามารถแสดงถึงศักยภาพทั้งหมดขององค์กร ซึ่งเป็นแนวคิดที่มาทั้งหมดของการสื่อสารแบบผสมผสาน (Integrated Communications)

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (Concept of Participation)

องค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็นกระบวนการในการพัฒนาว่า คือการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น
2. ในการปฏิบัติตามแผนการ หรือโครงการต่าง ๆ โดยความสมัครใจ

(United Nations 1975 :4)

สำนักแรงงานระหว่างชาติ (International Labour office 1971 :7) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึงความร่วมมือ (Cooperating) การมีส่วนร่วมในงานบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งรวมถึงความรับผิดชอบ

คีธ (Keith 1972 :136) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงการเกี่ยวข้องกับจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotion Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group

Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้การกระทำบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหาที่สมาชิกมีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมของกลุ่ม โดยอาจจะเกี่ยวข้องในลักษณะของการทำงานร่วมกัน การดำเนินงานร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายตามที่ต้องการ ซึ่งมองได้ 2 แนวทาง แนวทางแรกมองว่าองค์กรที่มีบทบาทส่วนใหญ่เป็นองค์กรราชการ การจัดทำโครงการจึงมีระยะสั้นไม่ถาวรและโครงการล้มเลิกไปได้ง่าย แนวทางที่ 2 มองว่าประชาชนมีบทบาทเป็นการมองไปที่ความสนใจ และปัญหาความต้องการของประชาชน ดังนั้นแนวทางการจัดทำโครงการจึงต้องคำนึงถึงปัญหาความต้องการ ซึ่งจะต้องเข้าใจพื้นฐานวัฒนธรรมและค่านิยมเป็นองค์ประกอบในการสร้างความร่วมมือ แนวทางนี้จะทำให้ความร่วมมือในแต่ละโครงการถาวร ไม่ฉาบฉวยเฉพาะหน้า เพราะเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชน (ศิริพร อ้วนคำ, 2544 : 24)

ปัจจัยที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมใดก็ตามต้องขึ้นอยู่กับ

1. ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องของกิจกรรมนั้น ๆ กับความเชื่อพื้นฐาน ทศนคติและค่านิยมของตน
2. ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องของกิจกรรมนั้น ๆ กับผลประโยชน์ของตน
3. ขึ้นอยู่กับกิจกรรมนั้นมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมและปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตนเอง
4. ก่อเมื่อบุคคลนั้นได้เคยมีประสบการณ์ที่เป็นอกตต่อกิจกรรมนั้นมาแล้ว
5. ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องของกิจกรรมนั้น ๆ กับสิ่งที่บุคคลนั้นได้มาหรือหวังเอาไว้
6. ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่
7. จะเป็นการบีบบังคับไม่ได้
8. ขึ้นอยู่กับอุปนิสัยและจารีตประเพณี
9. ขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะเอื้ออำนวย
10. ขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลนั้น ๆ
11. ขึ้นอยู่กับการได้รับการสนับสนุน กระตุ้น ชักจูงและจูงใจให้เกิดขึ้น

วิลเลียม รีตเตอร์ (William Reeder :1963)

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเยาวชนสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ระดับ คือ

1. เยาวชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และความต้องการของชุมชนตลอดจนเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมกับผู้ปฏิบัติงานในสนาม (Organizer)
 2. เยาวชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา และแนวทางต่าง ๆ ที่อาจนำมาใช้ในการแก้ปัญหา
 3. เยาวชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทาง และวิธีการที่จะใช้ในการแก้ปัญหาและวางแผนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงานสนาม
 4. เยาวชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหา
 5. เยาวชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ปฏิบัติงานในสนาม
- (อภินันท์ รพีพัฒน์, 2525 : 78-79, ศิริพร อ้วนคำ, 2544 : 26-27)

การสร้างสังคมที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้นั้น จะต้องใช้เครื่องมือในการสร้างการมีส่วนร่วมได้ 3 ประการ ดังนี้ (Juan Diaz Bordenave :1994)

1. Self – management Economy คือ สังคมที่มีส่วนร่วมที่จริงทั้งระบบการเมืองและเศรษฐกิจจะต้องเป็นในลักษณะการกระจายอำนาจ นั่นคือการทำบุคคลในหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ บริหารงานด้วยตนเอง

2. Educating for a Participative Society คือ การใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ เนื่องจากการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการเตรียมให้เด็กเริ่มเป็นนักตัดสินใจที่ดีและมีคุณภาพในสังคมประชาธิปไตย รวมทั้งการพัฒนาความรับผิดชอบและความร่วมมือเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย

3. New Functions of Communication คือ การเปลี่ยนหน้าที่ของการสื่อสารจากที่เป็นเชิงพาณิชย์มาเป็นการให้บริการแก่สังคม ไม่ใช่ทำหน้าที่แค่การกระจายข้อมูลข่าวสาร แต่กระตุ้นให้เกิดการอภิปรายและมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือให้ประชาชนได้แสดงความรู้สึก ความคิดเห็น ซึ่งถือเป็นปัจจัยพื้นฐานของสังคมของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ โดยมีส่วนร่วมในลักษณะต่อไปนี้

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้า ปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดจนความต้องการของชุมชน

2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรม ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

การศึกษาของโคชและเฟรนช์ (Coch และ French) ซึ่งทำการศึกษาการมีส่วนร่วมในโรงงานอุตสาหกรรมพบว่า การมีส่วนร่วมในกลุ่มทำให้มีผลในการพัฒนาทางด้านศีลธรรมจรยา ถึงแม้จะมีองค์ประกอบอื่น ๆ เกี่ยวข้องด้วยเป็นต้นว่า ความพอใจในงาน บุคลิกภาพ วัฒนธรรม และชนิดของงานที่รับผิดชอบ ผลการศึกษาพบว่า การได้มีส่วนร่วม (Participation) ในการช่วยแก้ปัญหาบางอย่าง ทำให้บุคคลนั้นมีความรู้สึกว่าได้ “ลงทุน” ในการให้ความคิดเห็นการได้ตัดสินใจ ได้ปรับปรุงเปลี่ยนความคิด ความรู้ที่เกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ลงรอยกับการตัดสินใจและอุทิศพลังงานทุกอย่าง เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหานั้น ๆ ซึ่งขบวนการเหล่านั้นมีผลทำให้บุคคลนั้น เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติตนเอง การมีส่วนร่วมในรูปนี้ เป็นสิ่งที่แสดงออกมาให้คนอื่นได้รู้ซึ่งเรียกว่า “ Overt Participation ” สำหรับการมีส่วนร่วมที่มีได้แสดงออกมาให้คนอื่นเห็นหรือที่เรียกว่า “ Covert Participation ” นั้นก็มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้เช่นกัน(อ้างในพิมลพรรณ สุทธิวงศ์, 2537 :68)

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวความคิดสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความกังวลส่วนบุคคลซึ่งบังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของสังคม
2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน ที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผนและลงมือกระทำการร่วมกัน

3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

แนวคิดการสื่อสารแบบผสมผสาน ผู้วิจัยใช้แนวคิดนี้มาวิเคราะห์ให้เห็นว่าในแต่ละโครงการเชิงอนุรักษ์นั้นมีรูปแบบการสื่อสารที่ผสมผสานทั้งสื่อบุคคลและสื่อมวลชนเพื่อใช้ในการสร้างจิตสำนึกเป็นอย่างไร โดยวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การสื่อสารภายในกลุ่ม และวิเคราะห์ว่าการสื่อสารที่หลากหลายนั้นจะนำไปใช้อย่างไร เมื่อใด

3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศน์ (Concept of Eco-tourism)

การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศน์ หรืออาจเรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Ecotourism” ซึ่งเป็นคำผสมกันระหว่างคำว่า Ecology หรือนิเวศวิทยากับคำว่า Tourism หรือการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในวงการการท่องเที่ยว ยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่น ๆ ได้แก่ “Nature Tourism” หรือ “Green Tourism” แทน “Ecotourism” ได้เช่นกัน เพื่อบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) แต่จะเรียกกันอย่างไรก็ตาม นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็ได้รับการกำหนดขึ้นจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ไว้มากมาย ที่สำคัญและเป็นที่น่าสนใจมีดังนี้

Hector Caballos – Lascurain (1998) แห่งสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union for the Conservation of Nature and Nature Resource : IUCN) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลแรกที่กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า “ เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณและสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น ” (อ้างในศศิอาภา ประสพทรัพย์)

Elizabeth Boo (1991) ซึ่งเป็นผู้คลุกคลีกับงานวิจัยการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในละตินอเมริกาและหมู่เกาะคาริบเบียน พร้อมกับเขียนหนังสือเรื่อง “ Ecotourism : The Potentials and Pitfalls ”

“เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนหรือท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ”

The Ecotourism Society (1991) ซึ่งเป็นองค์กรภาคเอกชนที่มีบทบาทโดยตรงเกี่ยวกับการศึกษาวางแผน และเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในช่วงแรกว่า “เป็นการเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ธรรมชาติด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ และในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น”

ต่อมาคำนิยามของ The Ecotourism society ได้รับการปรับเปลี่ยนให้สั้นและกะทัดรัดโดย Western (1993) ซึ่งมีความสมบูรณ์มากขึ้นว่า “เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ ซึ่งมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นดีขึ้น”

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (จากแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ปี 2538-2539) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศน์ (Ecotourism) ว่า เป็นการท่องเที่ยวแบบ “นิเวศสัญจร : การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์” หมายถึง “การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ”

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยังระบุลักษณะการท่องเที่ยวประเภทนี้ว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวจะเป็นกลุ่มผู้เดินทางที่แสวงหาสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ประสบการณ์ที่หลากหลายให้มากขึ้น
2. ประสบการณ์จากการได้เที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่ยังบริสุทธิ์และ/หรือประสบการณ์ที่ได้สัมผัสวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของสังคมที่แตกต่างจากที่ตนอยู่
3. โอกาสที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะทางธรรมชาติ วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่
4. ให้มีการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติและสมบัติทางวัฒนธรรมในพื้นที่ที่ไปชม

นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์/เชิงนิเวศน์ที่เป็นสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมและพัฒนาเพื่อการส่งเสริมเชิงนิเวศน์/อนุรักษ์ ควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย

2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์/นิเวศน์ เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม

3. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์/นิเวศน์ เน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงบวกด้วย

4. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์/นิเวศน์ จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์/นิเวศน์ มุ่งเน้นที่คุณค่าของธรรมชาติ หรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่งหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

โดยวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์/นิเวศน์หรือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) เพื่อใช้เป็นกรอบกำหนดทิศทางการส่งเสริมและการจัดการได้ดังนี้ คือ

1. เพื่อพัฒนาจิตสำนึก (Awareness) และความเข้าใจ (Understanding) ของนักท่องเที่ยวในการทำความเข้าใจกับสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
2. เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณค่า หรือคุณค่าสูงให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยว
3. เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตและของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่
4. เพื่อดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

ทั้งนี้องค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ควรพิจารณาอยู่ 3 ประการ ได้แก่

1. การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายรายได้

(อ้างอิงจากศศิอาภา ประสพทรัพย์)

โดยสาระสำคัญขององค์ประกอบดังกล่าวจะเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หากธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับผลกระทบกระเทือนจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่ธรรมชาติและระบบนิเวศเหล่านั้นจะเสื่อมโทรมลง หรือถูกทำลายก็จะมีมากขึ้น ดังนั้น การให้ความรู้ความเข้าใจและการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว หรือผู้มาเยือนเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องรักษาธรรมชาติแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อให้คงอยู่สนองความต้องการของคนทั่วไป จึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ยังรวมไปถึงบุคคลกลุ่มอื่น ๆ เช่น ประชาชนท้องถิ่น มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์มีหลายรูปแบบ แต่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น มักจะเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretation Programs) เช่น การจัดทำมีศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretation Center) ในแหล่งท่องเที่ยวจัดให้เอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ จัดให้มีนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือทางเดินป่า ที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหลากหลายแก่ผู้มาเยือน รวมไปถึงอบรมมััคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะ และอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น (อ้างในศศิอาภา ประสพทรัพย์, 2539)

ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อวิเคราะห์ว่าเยาวชนที่มาเข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการเชิงอนุรักษ์ของแต่ละองค์กรนั้น ได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างไรบ้าง ด้วยวิธีการถ่ายทอดความรู้ในลักษณะใด

4. แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึก (Concept of Consciousness)

คำว่า “จิตสำนึก” หรือ “ความสำนึก” ที่นำมาใช้ในภาษาไทยนั้น โดยทั่วไปเป็นคำที่ใช้แทนคำว่า consciousness ซึ่งทั้งสองคำนี้ เมื่อพิจารณาลักษณะการใช้แล้ว จะให้ความหมายที่ใกล้เคียงกัน

จิตของคนมี 2 ระดับ คือ จิตสำนึกหรือจิตใจระดับเหตุผลและจิตใต้สำนึกหรือจิตใจระดับที่เหนือเหตุผล จิตสำนึกเป็นคลื่นแห่งจิตใจที่ใช้ในการเลือกสรรสิ่งต่าง ๆ เช่น การเลือกหนังสือเลือกบ้าน และการเลือกคู่ครอง เราตัดสินใจเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยจิตสำนึก

โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึง จิตสำนึก ก็ยอมรับกันว่าเป็นส่วนหนึ่งของจิตในมีความสัมพันธ์กับระบบประสาทกลาง กล่าวคือ เมื่อระบบประสาทกลางสร้างวิถีประสาทที่เกิดความซับซ้อนเพิ่มขึ้นเมื่อใด ย่อมหมายความว่าถึงจิตสำนึก จึงมักเข้าใจว่าจิตสำนึกเป็นความรู้สำนึกตัวหรือรู้สึกมีสติ การที่มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เป็นปกติสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยดี เกิดจากการที่มันสมองส่วนสูงเป็นศูนย์กลางบังคับให้ปฏิบัติงานด้วยดี ยิ่งกว่านั้นยังต้องอาศัยความรู้สำนึกตัวที่เรียกว่า จิตสำนึก เป็นเครื่องมือบังคับให้มนุษย์ทำงานได้ถูกต้องด้วยความมีสติ หากปราศจากจิตสำนึกนี้ร่างกายก็ไม่สามารถทำกิจการไปด้วยดีดังที่ตั้งใจ จิตสำนึกแม้จะไม่มีตัวตนแต่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาพร้อมกับความเป็นมนุษย์ ซึ่งสามารถพัฒนาและอบรมขัดเกลาได้ด้วยกระบวนการปลูกฝังทางวัฒนธรรมหรือผ่านกระบวนการเรียนรู้

มีผู้ให้ความหมายของจิตสำนึก (Consciousness) ไว้แตกต่างกันดังนี้

ความหมายของคำว่า “จิตสำนึก” มีการให้คำอธิบายกันอย่างกว้างขวาง ดังเช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน(2530:232) ให้ความหมายจิตสำนึกไว้ว่าเป็นภาวะทางจิตตื่นและรู้ตัว สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัสได้ด้วยกาย

เบนจามิน บี. โวลแมน ให้ความหมายว่า จิตสำนึกเป็นสภาวะการณ์ที่บุคคลตระหนักหรือมีความรับรู้ต่อสภาวะแวดล้อม (อ้างในพินลพวรรณ สุทธิวงศ์)

ฟิลิป บี. โกรฟ กล่าวถึง จิตสำนึกว่าหมายถึง ความรู้ความเข้าใจ การรู้จักคิด การตื่นตัว การเอาใจใส่ ความพร้อม และสนใจต่อสถานการณ์ ความจริงหรือวัตถุภายนอก (อ้างในพินลพวรรณ สุทธิวงศ์)

เคิร์ท คอฟตา (1948, อ้างในวิโรจน์ ศรีหิรัญ,) ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกว่า หมายถึงสภาวะจิตที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดและความปรารถนาต่าง ๆ จิตสำนึกเกิดจากการรับรู้ที่มีความหมายเหมือนกับคำว่า ความตระหนัก (awareness)

ซิกมันต์ ฟรอยด์ ได้ให้ความเห็นว่า จิตสำนึกนี้เป็นวิถีจิตชนิดหนึ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามเหตุการณ์จากความไม่สำนึกมาเป็น จิตสำนึกได้ (อ้างในพินลพวรรณ สุทธิวงศ์)

โรเบิร์ต ดีเชสและจูดิธ วิทอร์นีย์ ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า จิตสำนึกเป็นสิ่งที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้จากการที่บุคคลเข้าไปอาศัยอยู่เป็นระบบ ที่ให้การอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับค่านิยมทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคล (อ้างในพินลพวรรณ สุทธิวงศ์)

โทมัส เนลสัน กล่าวว่า จิตสำนึกเป็นสภาวะที่บุคคลได้รับความรู้หรือประสบการณ์ต่าง ๆ แล้วมีการประเมินค่าและตระหนักถึงความสำคัญที่ตนเองมีต่อสิ่งนั้น ๆ ซึ่งเป็นเรื่องของสภาวะที่ตื่นตัวทางจิตใจ (อ้างในพินลพวรรณ สุทธิวงศ์)

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสำนึกและให้ความหมายว่า เป็นผลที่ได้จากการประเมินค่าการเห็นความสำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้จากทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความเห็นและความสนใจในความแตกต่างของความคิดเห็นค่านิยม ทัศนคติ ความเชื่อ ระดับความรู้สึก หรืออาจกล่าวได้ว่า ความสำนึกมีความหมายที่ใกล้เคียงกับความเชื่อมากที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ เป็นประสบการณ์ที่มีการรวมตัวกันและมีความสัมพันธ์กันด้วย ในขณะเดียวกันทำหน้าที่ประเมินค่าจิตใจว่า สิ่งใดบ้างที่มีความสำคัญหากปราศจากความเชื่อแล้ว ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่คนมีอยู่นั้นก็จะอยู่แต่เพียงในความทรงจำ ไม่มีส่วนใดมีความสำคัญเด่นชัดขึ้นมา

ศักดิ์ สุนทรเสณี (2531) ได้กล่าวถึงจิตสำนึกว่าเป็นมิติ (dimensions) ด้านหนึ่งของเจตคติ (attitude) ซึ่งตามมิตินี้ อาจถูกมองว่า เจตคตินั้นอยู่ในภาวะจิตสำนึกหรือจิตไร้สำนึก หรืออยู่ในสำนึกบางส่วนหรือไม่อย่างไร จึงอาจกล่าวได้ว่า จิตสำนึกเป็นส่วนหนึ่งของความรู้ทางจิตใจ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนการเกิดพฤติกรรม โดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ การรู้ (cognitive) ความรู้สึกทางจิตใจ (affective) และพฤติกรรม (behavior) ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของเจตคติที่มีอยู่ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบทางด้านการรู้ (Cognitive Component)

เป็นเรื่องของการรู้ของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นการรับรู้เกี่ยวกับวัตถุ สิ่งของ บุคคลหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่า รู้สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นได้อย่างไร รู้ในทางที่ดีหรือไม่ดี ทางบวกหรือทางลบ ซึ่งจะก่อให้เกิดเจตคติขึ้น ถ้าเรารู้สิ่งหนึ่งในทางที่ดี เราก็จะมีเจตคติต่อสิ่งนั้นในทางที่ดีและถ้ารู้สิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางที่ไม่ดี ก็จะมีเจตคติในทางที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้นด้วย ถ้าเราไม่รู้จักสิ่งใดเจตคติก็น่าจะไม่เกิดขึ้น

2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component or Feeling Component)

เป็นองค์ประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งถูกเร้าขึ้นจากการรู้นั้น และความรู้สึกนี้ทำให้เกิดเจตคติในทางใดทางหนึ่ง คือ ชอบหรือไม่ชอบ ความรู้สึกนี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะเปลี่ยนแปลงได้ยาก

3. องค์ประกอบทางด้านแนวโน้มในเชิงพฤติกรรมหรือการกระทำ (Action Tendency Component of Behavioral Component)

เป็นความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งนั้น ๆ ในทางใดทางหนึ่ง คือ พร้อมที่จะสนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือ หรือในทางทำลายขัดขวาง ต่อสู้ เป็นต้น

องค์ประกอบของจิตสำนึก

1. การรับรู้
2. การเรียนรู้
3. ความตระหนัก

1. การรับรู้ (Perception)

การรับรู้เป็นกระบวนการที่มนุษย์จะเข้าใจสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งที่ปรากฏกับประสาทสัมผัส ส่วนใดส่วนหนึ่งของเร้า การรับรู้เป็นสิ่งที่กำหนดความต้องการ แรงจูงใจ และการกระทำในทางพฤติกรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น

เสรี วงษ์มณฑา กล่าวว่า การรับรู้เป็นกระบวนการในการตีความข่าวสารเพื่อให้เกิดเป็นความเข้าใจ

การรับรู้เป็นกระบวนการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเปิดรับข่าวสาร ในการแปลข่าวสารและนำไปใช้ในแต่ละบุคคล ทั้งนี้บุคคลสองคนอาจเปิดรับข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์เดียวกัน ในสถานการณ์เดียวกัน แต่มีพฤติกรรมในการตอบสนองที่แตกต่างกันได้ เพราะแต่ละบุคคลมีกระบวนการทางด้านปริบททางสังคมที่แตกต่างกัน อีกทั้งความแตกต่างในเรื่องของการรับรู้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะของสิ่งเร้าที่มาในรูปแบบของข่าวสารเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับสิ่งเร้าภายนอกกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัว รวมถึงเงื่อนไขในแต่ละบุคคลอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นสภาพครอบครัว กลุ่มเพื่อน รายได้ที่ได้รับ สื่อองค์ประกอบประเภทอื่น ๆ

การรับรู้จะเกิดขึ้นได้ ขึ้นอยู่กับกระบวนการของผู้รับสาร จะทำหน้าที่ในการกลั่นกรองข่าวสารในการรับรู้ของบุคคล โดยมีองค์ประกอบดังนี้ ได้แก่

1.1. องค์ประกอบทางด้านจิตใจ นับเป็นองค์ประกอบแรกที่มีความสำคัญ เนื่องจากไม่ว่าข่าวสารจะมีอยู่มากมายเพียงใด หากผู้รับสารไม่มีความสนใจและไม่รับรู้ข่าวสารนั้น ระบบของการสื่อสารเพื่อการรับรู้ก็จะไม่เกิดขึ้นเลย โดยบางครั้งกระบวนการที่ผู้รับสารแต่ละบุคคลจะเลือกรับข่าวสารจะต้องมีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

1.1.1 การเลือกเปิดรับสารหรือเลือกสนใจ (Selective Exposure Or Selective Attention) เป็นกระบวนการภายในบุคคลที่พิจารณาว่าพร้อมที่จะเปิดรับข่าวสารหรือไม่ จะเลือก

รับสารประเภทไหน จากสื่อใด หรือเลือกที่จะรับสื่อที่มีความน่าสนใจกับสารที่สอดคล้องของแต่ละบุคคล โดยแนวโน้มที่ผู้รับสารจะเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใดที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง เช่น การเลือกซื้ออ่านหนังสือพิมพ์ฉบับใดฉบับหนึ่ง การเลือกเปิดวิทยุช่องใดช่องหนึ่ง หรือการเลือกชมวิทยุโทรทัศน์ช่องใดช่องหนึ่ง ซึ่งบุคคลมักจะแสวงหาข่าวสารเพื่อสนับสนุนทัศนคติของตนเองที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ขัดแย้งกับความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารใหม่ที่ไม่ลงรอย หรือสอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจหรือทัศนคติที่มีอยู่เดิมแล้ว จะเกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุล หรือมีความไม่สบายใจเกิดขึ้น

1.1.2 การเลือกการรับรู้หรือการตีความ (Selective Perception Or Selective Interpretation) เป็นกระบวนการกลั่นกรองขึ้นมา เมื่อบุคคลเลือกเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใดแล้ว ผู้รับสารแต่ละคนอาจจะตีความหมายข่าวสารที่ได้มาแตกต่างกันจากคนอื่น โดยแต่ละคนจะเลือกรับสารและเลือกตีความ ตามความเข้าใจของตนเอง หรือตามทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ และสภาวะทางอารมณ์ แต่ทั้งนี้เมื่อบุคคลเลือกเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใดแล้ว ก็เชื่อว่าข่าวสารนั้น จะถูกรับรู้ไปตามเจตนาของผู้ส่งสารทั้งหมด ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับกระบวนการคิดและตัดสินใจของผู้รับสารเองด้วย

1.1.3 การเลือกจดจำ (Selective Retention) เป็นกระบวนการกลั่นกรองขั้นสุดท้ายที่มีผลต่อการส่งสารไปยังผู้รับสาร หากความเข้าใจนั้นจะพัฒนาต่อไปเป็นการยอมรับที่ถาวรพร้อมที่จะจดจำในระยะยาว บุคคลต่าง ๆ จะมีพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารด้วยสาเหตุต่าง ๆ ได้แก่ ความเหงา เพราะมนุษย์ต้องการเพื่อน ความอยากรู้อยากเห็น เพราะเป็นสัญชาตญาณที่ต้องการจะรับรู้ข่าวสารและตอบสนองความต้องการของตนเอง ดังนั้นจึงเป็นลักษณะของทัศนคติที่ผู้รับสารตั้งใจที่จะเลือกจดจำข่าวสารเฉพาะส่วน ที่ตรงกับความสนใจความต้องการตามทัศนคติของตนเอง และมักจะลืมในส่วนที่ตนเองไม่สนใจหรือไม่เห็นด้วยได้ง่ายกว่า

1.2 องค์ประกอบทางด้านสังคม เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมที่สามารถสร้างประสบการณ์ และการปลูกฝังทัศนคติ ความคิด รวมทั้งพฤติกรรมทั่วไปของผู้รับสาร องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1.2.1. สภาพแวดล้อม โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นตัวกำหนดสิ่งเร้า หรือตัวข่าวสารที่บุคคลควรจะได้รับรู้หรือตอบสนองต่าง ๆ รวมทั้งการคาดคะเนผลที่เกิดจากพฤติกรรมที่แสดงออก

1.2.2. ครอบครัว นับเป็นสถาบันแรกที่มีความใกล้ชิดที่สุดของมนุษย์ ถึงแม้ว่าบทบาทของครอบครัวจะมีความแตกต่างกันไป ภายใต้ระบบสังคมขนาดใหญ่ สังคมเมือง หรือสังคมชนบท แต่ครอบครัวกลับมีผลต่อการสร้างพฤติกรรม และการรับรู้ของแต่ละบุคคลได้เสมอ

เนื่องจากครอบครัวเปรียบเสมือนสื่อกลาง เพื่อที่จะทำหน้าที่ควบคุม กำกับดูแลความประพฤติจึงทำให้ครอบครัวมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านกระบวนการทางด้านค่านิยม ทัศนคติ ความเข้าใจ

1.2.3. กลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มบุคคลที่มีการพบปะกันเป็นประจำ การได้พบปะหรือพูดคุยที่ทำให้เกิดการสนองต่อความต้องการในการเรียนรู้ การให้คำปรึกษา การสร้างกระบวนการความรู้สึกลึกซึ้ง และเป็นเสมือนการกำหนดพื้นฐานเส้นทางเพื่อเข้าไปสู่สังคม ให้กับตนเองบุคคลจะสามารถพบเพื่อนได้หลายรูปแบบ ได้แก่ เพื่อนร่วมงาน เพื่อนสนิท เพื่อนต่างเพศ

1.2.4. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี สภาพวัฒนธรรมของสังคมในแต่ละสังคมล้วนแล้วแต่เป็นเครื่องล้อมเกล้ากระบวนการทางด้านความคิด ค่านิยม ทัศนคติ และสัญลักษณ์อื่น ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมา เพื่อดำเนินการจัดการกับรูปแบบพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งพฤติกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดจะสามารถเชื่อมความสัมพันธ์จากช่วงอายุเวลาหนึ่งไปสู่อีกช่วงอายุเวลาหนึ่งได้ หากสิ่งใดที่ขัดต่อวัฒนธรรมของสังคมอย่างรุนแรงก็จะได้รับการต่อต้านจากบุคคลในสังคมนั้น และเมื่อวัฒนธรรมได้เข้ามามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมโดยทั่วไปของบุคคลในสังคม ก็ย่อมมีอิทธิพลต่อการรับรู้ ในการบริโภคข่าวสารที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการบุคลิกภาพของบุคคล โดยจะกำหนดหรือวางเงื่อนไขว่าอะไรที่เด็กเกิดมาแล้ว ควรจะได้รับการสั่งสอนและอะไรบ้างที่แต่ละบุคคลจะต้องเรียนรู้ แต่ละวัฒนธรรมจะมุ่งหวังอบรมสมาชิก ให้ประพฤติปฏิบัติตามแนวทางที่เป็นที่ยอมรับภายในสังคมนั้น ๆ

1.2.5. อายุ อาชีพ เพศ ระดับการศึกษา และรายได้ สามารถเป็นตัวกำหนดความสนใจในการแสวงหาข่าวสารของผู้รับสาร และมีส่วนในการสร้างองค์ประกอบทางด้านจิตใจ และองค์ประกอบทางด้านสังคม จึงทำให้เกิดกระบวนการในการเลือกสรรขึ้น

เมื่อมีการรับรู้เกิดขึ้น การแสดงความคิดเห็น สามารถจำแนกเกิดขึ้นมาได้ มนุษย์จะต้องการความพร้อมที่จะสนองการเรียนรู้ ทุกๆ สิ่งของการรับรู้จะต้องมีองค์ประกอบของวัฒนธรรม (Culture) ครอบครัว (Family) กลุ่มเพื่อน (Social Group) และลักษณะทางบุคลิกภาพ (Personality) เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ

การรับรู้สามารถแปรเปลี่ยน ให้มีลักษณะกลับกลายเป็นความวิตกกังวล ความเกรงใจ หรือความรัก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เป็นเสมือนการสร้างอารมณ์ในลักษณะเชิงภาวะสันนิษฐาน (Hypothetical Constructs) การรับรู้จึงมีส่วนประกอบพื้นฐาน 3 ขั้นตอนเป็นตัวกำหนด คือ 1. ส่วนประกอบในเรื่องการรับรู้การเข้าใจ 2. ส่วนประกอบทางอารมณ์ 3. ส่วนประกอบทางพฤติกรรม

เฮอริเบิร์ต ซี. เคลแมน (Herbert C. Kelman, 1976) อธิบายถึง การเปลี่ยนแปลงสถานะแห่งการรับรู้ การรับรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุก ๆ บุคคลภายใต้กระบวนการที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถ

จำแนกการเปลี่ยนแปลงระบบการรับรู้ การรับรู้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลยอมรับสื่อที่มีอิทธิพลต่อตนเองและเพื่อมุ่งหวังให้เกิดความพึงพอใจจากบุคคลที่มีอิทธิพลนั้น และการที่บุคคลยินยอมทำตามคำสั่งที่อยากให้ทำนั้น เพราะบุคคลแต่ละคนมีความคาดหวังว่าจะได้รับรางวัลหรือการยอมรับการรับรู้ที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ความน่าเชื่อถือของแหล่งสารยังสามารถโน้มน้าวใจ และเป็นส่วนประกอบหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการรับรู้ได้ ทั้งนี้ความน่าเชื่อถือต่อแหล่งสารจะถูกนำมาแปรสภาพและนำมาใช้ร่วมกับประสบการณ์เดิมที่ผู้รับสารมีอยู่ จากลักษณะสิ่งที่พบเห็นสภาพจิตใจสภาพแวดล้อม

ในขณะที่เกี่ยวกับการรับรู้สามารถส่งเสริมให้เกิดกลไกในการสร้างความคิดเห็น (Opinion) ให้เกิดขึ้น ในลักษณะการแสดงออกของบุคคลด้วยคำพูดหรือการกระทำ ซึ่งการเกิดขึ้นของความน่าเชื่อถือของแหล่งสาร (Source Credibility) นั้น สามารถสร้างความคิดเห็นหรือโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านนำมาใช้ในการตัดสินใจที่จะกระทำบางสิ่งบางอย่างได้อย่างมีเป้าหมาย

ในทางวิชาการสื่อมวลชนกล่าวถึงการรับรู้ที่สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการรับรู้ทางสังคม (Socialization) ซึ่งสามารถทำให้แสดงถึงว่าเด็กและเยาวชนสามารถที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่สื่อมวลชนนำเสนอและการเรียนรู้นี้จะจัดเกลาความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคล นับตั้งแต่บุคคลนั้นเริ่มจำความได้ และสะสมไปเรื่อย ๆ ไปจนถึงการเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ และผลจากการเรียนรู้จะปรากฏออกมาเป็นบุคลิกภาพในแต่ละบุคคล

พีชนี เซจรรยา ,2530 กล่าวว่าการรับรู้เป็นกระบวนการทางจิตที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ได้รับเป็นกระบวนการการเลือกรับสาร การจัดสรรเข้าด้วยกัน และการตีความสารที่ได้รับตามความเข้าใจและความรู้สึกของตนเอง โดยทั่วไปการรับรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัวหรือตั้งใจ และมักเกิดตามประสบการณ์และการสั่งสมทางสังคม การรับรู้จึงเป็นกระบวนการที่เรียนรู้ได้ เด็กเมื่อเกิดมาจะสามารถรับความรู้สึกต่าง ๆ และการตอบสนองต่อความรู้สึกเหล่านั้นได้

2. กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)

ทิสนา แคมมณีและคณะ(2545) ได้ให้ความหมายคำว่า “การเรียนรู้” (learning) มีขอบเขตที่ครอบคลุมความหมาย 2 ประการ คือ การเรียนรู้ในความหมายของ “กระบวนการเรียนรู้ (learning process)” ซึ่งหมายถึงการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ และการเรียนรู้ในความหมายของ “ผลการเรียนรู้ (learning outcome)” ซึ่งได้แก่ความรู้ความเข้าใจในสาระต่าง ๆ ความสามารถในการกระทำ การใช้ทักษะกระบวนการต่าง

ๆ รวมทั้งความรู้สึกหรือเจตคติอันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้หรือการใช้วิธีการเรียนรู้ กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การเรียนรู้มีลักษณะเป็นทั้งผลลัพธ์อันเป็นเป้าหมายปลายทาง (ends) และวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมาย (means) ซึ่งลักษณะทั้งสองเป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันและส่งผลกระทบต่อกัน หากบุคคลมีกระบวนการแสวงหาความรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับตน บุคคลนั้นก็ย่อมมีโอกาสที่จะเกิดความรู้ความเข้าใจในสาระหรือกระบวนการต่าง ๆ ได้อย่างกระจ่าง ถ่องแท้และลึกซึ้ง เกิดความรู้สึกหรือเจตคติไปในทางที่เหมาะสมและเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการกระทำหรือพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

กระบวนการเรียนรู้ เป็นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนในการเรียนรู้โดยใช้วิธีการเรียนรู้ต่าง ๆ มนุษย์มีวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งมีหลายวิธี เช่น การฟัง การอ่าน การโต้ตอบกับผู้อื่น การถาม การซัก การเขียน การสังเกต การจดจำ การเลียนแบบ การคิด คิดวิเคราะห์ คิดไตร่ตรอง ฯลฯ วิธีการเหล่านี้นับเป็นกระบวนการย่อย ๆ ที่มนุษย์ใช้ในการเรียนรู้ ซึ่งในปัจจุบันวิธีการเรียนรู้มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จนสามารถอธิบายได้เป็นกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ที่ลึกซึ้งละเอียดลออและสามารถอธิบายสิ่งที่เรามองเห็นไม่ชัดหรือมองไม่เห็น เช่น ลักษณะและกระบวนการทำงานของสมอง กระบวนการคิด การเกิดเจตคติ ค่านิยม ฯลฯ นอกจากนี้จะมีความละเอียดลึกซึ้งมากขึ้นแล้ว ยังมีความหลากหลายเหมาะสมกับการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันมากขึ้นด้วย

การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสมองในการรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ เข้ามา เมื่อบุคคลรับสิ่งเร้าเข้ามาแล้วก็ต้องพยายามจดจำสิ่งนั้นไว้ เพื่อนำไปใช้ในโอกาสต่อไป ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องให้สิ่งเร้าซึ่งก็คือ เนื้อหาสาระต่าง ๆ แก่ผู้เรียน โดยพยายามหาวิธีให้ผู้เรียนรับสิ่งเร้านั้นเข้าไป

อย่างไรก็ตาม สิ่งเร้าที่บุคคลรับเข้ามาอยู่ตลอดเวลา นั้น อาจไม่ได้มีลักษณะที่บุคคลจะสามารถดูดซึมเชื่อมโยงด้วยกระบวนการซึมซาบหรือดูดซึมประสบการณ์ (assimilation) ได้อย่างสะดวกง่ายดายเสมอไป เพราะบางครั้งสิ่งที่รับเข้ามาอาจจะเป็นสิ่งที่ผู้เรียนไม่สามารถจะเชื่อมโยงเข้ากับความรู้เดิมได้ การที่บุคคลไม่สามารถสร้างความหมายได้นี้จะทำให้บุคคลนั้นอยู่ในสภาวะไม่สมดุล ธรรมชาติก็มีกลไกที่เรียกว่า “กระบวนการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา” หรือ “กระบวนการปรับสภาวะให้สมดุล” (accommodation) เข้ามาช่วย นั่นคือ การใช้กระบวนการทางสติปัญญา (Cognitive process) ของตน เข้าไปพยายามสร้างความเข้าใจโดยอาจใช้การแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม การซักถาม หรือใช้กระบวนการคิดในลักษณะต่าง ๆ ที่จะช่วยสร้างความหมายของสิ่งนั้นให้ตนเกิดความเข้าใจ

เมื่อบุคคลเกิดสภาวะแห่งความสงสัย สับสน ไม่เข้าใจ บุคคลจะพยายามปรับสภาวะนั้น โดยใช้กระบวนการทางสติปัญญาของตนในการคิดค้นหาวิธีที่จะสร้างความหมายของสิ่งเร้าใหม่

นั้นกับสิ่งเดิมที่มีอยู่ ซึ่งในหลาย ๆ กรณีอาจใช้กระบวนการทางสังคมเข้าไปช่วยในการหาข้อมูล ความคิดเห็นต่าง ๆ มาเพิ่มเติม หรือใช้กระบวนการคิดต่าง ๆ เข้ามาช่วยจนในที่สุดสามารถสร้างความหมายของสิ่งนั้นกับสิ่งเดิมได้ การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนต้องเป็นผู้จัดกระทำต่อ สิ่งเร้าหรือสาระการเรียนรู้ มิใช่เพียงรับสิ่งเร้าหรือสาระเข้ามาเท่านั้น ผู้เรียนต้องเป็นผู้สร้างความหมายของสิ่งเร้าหรือข้อความรู้ที่รับเข้ามาด้วยตนเอง ซึ่งการเรียนรู้ของบุคคลเป็น กระบวนการที่แต่ละบุคคลต้องดำเนินการเอง ให้ผู้อื่นมาทำแทนไม่ได้ เพราะการสร้างความหมาย เป็นกระบวนการเฉพาะตน

กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมและเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับจิตใจและความรู้สึก (affective process) ของผู้เรียนอีกด้วย หากสิ่งที่เรียนรู้มีความ สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน และกระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างสนุกสนาน เพลิดเพลินหรือท้าทายความคิดสติปัญญา ทำให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัว ไม่เบื่อหน่าย โอกาสที่ ผู้เรียนและเกิดการเรียนรู้ได้ดีก็ย่อมมีมาก

การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญา และกระบวนการทางจิตใจของบุคคลในการ รับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ และพยายามสร้างความหมายของสิ่งเร้าหรือประสบการณ์ที่ตน ได้รับเพื่อให้เกิด ความเข้าใจในประสบการณ์นั้น โดยอาศัยกระบวนการทางสังคมเข้ามาช่วย เป้าหมายของการ เรียนรู้คือ การนำความรู้ไปใช้เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองทั้งทางด้านเจตคติ ความรู้สึก ความคิดความเข้าใจ และการกระทำต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตประจำวันร่วมกับผู้อื่น สรุปได้ว่า การ เรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญา หรือกระบวนการทางสมอง (a cognitive process)
2. การเรียนรู้เป็นงานเฉพาะตนหรือเป็นประสบการณ์ส่วนตัว (personal experience)
3. การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคม (a social process)
4. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ทั้งจากการคิดและการกระทำรวมทั้งการ แก้ปัญหาและการศึกษาวิจัยต่าง ๆ
5. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ตื่นตัว สนุก (active and enjoyable)
6. การเรียนรู้อาศัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม (nurturing environment)
7. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่
8. การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเจตคติ ความรู้สึก ความคิดและการกระทำ
9. การเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต (a lifelong process)

การเรียนรู้ คือ กระบวนการซึ่งพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงเนื่องจากประสบการณ์ การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมไม่จำเป็นต้องเป็นผลมาจากการเรียนรู้เสมอไป แต่การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทต่อการผลักดันให้เกิดพฤติกรรมขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของมนุษย์เกือบทั้งหมดโดยเฉพาะพฤติกรรมของผู้บริโภค ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่จะต้องมีการปรับตัวตามปัจจัยผันแปรต่าง ๆ อยู่เสมอ

ดอลลาร์ดและมิลเลอร์ (Dollard and Miller) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ว่ามีส่วนประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1. แรงขับหรือผลักดัน (Drive) การเรียนรู้มักเกิดขึ้นในขณะที่มีแรงผลักดันที่แข็งแกร่งพอจะบังคับให้ก่อปฏิกิริยาได้ แรงผลักดันในที่นี้หมายถึง สภาพที่ร่างกายถูกกระตุ้นอย่างแรงเพื่อให้มีการกระทำตอบสนอง

2. สิ่งเร้า (Stimulus) เป็นวัตถุหรือสิ่งใดก็ตามที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งบุคคลนั้นเห็นภาพจนได้ และเป็นตัวกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติตอบ

3. การสนองตอบ (Response) คือ ปฏิกิริยาทางพฤติกรรมที่แสดงการตอบรับ เมื่อได้รับเป็นการกระตุ้นจากสิ่งเร้าทั้งที่สามารถสังเกตเห็นได้

4. การเสริมแรง (Reinforcement) คือ การให้ผลตอบแทนที่ดีเมื่อการสนองตอบเป็นที่น่าพอใจ และถ้าการกระทำนั้นได้รับการเสริมแรงในทางที่ดีบ่อย ๆ ก็จะนำไปสู่การกระทำที่เป็นนิสัยในทางตรงกันข้ามหากการสนองตอบใด ๆ ได้รับการลงโทษการกระทำนั้นก็จะไม่เกิดขึ้นอีก การเสริมแรงจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

5. การเก็บรักษาผล (Retention) เป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการเรียนรู้ผลของการสนองตอบที่ได้รับการเสริมแรงทั้งในทางแง่บวกและลบ จะถูกส่งมาเก็บไว้ที่ส่วนความทรงจำของสมองเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแสดงพฤติกรรมในครั้งต่อไปที่ได้รับกระตุ้นจากตัวกระตุ้นตัวเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน แต่หากข้อมูลที่เก็บไว้ไม่ได้ถูกนำไปใช้เลยเมื่อเวลาผ่านไปนานเข้าก็จะถูกลืมหายไปจากความทรงจำ

3. ความตระหนัก (Awareness)

อีเซนต์และอาโนลด์ (Ezent and Anold,1972 :11) ได้อธิบาย “ความตระหนัก” ในแง่ของจิตวิทยาว่า ความตระหนักเป็นความสัมพันธ์ของความสำนึก (Consciousness) และเจตคติ (Attitudes) ความตระหนักเป็นภาวะของจิตใจ ซึ่งไม่อาจแยกความรู้สึกหรือความคิดเพียงอย่างเดียวโดยเด็ดขาด

เบนจามิน บีโวลแมน ได้กล่าวถึงความหมายของความตระหนักไว้ว่า “ เป็นภาวะการณ์ที่บุคคลเข้าใจหรือสำนึกถึงบางสิ่งบางอย่างของเหตุการณ์ ประสบการณ์หรือวัตถุสิ่งของ ”

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good) กล่าวว่า ความตระหนัก หมายถึง การกระทำที่แสดงว่าจำได้ การรับรู้หรือการมีความรู้หรือความสำนึก

เบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom) ได้กล่าวถึง ความตระหนักในความหมายที่ค่อนข้างกว้างว่า ความตระหนักเป็นขั้นต่ำสุดของภาคอารมณ์ ความตระหนักเกือบคล้ายกับอารมณ์และความรู้สึก (Affective Domain) ความตระหนักเกือบคล้ายกับความรู้ ตรงที่ความรู้และความตระหนักต่างไม่เน้นที่ลักษณะสิ่งเร้า แต่ความตระหนักต่างกับความรู้ตรงที่ความตระหนักไม่จำเป็นต้องเป็นปรากฏการณ์หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด ความตระหนักเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้าให้เกิดความตระหนัก (Benjamin S. Bloom, Handbook on Formative and Summative of Student Learning, New York : Mc.Graw Hill Book Company, 1973, p.271)

ประภาเพ็ญ สุวรรณ กล่าวว่า “ ความตระหนัก หมายถึง การที่บุคคลนึกคิดได้หรือการเกิดขึ้นในความรู้สึกว่ามีสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่งหรือสถานการณ์ ซึ่งการรู้สึกว่ามีหรือการได้ถูกคิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งนี้ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะจิตใจ แต่ไม่ได้แสดงว่าบุคคลนั้นสามารถจำได้หรือระลึกได้ถึงลักษณะบางอย่างของสิ่งนั้น ”

จากความหมายของความตระหนักที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้กล่าวมาจึงพอสรุปได้ว่า ความตระหนัก หมายถึง ความสำนึก ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง โดยมีเหตุการณ์สภาพแวดล้อมสังคมหรือสิ่งเร้าภายนอก เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนัก ซึ่งองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดความตระหนักมี 3 ประการ คือ

1. พุทธิปัญญาหรือความรู้ความเข้าใจ (Cognitive or Belief Component) ความรู้หรือความเข้าใจจะเริ่มต้นจากระดับง่ายและมีการพัฒนาขึ้นตามลำดับ
2. อารมณ์ความรู้สึก (Affective Component) เป็นความรู้สึกด้านทัศนคติ ค่านิยม ความตระหนักชอบหรือไม่ชอบ ดีหรือไม่ดี เป็นองค์ประกอบในการประเมินสิ่งเร้าต่าง ๆ
3. พฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นการแสดงออกทั้งทางวาจา กิริยาท่าทางที่มีต่อสิ่งเร้าหรือแนวโน้มที่บุคคลจะกระทำ ดังนั้นบุคคลสถานการณ์ กลุ่มสังคม การเรียนรู้และประสบการณ์ จึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนัก โดยมีความรู้ ความรู้สึกและพฤติกรรมเป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความตระหนัก

ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องจิตสำนึกมาวิเคราะห์ว่าแต่ละหน่วยงานมีวิธีการใดในการสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทยในเรื่องของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนี้

เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์การมีจิตสำนึกของ
เยาวชนโดยดูจากตัวชี้วัดเรื่องการรับรู้ กระบวนการเรียนรู้ และความตระหนัก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการรวบรวมผลการวิเคราะห์สภาพการณ์ด้านการ
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาถึงยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้าง
จิตสำนึกให้เยาวชนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นให้เยาวชนเกิด
จิตสำนึก ดังตัวอย่างงานวิจัยดังต่อไปนี้

กนกวรรณ มณฑิราช (2539) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้าน
ป่าไม้กับความรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของเยาวชน ในจังหวัด
กาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทั่วไป และข่าวสารด้านป่าไม้
จากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด และพบว่า เพศที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อด้าน
ป่าไม้จากทุกสื่อ คือ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และสื่อบุคคล แต่ตัวแปรเรื่องอายุและระดับ
การศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อการเปิดรับข่าวสารด้านป่าไม้จากสื่อวิทยุและสื่อบุคคล และพบว่า
เยาวชนเพศชายและเพศหญิงมีความรู้และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ต่างกัน แต่มีความ
ตระหนักไม่ต่างกัน ส่วนตัวแปรในเรื่องอายุและการศึกษาที่ต่างกันพบว่ามีความรู้ ความตระหนัก
และการมีส่วนร่วมไม่ต่างกัน

พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารด้านป่าไม้ทางสื่อวิทยุ มีความสัมพันธ์กับความรู้ในการ
อนุรักษ์ป่าไม้ แต่การเปิดรับจากสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุและสื่อบุคคล ไม่มีความสัมพันธ์
กับความรู้ในการอนุรักษ์ป่าไม้ แต่การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความ
ตระหนักในการอนุรักษ์ป่าไม้ แต่การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์มากที่สุดกับการ
มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ นอกจากนี้ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความตระหนัก
และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ พบว่า ความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ไม่มีความสัมพันธ์
กับความตระหนัก แต่ความตระหนักในการอนุรักษ์ป่าไม้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วม
ในการอนุรักษ์ป่าไม้

ศศิอาภา ประสพทรัพย์ (2539) ศึกษาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในโครงการอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทย ผลการวิจัย
พบว่า การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง
โดยเฉพาะในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชนได้แก่ เพศหญิงมีส่วนร่วมในการทำ

กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และการสร้างจิตสำนึกมากกว่าเพศชาย เช่นเดียวกับเยาวชนที่มี การศึกษาระดับอนุปริญญาหรือสูงกว่ามีส่วนร่วมมากกว่าระดับอื่น ๆ และเยาวชนที่เคยเดินทาง 3 ครั้งขึ้นไป จะมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษามากกว่าเยาวชนที่เดินทางน้อย

พนิดา บุญชัยศรี (2538) ศึกษาเรื่องผลกระทบรายการโทรทัศน์ “รายการเพื่อพิทักษ์ สิ่งแวดล้อมของเราที่มีต่อการนำไปปฏิบัติตามและการถ่ายทอดสู่บุคคลในครอบครัวของนักศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้จากการ ชมรายการในระดับสูง แต่มีการนำไปปฏิบัติตามและการนำความรู้ไปถ่ายทอดสู่บุคคลใน ครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ

เพ็ญพร พืชยากุล (2541) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารองค์กรพัฒนา เอกชนไทยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต พบว่า เป้าหมายในการสื่อสารบนเว็ลด์ไวด์เว็บขององค์กร พัฒนาเอกชน คือ เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ให้ผู้รับสารเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กรที่มี ลักษณะต่อเนื่อง ส่วนกลยุทธ์ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารบนเว็ลด์ไวด์เว็บมี 3 กระบวนการ คือ 1. กลยุทธ์การทำให้ผู้รับสารสนใจเข้ามายังเว็บไซต์ 2. กลยุทธ์ทำให้ผู้รับสารสนใจสิ่งที่น่าสนใจอย่าง ต่อเนื่อง ด้วยการสร้างคุณค่าบนเว็บไซต์ประกอบด้วย 3 ลักษณะร่วมกัน คือ ข้อมูลข่าวสารองค์กร แหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์และการระดมความช่วยเหลือ 3. กลยุทธ์ทำให้ผู้รับสารกลับเข้ามาชม อีกในภายหลัง ประกอบด้วยการให้ข้อมูลที่ทันสมัยและการรับสมาชิกรวบรวมรายชื่อเพื่อแจ้งข่าว กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

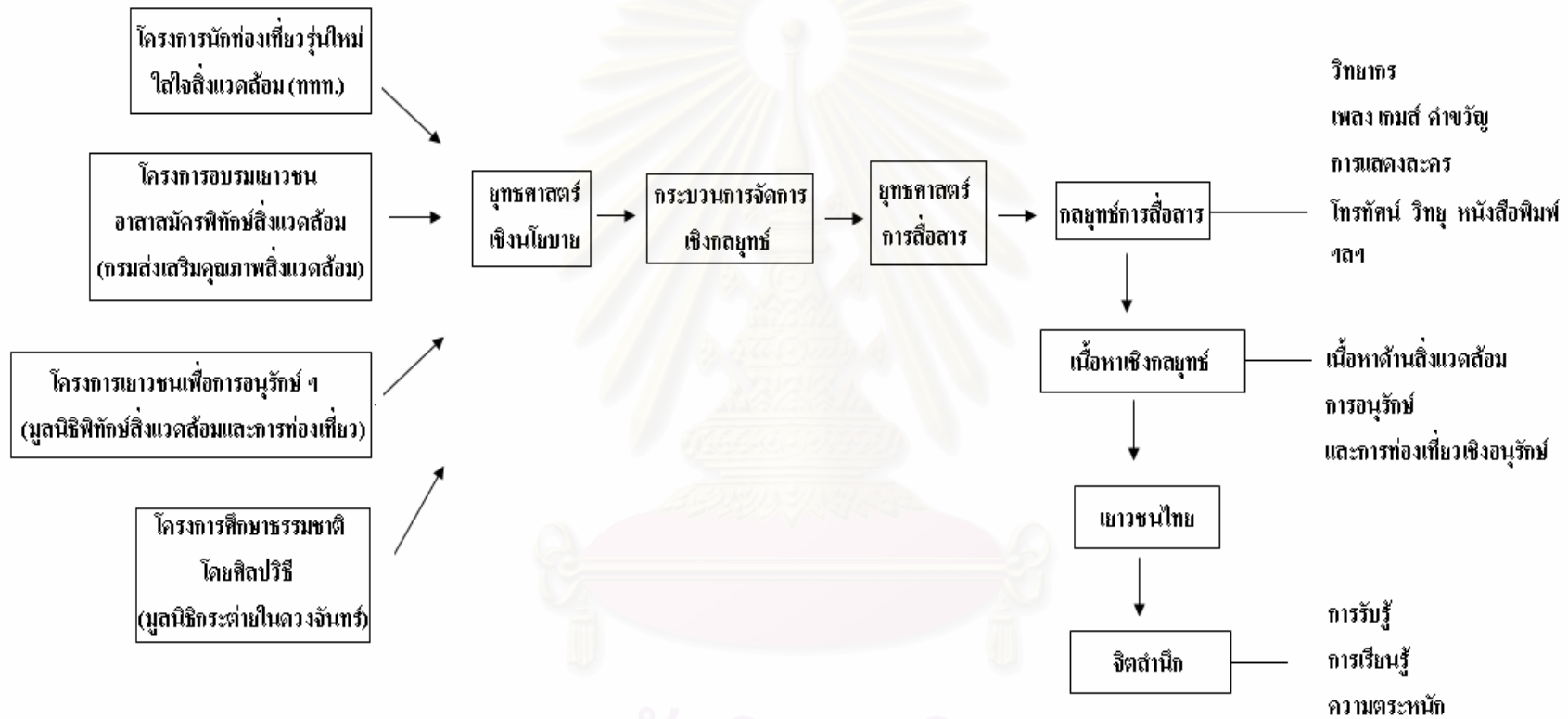
รุจิรา สุภษา (2542) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างสื่อแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมขององค์กรพัฒนาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า องค์กรพัฒนาเอกชนได้เลือกใช้สื่อทั้ง 4 ประเภท คือ สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ สื่อมวลชนและสื่อประเพณี แต่จะมีการใช้สื่อบุคคลและสื่อ เฉพาะกิจมากที่สุด รองลงมาได้แก่ สื่อมวลชน และสื่อประเพณี ซึ่งปัจจัยในการเลือกสื่อขึ้นอยู่กับ ปัจจัยด้านองค์กร ด้านสาร ด้านสื่อและด้านผู้รับสาร

อารยา สุพุทธมงคล (2535) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารโฆษณาเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครผลการวิจัยพบว่า ประชากรในเขต กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ทราบข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจากโทรทัศน์ รูปแบบข่าวสารที่ ประชาชนเปิดรับมากที่สุด คือ โฆษณาทางโทรทัศน์ โฆษณาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนเห็น บ่อยครั้ง ได้แก่ การอนุรักษ์ต้นไม้ ป่าไม้ สัตว์ป่า อากาศเป็นพิษ และประชาชนที่เปิดรับและสนใจ โฆษณาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจะมีความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม ทำให้มีความระมัดระวังการ ปฏิบัติตนในกิจกรรมประจำวันมากขึ้น พร้อมกับมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อการ แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

งานวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นจะให้คำวิเคราะห์เกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร ฯลฯ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะสามารถนำมาใช้ในงานวิจัย โดยการที่เราทราบเพศ อายุ การศึกษา มีผลต่อการเปิดรับข่าวสาร การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ฯลฯ จะทำให้ผู้วิจัยเข้าใจแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวเยาวชนที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม โดยดูจากความแตกต่างด้านอายุ เพศ ลักษณะการสื่อสารของเยาวชน ซึ่งจะทำให้เราทราบแนวทางในการวิจัยของเราเองเพื่อให้การทำงานสามารถทำได้มีประสิทธิภาพ การวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนไทยในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความแตกต่างจากงานวิจัยที่ได้หยิบยกมาอ้างอิง โดยเป็นการวิเคราะห์ถึงแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ จิตสำนึกของเยาวชนเกิดได้อย่างไร ซึ่งมีความแตกต่างจากงานวิจัยที่ได้หยิบยกมาอ้างอิง งานวิจัยนี้จะวิเคราะห์แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ การสร้างจิตสำนึกโดยศึกษาตัวแผนกลยุทธ์ในระดับนโยบาย แผนปฏิบัติการของหน่วยงานทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน ทั้ง 4 แห่ง โดยวิเคราะห์ลักษณะการวางแผนกลยุทธ์ของแต่ละหน่วยงาน แผนปฏิบัติการ ขั้นตอนการทำงาน ฯลฯ รวมถึงการวิเคราะห์เยาวชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมว่าเยาวชนเองมีความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธีมากน้อยเพียงไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทยในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” มีจุดมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์หายุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทยและวิเคราะห์แผนปฏิบัติการที่น่าไปใช้ โดยใช้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งจะต้องเป็นการวิจัยที่มีระเบียบวิธีที่มีความเหมาะสม คือ ต้องศึกษาในเชิงลึกและสามารถให้รายละเอียดต่อประเด็นการศึกษา ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In depth – Interview) เพื่อศึกษาถึงยุทธศาสตร์การสื่อสารของหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจากภาครัฐ ภาคเอกชน ฯลฯ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการสร้างจิตสำนึกให้เยาวชน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง เอกสารต่าง ๆ และวิธีการสังเกตภาคสนาม (Field Observation) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกที่จะศึกษาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานเหล่านี้ดำเนินการเพื่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

3.1. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In depth – interview)

ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์เจาะลึกซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และนำข้อมูลประเภทเอกสารมาทำการอ้างอิงให้มีความน่าเชื่อถือ โดยทำการเลือกสัมภาษณ์บุคคลแบบเจาะจง (Purposive sampling) คือ เลือกบุคคลที่ทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนยุทธศาสตร์ในเรื่องที่จะศึกษา โดยยกตัวอย่างโครงการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งแหล่งข้อมูลประเภทบุคคล เอกสารและประเด็นการสัมภาษณ์จะมีดังนี้

แหล่งข้อมูล

- 3.1.1) ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน โครงการต่าง ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ / เชนนิเวศน์ และการใช้สื่อต่าง ๆ จากภาครัฐและเอกชน มีดังนี้
- โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (Young Creative Traveler)

- มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว (The Foundation for the Protection of Environment and Tourism)
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Department of Environmental Quality Promotion)
- มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ (Rabbit in the Moon Foundation)

3.1.2) ข้อมูลเอกสารจากการสัมมนาเรื่อง “ การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ” เนื่องในโอกาสครบรอบ 1 ปี สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แห่งประเทศไทย วันจันทร์ที่ 8 กันยายน 2546 ณ โรงแรมอิมพีเรียล ค्वีนส์ ปาร์ค

3.1.3) แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล

โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (Young Creative Traveler : YCT) ของททท. ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ

- คุณสุจิตรา จงชาญสิทธิ ผู้อำนวยบริการกองประชาสัมพันธ์ในประเทศ
 - คุณน้ำผึ้ง เกษมสุข เจ้าหน้าที่กองประชาสัมพันธ์ในประเทศ
 - คุณบดี สีแพร เจ้าหน้าที่ฝ่ายกองส่งเสริมการตลาดในประเทศ
- และบริษัทที่คุณเลื้อยต่าง ๆ ที่ใช้ในโครงการ YCT คือบริษัท ครีเอทีฟ จูซจีวัน (Creative Juice G1)
- คุณอารยา ปรีชาพลกุล

มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว เป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งโดยททท.

- คุณศุภฤกษ์ แซ่ตั้ง ผู้ช่วยเลขาฯ ฝ่ายประสานงาน
- คุณจุไรรัตน์ ลาพงษ์ เจ้าหน้าที่ประสานงาน

(กลุ่มพัฒนาเยาวชนเพื่ออนาคต คุณปัญญา ศรีเพ็ญจันทร์ คุณเล็กกิจกรรมสัมพันธ์ และคุณมงคล สิ้นวิสุวรรณ เลขานุการชมรมเพาะนิสัยชอบ) ทั้ง 2 องค์กรนี้เป็นองค์กรที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมของมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ในโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช 2547 วันที่ 4-6 ธันวาคม 2547

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนก : สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

- คุณวรวิชญา ทูมมากรณ์ นักวิชาการสิ่งแวดล้อม
- คุณสุทิน คุ่มนุ่น นักวิชาการสิ่งแวดล้อม

- คุณอมรพันธ์ เลิศผลบุญ นักวิชาการเผยแพร่ ฝ่ายความร่วมมือและพัฒนาเครือข่ายโครงการเยาวชน
 - คุณนิติ จันทน์ นักวิชาการเผยแพร่ ฝ่ายความร่วมมือและพัฒนาเครือข่าย โครงการเยาวชน
 - คุณผกาภรณ์ ยอดปลอด นักวิชาการเผยแพร่ 4 ส่วนประชาสัมพันธ์ กองส่งเสริมและเผยแพร่
 - คุณเอกราช จำมะโน นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 5
- มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ องค์กรเอกชน
- คุณชาญชัย พิณฑุเสน ประธานมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์
 - คุณจุฑามาศ หวังอัยตวณิชย์ ผู้ดูแลงานด้านระดมทุน ผู้ช่วยบรรณาธิการ PUPA MAGAZINE
 - คุณปัทมา สุรพงษานุรักษ์ ผู้ดูแลงานประชาสัมพันธ์ กองบรรณาธิการ PUPA MAGAZINE
 - คุณวิเชียร เจษฎากานต์ รองประธานกรรมการ
 - คุณมิช๊ะ ศรีทอง เจ้าหน้าที่กระต่ายในดวงจันทร์ประจำ อ.สวนผึ้ง จ. ราชบุรี
 - คุณจงรักษ์ จันทร์ศิลป์ เจ้าหน้าที่กระต่ายในดวงจันทร์ประจำ อ.สวนผึ้ง จ. ราชบุรี
 - คุณปุดา บุญเล็ก เจ้าหน้าที่กระต่ายในดวงจันทร์ประจำ อ.สวนผึ้ง จ. ราชบุรี
 - คุณมยุรี สีนวล เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินประจำ อ.สวนผึ้ง จ. ราชบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

จากแหล่งข้อมูลดังกล่าวผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถแยกประเภทการได้มาของข้อมูลออก 2 ประเภท คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นเอกสารเก็บรวบรวมจากห้องสมุดของกรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดของททท. ห้องสมุดของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ตัวอย่างหนังสือ เอกสาร วารสาร มีดังต่อไปนี้

- หนังสือ แนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด
- หนังสือ เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม
- หนังสือการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย
- หนังสือการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อประสานเครือข่ายเยาวชนด้านสิ่งแวดล้อมระดับชาติ
- หนังสือสะพานสีเขียวสู่การปฏิบัติสิ่งแวดล้อมศึกษา
- หนังสือโครงการชุมชนชนบทเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- วารสารป่ากับชุมชน
- จดหมายข่าว “สานใจคนรักป่า”

นอกจากนี้บางส่วนได้จากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ได้ทำการศึกษาครั้งนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มุขนิชกระต่ายในดวงจันทร์ มุขนิชพิทักษ์ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว จากนั้นทำการเก็บข้อมูลด้วยการคัดลอกและถ่ายเอกสาร

2. ข้อมูลที่เป็นคำสัมภาษณ์จากบุคคลที่มีหน้าที่ดูแลโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานทั้ง 4 ช้างต้น โดยแยกตามจำนวนองค์กรที่ทำการศึกษาและการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ที่เกี่ยวข้องตามรายชื่อและตำแหน่งที่กำหนดไว้ จากนั้นทำการจัดบันทึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ มาตรวจสอบก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ เพื่อป้องกันความผิดพลาดโดยเฉพาะความน่าเชื่อถือ (Reliability) รวมถึงต้องตรวจสอบข้อมูลที่ได้ว่าเพียงพอ ถูกต้องและตอบปัญหาการวิจัยหรือไม่ เมื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้แล้วพบว่าครบถ้วนสมบูรณ์และมีคุณภาพแล้ว จะนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ (Grouping) เรียงลำดับก่อนหลัง โดยใช้หลักตรรกวิทยา (Logical) โดยจะพยายามให้เกี่ยวโยงถึงทฤษฎี แนวคิดและผลงานวิจัยที่ได้ให้ไว้ และทำการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงกลยุทธ์การใช้สื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ และการสื่อสารในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อทำการสื่อสารสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทยในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีรายละเอียดในการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละประเด็นมีดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็นโดยจัดทำเพิ่มข้อมูล แบ่งออกเป็น การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมเชิงคุณภาพ
2. วิเคราะห์หาข้อสรุปตามสาระสำคัญของการวิจัย โดยนำข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาผสมผสานกันเพื่อนำข้อมูลไปสู่ข้อสรุปที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ
3. การวิเคราะห์สรุปรวม โดยนำสาระสำคัญแต่ละประเด็นมาพิจารณาและตีความหมายของข้อมูลเพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive Method) โดยการวิเคราะห์เป็นข้อสรุปแต่ละประเด็น เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การนำเสนอข้อมูล

ทำการนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นขั้นตอน โดยเรียงข้อมูลจากสภาพปัญหา ข้อเท็จจริงหรือการดำเนินงานในปัจจุบันและกลยุทธ์การสื่อสาร โดยทำการประเมินเพื่อหาทางเลือกกลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ แล้วนำเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเลือกปฏิบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

3.2. การสังเกตการณ์ภาคสนาม (Field Observation)

ผู้วิจัยจะใช้การสังเกตการณ์ภาคสนาม (Field observation) แบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยทำการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อทำการวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกโดยศึกษาความสัมพันธ์ของกลยุทธ์การสื่อสาร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับการสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

3.2.1 พื้นที่ในการศึกษา

- สถานที่ที่จัดกิจกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่

ก. มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี วันที่ 6- 7 พฤศจิกายน 2547

ข. มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช 2547 วันที่ 4-6 ธันวาคม 2547

ค. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม วันที่ 26-28 มกราคม 2548

ง. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (YCT) ไม่ได้ลงภาคสนามเนื่องจากทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้หยุดดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ชั่วคราว

3.2.2 หน่วยในการวิเคราะห์ (Units of analysis)

กำหนดหน่วยในการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชน ทำการศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มีกลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยทำการวิเคราะห์การใช้กลยุทธ์การสื่อสารของหน่วยงานในการสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชน ซึ่งในการคัดเลือกนั้นหน่วยงานต่าง ๆ นั้นผู้วิจัยจะดูจากหน้าที่และวัตถุประสงค์ของแต่ละองค์กรเพื่อคัดเลือกหน่วยงานที่จะศึกษา

ในการสังเกตการณ์ภาคสนามนั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เยาวชนเพื่อวิเคราะห์เยาวชนว่ามีทำที่ต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร ซึ่งจะมีประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

ก. การสัมภาษณ์เยาวชน

ประเด็นคำถามก่อนและระหว่างการร่วมกิจกรรม

- ชื่อ-สกุล / อายุ / โรงเรียน
- ทำไมถึงเข้าร่วมกิจกรรม / รู้ว่ามีการจัดกิจกรรมนี้ได้อย่างไร
- คิดว่าจะได้อะไรจากการเข้าร่วมกิจกรรมนี้
- เคยไปเที่ยวที่ไหนบ้าง อย่างไร และประทับใจอะไรบ้าง รู้สึกอย่างไร อธิบาย
- เคยเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมาก่อนหรือไม่ อย่างไร รู้สึกอย่างไร
- สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ ชอบอะไร
- รู้สึกอย่างไรกับธรรมชาติ
- ถ้าไปสถานที่ตามธรรมชาติ จะปฏิบัติตัวอย่างไร (อะไรควรทำ – ไม่ควรทำ)
- ได้รับสื่อใดบ้าง เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต
- จะนำความรู้ที่ได้จากการอบรมนี้ไปใช้ได้อย่างไร
- จะปฏิบัติตัวอย่างไรหากได้มาเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
- ถ้ามีการจัดกิจกรรมอีกจะมาเข้าร่วมหรือไม่
- เจ้าหน้าที่ / อาจารย์ที่มาอบรมเป็นอย่างไร ได้ความรู้อะไรบ้าง

ข. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้เลือกโดย

1. วิจัยทำการศึกษาสถานที่เข้าร่วมกิจกรรม ลักษณะการดำเนินงานภายในกิจกรรม การมีส่วนร่วมของเยาวชน รูปแบบการสื่อสารที่สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ
2. การบันทึกเทปและจดบันทึก

ค. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์จากการให้สัมภาษณ์ของเยาวชนก่อนและหลังจากการร่วมกิจกรรมเพื่อสังเกตว่าเยาวชนมีจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพิ่มขึ้นหรือไม่อย่างไร
2. วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะการสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนไทยในการท่องเที่ยวเชิง

อนุรักษ์ โดยการทำการร่าง Protocol โดยแยกเป็นหัวข้อกิจกรรมต่าง ๆ ที่สังเกตได้จากภาคสนาม ลักษณะการสื่อสารภายในสถานที่ที่จัดกิจกรรม ระยะเวลา ความคิดเห็นของผู้วิจัย และนำผลที่ได้มาตีความโดยใช้แนวคิดทฤษฎีมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

3. วิเคราะห์จากข้อมูลผลการประเมินกิจกรรมของแต่ละหน่วยงานว่าเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีจิตสำนึก มีพฤติกรรมเชิงอนุรักษ์ มากน้อยแค่ไหน อย่างไร

ง. การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบข้อมูลความเที่ยงตรงโดย

1. พิจารณาว่าข้อมูลที่ได้รับนั้นถูกต้องหรือไม่ โดยทำการตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูลเพื่อความชัดเจนและความน่าเชื่อถือ

2. ตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน (expert validity) และเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ (Reliability) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องนำมาเปรียบเทียบจากบุคคลหลาย ๆ คน (Cross – check) ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

3. สร้างความสัมพันธ์เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความไว้วางใจผู้วิจัยและเห็นความสำคัญของการวิจัยครั้งนี้และยินดีให้ความร่วมมือในการเปิดเผยข้อมูลตามความเป็นจริง โดยไม่ปิดบังทำให้ได้รับข้อมูลที่แท้จริงครบถ้วนสมบูรณ์และมีความน่าเชื่อถือ

จ. การนำเสนอผลการวิเคราะห์

การนำเสนอข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่ออธิบายถึงลักษณะยุทธศาสตร์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และแผนปฏิบัติการที่ทำให้เยาวชนเกิดความมีสำนึกในเชิงอนุรักษ์เพื่อนำเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่กำหนดแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับเยาวชนและเพื่อวิเคราะห์แผนปฏิบัติการในการสร้างจิตสำนึก ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในโครงการต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มุลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ และการสังเกตการณ์ภาคสนาม (Field Observation) กับเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเชิงอนุรักษ์จากทั้งหมด 3 โครงการ รวม 178 คน นอกจากนี้ยังมีการสังเกตบริบทแวดล้อมของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ บุคลิกภายนอก กิริยาท่าทาง น้ำเสียง สายตา ความสนใจและความร่วมมือในการฝึกอบรมและการตอบคำถาม โดยการนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ 4 หน่วยงาน ประกอบด้วย

- 4.1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย/โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม
- 4.2. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม/โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม
- 4.3. มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์/โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี
- 4.4. มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว/โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมพ.ศ. 2547

โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์เชิงนโยบาย การวิเคราะห์ปัญหาจากกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ วิเคราะห์ยุทธศาสตร์การสื่อสาร กลยุทธ์การสื่อสาร เนื้อหาเชิงกลยุทธ์ในโครงการทั้ง 4 หน่วยงาน ดังต่อไปนี้

4.1 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย / โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่ดำเนินการทางด้านการตลาดการท่องเที่ยว โดยมีพันธกิจส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหลัก และมีความมุ่งหวังที่จะสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวไปพร้อม ๆ กับการอนุรักษ์ ททท. มองเห็นถึงศักยภาพของกลุ่ม

เยาวชนที่มีความพร้อมที่จะรับรู้และเก็บเกี่ยวประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ไปพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าทั้งร่างกายและจิตใจ สถิติปัญญา อารมณ์และสังคม และเป็นการส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อีกทั้งเล็งเห็นว่าเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าเป็นความหวังที่จะช่วยสืบสานความเป็นไทย สามารถอบรมให้รู้สึกรักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติ และยังเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ อาทิ ครอบครัว เพื่อนฝูง กลุ่มการประชุม จึงได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มเยาวชนในโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะโครงการในเชิงอนุรักษ์

โครงการต่าง ๆ ได้ถูกริเริ่มขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามธรรมชาติหรือประวัติศาสตร์อย่างถูกวิธีหรือที่เรียกว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น โครงการอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทย ที่ให้การอบรมเยาวชนในเรื่อง นิเวศสัญจรวิถีสู่การอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มรดกไทยวัฒนธรรมไทย เป็นต้น ทั้งนี้เป็นการส่งเสริมให้เยาวชนได้มีบทบาทในการอนุรักษ์และเผยแพร่เรื่องการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ไปสู่แก่นักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นและสร้างเจตนาธรรมในการเป็นนักท่องเที่ยวที่ดีในอนาคต

ในปี 2546 ททท. จึงได้กำหนดจัดโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อมขึ้นเพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยว ให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้ประสบการณ์ตรงนอกห้องเรียน โดยมีการจัดกิจกรรมเปิดตัวโครงการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ จ. ลำปาง จัดกิจกรรมชมป่าในเมือง กิจกรรมสัมมนา รวมถึงการจัดกิจกรรม YCT เช่น กิจกรรม “เยาวชนสัมผัสชีวิตท่องเที่ยวทะเล จ.กระบี่ ระหว่างวันที่ 19 – 25 เมษายน 2547” โดยร่วมกับสถาบันสอนการดำน้ำบ.ไทย ไคฟ์วิ้ง เน็ทเวิร์ค จำกัด และบ.สยามครุยส์ จำกัด ในกิจกรรมได้ทัศนศึกษาแหล่งท่องเที่ยว จ.ภูเก็ต ได้อบรมการดำน้ำลึกทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ , กิจกรรม “ดูเหยี่ยวอพยพ ชมธรรมชาติ ล่องแก่ง ป่าต้นน้ำพะโต๊ะ จ.ชุมพร ระหว่างวันที่ 15-17 ตุลาคม 2547” โดยสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัยเป็นผู้ดูแล ซึ่งในกิจกรรมดังกล่าวเยาวชนจะได้เรียนรู้การดูแลรักษาธรรมชาติ ได้ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับนก ได้เดินทางเพื่อชมความสวยงามของน้ำตกเหวโหลม ได้เดินทางไปชมสวนผลไม้ เป็นต้น กิจกรรม YCT “เปิดประตูสู่อีสาน จ.นครราชสีมา ระหว่างวันที่ 8 – 9 ตุลาคม 2548” โดยบริษัทหนุ่มสาวทัวร์เป็นผู้ดูแล ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเยาวชนได้เดินทางไปฟาร์มโชคชัยเพื่อชมการสาธิตการรีดนมวัว การทำไร้ข้าวโพดและทุ่งทานตะวัน การสาธิตการเลี้ยงสัตว์ ชื่นชมสวนสัตว์นครราชสีมาเพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของสัตว์ ไปหมู่บ้านทำเครื่องปั้นดินเผา ชมการสาธิตและร่วมทดลองทำ เดินทางไปชมสถานที่ประวัติศาสตร์ปราสาทหินพิมาย ฯลฯ โดยททท. ได้จัดโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม โดยมียุทธศาสตร์เชิงนโยบายดังนี้

4.1.1 ยุทธศาสตร์เชิงนโยบายของโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงนโยบายที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ดังนี้

ก. ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวที่สนศึกษาอย่างถูกวิธีให้กับเยาวชนทั่วประเทศ รวมทั้งเยาวชนระหว่างประเทศด้วย

ข. สร้างความรู้ ความเข้าใจในหมู่สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนและสถาบันครอบครัว เพื่อให้ใช้กิจกรรมทัศนศึกษาเป็นสื่อในการพัฒนาเยาวชนให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาประเทศ และอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยตามความเหมาะสม

ค. ระดมความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งสื่อมวลชนและประชาชนทั่วไป ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สนศึกษาสำหรับเยาวชน ตลอดจนมีบทบาทสนับสนุนให้เยาวชนเดินทางท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีจิตสำนึกในการช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมและมีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชาติ โดยมุ่งกระจายจังหวัดหลักไปยังจังหวัดใกล้เคียงอื่น ๆ

ง. สร้างค่านิยมให้เยาวชนและประชาชนท่องเที่ยวในประเทศให้มากขึ้น

จ. เสริมสร้างให้เยาวชนและประชาชนเข้าใจและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสังคมตลอดจนมีความสามารถในการบำรุงรักษาและจัดการทรัพยากรด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง

ฉ. เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเยาวชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ช. เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและวิทยาการระหว่างประเทศ โดยให้การท่องเที่ยวเป็นสื่อกลาง

จากการศึกษานโยบายของททท. ทั้ง 7 ข้อ จะเห็นได้ว่าได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเดินทางอย่างถูกต้อง โดยให้ความรู้ เช่น การรู้จักวิธีการเดินทางโดยไม่รบกวนหรือทำลายสิ่งอันเป็นธรรมชาติตามสถานที่ท่องเที่ยว การเรียนรู้ ศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับเยาวชน ฯลฯ เนื่องจากการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการก่อวินาศกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศน้อยลง จึงทำให้ททท. ต้องการ

จะส่งเสริมให้คนไทยเดินทางท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะเยาวชน ดังนั้น ททท. ได้นำนโยบายมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในโครงการต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจในหมู่บ้านการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน มีบทบาทสนับสนุนให้เยาวชนเดินทางท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี มีจิตสำนึกในการช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว สร้างค่านิยมให้เยาวชนและประชาชนท่องเที่ยวในประเทศให้มากขึ้น เป็นต้น ททท. ได้นำนโยบายมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ปัญหาและเป็นแนวทางเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเซอร์เบิร์ต จี. ฮิกส์และซี เร กุลเลตต์ ที่นิยามไว้ว่า “นโยบายหมายถึงข้อความทั่ว ๆ ไปที่ใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ โดยกำหนดขอบเขตและเป็นแนวทางสำหรับตัดสินใจทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

4.1.2 กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมมีการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนในการวิเคราะห์ คือ

- ก. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม
- ข. การจัดวางทิศทางขององค์กร
- ค. การกำหนดกลยุทธ์
- ง. การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์
- จ. การควบคุมเชิงกลยุทธ์

การวิเคราะห์ถึงกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ของโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมมีรายละเอียดดังนี้

- ก. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

จากการศึกษาถึงสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินงาน ผู้วิจัยพบ **โอกาส** คือโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมได้ถูกริเริ่มโครงการขึ้น อันเป็นผลจากเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้ส่งผลกระทบต่อ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ทำให้นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศลดลง รัฐบาลและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในฐานะหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ได้กำหนดนโยบายและกลยุทธ์ทดแทนการชะลอตัวของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ โดยการส่งเสริมให้คนไทยเดินทางท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น ซึ่งกลุ่มเยาวชนเป็นเป้าหมายสำคัญกลุ่มหนึ่ง เนื่องจากเยาวชนเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงทั้งในด้านจำนวน การใช้จ่าย และลักษณะของการท่องเที่ยวที่นิยมเดินทางท่องเที่ยวกับเพื่อนและครอบครัว เป็นการเชื่อมโยงไปสู่นักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ

นอกจากนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้สังเกตเห็นว่าเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่า เป็นความหวังในการพัฒนาประเทศชาติ สามารถอบรมให้รู้สึกรักถิ่นฐานเกิดและทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และยังเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ อาทิ ครอบครัว เพื่อนฝูง กลุ่มการประชุม ดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับเยาวชนเพื่อช่วยพัฒนาให้เยาวชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สนใจอย่างถูกต้องวิธีช่วยส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ บุคลิกภาพ จิตใจและการปรับตัวของเยาวชนและส่งเสริมให้เยาวชนได้มีบทบาทในการอนุรักษ์และเผยแพร่เรื่องการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ไปสู่นักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นและสร้างเจตนาธรรมในการเป็นนักท่องเที่ยวที่ดีในอนาคต

ด้วยเหตุนี้โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมจึงได้เกิดขึ้นโดยเน้นกลุ่มเยาวชนเป็นเป้าหมายหลัก โดยต้องการให้เยาวชนร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งกิจกรรมแรกคือกิจกรรมร่วมสตั๊ดยابرณไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมที่จัดขึ้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2546 ณ . BEC TERO HALL สวนลุมไนท์บาซาร์ เป็นกิจกรรมที่เปิดตัวโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม โดยเยาวชนสมาชิกและฟรีเซนต์โครงการคุณเจษฎาภรณ์ ผลดี ร่วมกันให้สตั๊ดยابرณไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และจะช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ นอกเหนือจากกิจกรรมเปิดตัวโครงการแล้ว ยังพบว่ามีกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมาย ทั้งกิจกรรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการในรูปแบบการท่องเที่ยวจัดทัศนศึกษาให้แก่สมาชิกใน 5 พื้นที่ครอบคลุมทุกภูมิภาค กิจกรรมชมป่าในเมืองโดยเยาวชนจะได้เรียนรู้ถึงการใช้ประโยชน์เกี่ยวกับพันธุ์ไม้และได้บำเพ็ญประโยชน์ภายในสวนสาธารณะ รวมถึงกิจกรรม Eco-camp ที่กาญจนบุรี

ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พบว่า **ปัญหาและอุปสรรค**ในการดำเนินโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อมนั้นจะเป็นเรื่องของการใช้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อตอบสนองกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนในทุกภูมิภาค เรื่องของการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึงและในบางช่วงมีการประชาสัมพันธ์น้อย นอกจากนี้ยังพบปัญหาที่มาจากเยาวชนเองคือ ในการจัดกิจกรรมช่วงแรก ๆ ของการเปิดโครงการนั้น ทางททท.

ไม่ได้มีการเก็บค่าเข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ กับเยาวชน ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการ แต่กลับพบว่าเยาวชนไม่มาในบางกิจกรรมที่เยาวชนได้ลงทะเบียน / ลงชื่อว่าจะเข้าร่วมกิจกรรมไว้แล้ว ซึ่งปัญหาที่เยาวชนไม่มาเข้าร่วมกิจกรรมส่งผลต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เตรียมไว้ตามจำนวนที่ได้ลงชื่อ ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมของที่แจกภายในกิจกรรม เรื่องของอาหาร ที่พัก ฯลฯ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กิจกรรมช่วงหลัง ๆ จะมีการเก็บค่าเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นการยืนยันการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเยาวชน

ในการวิจัยถึงสภาพแวดล้อมภายในเพื่อวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของโครงการพบว่า โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (YCT) มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเยาวชนจากทุกภูมิภาค ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่กว้าง ทำให้ต้องใช้สื่อทั้งโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ ฯลฯ ในการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง ซึ่งต้องใช้งบประมาณมากเพื่อให้เยาวชนจากทั่วทุกภูมิภาคได้รับทราบข่าวกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ

จากข้อมูลพบว่าการดำเนินโครงการนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อให้การจัดงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยคณะทำงานประกอบด้วย คณะกรรมการฝ่ายกิจกรรม มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลประสานงานกิจกรรมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะกรรมการฝ่ายเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่รับผิดชอบในการเผยแพร่โฆษณาประชาสัมพันธ์การจัดงาน ประสานเชิญสื่อมวลชนเข้าร่วมพิธีเปิดงานและกิจกรรมอื่น ๆ ประสานกับสื่อมวลชนในพื้นที่จัดงานและโฆษณากิจกรรมการจัดงานในสื่อต่าง ๆ ฝ่ายเลขานุการรับผิดชอบในการประสานงานการดำเนินงานของคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและประสานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน จัดทำของที่ระลึก และมีหน้าที่รับผิดชอบประสานงานการจัดประชุมและสัมมนาต่าง ๆ ตามกำหนดการ จัดเตรียมเอกสารและวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องที่จะใช้ในการเผยแพร่ต่าง ๆ ฝ่ายงบประมาณและการเงินมีหน้าที่รับผิดชอบ ควบคุมดูแลการเตรียมงบประมาณในการจัดงานและดูแลใช้จ่ายงบประมาณของฝ่ายต่าง ๆ และทำรายงานค่าใช้จ่ายทั้งหมดรวมทั้งการเบิกจ่ายจนแล้วเสร็จ และฝ่ายจัดซื้อ/จัดจ้าง มีหน้าที่รับผิดชอบจัดทำรายงานขอซื้อขอจ้าง จัดซื้อจัดจ้างและตรวจรับพัสดุ การจ้างให้เป็นไปตามข้อบังคับ ททท. ว่าด้วยการพัสดุ ในการจัดตั้งคณะทำงานผู้วิจัยมองว่าเป็นการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างชัดเจน ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินงานให้มีความคล่องตัวและรวดเร็วในการประสานงานในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นจุดแข็งที่ทำให้มีความชัดเจนในการทำงาน

ในด้านการดำเนินงานพบว่าในปีที่ผ่านมาเยาวชนสนใจและสมัครเข้าเป็นสมาชิกในโครงการ Young Creative Traveler ประมาณ 120,000 คน ในส่วนนี้แสดงให้เห็นถึงความสนใจของเยาวชนรุ่นใหม่ที่ต้องการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในโครงการ โดยในกิจกรรมโครงการ เช่น

โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม จะใช้วิธีคัดเลือกเยาวชนที่เป็นสมาชิกในโครงการเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมจากการเขียนบทความสั้น ๆ รวมถึงให้บอกเหตุผลที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ผู้ที่ผ่านการคัดเลือกจะต้องเป็นผู้ที่มีแนวคิดและความเข้าใจถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโครงการมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนที่จะปลูกฝังให้เยาวชนเข้าใจและรู้จักวิธีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างถูกวิธี

ในการวิจัยค่าย Eco-camp ที่จังหวัดกาญจนบุรีพบจุดอ่อน คือ เจ้าหน้าที่ของททท.จะเป็นผู้ดูแลการจัดกิจกรรมโดยรวมเท่านั้น ส่วนบริษัทจัมโบ้ แทรเวล ซึ่งเป็นบริษัทที่ททท.ว่าจ้างให้จัดกิจกรรมนั้นจะเป็นผู้เตรียมสถานที่ อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมและติดต่อมัคคุเทศก์หรือผู้ที่มีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาเป็นวิทยากรในการนำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในค่าย ทั้งนี้วิทยากรจะให้ความรู้กับเยาวชนเชิงอนุรักษ์ การดำรงชีพในป่า นอกจากนี้ยังให้เยาวชนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น เช่น กิจกรรมตามรอยเท้าช้าง กิจกรรมฐานต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนเห็นความสำคัญของแหล่งธรรมชาติที่พวกเขาได้เรียนรู้และสัมผัส และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากการศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

โอกาส การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ริเริ่มโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (YCT) เนื่องจากผลจากเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ทำให้ททท.ได้กำหนดนโยบายที่จะส่งเสริมให้คนไทยเดินทางท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น ซึ่งเยาวชนก็เป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่ ททท. เล็งเห็นว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่สามารถอบรมให้รู้จักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวได้ จึงได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับเยาวชนโดยจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สนใจอย่างถูกวิธี

อุปสรรค การใช้งบประมาณที่มีอย่างจำกัดเพื่อตอบสนองเยาวชนทั่วทุกภูมิภาค และการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึงและในบางช่วงมีการประชาสัมพันธ์น้อย

จุดอ่อน ททท. เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่มีความพร้อมที่จะจัดกิจกรรม แต่อย่างไรก็ตามการจัดกิจกรรมค่าย Eco-camp ททท. ไม่ได้เป็นผู้นำกิจกรรมเอง แต่ได้ติดต่อว่าจ้างให้บริษัท จัมโบ้ แทรเวล เป็นผู้ดูแล โดยจัดงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมและการเผยแพร่ข่าวสาร นอกจากนี้ยังพบว่ามีปัญหาในเรื่องของการขาดความต่อเนื่องในการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ กล่าวคือผู้วิจัยพบว่าค่ายกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ค่าย Eco-camp ที่จ.กาญจนบุรี ที่ได้ทำการศึกษา นั้นเป็นค่ายสุดท้ายที่จัดขึ้นก่อนที่โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (YCT) จะหยุด

โครงการ จึงทำให้ไม่มีการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ที่ต่อเนื่อง ทำให้เยาวชนขาดความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมหน้ากในเชิงอนุรักษ์

จุดแข็ง การประชาสัมพันธ์โครงการผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ฯลฯ ซึ่งเป็นงบประมาณที่มากเพื่อให้เข้าถึงเยาวชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยมองว่าการใช้ช่องทางสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข่าวสารโครงการเพื่อกระตุ้นให้เยาวชนต้องการที่จะมีส่วนร่วมกับโครงการนั้น ได้รับผลตอบแทนที่ดีจากเยาวชนทั่วทุกภูมิภาค ซึ่งดูได้จากจำนวนสมาชิกที่เกินเป้าหมายที่มากกว่า 120,000 คน

ข. การจัดวางทิศทางขององค์กร

การจัดวางทิศทางของททท. ตามแผนวิสาหกิจของททท. (พ.ศ.2546-2549) ได้กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของททท.ไว้ดังนี้

วิสัยทัศน์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มุ่งสู่ความเป็นเลิศในการส่งเสริมและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว

พันธกิจ

1. สนับสนุนการดำเนินนโยบาย และแผนแม่บทการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของรัฐ
2. กำหนดและดำเนินกลยุทธ์ด้านการตลาดเชิงรุกเพื่อให้เกิดการตัดสินใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย อันจะนำไปสู่การเพิ่มรายได้ต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว
3. ส่งเสริมและพัฒนาการเดินทางท่องเที่ยวให้คนไทยและผู้พำนักในประเทศไทยให้ท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มขึ้น
4. พัฒนาองค์กร และระบบบริหารจัดการเพื่อความเป็นเลิศในการบริหารจัดการและการให้บริการ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดจัดโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเยาวชนและกลุ่มครอบครัว
2. เพื่อให้ได้นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ

โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการที่มุ่งเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เฉพาะกลุ่มเยาวชนและกลุ่มครอบครัว ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้เป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพด้วยการเรียนรู้การท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี สร้างจิตสำนึกในการเห็นคุณค่าและอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมไทย ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวตลอดจนถึงสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเชื่อมโยงเยาวชนทั่วประเทศให้เป็นตัวอย่างที่ดีในการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ที่กำหนดมีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับพันธกิจและภารกิจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ค. การกำหนดกลยุทธ์

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (YCT) พบว่ากิจกรรมการออกค่าย Eco-camp ที่ได้จัดขึ้นที่จังหวัดกาญจนบุรี เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้ด้านธรรมชาติศึกษาจากประสบการณ์ตรงในห้องเรียนธรรมชาติ เพื่อสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากการที่ททท. เป็นองค์กรที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการสนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติและประวัติศาสตร์ อีกทั้งยังเล็งเห็นความสำคัญในศักยภาพของกลุ่มเยาวชน จึงทำให้ททท. ได้ดำเนินโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (YCT) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ไปพร้อม ๆ กับการสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวที่เป็นเยาวชน ร่วมกันรักษาดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวททท. จึงได้กำหนดกลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีกลยุทธ์การสื่อสารดังนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์

2. กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร

จากการศึกษาพบว่าบริษัทอาร์.เอส.พี. จัมโบ้ แทรเวล เซ็นเตอร์ ได้กำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการสร้างการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้ถึงสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติศึกษา และการเรียนรู้การดำรงชีพในป่า โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์ เป็นกลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้ในกิจกรรมสันทนาการเพื่อต้องการให้เยาวชนรู้จักและสร้างความคุ้นเคยต่อกัน เมื่อเยาวชนเกิดความคุ้นเคยสนิทสนมกันมากขึ้นก็จะทำให้เยาวชนกล้าที่จะแสดงออกทั้งในเรื่องของความคิด มุมมองต่าง ๆ และในเรื่องของการลงมือปฏิบัติในกิจกรรม ซึ่งจะส่งผลทำให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปด้วยความราบรื่น โดยกลยุทธ์ดังกล่าวจะใช้เพลงและเกมส์การละเล่นเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนด้วยกันก่อนการเริ่มกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

2. กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร

กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร เป็นกลยุทธ์การสื่อสารที่มีวิทยากรให้ความรู้ ให้คำแนะนำต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรม โดยเยาวชนจะได้เรียนรู้ถึงระบบนิเวศจากเส้นทางเดินป่า การเรียนรู้ถึงการเตรียมความพร้อม เตรียมตัวสำหรับการท่องเที่ยวในป่า จากวิทยากร เป็นต้น ซึ่งเยาวชนจะได้รับความรู้จากการลงมือปฏิบัติและสัมผัสกับธรรมชาติผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าว โดยวิทยากรจะมีกลยุทธ์การสื่อสารที่กระตุ้นให้เยาวชนเห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติรอบ ๆ ตัวและสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องในการท่องเที่ยวในสถานที่ ๆ เป็นธรรมชาติ

ผลจากการวิเคราะห์ในการกำหนดกลยุทธ์พบว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงกิจกรรมโดยการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ และเพื่อให้เกิดเครือข่ายระหว่างเยาวชนด้วยกัน และเยาวชนที่เป็นสมาชิกจะได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ รวมถึงมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม(YCT) ทำให้สามารถสรุปเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษากิจกรรม Eco-camp ที่จัดขึ้นที่จังหวัดกาญจนบุรีพบว่า ททท.ได้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์และกลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร โดยมีบริษัทอาร์.เอส.พี. จัมโบ้ แทรเวล เป็นผู้ดูแลจัดกิจกรรม

ในการเริ่มกิจกรรมนั้นจะใช้กิจกรรมสนทนาในการสร้างความสนิทสนมให้เกิดในกลุ่มเยาวชน โดยให้มีการแนะนำตัว ร้องเพลงและเล่นเกมส์ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยที่จะร่วมกันทำกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป นอกจากนี้ยังได้ใช้กลยุทธ์ที่กระตุ้นให้เยาวชนได้เรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติด้วยตนเอง โดยจะเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ เช่น กิจกรรมตามรอยเท้าช้างที่ให้เยาวชนได้ศึกษาระบบนิเวศบนเส้นทางธรรมชาติ กิจกรรมฐานต่าง ๆ เช่น งานจักสาน การลิ้มชิมรส การละเล่นพื้นบ้าน เพื่อให้เห็นวัฒนธรรม การดำรงชีวิตแบบดั้งเดิม เป็นต้น

ในการกำหนดกิจกรรมนั้นจะพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของโครงการ YCT ไปพร้อม ๆ กับการคำนึงถึงอายุของเยาวชนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่ากิจกรรมสามารถกระตุ้นความสนใจ ความสนุกสนานไปพร้อม ๆ กับการส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้

ง. การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์

โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมได้ปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ภายใต้โครงสร้างและวัฒนธรรมในการทำงาน ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติตามกลยุทธ์มีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างในการทำงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

จากโครงสร้างการทำงานของโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (YCT) ข้างต้น ทำให้ทราบว่าการทำงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แต่งตั้งคณะทำงานโดยระบุคณะทำงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ ดังนี้

1. คณะกรรมการฝ่ายกิจกรรม มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลประสานงานกิจกรรมให้เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย
2. คณะกรรมการฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่รับผิดชอบในการเผยแพร่โฆษณาประชาสัมพันธ์การจัดงาน ประสานเชิญสื่อมวลชนเข้าร่วมพิธีเปิดงานและกิจกรรมอื่นๆ
3. ฝ่ายเลขานุการ มีหน้าที่รับผิดชอบในการประสานงานการดำเนินงานของคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ ให้เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยและประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน จัดทำของที่ระลึกและประสานงานการจัดประชุมและสัมมนาต่าง ๆ ตามกำหนดการ
4. ฝ่ายงบประมาณและการเงิน มีหน้าที่ความรับผิดชอบจัดทำรายงานขอซื้อ ขอจ้าง จัดซื้อและจัดจ้าง ตรวจสอบพัสดุ

นอกจากคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ ข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยพบว่าในการดำเนินโครงการ YCT นั้นทางการทำงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ว่าจ้างให้บริษัททอการ์ในเซอร์ คือ บริษัทจูซ จี วัน (Juice G1) เป็นผู้ดูแลในเรื่องของการนำเสนอโครงการ YCT จัดการเรื่องขั้นตอนการดำเนินงาน โดยมี

ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทั้งนี้บริษัทฯ จะนำเสนอ งานให้กับคณะทำงานของททท.ได้พิจารณา เมื่อผลงานผ่านความเห็นชอบ ทางบริษัทฯ ก็จะ ดำเนินงานตามที่ได้วางไว้ ส่วนการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ทางททท.จะเป็นผู้ดูแล

ในเรื่องของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ YCT นั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้ทางเมเจอร์ ซินีเพล็กซ์ เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการเปิดตัวโครงการ การจัดงานสัมมนา การจัดนิทรรศการและแจกของรางวัลในการเล่นเกมส์ตอบคำถาม เป็นต้น โดยทำการประสานงานกับกองส่งเสริมการตลาดในประเทศของทางททท. ซึ่งมีหน้าที่ดูแลการจัด กิจกรรมให้กับโครงการ YCT

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากิจกรรมตัวอย่างที่ได้จัดขึ้นที่จังหวัดกาญจนบุรี คือ ค่าย Eco-camp พบว่า ขั้นตอนการปฏิบัติงานของกิจกรรมในครั้งนี้เริ่มจากการประชุมเพื่อกำหนดรายละเอียดของ กิจกรรม โดยกำหนดวันเวลาในการจัดกิจกรรมที่แน่นอน พร้อมกับเปิดรับสมัครเยาวชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม Eco camp โดยการเล่นเกมส์ตอบปัญหาทางเว็บไซต์ และรับสมัครผ่านทางเมเจอร์ซินีเพล็กซ์ซึ่งเป็นผู้แทนการสมัคร จากนั้นกองส่งเสริมการตลาดในประเทศได้ประสานงานกับสมาคมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัยและบริษัทอาร์.เอส.พี. จัมโบ้ แทรเวล เซ็นเตอร์ เพื่อดำเนินการจัด กิจกรรม โดยบริษัทอาร์.เอส.พี. จัมโบ้ แทรเวล เป็นผู้จัดหาสถานที่พัก สถานที่จัดกิจกรรม มัคคุเทศก์ วิทยากรและพี่เลี้ยงสำหรับการดูแลเยาวชนในระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่ง เจ้าหน้าที่ของกองส่งเสริมการตลาดในประเทศจะเป็นผู้ดูแลภาพโดยรวมของการจัดกิจกรรม

เจ้าหน้าที่ที่ของกองส่งเสริมการตลาดในประเทศที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมค่าย Eco-camp เพื่อ ดูแลการจัดกิจกรรม มีดังนี้

1. คุณสมฤดี ชาญชัย	หัวหน้างานส่งเสริมการขายกลุ่มตลาดพิเศษในประเทศ
2. คุณบศิ สี่แพร	เจ้าหน้าที่ของโครงการ YCT
3. คุณพิมพ์ภัส ชินบุตร	เจ้าหน้าที่กองส่งเสริมการขายตลาดในประเทศ
4. คุณดวงกมล เสตะจิตต์	เจ้าหน้าที่กองส่งเสริมการขายตลาดในประเทศ

เจ้าหน้าที่ของบริษัทอาร์.เอส.พี. จัมโบ้ แทรเวล เซ็นเตอร์ ที่ทำหน้าที่ในค่าย Eco-camp มี ดังนี้

1. นายสุขชาย เย็นกลม
2. นายนที คชมนต์
3. นายสญชัย บุญธรรม
4. นางสาวลัทธนา จิตรักญาติ
5. นางสาวประภัสสร แสนโคตร
6. นางสาวนุชจนาท ภูทองพันธ์
7. นายทัชคนัย

ผลจากการวิเคราะห์พบว่า โครงการ YCT มีโครงสร้างที่สลับซับซ้อน เจ้าหน้าที่แต่ละฝ่าย จะทำหน้าที่รับผิดชอบในงานที่ได้มอบหมายที่แตกต่างกัน แต่จะมีการติดต่อประสานงานระหว่าง ฝ่ายในรูปแบบของการประชุม ปรีกษา พูดคุยเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำงานให้ตรงกัน

ในกิจกรรม Eco-camp ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์คุณบดินี สีแพร เจ้าหน้าที่โครงการพบว่า เจ้าหน้าที่ที่ทำงานในโครงการ YCT นั้นจะเป็นเพียงผู้ประสานงานและสังเกตการณ์ในการทำงาน ภาพโดยรวม ส่วนการดำเนินกิจกรรมนั้นบริษัทอาร์.เอส.พี. จัมโบ้ แทรเวล เซ็นเตอร์ จะเป็น ผู้จัดการทั้งหมด ซึ่งทางททท.ได้ทำการว่าจ้างให้ดูแลการจัดกิจกรรม เช่น จัดการเรื่องกิจกรรม ที่ พัก อาหาร พี่เลี้ยง ฯลฯ ให้กับโครงการ YCT

จากการสัมภาษณ์พบว่า เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ โดยไม่เกิด ปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานในค่าย Eco-camp ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าอาจเป็นเพราะได้มีการแบ่ง การทำงานไว้อย่างชัดเจน และมีหลายฝ่ายร่วมมือกันทำงาน จึงทำให้ไม่เกิดข้อบกพร่องในการ ปฏิบัติงานครั้งนี้

จ. การควบคุมเชิงกลยุทธ์

หัวหน้าโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมใช้วิธีติดตามผลการปฏิบัติงานโดย อาศัยการสอบถามเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในโครงการ ฯ จากการสอบถามและติดตามจากบุคคล รวมถึงการติดตามสอบถามทางโทรศัพท์เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นที่มีต่อการปฏิบัติงานใน โครงการ , การสังเกตการณ์ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการประชุม ซึ่งการ ติดตามผลการปฏิบัติงานจะทำให้ทราบถึงสถานการณ์ของโครงการเพื่อประเมินสถานการณ์ อันจะ นำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมต่อไป

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์คุณอังศนา ยังสว่าง เจ้าหน้าที่กองติดตามและประเมินผล ฝ่ายการตลาดในประเทศพบว่า ในการติดตามผลการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้โครงการ YCT นั้น เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมจะเป็นผู้ที่สังเกตการณ์เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงาน จากนั้นจะมีการรายงานผลการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมย่อยต่อเจ้าหน้าที่ของกองติดตามและประเมินผลเพื่อทำการรวบรวมและสรุปเป็นภาพโดยรวมของการปฏิบัติงานในโครงการ

ในการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยรวมนั้นเยาวชนให้ความสนใจที่จะเป็นสมาชิกโครงการตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ และจากการสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการ YCT พบว่า เยาวชนรู้สึกสนุกสนานกับการเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการและได้รับความรู้ใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ อย่างไรก็ตามกิจกรรมที่จัดขึ้นก็ควรมีความต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นให้เยาวชนตระหนักหรือมีจิตสำนึกเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งผู้วิจัยมองว่าการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนเกิดพฤติกรรมที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการปฏิบัติตนเป็นนักท่องเที่ยวที่ดี ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อมมีกลยุทธ์การสื่อสารดังนี้

4.1.3 ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึก

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แผนปฏิบัติการสื่อสารเพื่อให้ทราบถึงยุทธศาสตร์การสื่อสาร กลยุทธ์การสื่อสาร เนื้อหาเชิงกลยุทธ์ และจิตสำนึกของแต่ละโครงการโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ คุณบดินทร์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ซึ่งโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อมได้ใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่ม และการทดลองปฏิบัติ โดยผลการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการสังเกตการณ์ในกิจกรรมแต่ละช่วงการอบรมและการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของวิทยากร โดยไม่ได้ก้าวผ่านการฝึกอบรมในกิจกรรมใด ๆ รวมทั้งมีการสังเกตพฤติกรรม อากัปกริยาท่าทาง สีหน้า อารมณ์ ความรู้สึก และบริบทรอบด้านของวิทยากรและเยาวชนแต่ละโครงการ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมและวิทยากรในบางช่วงเวลา และการสัมภาษณ์เจาะลึกหลังจากพ้นช่วงระยะเวลาของการร่วมกิจกรรมโครงการมาแล้ว ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย โดยนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์

การเสนอผลการวิจัยในส่วนนี้ ได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้กรอบแนวคิดการสื่อสารแบบผสมผสาน แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แนวคิดการมีส่วนร่วม และแนวคิดเรื่องจิตสำนึก

ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในโครงการเชิงอนุรักษ์ที่สร้างความตระหนัก จิตสำนึกให้กับเยาวชน

ผลการวิจัยพบว่าวิทยากรหลักในแต่ละโครงการใช้กลยุทธ์การสื่อสารและเทคนิคหลากหลายรูปแบบในการอบรมและปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งการอบรมและปฏิบัติกิจกรรมนี้ต้องมี การแบ่งหน้าที่กันทำงานอย่างเป็นระบบ โดยทุกคนในทีมงานต้องคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งคอยประสานงานกัน ในจุดต่าง ๆ ของแต่ละฝ่าย โดยจะมีพูดคุย ปรีกษาหารือในปัญหาต่าง ๆ เพื่อทำการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไปด้วยดี

ผู้วิจัยจะขอนำเสนอรายละเอียดยุทธศาสตร์การสื่อสาร กลยุทธ์การสื่อสาร เนื้อหาเชิงกลยุทธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จากการศึกษาวิจัยในโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ภายใต้ Eco camp จ.กาญจนบุรี พบว่ามีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนการทำงาน

1. ประชุมเรื่องกำหนดแผนงานต่าง ๆ เกี่ยวกับ Eco camp
2. ติดต่อประสานงานกับทางสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย เพื่อให้ทางสมาคม ฯ เสนอกำหนดการต่าง ๆ
3. รับสมัครเยาวชนที่เป็นสมาชิก YCT ผ่านการเล่นเกมสตอบปัญหาทางอินเทอร์เน็ต ,ผ่านทาง เมเจอร์ซีเนเพล็กซ์ซึ่งทางเมเจอร์ฯ เป็นผู้แทนการสมัคร
4. ประสานงานกับบริษัท อาร์ เอส พี จัมโบ้ แทรเวล เซ็นเตอร์ เพื่อให้ดูแลทางด้านการจัดกิจกรรมที่ จังหวัดกาญจนบุรี รวมถึงสถานที่พัก วิทยากร ฯลฯ
5. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประชุมกับสมาคมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย และบริษัท อาร์.เอส.พี จัมโบ้ แทรเวล

เนื่องด้วยผู้วิจัยไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม Eco camp ที่จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้ผู้วิจัยต้องอาศัยการสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและเจ้าหน้าที่ของบริษัท อาร์.เอส.พี. จัมโบ้ แทรเวล ที่ได้เข้าร่วมกับกิจกรรม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แผนปฏิบัติการสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทยในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่นั้นมีรายละเอียดไม่มากนัก จึงทำให้ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้ไม่สมบูรณ์

จากการวิจัยถึงยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทยในการ

ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น พบว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีกลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ในโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ดังนี้

4.1.4 กลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ในโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (YCT)

จากการวิจัยโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมวิเคราะห์ได้ว่าโครงการได้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ดังนี้

4.1.4.1. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและเกมส์

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและเกมส์ เป็นกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อเชื่อมสัมพันธ์ภาพและสร้างความคุ้นเคยระหว่างเจ้าหน้าที่กับกลุ่มเยาวชน โดยกลยุทธ์ดังกล่าวจะนำมาใช้ช่วงก่อนการเริ่มกิจกรรมและช่วงรอยต่อระหว่างกิจกรรม ซึ่งเจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เช่น คุณบดินทร์ คุณสมฤดี ชาญชัย คุณพิมรภัส ชินบุตร ฯลฯ จะเป็นผู้ดูแลกิจกรรมโดยรวม ส่วนเจ้าหน้าที่อาร์.เอส.พี จัมโบ้ แทรเวล จะดูแลและรับผิดชอบในการนำกิจกรรมต่าง ๆ โดยกิจกรรมที่ใช้กลยุทธ์การสร้างความเป็นกันเองมีดังนี้

ก. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อละลายพฤติกรรม

กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อละลายพฤติกรรม เป็นกิจกรรมที่สร้างความคุ้นเคยและความสนุกสนานให้กับเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมโดยเป็นการสื่อสารระหว่างกลุ่มบุคคล ซึ่งใช้เกมส์และเพลงเป็นส่วนประกอบในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเจ้าหน้าที่ของบริษัทอาร์.เอส.พี จัมโบ้ จะเป็นผู้นำกิจกรรมและสร้างความสนุกสนานและเป็นกันเองระหว่างเยาวชนกับทีมงาน ส่วนเจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะเป็นผู้ดูแลกิจกรรมโดยรวม โดยเริ่มแรกจะให้เยาวชนได้เล่นเกมเพื่อแบ่งกลุ่มเยาวชนออกเป็น 5 กลุ่ม

4.1.4.2. กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร

กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร เป็นกลยุทธ์การสื่อสารโดยวิทยากรหรือทีมงานจะคอยให้

ความรู้ในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ การอนุรักษ์ การเดินป่าไปพร้อม ๆ การให้เยาวชนได้เรียนรู้สัมผัสกับธรรมชาติ

ก. กิจกรรม “ตามรอยเท้าช้าง”

กิจกรรมตามรอยเท้าช้าง เป็นกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้เรื่องป่าและสำรวจรอยเท้าช้างป่าในถิ่นอาศัยธรรมชาติที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่ง คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ เยาวชนจะได้เรียนรู้ด้านธรรมชาติศึกษาจากประสบการณ์ตรงในห้องเรียนธรรมชาติ ศึกษาระบบนิเวศโดยรวมของป่าบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ซึ่งมีป้ายสื่อความหมายธรรมชาติวางไว้ตามจุดสำรวจและศึกษาร่องรอยเท้าช้างป่าและร่องรอยอื่น ๆ ที่บ่งชี้ถึงการมีอยู่ของช้างป่าในป่าอนุรักษ์ที่ได้ชื่อว่าเป็น “ห้องสมุดธรรมชาตินอกห้องเรียน”

ในกิจกรรมดังกล่าวจะมีเจ้าหน้าที่ป่าไม้ประจำกลุ่ม ๆ ละ 2 คน เพื่อคอยอธิบายสิ่งต่าง ๆ ในเส้นทางเดินป่า โดยเจ้าหน้าที่จะให้เยาวชนได้สังเกตรอยเท้าช้างที่มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งรอยเท้าช้างจะสามารถบอกได้ถึงรูปร่าง ลักษณะอื่น ๆ ของช้างได้ ซึ่งเป็นเนื้อหาเชิงกลยุทธ์

ข. กิจกรรมดูนก

กิจกรรมดูนก เป็นกิจกรรมกลุ่มที่ให้เยาวชนได้รู้จักการปฏิบัติตนในการดูนกได้อย่างถูกวิธี โดยเจ้าหน้าที่ได้นำเยาวชนไปดูนกในบริเวณเขตของสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาน้ำพุ ซึ่งเยาวชนจะได้ฝึกการสังเกต ได้เรียนรู้ลักษณะของนกประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ โดยเป็นการกระตุ้นให้เยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติ จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พบว่าเยาวชนได้ให้ความสนใจในกิจกรรมเป็นอย่างดี

ค. กิจกรรมฐานต่าง ๆ

หลังจากเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมดูนกแล้ว เจ้าหน้าที่ได้นำเยาวชนไปเข้าร่วมกิจกรรมฐานต่าง ๆ ที่หมู่บ้านหนองขาว โดยได้แบ่งฐานต่าง ๆ เป็น 7 ฐาน โดยรายละเอียดของเนื้อหาเชิงกลยุทธ์มีดังนี้

1. งานจักสาน
2. การสีข้าวด้วยมือ
3. การละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย
4. ขนมหไทย การขึ้นตาล ปาดตาล และการเกี่ยวตาล
5. เสน่ห์เรือนไทย
6. การทอผ้า
7. ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน(รำเหย่ย)

โดยเริ่มแรกเยาวชนจะได้รับความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของการก่อตั้งชุมชนบ้านหนองขาว ตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา การสะท้อนภาพวิถีชีวิต ประเพณี ทัศนคติ และความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน ที่ยังคงมีการสืบทอดต่อ ๆ กันมาหลายชั่วอายุคน อาทิ ประเพณีการโกนจุก การเล่นเพลงเหย่ย การร่ายพรญา การทำขวัญข้าว เป็นต้น โดยนำเสนอในรูปแบบ การบรรยายประกอบการแสดง (ที่แสดงโดยชาวบ้านหนองขาวทั้งหมด) ผสมผสานกับเทคนิคการแสดงแสง-เสียงสมัยใหม่

กิจกรรมภายในงานจะมีการต้อนรับแบบพื้นบ้าน พาชมนิทรรศน์ท้องถิ่นของชุมชน จากนั้นขึ้นรถอีแต่นรอบหมู่บ้าน พาไปไหว้ศาลพ่อแม่ ชมหม้อยาย การขึ้นตาล ปาดตาล และการเกี่ยวตาล ชมการทอผ้า ไหว้พระในอุโบสถ พร้อมรับศีลรับพรจากหลวงพ่อดินทาราม จากนั้นเข้าสู่บริเวณสถานที่จัดงาน ชมกิจกรรมสาธิตการทำขนมไทยพื้นบ้าน รับประทานอาหารเย็น พร้อมชมการแสดงแสงเสียง โดยเยาวชนจะมีส่วนร่วมในทุก ๆ ฐาน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นำเสนอวิถีชีวิตของสังคมไทยในอดีต และเป็นกิจกรรมที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการทดลองทำตามฐานต่าง ๆ ทั้ง 7 ฐาน จากข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่าเยาวชนได้ให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี เยาวชนได้ความรู้และเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีของไทย ซึ่งกิจกรรมทั้ง 7 ฐานจะสามารถกระตุ้นให้เยาวชนตระหนักเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผู้วิจัยมองว่าการที่จะทำให้เยาวชนได้ตระหนักถึงสิ่งใดนั้น ต้องเริ่มจากการสร้างความรู้ความเข้าใจและปลูกฝังทัศนคติให้กับเยาวชนในเรื่องของการอนุรักษ์ทั้งสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น อันจะนำมาซึ่งความสำนึกที่จะช่วยกันดำรงไว้วัฒนธรรมและประเพณีไทยคงอยู่ต่อไป

ง. กิจกรรมการดำรงชีพในป่า

กิจกรรมการดำรงชีพในป่า เป็นกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้จากการกระทำหรือ

“Learning by Doing” approach จากสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับหัวข้อการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับการใช้เข็มทิศเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้วิธีการหาทิศทาง การปฐมพยาบาลเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้การรักษาตัวเองเบื้องต้น การทำเปลสนามเพื่อให้รู้วิธีการเตรียมอุปกรณ์สำหรับเคลื่อนย้ายผู้ได้รับบาดเจ็บอย่างง่าย ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมจะสอนให้เยาวชนได้รู้จักการเตรียมความพร้อมและการเตรียมตัวสำหรับการท่องเที่ยวในป่า สอนการใช้เข็มทิศ ให้ความรู้ในด้านการป้องกัน ระวังระวังและการปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้เยาวชน โดยจะมีเจ้าหน้าที่ดูแลเยาวชนแต่ละกลุ่มและสื่อสารให้ความรู้เกี่ยวกับป่าไม้ตลอดเส้นทางในการเดินป่า

จ. กิจกรรมการแสดงด้านการอนุรักษ์

กิจกรรมการแสดงการอนุรักษ์ เป็นกิจกรรมที่ให้เยาวชนช่วยกันใช้ความคิดเพื่อออกแบบซุ้มงานวัด ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนได้มีความภาคภูมิใจและตระหนักเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีไทย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยกิจกรรมดังกล่าวจะเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ช่วยกันคิดรูปแบบในการสร้างงานวัด ซึ่งเจ้าหน้าที่จะเตรียมอุปกรณ์บางส่วนให้ และเยาวชนเองก็จะนำวัสดุที่มีอยู่รอบ ๆ ตัวมาสร้างซุ้มงานวัดของตนเอง โดยกิจกรรมการแสดงด้านการอนุรักษ์จะส่งเสริมให้เยาวชนได้สัมผัสและเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตแบบไทย ๆ ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนได้เข้าใจถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่มีความหมายว่า “การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชมวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ”

ฉ. กิจกรรมจุดเทียนร่วมอุดมการณ์ สานต่อจิตสำนึกด้านอนุรักษ์

กิจกรรมจุดเทียนร่วมอุดมการณ์ สานต่อจิตสำนึกด้านอนุรักษ์ เป็นกิจกรรมภาคกลางคืนที่มีจุดประสงค์ในการต่อยอดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยจะพูดถึงพระคุณในบุญคุณของพ่อแม่ ประเทศชาติ โดยมีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของธรรมชาติเป็นหลัก

แผนปฏิบัติการการสื่อสารของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภายใต้โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นโครงการที่ทำให้เยาวชนได้รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนในการร่วมกันดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว

โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งกิจกรรมในค่าย Eco -camp นี้เปิดโอกาสให้เยาวชนที่เป็นสมาชิกในโครงการได้เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น ค่ายกิจกรรมนี้ได้ใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่มและการทดลองปฏิบัติ โดยเยาวชนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่มภายในค่ายซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้เรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมตามรอยเท้าช้าง กิจกรรมการดูนก กิจกรรมฐานต่าง ๆ กิจกรรมการดำรงชีพในป่า กิจกรรมการแสดงด้านการอนุรักษ์ ฯลฯ ซึ่งมีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ที่ให้ความรู้ที่สอดแทรกในกิจกรรมจะเกี่ยวข้องกับ การเรียนรู้เรื่องของป่า การศึกษาถึงการดำรงอยู่ของช้างป่า การศึกษาระบบนิเวศโดยรวมของป่าบนเส้นทางธรรมชาติ การได้รู้จักความรู้เบื้องต้นในการเตรียมตัวสำหรับการท่องเที่ยวในป่า ฯลฯ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่จะคอยให้คำแนะนำ พร้อมกับให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สังเกต และลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวโดยเป็นการสื่อสารระดับกลุ่ม จากการวิจัยพบว่า โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมได้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์ วิทยากร สื่อมวลชนทั้งโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โดยเป็นกลยุทธ์การสื่อสารที่ทำให้เยาวชนสนใจ กระตุ้นให้เยาวชนมีส่วนร่วมกิจกรรม เมื่อเยาวชนได้เรียนรู้กับกิจกรรมในค่าย เยาวชนจะเกิดความรู้ เข้าใจกับเนื้อหาสาระในเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งเกิดจิตสำนึกในเชิงอนุรักษ์ด้านต่าง ๆ

ความรู้ที่ได้จากค่าย Eco - camp ในโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมครั้งนี้จะเป็นความรู้ที่ส่งเสริมให้เยาวชนได้เข้าใจถึงการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในการเดินทางตามเส้นทางธรรมชาติ และส่งเสริมให้รู้จักกับวัฒนธรรมไทยพื้นบ้านที่งดงาม เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้เยาวชนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมจะเป็นพื้นฐานที่จะส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระตุ้นให้เยาวชนตระหนักในการเป็นนักท่องเที่ยวที่ดี

ในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้เยาวชนจะได้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับสัมผัสกับธรรมชาติโดยตรง ซึ่งจะสามารถกระตุ้นให้เยาวชนตระหนักเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และศิลปวัฒนธรรมของไทย โดยสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของ The Ecotourism Society (1991) ที่ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “เป็นการเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ”

ส่วนกลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อมวลชนมีดังนี้

โครงการนักท่องเที่ยวยุโรปใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อมมีวิธีการสื่อสารผสมผสานผ่านสื่อมวลชน และสื่อบุคคลเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ททท.ได้ใช้การโฆษณาชุด “บ้านใคร...ใครก็รัก” และ “สัตยาบรรณ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดตัวโครงการและสร้างการรับรู้ให้กับเยาวชนทั่วประเทศ และเพื่อโน้มน้าวให้สมาชิกโครงการนักท่องเที่ยวยุโรปใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการรับรู้เกี่ยวกับโครงการและให้เกิดกระแสการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

การโฆษณา เป็นรูปแบบของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สามารถเข้าถึงผู้ชมและมีความถี่สูงและใช้สื่อโฆษณาหลายประเภท คือ สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ โดยกำหนดเนื้อหาตามวัตถุประสงค์เพื่อเปิดตัวโครงการและสร้างการรับรู้ให้กับเยาวชนทั่วประเทศอายุระหว่าง 14 – 26ปี โดยการเลือกตัวผู้แสดง คือ คุณเจษฎาภรณ์ ผลดี ซึ่งเป็นนักแสดงที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและชื่นชอบของกลุ่มเป้าหมาย เป็นการบอกจุดยืนของโครงการว่าเป็นโครงการของนักท่องเที่ยวยุโรปใหม่ และเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและต่อการท่องเที่ยวตามภาพลักษณ์ของคุณเจษฎาภรณ์ ผลดี ที่เป็นนักแสดงคุณภาพมีความรับผิดชอบและมีชื่อเสียงและเคยเป็นผู้นำเสนอโฆษณาชุด เที่ยวเมืองไทย ในราคา 600 บาท โดยเป็นการโฆษณาที่บอกถึงว่าเราสามารถท่องเที่ยวในเมืองไทยได้ในราคา 600 บาท ซึ่งเป็นโฆษณาถึงกลุ่มเป้าหมายเยาวชนทั่วประเทศที่ ททท. ได้ดำเนินการจัดทำเผยแพร่ในปีพ.ศ.2538 มาแล้ว

ในโครงการนักท่องเที่ยวยุโรปใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม คุณเจษฎาภรณ์ ผลดี เป็นผู้แสดงในโฆษณาโครงการโดยดำเนินการจัดทำภาพยนตร์โฆษณา 2 รูปแบบ โฆษณารูปแบบที่ 1 เรื่อง บ้านใคร.....ใครก็รัก ความยาว 60 วินาที โฆษณารูปแบบที่ 2 เรื่อง สัตยาบรรณ ความยาว 30 วินาที

สื่อที่ใช้โฆษณามีดังนี้

1. สื่อโทรทัศน์และวิทยุ

หลังจากพิธีเปิดตัวโครงการและเปิดตัวฟรีเซนเตอร์ โครงการนักท่องเที่ยวยุโรปใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (วันที่ 14 สิงหาคม 2546) สื่อโทรทัศน์ได้ออกเผยแพร่สลับกันไป ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2546 เป็นต้นไป ซึ่งเป็นสื่อได้รับความนิยมสูงสุดและสามารถเห็นภาพและเสียง เหตุการณ์และ

กิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการได้ชัดเจน เช่น การเปิดตัวโครง การเปิดตัวผู้แสดง ซึ่งมีการสัมภาษณ์ คุณเจษฎาภรณ์ ผลดี เป็นสื่อบุคคลที่สามารถสร้างความสนใจให้สื่อมวลชนและกลุ่มเป้าหมายได้ดี

สื่อวิทยุ จัดทำสปอตโฆษณาทางวิทยุ ความยาว 30 วินาที โดยใช้เสียงของพีเรนเตอร์ และเนื้อหาคำพูดเป็นบทเดียวกับภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ ออกอากาศเผยแพร่ทางสถานีวิทยุ และรายการวิทยุที่ ททท. ชื่อเวลาไว้แล้ว เช่น คลื่น FM 94.5 MKz , FM 89.5 MKz ตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2547

ตัวอย่างสปอตโฆษณา “ถ้าจังหวะการเต้นของหัวใจคุณมีอาการแทรกซ้อนว่าเป็นคนรัก ธรรมชาติ และมีความห่วงใยในแหล่งท่องเที่ยวไทย รีบมาสมัคร Young Creative Traveler นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อมเพื่อรับสิทธิประโยชน์การท่องเที่ยวมากมาย”

สื่อวิทยุ เป็นสื่อที่มีความรวดเร็วในการนำเสนอข่าว ข้อมูลทันสมัย แต่มีข้อจำกัดในเรื่อง ภาพ ซึ่งการนำเสนอโครงการจะใช้เสียงของผู้แสดงและแนะนำชื่อโครงการในส่วนของผู้แสดง ทำให้กลุ่มเป้าหมายจดจำได้ การประชาสัมพันธ์ทางสื่อวิทยุ เป็นการสัมภาษณ์ผู้แสดง พร้อมกับสารคดีทางวิทยุ ที่แนะนำโครงการผ่านรายการวิทยุที่ ททท.ชื่อเวลาออกอากาศอยู่แล้ว

2. สื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์ จัดทำแบบโฆษณาทางสิ่งพิมพ์ 4 รูปแบบ มีการลงเผยแพร่ในสื่อที่ถึง กลุ่มเป้าหมายมากที่สุด โดยซื้อพื้นที่โฆษณาในประเทศ ในนิตยสาร แพรว อิมเมจ Student Weekly เนชั่นจูนีเยร์ สารคดี ส่วนหนึ่งสื่อรายวันมีการเลือกหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ซึ่งครอบคลุม ผู้อ่านทั่วประเทศ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการรับรู้และสนใจสมัครเป็นสมาชิก

สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนทั่วไปเป็นวงกว้าง และสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย การส่งข่าวแจก (Press Release) การนัดสัมภาษณ์พิเศษ ผู้บริหาร ททท. และสัมภาษณ์ผู้แสดง เป็นกิจกรรมประชาสัมพันธ์ที่ดำเนินการพร้อมกับการ ซื้อหน้าלבบทความ (Advertorial) ในหนังสือพิมพ์รายวัน เช่น มติชน ผู้จัดการรายวัน เป็นต้น

การเผยแพร่โฆษณาทางสื่อสิ่งพิมพ์ลงเผยแพร่ในเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2546 เท่านั้น และความถี่จำนวนไม่มาก เนื่องจากงบประมาณในการซื้อสื่อมีไม่มากนัก จะใช้การ สื่อสารการตลาดอื่น ๆ เข้ามาช่วยการโฆษณาต่อเนื่องในระยะต่อไป

นอกจากนี้ยังมีการใช้สื่ออื่น ๆ หรือเผยแพร่โครงการในรูปแบบสื่อกลางแจ้ง 4 แห่ง ในเขต กรุงเทพมหานคร

3. สื่อกลางแจ้ง เช่น ป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ (bill board) ป้ายโฆษณาขนาดกลาง (cut out) จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ บริเวณทุ่งสองห้อง บริเวณทางด่วน อ.ส.ม.ท บริเวณสามย่าน บริเวณดอนเมือง (โดยใช้อาร์ตเวิร์ดแบบเดียวกับสื่อสิ่งพิมพ์)

การประชาสัมพันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม และใช้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการจูงใจและสร้างจิตสำนึกในการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ทำการประชาสัมพันธ์โครงการผ่านทุกสื่อ ตั้งแต่เริ่มเปิดตัวโครงการพร้อมเปิดตัวผู้แสดง ได้แก่

4. สื่ออินเทอร์เน็ต ที่ใช้ในการสื่อสารโครงการ ได้แก่

- สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่ทันสมัยมีประสิทธิภาพสูงสุดและเป็นที่ยอมรับในหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายของโครงการที่มีเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีการใช้สื่อประเภทนี้มาก และขณะเดียวกันเป็นการให้ประโยชน์ในการประเมินผลโครงการเพราะเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง (Two way communication) และสามารถสมัครผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ได้ภายใต้ชื่อ www.creativetraveler.net

5. สื่อสารทางโทรศัพท์

- คอลเซ็นเตอร์ (Call Center) เป็นสื่อทางโทรศัพท์ที่ใช้ติดต่อกับกลุ่มเป้าหมายโดยให้สอบถามรายละเอียดโครงการและสมัครสมาชิกได้อีกช่องทางหนึ่ง โดยใช้หมายเลขโทรศัพท์ 0- 2365 – 9600

6. สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่

- ไปสเตอร์ แผ่นพับแนะนำโครงการพร้อมใบสมัคร
- สมุดคู่มือการเป็นสมาชิกโครงการและสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกได้รับเป็นการกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศด้วย

- สารคดีโทรทัศน์เกี่ยวกับโครงการและการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ที่เยาวชนสนใจและสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อใช้ประกอบการสัมมนา บรรยายและประชาสัมพันธ์
- จดหมายถึงสมาชิก (Direct mail) เป็นการส่งจดหมายถึงสมาชิกที่สมัครเข้าร่วมโครงการแล้วจะได้รับจดหมายของผู้นำเสนอ ปริ้นเตอร์ คุณเชษฐาภรณ์ ผลดี ซึ่งจะเป็นการขอบคุณที่ทำให้ความสนใจสมัครสมาชิกและเชิญชวนให้เดินทางท่องเที่ยวเมืองไทยและรักษาสีสิ่งแวดล้อมอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ

จะเห็นได้ว่าโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมหรือ YCT ได้ใช้การสื่อสารแบบผสมผสานทั้งสื่อมวลชน สื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจ โดยสื่อมวลชนเป็นสื่อที่ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รู้จักโครงการและเพื่อให้ทราบถึงความเคลื่อนไหว การจัดกิจกรรมของโครงการ ส่วนการสื่อสารระหว่างบุคคลจะเป็นช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกัน และระหว่างเจ้าหน้าที่ททท.กับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภายนอก โดยจะเป็นในลักษณะของการประชุมเกี่ยวกับการดำเนินงานต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การประชุมเพื่อขอการอนุมัติจัดกิจกรรม การพูดคุยปรึกษาหารือระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกัน การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเกี่ยวกับสถานที่จัดกิจกรรม ฯลฯ ทั้งนี้การสื่อสารจะทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโครงการกับเยาวชน โดยเป็นการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับเยาวชนในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้น โดยเฉพาะการติดต่อสื่อสารภายในค่ายกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ ดังเช่น ค่าย Eco-camp ที่กาญจนบุรี ทั้งนี้ททท. ได้ใช้การสื่อสารผสมผสานทั้งสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gronstedt (2000) ที่ได้กล่าวว่า “การสื่อสารแบบผสมผสานจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับเยาวชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการ YCT , ช่วยสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียง”

การสื่อสารในกิจกรรมค่าย Eco-camp นั้น ได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ โดยกิจกรรมจะแฝงไปด้วยกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อกระตุ้นให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและประเพณีและวัฒนธรรมของไทยผ่านการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจจากวิทยากรและเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์และมีความรู้ในเรื่องของธรรมชาติกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4.2 กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม / โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานระดับกรมสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภารกิจในการส่งเสริม เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อม รวบรวม จัดทำและให้บริการข้อมูล ข้อเสนอเทศด้านสิ่งแวดล้อมด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ ในฐานะเป็นศูนย์ข้อมูล ข้อเสนอเทศด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

กรมส่งเสริมฯ ได้เล็งเห็นบทบาทและการมีส่วนร่วมของเยาวชนไทยที่จะเป็นกลุ่มพลังแห่งอนาคตในเรื่องของสิ่งแวดล้อม จึงได้จัดให้มีโครงการต่าง ๆ ที่มีกลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและการสร้างเจตคติที่ดีเพื่อให้เกิดความตระหนักในกลุ่มเยาวชนต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมและเชิงอนุรักษ์ของเยาวชนเป็นแนวทางหนึ่งในการเสริมความรู้และเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้สัมผัสกับธรรมชาตินอกห้องเรียน

โครงการต่าง ๆ ที่มีกลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายได้แก่ โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อประสานเครือข่ายเยาวชนด้านสิ่งแวดล้อมระดับชาติ โครงการประกวดนักประชาสัมพันธ์สิ่งแวดล้อมรุ่นเยาว์ ระดับอุดมศึกษา โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้เยาวชนที่มาจากโรงเรียนในเขตกทม. ได้เพิ่มประสบการณ์ชีวิตและเปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้ สัมผัสกับธรรมชาติโดยตรง โดยมุ่งเน้นฝึกรวมความรู้เชิงวิชาการและการปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการตระหนักถึงคุณค่าและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมในการที่จะช่วยกันพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ต่อไป โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้จัดทำโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมได้กำหนดยุทธศาสตร์ดังนี้

4.2.1 ยุทธศาสตร์เชิงนโยบายของโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงนโยบายที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้

ก. มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นและของชาติด้วยการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นในทุกกลุ่มเป้าหมาย

ข. การเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ในการฟื้นฟูและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การใช้สื่อทุกรูปแบบเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสได้รับทราบข่าวสาร ข้อมูล การวิเคราะห์ วิจัยด้านสิ่งแวดล้อม

ค. สร้างระบบรวบรวมจัดเก็บข้อมูลที่เป็นมาตรฐานและมีเครือข่ายข้อมูลสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ง. สนับสนุนองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

จากการศึกษา นโยบายของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทั้ง 4 ข้อ จะเห็นได้ว่าได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นและของชาติด้วยการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นในทุกกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เพิ่มความรุนแรง เนื่องจากการขยายตัวภาคอุตสาหกรรมและแหล่งท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมฯ ได้มองเห็นปัญหาดังกล่าวจึงได้นำนโยบายมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในโครงการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหา โดยมุ่งเน้นการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ในการฟื้นฟูและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ในการฟื้นฟูและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การใช้สื่อทุกรูปแบบการให้โอกาสแก่ประชาชนที่จะได้รับทราบข่าวสารข้อมูล การวิเคราะห์ วิจัยด้านสิ่งแวดล้อม และสร้างระบบรวบรวมจัดเก็บข้อมูลที่เป็นมาตรฐานและมีเครือข่ายข้อมูลสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมรวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการสร้างความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างถูกวิธี ซึ่งเป็นไปตามภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยสอดคล้องกับแนวคิดที่อ้างอิงจากศส.ดร.ประชุมที่ได้กล่าวไว้ว่า “นโยบายเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์อย่างกว้าง ๆ โดยจะไม่บอกถึงวิธีการโดยละเอียดแน่ชัด และนโยบายจะเป็นตัวเสริมให้เกิดการปฏิบัติงาน”

ในโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นโครงการที่ได้ำนโยบายดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการทำงาน โดยนโยบายจะช่วยให้เจ้าหน้าที่ได้เข้าใจถึงภารกิจและวิธีการในมุมมองเดียวกันเพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถลุล่วงไปได้

4.2.2 กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

โครงการเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมมีการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนในการวิเคราะห์ คือ

- ก. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม
- ข. การจัดวางทิศทางขององค์กร
- ค. การกำหนดกลยุทธ์
- ง. การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์
- จ. การควบคุมเชิงกลยุทธ์

การวิเคราะห์ถึงกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ของโครงการอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมมีรายละเอียดดังนี้

ก. วิเคราะห์สภาพแวดล้อม

ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมพบว่า กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้เล็งเห็นว่าในปัจจุบันสภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่สำคัญ และมีความจำเป็นที่ทุกคนต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและตระหนักถึงการประพฤตินในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้พิจารณาเห็นว่าการแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมให้ได้ผลอย่างจริงจังนั้นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถ อยู่ในวัยเจริญเติบโต มีพลังกาย พลังจิตใจและพลังความคิดและความหวังในทุกด้านของสังคมจึงเป็นโอกาสให้ “โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม” ได้ถูกริเริ่มขึ้นโดยมุ่งเน้นการฝึกอบรมความรู้เชิงวิชาการและการปฏิบัติ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการตระหนักถึงคุณค่าและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เกิดผลกระทบในทางเสียหายต่อสภาพแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนการมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมที่จะช่วยกันพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่

จากการสังเกตการณ์พบว่าการจัดกิจกรรมครั้งนี้พบอุปสรรคเล็กน้อยในเรื่องของจำนวนเยาวชนที่มีปริมาณมากจึงจำเป็นต้องให้เจ้าหน้าที่หลายคนเป็นผู้เสี่ยงดูแลให้ทั่วถึง ส่วนในการ

ทำงานไม่พบปัญหาอาจเป็นเพราะทีมงานได้วางแผนในการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน และด้วยประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมจึงทำให้กิจกรรมครั้งนี้ไม่พบปัญหาไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสถานที่ กิจกรรมที่เตรียมหรือแม้แต่เยาวชนเองก็ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี

โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเป็น โครงการที่โรงเรียนในเขต กรุงเทพมหานครขอความสนับสนุนในการจัดกิจกรรม โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณ เจ้าหน้าที่ดูแลและนำกิจกรรม ซึ่งเป็นการให้ความสนับสนุนติดต่อกันเป็นครั้งที่ 3

ในการวิจัยถึงสภาพแวดล้อมภายในเพื่อวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของโครงการ พบว่าเป็นโครงการที่มีกลุ่มเยาวชนที่มาจากโรงเรียนในเขตกรุงเทพฯ ๗ 10 โรงเรียนเป็นกลุ่มเป้าหมาย ทำให้กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมใช้ช่องทางการสื่อสารแบบบุคคลในการประชาสัมพันธ์โครงการ และข่าวคราวการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ครูและนักเรียนได้รับทราบ จึงไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมก็ได้ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ สร้างความเข้าใจและความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงสร้างความเข้าใจในบทบาทของการเป็นนักรักษ์ที่ดี และให้เยาวชนสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องต่อสถานที่ที่เป็นแหล่งธรรมชาติ โดยสิ่งพิมพ์ดังกล่าวจะเป็นลักษณะของเอกสารและหนังสือที่ทุกคนสามารถติดต่อขอเอกสารได้จากหน่วยงาน สำหรับโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่ได้นำไปแจกให้กับเยาวชนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเยาวชนสามารถนำมาอ่านทบทวนได้ตลอดเวลา

จุดแข็งที่พบจะเป็นในเรื่องของการปฏิบัติงานของกรมส่งเสริม ๗ จะมีการแบ่งความรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ ทั้งฝ่ายประสานงาน ฝ่ายเตรียมเอกสาร และฝ่ายดูแลสถานที่ โดยฝ่ายประสานงานจะรับผิดชอบเรื่องการติดต่อประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง , ฝ่ายเตรียมเอกสารจะดูแลเรื่องหนังสือเชิญ , ใบประกาศ ฯลฯ และฝ่ายดูแลสถานที่จะทำหน้าที่สำรวจพื้นที่ของตนเองแต่ละคอยช่วยเหลือและมีการปรึกษากัน ซึ่งเป็นลักษณะการทำงานเป็นทีมเพื่อให้การจัดกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่น

ในส่วนของการดำเนินกิจกรรมเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ เช่น กิจกรรมสันตนาการ กิจกรรมฐานการเรียนรู้ เป็นต้น โดยเจ้าหน้าที่จะให้ความคุ้นเคยและใกล้ชิดกับเยาวชนซึ่งทำให้เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความสนิทสนมและกล้าแสดงออกในกิจกรรมได้เต็มที่ แต่ในบางกิจกรรมอย่างเช่น กิจกรรมการเดินป่าทางกรมฯ จะเชิญวิทยากรจากกรมป่าไม้มาให้ความรู้เกี่ยวกับประเภทของต้นไม้ ประโยชน์ของป่า

ไม้, ต้นไม้ชนิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในระบบนิเวศ ซึ่งวิทยากรเป็นผู้มีความรู้เรื่องป่าไม้เป็นอย่างดี ทำให้เยาวชนได้ความรู้และความเพลิดเพลินจากการเดินป่าไปพร้อมกัน

โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยพบว่ายังมีจุดอ่อนที่เป็นข้อจำกัดในการดำเนินงาน ซึ่งได้แก่ความต่อเนื่องและระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยโครงการดังกล่าวได้จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องแต่พบว่าเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมนั้นจะไม่ใช่คนเดิมแต่จะเปลี่ยนไปในทุก ๆ ครั้งของการจัดกิจกรรมทำให้เยาวชนไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ต่อเนื่องกัน นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมที่มีระยะสั้นเกินไป ทำให้ทางกรมฯ ไม่สามารถจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายได้ และเยาวชนไม่มีโอกาสได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถานที่อื่น ๆ ได้ ในการจัดกิจกรรมจึงควรให้มีระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้นานกว่านี้เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมมีความต่อเนื่องในการกระตุ้นจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับเยาวชน

อย่างไรก็ตามในการจัดกิจกรรมครั้งนี้พบว่าทางกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้เตรียมรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อถ่ายทอดให้กับเยาวชน ซึ่งสร้างความสนุกสนานและสามารถกระตุ้นความสนใจในการร่วมกิจกรรมในแต่ละวันได้

จากการศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

โอกาส กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้เล็งเห็นถึงสภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ซึ่งเป็นปัญหาที่ทุกคนควรมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง จึงทำให้กรมส่งเสริมฯ ได้ดำเนินโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งมุ่งเน้นการฝึกอบรมความรู้เชิงวิชาการและการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่ากรมส่งเสริมฯ เป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีความพร้อมที่จะสนับสนุนด้านการเงิน บุคลากร ฯลฯ ในการจัดกิจกรรมภายใต้โครงการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมทางด้านสิ่งแวดล้อม ที่มีความสอดคล้องกับนโยบายขององค์กร โครงการฯ ได้ดำเนินกิจกรรมโดยมีกลุ่มเป้าหมายชัดเจน คือ เยาวชนจากโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร 10 แห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ขอความสนับสนุนในการจัดกิจกรรมดังกล่าว ทำให้การดำเนินกิจกรรมได้รับความร่วมมือจากอาจารย์และนักเรียนเป็นอย่างดี

อุปสรรค จำนวนเยาวชนที่มีปริมาณมากยากต่อการดูแลได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่ากรมส่งเสริมฯ ได้ใช้สื่อทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นสารคดีต่าง ๆ ผ่านโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออินเทอร์เน็ต ฯลฯ แต่เป็นการใช้สื่อเพื่อประชาสัมพันธ์หน่วยงานและเผยแพร่ความรู้ด้าน

สิ่งแวดล้อมแบบกว้าง ๆ เท่านั้น โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมยังไม่ได้มีการใช้สื่ออื่น ๆ เท่าที่ควรทำให้เยาวชนไม่มีพื้นที่ในการติดต่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

จุดอ่อน พบว่า การขาดความต่อเนื่องในการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชน และเรื่องของระยะเวลาในการจัดค่ายที่สั้นเกินไป

จุดแข็ง การทำงานที่มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน เจ้าหน้าที่เป็นผู้มีประสบการณ์ในการนำกิจกรรมและวิทยากรเป็นผู้มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์

ข. การจัดวางทิศทางขององค์กร

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์

เป็นองค์กรหลักในการส่งเสริม สนับสนุนประชาชนทุกภาคส่วน ให้มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

พันธกิจ

ส่งเสริม เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม พัฒนาศักยภาพ กระบวนการมีส่วนร่วม และเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้บริการสารสนเทศสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวิเคราะห์วิจัย พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อการควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์

ในโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมมีวัตถุประสงค์ที่มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยรายละเอียดของวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเพื่อ

1. เพื่อให้เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน

2. เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการอนุรักษ์ และทำหน้าที่ประสาน สนับสนุน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านสิ่งแวดล้อม

3. เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและตระหนักให้เกิดขึ้นในกลุ่มเยาวชนในการร่วมมือ พิทักษ์ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ และช่วยกันป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

ในการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์กรนั้นเพื่อต้องการให้ทราบจุดยืนและ จุดมุ่งหมายขององค์กรว่ามีทิศทางเป็นอย่างไร ซึ่งจากการวิจัยโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัคร พิทักษ์สิ่งแวดล้อมได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับวิสัยทัศน์และพันธกิจ นั่น คือ ส่งเสริมให้เยาวชนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ตระหนักใน การอนุรักษ์ธรรมชาติ

ค. การกำหนดกลยุทธ์

จากการศึกษาวิจัย พบว่า กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้กำหนดกลยุทธ์กิจกรรมใน โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์จึง พบว่าจากการที่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นองค์กรที่มีภารกิจในการสงวน อนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม และด้วยการเล็งเห็นบทบาทและการมีส่วนร่วมของเยาวชนที่เป็นกลุ่มพลัง ในอนาคต จึงได้มีโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของ โครงการเพื่อให้เยาวชนเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน ร่วมกันอนุรักษ์ และเพื่อเสริมสร้างให้ เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในการร่วมมือปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ ช่วยกัน ป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวกรมส่งเสริม ฯ ได้นำมากำหนดกลยุทธ์ การสื่อสารให้เยาวชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ร่วมมือกันอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยมีกลยุทธ์การ สื่อสารดังนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยคำขวัญ เพลง เกมส์
2. กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร
3. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวีดิทัศน์
4. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร
5. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการใช้เทียนสร้างกิจกรรม

จากการศึกษาพบว่ากรมส่งเสริมฯ ได้กำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการสร้างการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้ในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและเชิงอนุรักษ์ โดยมีจุดประสงค์ในการกระตุ้นหรือปลูกจิตสำนึกเรื่องของการอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ได้ใช้กลยุทธ์ดังกล่าวข้างต้นเพื่อสร้างความสนใจ ความสนุกสนานและความรู้ด้านการอนุรักษ์ให้กับเยาวชน โดยรายละเอียดของกลยุทธ์มีดังต่อไปนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยคำขวัญ เพลง เกมส์

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยคำขวัญ เพลง เกมส์ เป็นกลยุทธ์ที่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ใช้เพื่อสร้างความเป็นกันเองระหว่างเยาวชนที่มาจากโรงเรียนต่าง ๆ โดยจะใช้คำขวัญที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อม มีการใช้เพลง “ดิน” “โลกที่เหลืออยู่” “ขอบใจธรรมชาติ” “เยาวชนสีเขียว” “ทุ่งแสงตะวัน” “ต้นไม้” และเกมส์การแสดงท่าทางของสัตว์ต่าง ๆ เกมส์การเล่นคำคล้องจองเป็นองค์ประกอบในกิจกรรมละลายพฤติกรรมและสนทนาการ ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนมีความคุ้นเคยและสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น

2. กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร

กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร เป็นกลยุทธ์ที่วิทยากรหรือเจ้าหน้าที่จะให้คำแนะนำหรือบรรยายความรู้ในกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมฐานความรู้ กิจกรรมดูนกและกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ โดยกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติรอบ ๆ ตัว และได้เรียนรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ในระบบนิเวศ ภาวะโลกร้อน ฯลฯ ผ่านการเข้าฐานกิจกรรม ซึ่งเยาวชนจะได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อให้เยาวชนได้รับรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้กลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยตัวเองจะกระตุ้นให้เยาวชนตระหนักและเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวมากยิ่งขึ้น

3. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวีดิทัศน์

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวีดิทัศน์กระตุ้นความสนใจ เป็นกลยุทธ์เจ้าหน้าที่ใช้สื่อวีดิทัศน์ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยมีพิธีกรคุณนิรมล เมธิสุวรรณ ซึ่งเป็นที่รู้จักจากรายการทุ่ง

แสงตะวันมาให้ความรู้โดยการบรรยาย โดยจะเป็นความรู้เกี่ยวกับป่าไม้ ต้นไม้ สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ รวมถึงขยะมูลฝอย ฯลฯ ด้วยน้ำเสียงและความหนักแน่น ชัดถ้อยชัดคำ จะทำให้เยาวชนสนใจและเกิดการรับรู้ถึงเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

4. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร เป็นกลยุทธ์ที่ถูกถ่ายทอดผ่านกิจกรรมการแสดงละคร ซึ่งเยาวชนจะได้สร้างสรรค์ความคิดผ่านละครเรื่องต่าง ๆ โดยปกติจะเป็นหัวข้อเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแต่ในกิจกรรมครั้งนี้เจ้าหน้าที่ได้ให้อิสระทางความคิดกับเด็ก ๆ เยาวชนจะแสดงละครเกี่ยวกับอะไรก็ได้ ทั้งนี้ในกิจกรรมดังกล่าวจะใช้กลยุทธ์การสร้างสรรค์ความคิดเพื่อให้เยาวชนกล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง

5. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการใช้เทียนสร้างกิจกรรม

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการใช้เทียนสร้างกิจกรรม เป็นกลยุทธ์ที่กระตุ้นให้เยาวชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในการที่จะออกไปเป็นตัวแทนในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โดยจะชี้ให้เยาวชนเห็นว่าตลอดช่วงระยะเวลาของการจัดกิจกรรม เยาวชนได้เรียนรู้ถึงเรื่องความสามัคคี การร่วมมือกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้น เป็นเสมือนกระบวนการที่หล่อหลอมเยาวชนไว้ด้วยกัน ทั้งนี้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่สามารถกระทำได้หากขาดพลังของทุกคนที่มีจิตสำนึกที่จะช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

ผลจากการวิเคราะห์ในการกำหนดกลยุทธ์พบว่า กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้กำหนดกิจกรรมต่าง ๆ โดยในแต่ละกิจกรรมจะสอดแทรกด้วยกลยุทธ์การสื่อสารต่าง ๆ ข้างต้น ซึ่งทางกรมฯ จะคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นเยาวชนที่อยู่ในวัยใดและมีการศึกษาในระดับใด ทั้งนี้ความแตกต่างของวัยและการศึกษาจะทำให้การกำหนดตัวกิจกรรมและความเข้มข้นของเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมมีความแตกต่างไปด้วย ในโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมมีเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้อยู่ในช่วงอายุประมาณ 10 - 12 ปี มีระดับการศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 การจัดกิจกรรมไม่ควรเน้นเนื้อหาเชิงวิชาการมากเกินไป แต่ควรดำเนินกิจกรรมที่ให้ทั้งความรู้และความสนุกไปพร้อม ๆ กันเพื่อไม่ให้เยาวชนเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย กลยุทธ์การสื่อสารในกิจกรรมต่าง ๆ จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนให้กิจกรรมมีความน่าสนใจมาก

ยิ่งขึ้น ซึ่งพบว่ากลยุทธ์ที่ใช้ในกิจกรรมจะมีทั้งกลยุทธ์ที่ทำให้เยาวชนเกิดความคุ้นเคยและสนิทสนมกัน กลยุทธ์ที่ให้เยาวชนได้ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ด้วยตนเอง ฯลฯ

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่สนิทสนมกันอย่างรวดเร็วและให้ความสนใจกับกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติเป็นไปตามที่วางไว้ แต่สำหรับกิจกรรมที่เยาวชนต้องนั่งฟังการบรรยายเรื่องสิ่งแวดล้อมนาน ๆ พบว่าเยาวชนจะสนใจฟังเฉพาะช่วงต้น ๆ ของการบรรยาย ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเป็นเพราะเนื้อหาที่มีความยาวมากเกินไป จึงทำให้เยาวชนบางส่วนขาดความสนใจอย่างต่อเนื่อง

ง. การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์

ในขั้นตอนการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ของโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยทำการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติงานภายใต้โครงสร้างการทำงาน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2 โครงสร้างการทำงานของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

ในการดำเนินกิจกรรมเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ปฏิบัติหน้าที่ในโครงการตามโครงสร้างข้างต้น ซึ่งเป็นโครงสร้างที่มีการทำงานหลายขั้นตอน ทำให้การปฏิบัติงานมีความล่าช้า โดยเฉพาะเรื่องของเอกสาร การอนุมัติต่าง ๆ โครงสร้างข้างต้นจะระบุผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ ซึ่งเป็นการทำงานของสำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเฉพาะ สำนักส่งเสริมเป็นเพียงส่วนหนึ่งของโครงสร้างของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยพบว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครขอความสนับสนุนในการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ทางกรมฯ จึงได้มีการพิจารณาโครงการ โดยเริ่มจากการเสนอโครงการดังกล่าวต่ออธิบดี รองอธิบดี ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมฯ ผู้อำนวยการส่วนตามลำดับ เมื่อโครงการผ่านความเห็นชอบให้มีการจัดกิจกรรมดังกล่าวหัวหน้าโครงการและ

คณะทำงานจะมีการประชุมเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ โดยได้มีการแบ่งการทำงานเป็น 3 กลุ่ม คือ ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายเตรียมเอกสารและฝ่ายสำรวจสถานที่ เมื่อทีมงานได้ประชุมและเลือกสถานที่ในการจัดกิจกรรมแล้ว คือ อุทยานแห่งชาติพระพุทธฉาย จังหวัดสระบุรี เจ้าหน้าที่จะทำการสำรวจพื้นที่เพื่อดูความเหมาะสมและความพร้อมที่จะจัดกิจกรรม รวมถึงการประสานงานกับโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อแจ้งวันจัดกิจกรรมที่แน่นอนและติดต่อวิทยากรจากกรมป่าไม้เพื่อทำหน้าที่ในการให้ความรู้กับเยาวชนในกิจกรรมการเดินป่า นอกจากนี้เจ้าหน้าที่อื่น ๆ จะเตรียมเอกสารต่าง ๆ เช่น หนังสือเชิญ ใบประกาศ ฯลฯ และเตรียมเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ในการปฏิบัติงานครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. คุณเอกราช ชำมะโน (นักวิชาการสิ่งแวดล้อม ระดับ 5) เป็นที่ปรึกษาของทีมงาน คูภาพรวมในการดำเนินงานและลงสำรวจพื้นที่
2. คุณสืบสกุล ฉัตรทอง (นักวิชาการสิ่งแวดล้อม) ทำหน้าที่ประสานงาน นำกิจกรรม สันทนาการและสำรวจพื้นที่
3. คุณนิติ จันทนิ (นักวิชาการเผยแพร่) ทำหน้าที่ประสานงาน นำกิจกรรม สันทนาการ และสำรวจสถานที่
4. คุณเฉลิมศักดิ์ ทองสมบูรณ์ (นักวิชาการเผยแพร่) ทำหน้าที่ในช่วงกิจกรรม สันทนาการ การนำเพลง
5. คุณอมรพันธ์ เลิศผลบุญ (นักวิชาการเผยแพร่) ทำหน้าที่นำกิจกรรมฐานความรู้ สันทนาการ ประสานงานและสำรวจพื้นที่
6. คุณสุทิน คุ้มนุ่น (นักวิชาการเผยแพร่) ทำหน้าที่ในช่วงกิจกรรม สันทนาการ การนำ การร้องเพลง
7. คุณคมสันต์ จันทราภา (นักวิชาการสิ่งแวดล้อม) ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงกลุ่ม
8. คุณวันวิสา สินทร์พยไพบูลย์ (นักวิชาการสิ่งแวดล้อม) ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงกลุ่ม
9. คุณมณฑจัทฐ วรรณชัย (นักวิชาการสิ่งแวดล้อม) ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงกลุ่ม

จากการสังเกตการณ์พบว่าเจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถทั้ง ในกิจกรรม สันทนาการ กิจกรรมฐานความรู้ โดยมีการแบ่งความรับผิดชอบกันอย่างชัดเจนและไม่ ก้าวท้าวหน้าทีกัน ในกิจกรรมครั้งนี้ผู้วิจัยไม่พบว่ามีปัญหาภายในระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกัน แต่

พบว่าจำนวนเยาวชนเป็นอุปสรรคต่อการควบคุมดูแลและเป็นอุปสรรคในการถ่ายทอดให้ความรู้ความเข้าใจให้กับเยาวชนได้อย่างทั่วถึง

จ. การควบคุมเชิงกลยุทธ์

ในขั้นตอนการควบคุมเชิงกลยุทธ์ของโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมพบว่าวิถีการติดตามผลการปฏิบัติงาน โดยเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะมีการพูดคุย ปรึกษาภายหลังกิจกรรมแต่ละวันเสร็จสิ้นเพื่อให้ทราบถึงผลการปฏิบัติงาน ซึ่งพบว่าการจัดกิจกรรมครั้งนี้สามารถกระตุ้นความสนใจและความสนุก พร้อมกับการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แก่เยาวชนได้ แต่ก็พบว่าเยาวชนบางส่วนยังขาดความสนใจกับกิจกรรมที่ให้ความรู้อย่างจริงจัง ทั้งนี้เจ้าหน้าที่สันนิษฐานว่าอาจเป็นเพราะเยาวชนเห็นว่าเป็นการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ทั่ว ๆ ไป ที่พวกเขาจะได้เพื่อนใหม่และความสนุกสนานจากกิจกรรมเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยมองว่าสาเหตุอาจเป็นเพราะเยาวชนอยู่ในวัยที่ชอบความสนุกสนาน จึงทำให้มองข้ามวัตถุประสงค์ของการมาเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ และสาเหตุอีกประการหนึ่งคือ จำนวนเยาวชนที่มีมากทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าถึงเยาวชนได้เป็นรายบุคคล

การดำเนินกิจกรรมในโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น เจ้าหน้าที่ไม่ได้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร คงมีเพียงการประชุมแบบไม่เป็นทางการของเจ้าหน้าที่เพื่อสอบถามถึงปัญหา อุปสรรคของการทำงาน โดยผลจากการประเมินนั้นจะนำมาปรับปรุง แก้ไขในกิจกรรมครั้งต่อไป สำหรับการประเมินผลการปฏิบัติงานของกิจกรรมครั้งนี้พบว่า ในการปฏิบัติงานมีการเตรียมพร้อมดี ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่มีประสบการณ์ในการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมมาหลายครั้งจึงทำให้การดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ไม่พบปัญหาอะไรที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่มากนัก โดยโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัคร ฯ มีกลยุทธ์การสื่อสารดังนี้

4.2.3 ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึก

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แผนปฏิบัติการสื่อสารเพื่อให้ทราบถึงยุทธศาสตร์การสื่อสาร กลยุทธ์การสื่อสาร เนื้อหาเชิงกลยุทธ์ และจิตสำนึกของแต่ละโครงการ โดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ คุณสืบสกุล ฉัตรทอง กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ซึ่งโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมได้ใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่มและการทดลองปฏิบัติ โดยผลการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการสังเกตการณ์ในกิจกรรมแต่ละช่วงการอบรมและการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของวิทยากร โดยไม่ได้ก้าวก้าวการฝึกอบรมในกิจกรรมใด ๆ รวมทั้งมีการสังเกตพฤติกรรม อากัปกริยาท่าทาง สีหน้า อารมณ์ ความรู้สึก และบริบทรอบด้านของวิทยากรและเยาวชนแต่ละโครงการ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมและวิทยากรในบางช่วงเวลา และการสัมภาษณ์เจาะลึกหลังจากพ้นช่วงระยะเวลาของการร่วมกิจกรรมโครงการมาแล้ว ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย โดยนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์

การเสนอผลการวิจัยในส่วนนี้ ได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้กรอบแนวคิดการสื่อสารแบบผสมผสาน แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แนวคิดการมีส่วนร่วม และแนวคิดเรื่องจิตสำนึกที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในโครงการเชิงอนุรักษ์ที่สร้างความตระหนัก จิตสำนึกให้กับเยาวชน

ผลการวิจัยพบว่าวิทยากรหลักในแต่ละโครงการใช้กลยุทธ์การสื่อสารและเทคนิคหลากหลายรูปแบบในการอบรมและปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งการอบรมและปฏิบัติกิจกรรมนี้ต้องมีการแบ่งหน้าที่กันทำงานอย่างเป็นระบบ โดยทุกคนในทีมงานต้องคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งคอยประสานงานกันในทุกจุดต่าง ๆ ของแต่ละฝ่าย โดยจะมีพูดคุย ประชุมหารือในปัญหาต่าง ๆ เพื่อทำการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไปด้วยดี

ผู้วิจัยจะขอเสนอรายละเอียดยุทธศาสตร์การสื่อสาร กลยุทธ์การสื่อสาร เนื้อหาเชิงกลยุทธ์ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาวิจัยในโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม จ.สระบุรี พบว่ามีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนการทำงาน

1. เจ้าหน้าที่ทำการเสนอรายละเอียดโครงการต่ออธิบดีเพื่อขออนุมัติงบประมาณสนับสนุนการจัดโครงการ ซึ่งจะมีการอนุมัติต่อเป็นลำดับจากอธิบดี รองอธิบดี ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้อำนวยการส่วน หัวหน้าโครงการ คณะทำงาน
2. จากนั้นจะมีการประสานงานโดยแบ่งทีมผู้ทำงานเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายเตรียมเอกสาร และฝ่ายสถานที่
3. เจ้าหน้าที่ของแต่ละฝ่ายก็จะทำการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดโครงการ

4. ฝ่ายสถานที่ที่จะทำการสำรวจและศึกษาพื้นที่ที่จะจัดกิจกรรม เพื่อความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม
5. เมื่อได้สถานที่จัดกิจกรรมแล้ว ฝ่ายประสานงานและฝ่ายเตรียมเอกสารก็จะดำเนินการต่อในเรื่องของการประสานงานกับคณะทำงานในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นอาสาสมัครของทางกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือกลุ่ม NGO และทำการเตรียมเอกสารต่าง ๆ เช่น หนังสือเชิญไปทางโรงเรียนโดยจะแนบกำหนดการให้กับทางโรงเรียน ใบประกาศ แบบประเมินผล ฯลฯ
6. วันเริ่มการดำเนินงานโครงการ
7. สรุปผลและประเมินผล

จากการวิจัยถึงยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทยในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น พบว่า กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้มีกลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ในโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนี้

4.2.4 กลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ในโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

จากการวิจัยโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมวิเคราะห์ได้ว่าโครงการได้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ดังนี้

4.2.4.1. กลยุทธ์สื่อสารด้วยคำขวัญ เพลงและเกมส์

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยคำขวัญ เพลงและเกมส์ เป็นการสื่อสารระหว่างกลุ่มคน เป็นกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อเชื่อมสัมพันธ์ภาพและสร้างความคุ้นเคยระหว่างเจ้าหน้าที่กับกลุ่มเยาวชน และระหว่างเยาวชนด้วยกันที่มาจากหลากหลายสถาบันการศึกษา โดยกลยุทธ์ดังกล่าวจะนำมาใช้ช่วงก่อนการเริ่มกิจกรรมและช่วงรอยต่อระหว่างกิจกรรม ซึ่งเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น คุณสืบสกุล นัศรทอง คุณอมรพันธ์ เลิศผลบุญ คุณสุทิน คุ่มนุ่น คุณนิติ จันทน์ ฯลฯ จะเป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบในการนำกิจกรรมต่าง ๆ โดยกิจกรรมที่ใช้กลยุทธ์การสร้างความเป็นกันเองมีดังนี้

ก. กิจกรรมละลายพฤติกรรมและกิจกรรมสัมพันธ์

ในกิจกรรมละลายพฤติกรรม เจ้าหน้าที่ในการนำกิจกรรม คือ คุณสืบสกุล ฉัตรทองและทีมงาน เป็นผู้ทำหน้าที่แบ่งกลุ่มเยาวชนที่มาโดยให้แต่ละโรงเรียน และแยกเป็นสีต่าง ๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่จะแจกผ้าผูกคอแบบลูกเสือและป้ายชื่อเพื่อให้ง่ายต่อการจดจำ จากนั้นก็จะให้แยกกลุ่ม โดยมีพี่เลี้ยงที่เป็นเจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมฯ เป็นผู้ดูแลเยาวชนแต่ละกลุ่มและให้แนะนำทำความรู้จักกันภายในกลุ่ม พร้อมทั้งให้เยาวชนเขียนลงในกระดาษว่าอยากได้อะไรจากการเข้าร่วมค่ายครั้งนี้ ซึ่งคำตอบส่วนใหญ่อยากได้เพื่อนใหม่ อยากได้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบถึงความคาดหวังของเยาวชนจากในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ จากนั้นพี่เลี้ยงแต่ละกลุ่มจะให้เยาวชนช่วยกันคิดคำขวัญประจำกลุ่ม โดยทุกครั้งที่มีการทำกิจกรรมก็จะต้องพูดคำขวัญประจำกลุ่มก่อนการเริ่มต้นกิจกรรมเสมอ ซึ่งคำขวัญที่เยาวชนร่วมกันแยกคิดมีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ดังต่อไปนี้

- กลุ่มที่ 1. เมืองไทยสดใส ช่วยกันทำความสะอาด หัวใจกลมเกลียว รักษ์สิ่งแวดล้อม
- กลุ่มที่ 2. ดอกไม้ต้นไม้อะแห่งแล้ง ถ้าเราไม่ช่วยกันพิทักษ์สิ่งแวดล้อม
- กลุ่มที่ 3. วิทยาศาสตร์หัวใจสีเขียว
- กลุ่มที่ 4. ทุกชีวิจะมีค่า ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม

โดยรายละเอียดของคำขวัญจะเกี่ยวข้องกับการรณรงค์ให้ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม ที่จะสื่อให้เยาวชนได้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการประพฤติปฏิบัติตนในเชิงอนุรักษ์ที่ถูกต้อง จากนั้นเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะให้เยาวชนได้ร่วมกันทำข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ห้ามส่งเสียงดังในที่พัก
- หลังใช้ไฟ – น้ำ อย่าลืมปิดให้สนิท
- รักษาความสะอาด
- มีความสามัคคี
- ตรงต่อเวลา
- ไม่พูดคำหยาบ
- ไม่หยิบของของคนอื่น

- ห้ามแก๊งเพื่อน
- เชื้อฟุ้งที่เลี้ยงและครู

วัตถุประสงค์ของการทำข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันจะเป็นการสร้างความเป็นระเบียบให้กับตนเอง ปลุกฝังให้เยาวชนรู้จักการประหยัดไฟ น้ำ รักษาความสะอาด และเคารพต่อผู้อื่น

ในช่วงรอยต่อระหว่างกิจกรรมนั้น จะมีกิจกรรมสั้นทนาการเพื่อเป็นการสร้างความเป็นกันเองและให้เยาวชนได้ผ่อนคลาย โดยเจ้าหน้าที่จะสอนให้ร้องเพลงเพื่อนำไปใช้ขับร้องในช่วงรอยต่อของแต่ละกิจกรรม โดยเนื้อหาของเพลงมีดังต่อไปนี้

เพลง “ดิน”

ดินสีดำดิน	คลุ้มมักเป็นดินดี
ถิ่นไทยเรา	นี่ดินดี ๆ มักมีสีดำ
ดินสีแดง	แห้งแล้งอยู่แล้วเต็มที
ช่วยกันข้างซี	ช่วยทวิความอุดมสมบูรณ์
ดินนั้นช่วยอุ้มน้ำ	ชุ่มฉ่ำเพราะมีป่าบัง
น้ำใสไหลหลัง	เต็มฝั่งตลอดปี

เพลง “โลกที่เหลืออยู่”

ได้ยื่นไหมหัวใจร้อง	อยากจะร้องหาความพอดี
คนใจร้ายเลิกทำลายโลกเสียที	แล้วจะมีเสียงเพลงตอบแทน
ด้วยดวงใจที่มีความหวัง	โลกก็ยังสวยสดใส
ช่วยกันดูแลโลกนี้ต่อไป	โลกที่เราฝันใฝ่จะให้ดี

เพลง “ขอบใจธรรมชาติ”

สายธารไหลเย็น	เราคงเห็นพวกสาหร่าย
หมู่ปลาแหวกเวียนว่าย	เป็นหัวใจของพงไพร
ป่าไม่มีชีวิต	พวกเราคิดช่วยรักษา

สัตว์ป่าในพนา	หมูนกกาออกหากิน
ไลเคนส์และมอสเฟิร์น	เดินมองไปน่าสงสัย
ธรรมชาติที่น่าขบใจ	ที่ได้ให้ความรู้เรา

เพลง “เขาวชนสีเขียว”

แม่น้ำสีขาวกับใบไม้ที่สีเขียว	ร่วมกลมเกลียวเป็นป่าไม้ดงงาม
มีท้องฟ้ามีหมูนกและเมฆมา	แดดส่องฟ้าสดใสสวยงาม
เราทุกคนคือเขาวชนโลกสีเขียว	ต่างร่วมแรงพิทักษ์ธรรมชาติ
อยากให้มียังท้องฟ้า มีป่าไม้ที่ดงงาม	มีลำธารหล่อเลี้ยงตลอดไป
เมื่อครั้งที่เราเป็นเด็ก	โลกสวยงามแจ่มใส
เมื่อครั้งโตเป็นผู้ใหญ่	สิ่งที่เคยเห็นอาจจะไม่มี
เราทุกคนควรอนุรักษ์ไว้	ให้เต็มใหญ่อยู่เคียงคู่กัน
ตั้งแต่วัยยังเยาว์เฝ้าประคองป้องกัน	ให้ผูกพันยึดมั่นเป็นสิ่งเดียว

เพลง “ทุ่งแสงตะวัน”

เราและกันจะเจอกันไปด้วยกัน	ตามหาความฝันอันรื่นรมย์	
แอบบินตามนกบิน	แอบปลอมเป็นกอนหิน	แปลงร่างเป็นแมลงจ๊กจั่น
ถ้าอยากจะเป็นก็บิน	แต่เราต้องมีพลัง	ต้องเสริมพลังด้วยการร้องเพลง
เด็กชนจนทวดาบนฟ้ายังกลุ่มใจ	ส่องดาวประกายส่องใส	ไว้ในใจเด็ก
หากหัวใจยังงาม	หากฟ้าครามยังมี	เรามีทุ่งแสงตะวัน
แอบปลอมเป็นกิ่งก้อ	แอบปลอมเป็นกระสือ	แปลงร่างเป็นสะตือซูปเปอร์แมน
คำกั้นหมู่ดาว	เข้ามีตะวัน	ตราบใดโลกมีคนหวานฝัน
ดาวสาดใส	เด็กสวยงาม	

เพลง “ต้นไม้”

ต้นไม้สูงใหญ่	กิ่งใบให้ร่มเงา
อีกยังช่วยเรา	บรรเทาความร้อนจากกาย

หวังเพียงมีน้อย ๆ ที่ต่างคอยช่วยรักษาไว้
เป็นที่ยู่อาศัย ของสัตว์ใหญ่สัตว์เล็กทั่วไป

บทเพลงต่าง ๆ ข้างต้นมีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ที่บอกถึงความต้องการที่จะให้คนช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นดิน น้ำ หรือสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ให้ดำรงอยู่ โดยจะบรรยายถึงความสวยงามของธรรมชาติที่แวดล้อมเรา ทั้งท้องฟ้า ต้นไม้ สัตว์ต่าง ๆ เพื่อชี้ให้เห็นว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ยังคงความสวยงามไปจนถึงรุ่นหลัง ถ้าทุกคนช่วยกันดูแลรักษา และชี้ให้เห็นความสำคัญของการร่วมมือร่วมใจกันรักษาต้นไม้ที่เป็นแหล่งอาศัยของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ซึ่งบทเพลงทั้งเพลง “ดิน” เพลง “โลกที่เหลืออยู่” เพลง “ขอบใจธรรมชาติ” เพลง “เยาวชนสีเขียว” เพลง “ทุ่งแสงตะวัน” และเพลง “ต้นไม้” เป็นการถ่ายทอดเนื้อหาให้เยาวชนรู้สึกตระหนักถึงความจำเป็นกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยจะเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกโดยการสื่อสารความหมายผ่านบทเพลง ซึ่งจะทำให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เมื่อเยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแล้ว การทำลายสิ่งแวดล้อมก็จะลดลง

นอกเหนือจากบทเพลงที่เป็นส่วนประกอบของกิจกรรมสันตนาการแล้ว เกมสื่อก็เป็นส่วนสำคัญที่สามารถสร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลินและทำให้เยาวชนรู้สึกผ่อนคลายหลังจากได้ร่วมทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ โดยเกมที่ใช้ในช่วงสันตนาการมีดังนี้

เกมส์

การออกท่าทางของสิ่งมีชีวิต เช่น แพะ แกะ

การเล่นคำคล้องจอง

การร้องเพลงประกอบทำเดิน

เกมส์ต่าง ๆ ข้างต้นไม่ได้มีการกำหนดเรียกชื่อของเกมส์อย่างแน่ชัด แต่พบว่าเจ้าหน้าที่เรียกชื่อของเกมส์โดยจะมาจากลักษณะท่าทางที่ใช้ประกอบในเกมส์นั้น ๆ เกมส์จะเป็นองค์ประกอบของการทำกิจกรรม โดยจะสร้างความสนใจและเพิ่มความสนุกสนานให้กับเยาวชน โดยการเล่นเกมส์จะเป็นนำมาใช้คั่นระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ

4.2.4.2. กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร

กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร เป็นกลยุทธ์การสื่อสารที่มีวิทยากรและทีมงานให้ความรู้ ในกิจกรรมต่าง ๆ โดยกิจกรรมจะฝึกให้เยาวชน ได้รู้จักการสังเกตสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว และได้เรียนรู้ วิธีการปฏิบัติตนต่อธรรมชาติอย่างถูกวิธี ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนได้รู้สึกตระหนักเห็นถึงคุณค่าของ สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ผ่านกิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมฐานความรู้ กิจกรรมการคูณก และกิจกรรมการ บำเพ็ญประโยชน์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. กิจกรรมการเดินป่า

กิจกรรมการเดินป่า เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้ถึงลักษณะ ประโยชน์ของ ต้นไม้และสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติซึ่งเป็นเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ที่เยาวชนจะได้ความรู้จากเจ้าหน้าที่ของ อุทยานพระพุทธรณายที่ประจำอยู่ในแต่ละฐาน โดยจะมีเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมฯ นำเยาวชนเดิน ป่าไปตามจุดต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ตลอดเส้นทางจะมีการแบ่งเป็น 4 ฐานความรู้ ซึ่งมีรายละเอียดที่ เป็นเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ดังนี้

- ฐาน 1 ให้ความรู้เรื่องลักษณะ ความแตกต่างของป่าไม้ เช่น ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง
- ฐาน 2 ความรู้เกี่ยวกับต้นไม้ ความหมายของคำนิยามที่ว่า “ นักบุญแห่งป่า นักฆ่าแห่งพงไพร ” และให้ความรู้เรื่องลักษณะพิเศษของต้นทองหลาง
- ฐาน 3 ความรู้และประโยชน์เกี่ยวกับไม้ไผ่ชนิดต่าง ๆ
- ฐาน 4 ความรู้เรื่องปลวก ไฟป่า แนวกันไฟ

สิ่งที่เยาวชนจะได้จากการเดินป่าก็คือการเดินป่าอย่างถูกวิธี การรู้จักช่วยเหลือกันขณะเดิน ป่า และความรู้จากวิทยากรซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่อุทยานฯ ตามฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับธรรมชาติที่อยู่ใน ระบบนิเวศของเรา โดยลักษณะการสื่อสารนั้นเจ้าหน้าที่ประจำแต่ละฐานจะเป็นผู้ให้ความรู้ด้วย การบรรยาย จากนั้นจะมีการซักถามเยาวชนเกี่ยวกับความรู้ประจำฐาน เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนเกิด การโต้ตอบในกิจกรรมและเป็นการวัดความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับจากการบรรยายในแต่ละ ฐาน โดยจะเป็นการบรรยายเพื่อทำให้เยาวชนได้รับรู้ถึงปัญหาและชี้ให้เห็นความสำคัญของ ทรัพยากรธรรมชาติที่ต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันในระบบนิเวศ รวมถึงการพัฒนาจิตสำนึกในการ เรียนรู้ธรรมชาติอย่างมีความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ว่า “เป็น

การท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม เน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก”

ข. กิจกรรมฐานความรู้

กิจกรรมฐานความรู้ประกอบด้วยฐานความรู้ดังนี้

- ฐานที่ 1 ขยะปัญหาสิ่งแวดล้อม
- ฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระบบนิเวศ
- ฐานที่ 3 ภาวะโลกร้อน
- ฐานที่ 4 สิ่งแวดล้อมในจินตนาการ
- ฐานที่ 5 การชนะอุปสรรค

เนื่องจากปัจจุบันจำนวนขยะที่เพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณเป็นปัญหาที่ทุก ๆ คนควรให้ความสนใจและช่วยกันลดปริมาณให้น้อยลง ความรู้จากฐานที่ 1 เขาชนจะได้เรียนรู้วิธีการจัดการระบบการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดแยก รู้จักประเภทของขยะ การจัดเก็บและผลกระทบของขยะต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องจัดการอย่างเป็นระบบและควรใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อให้น้อยที่สุด

ฐานที่ 2 ภาวะโลกร้อน เป็นฐานที่ให้ความรู้เรื่องปัญหาภาวะโลกร้อนในปัจจุบัน ซึ่งจะ เป็นกิจกรรมที่สะท้อนให้เขาชนได้รับรู้ถึงสาเหตุของการเกิดปัญหาและวิธีที่จะบรรเทาให้ปัญหาลดน้อยลง โดยในกิจกรรมเจ้าหน้าที่ประจำฐานจะอธิบายให้ความรู้ปัญหาภาวะโลกร้อน จากนั้นจะให้เขาชนได้ทดลองเข้าไปในแดนที่เตรียมไว้ในช่วงที่มีแดดเพื่อให้เห็นความแตกต่างของอากาศขณะที่อยู่ในและนอกแดนที่ เจ้าหน้าที่ได้อธิบายว่า ภาวะโลกร้อนนั้นมาจากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นมาจากโรงงานอุตสาหกรรม เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ฯลฯ โดยความก้าวหน้าการทางเทคโนโลยีเหล่านี้เป็นตัวสนับสนุนให้เกิดภาวะโลกร้อนมากขึ้น

ฐานที่ 3 ความสัมพันธ์ในระบบนิเวศ เป็นฐานที่ให้ความรู้ในเรื่องของระบบนิเวศที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มสิ่งมีชีวิตด้วยกัน และระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิตใน

แหล่งที่อยู่ โดยเยาวชนสังเกตสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในพื้นที่จำกัดเพื่อชี้ให้เห็นว่าแม้พื้นที่จะมีขนาดเล็กแต่ก็มีความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต จากนั้นเจ้าหน้าที่จะให้ความรู้โดยให้เยาวชนช่วยกันลำดับภาพสิ่งมีชีวิตตามระบบของห่วงโซ่อาหาร เช่น สัตว์อะไรกินสัตว์อะไร ซึ่งประโยชน์ที่จะได้รับจากฐานกิจกรรมนี้ คือ ได้รู้จักระบบห่วงโซ่อาหารในระบบนิเวศ ความสมดุลของธรรมชาติ ความสำคัญและวิธีป้องกันรักษาระบบนิเวศ

ฐานที่ 4 สิ่งแวดล้อมในจินตนาการ เป็นฐานกิจกรรมที่ทำให้เยาวชนได้รู้จักความหมายประเภท สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและวิธีดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม จากนั้นก็จะให้เยาวชนช่วยกันวาดรูปของสิ่งแวดล้อมในฝันของพวกเขา เพื่อเป็นการเสริมสร้างจินตนาการทางเชิงอนุรักษ์และสร้างสรรค์เชิงบวก โดยจะมีเจ้าหน้าที่ทางกรมส่งเสริมฯ ตั้งคำถามให้เยาวชนตอบเพื่อต้องการทราบถึงความคิด ทักษะคิดของเยาวชนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จากคำถามที่ว่า “ เราควรจะทำอะไรให้กับกรุงเทพฯ บ้าง ” ซึ่งคำตอบของเยาวชนมีดังนี้

เด็กตอบว่า “ ปลูกรต้นไม้ ”

เด็กตอบว่า “ ไม้ทิ้งขยะ ”

เด็กตอบว่า “ นั่งรถไปด้วยกัน ไม่ต้องใช้รถยนต์ ”

จากคำตอบของเยาวชนข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเยาวชนรับรู้และเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยพบว่าเยาวชนมีทัศนคติที่ดี และได้ความรู้ว่าอะไรคือวิธีที่จะสามารถบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อมให้เบาบางลง ทั้งนี้ในกิจกรรมจะกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความตระหนักในเรื่องการอนุรักษ์ การเป็นผู้ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมในสถานที่ต่าง ๆ โดยเยาวชนจะสามารถแยกแยะได้ว่าอะไรคือสิ่งที่พวกเขาควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ

ฐานที่ 5 การชนะอุปสรรค เป็นฐานแห่งการเรียนรู้ในการที่จะแก้ปัญหาเฉพาะหน้า รู้จักวิธีการดำรงชีวิตให้ประสบความสำเร็จและฝึกความคงทน ที่สำคัญคือการสร้างความสัมพันธ์กับเยาวชน โดยจะให้เยาวชนช่วยกันคิดหาวิธีในการผ่านตาข่ายแมงมุมที่ได้เตรียมไว้ ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่คอยแนะนำและสร้างความเป็นกันเอง เพิ่มความสนุกสนานโดยการสอดแทรกมุขขำขันให้เยาวชนได้คลายเครียด

ค. กิจกรรมดูนก

กิจกรรมดูนก เป็นกิจกรรมที่สร้างความเพลิดเพลินและเป็นกิจกรรมที่ให้เยาวชนได้เรียนรู้

ถึงประโยชน์และความสำคัญของนกที่มีต่อมนุษย์และธรรมชาติโดยเป็นเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ที่จะช่วยให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติ และหันมาร่วมมือปกป้องรักษาไว้ โดยจะมีพี่เลี้ยงของแต่ละกลุ่มเป็นผู้แนะนำและให้ความรู้เรื่องการดูแลนกอย่างถูกวิธี โดยจะบอกถึงการดำรงชีวิต ลักษณะของพื้นที่และสภาพแวดล้อมของธรรมชาติที่นกอาศัยอยู่ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะสร้างความสนใจและให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติตนในการดูแลนกอย่างถูกต้อง

ง. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่ได้เสริมเพิ่มขึ้นมาเพื่อให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการช่วยกันรักษาความสะอาดของสถานที่ โดยจะให้เก็บขยะต่าง ๆ ที่ตกอยู่ในสถานที่ที่จัดกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อต้องการชี้ให้เยาวชนเห็นว่าเมื่อเรามาถึงสถานที่ใด ๆ ก็ตาม เราควรดูแลและรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่เหมือนเดิม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดจิตสำนึกของการเป็นตัวแทนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม โดยกิจกรรมมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั่นคือ “เป็นการเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติเพื่อศึกษาชื่นชม บนพื้นฐานความรู้และรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ”

กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมฐานความรู้ กิจกรรมการดูแลและกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์เป็นกิจกรรมที่เยาวชนจะได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเดินป่าและการดูแลอย่างถูกวิธี ปัญหาและความสำคัญของสิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรมฐานความรู้ รวมถึงกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ โดยความรู้ที่ได้จากกิจกรรมจะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่จะสามารถกระตุ้นจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโรเบิร์ต ดีเชสและจูดิธ วิทอร์นีย์ที่กล่าวไว้ว่า “จิตสำนึกเป็นสิ่งที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้จากการที่บุคคลเข้าไปอาศัยอยู่เป็นระบบที่ให้การอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับค่านิยม ทักษะและพฤติกรรมของบุคคล”

4.2.4.3. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวีดิทัศน์

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวีดิทัศน์ เป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้ในรูปแบบสารคดี โดยมีพิธีกรคือคุณนิรมล เมธีสุวกุล เป็นผู้บรรยายและถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์ โดยเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ของสารคดีมีดังนี้

“ วิตทัศน์ ”

- ขยะมูลฝอย
- ป่าไม้ต่าง ๆ เช่น ป่าชายเลน ป่าพลู ป่าคราม
- ต้นไม้ ใบไม้ที่มีอยู่หลากหลายชนิด เช่น ต้นเฟิร์น เห็ญ กระจับปี่ บุนนาค โดยบอกถึงลักษณะการเจริญเติบโต ปัญหาที่เกิดขึ้นที่เป็นการทำลายธรรมชาติเหล่านี้
- สัตว์ใหญ่ ดัชนีวัดป่า การใช้พื้นที่ป่าของสัตว์ใหญ่ จำพวก กระทิง ช้าง เสือ เป็นต้น
- การถูกรุกค้ำจากมนุษย์
- ความสัมพันธ์ของระบบนิเวศ
- ลักษณะความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เช่น นกเงือก เสือ ช้าง สัตว์กินพืชอื่น ๆ
- การให้ความคิดเห็นของชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับความสำคัญของป่าชายเลน
- วิธีเพาะเลี้ยงปะการังของชมรมวิทยาศาสตร์ทางทะเล โดยใช้ท่อพีวีซีเป็นโครง
- ภาพวิวัฒนาการของนกนานาชนิด และสภาพทุ่งสามร้อยยอดผ่านกลุ่มเด็กกรักทุ่ง
- กลุ่มพิทักษ์รักแม่น้ำเพชร ได้ทำการสุ่มตัวอย่างสิ่งมีชีวิตเพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตนั้น ๆ
- การแนะนำวิธีทำกิจกรรมให้เด็ก เช่น การจัดนิทรรศการทางวิทยาศาสตร์
- การให้ความสำคัญของการทำกิจกรรมสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนจะทำให้เด็กมองเห็นปัญหา

การใช้วิตทัศน์เป็นช่องทางในการสื่อสารผ่านโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อที่สามารถสื่อสารได้ทั้งภาพและเสียง ไปถึงผู้คนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน สามารถตอบสนองโสตประสาทของผู้ชมได้ถึงสองทาง คือ การมองเห็นและการได้ยิน จึงทำให้เยาวชนเกิดความสนใจกับเนื้อหานั้น ๆ โดยสองคล้องกันแนวคิดของเบลคเลอร์ ,1986 อ้างในกนกวรรณ มณฑิราช,2531 :96) ที่กล่าวไว้ว่า “เมื่อบุคคลได้รับสิ่งเร้า คือ ข่าวสาร ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ แล้ว จะเกิดอารมณ์ ความรู้สึกและความตระหนัก”

4.2.4.4. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร

ก. กิจกรรมการแสดงละคร

วิทยากรและทีมจะบอกให้เยาวชน นื่อง ๆ ระดมความคิดเพื่อมีส่วนร่วมในการแสดงละคร โดยจะเป็นละครอะไรก็ได้ ไม่ระบุหัวข้อ ซึ่งที่ผ่านมาเวลาจัดกิจกรรมจะระบุว่าเป็นเรื่อง สิ่งแวดล้อมเป็นหลัก แต่กิจกรรมในครั้งนี้ต้องการความแตกต่างและความคิดสร้างสรรค์ที่ออกมา จากความคิดของตัวเอง ซึ่งละครก็จะมีเรื่อง ครูไหว การตัดต้นไม้ การเลียนแบบโฆษณา การแสดงละครจะทำให้เยาวชนมีความคิดสร้างสรรค์และเป็นเวทีที่จะให้เยาวชนได้ แสดงออกอย่างถูกต้อง

4.2.4.5. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการใช้เทียนสร้างกิจกรรม

การใช้เทียนสร้างกิจกรรม

การใช้เทียนสร้างกิจกรรมเป็นกิจกรรมพิธีเทียนสุดท้ายที่เป็นเสมือนบทสรุปของค่าย โดย อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมฯ เป็นผู้ผูกเชือกสีขาที่ข้อมือให้กับเยาวชนทุกคน ทั้งนี้เพื่อ ต้องการให้เยาวชนทุกคนตระหนักอยู่เสมอว่าพวกเขาได้ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มาด้วยกัน และภายหลังจากกิจกรรมได้เสร็จสิ้นลง เยาวชนทุกคนก็จะออกไปเป็นตัวแทนของเยาวชนอาสา พิทักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งพิธีนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะหลอมรวมใจทุกคนให้เป็นหนึ่ง เพราะการที่จะเป็น นักอนุรักษ์หรือการเป็นนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่รักษาสิ่งแวดล้อมได้นั้น ทุกคนต้องมีความเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกัน มีความสามัคคี ซึ่งจะเป็นพลังของคนรุ่นใหม่ที่จะสามารถช่วยกันดูแลและรักษา สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้

แผนปฏิบัติการการสื่อสารของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายใต้โครงการอบรม เยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมนั้นเป็น โครงการที่สร้างความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ใน การเป็นนักอนุรักษ์ให้กับเยาวชน พร้อมทั้งเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและตระหนักให้เกิดขึ้น ในกลุ่มเยาวชนในการร่วมมือพิทักษ์ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ และช่วยกันป้องกันแก้ไขปัญหา สิ่งแวดล้อม โดยเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนจากโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ให้ความรู้เชิงอนุรักษ์ไปควบคู่การให้เยาวชนได้มีโอกาสสัมผัสเรียนรู้จาก ธรรมชาติโดยตรง เช่น กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมฐานความรู้ กิจกรรมการดูนก กิจกรรมบำเพ็ญ ประโยชน์ กิจกรรมที่ให้เยาวชนได้รับความรู้ผ่านวีดิทัศน์ ฯลฯ

จากการสังเกตการณ์ในค่ายกิจกรรมพบว่า ค่ายกิจกรรมนี้ได้ใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสารแบบ มีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่มและการทดลองปฏิบัติ โดยเยาวชนได้มีส่วน ร่วมกับกิจกรรมกลุ่มภายในค่าย ซึ่งมีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ลักษณะและประโยชน์ของต้นไม้ชนิดต่าง ๆ ปลา ไฟฟ้าและแวนกันไฟ ภาวะโลกร้อน ความสัมพันธ์ในระบบนิเวศ สาเหตุและวิธีการดูแล สิ่งแวดล้อม ความรู้เรื่องนก สัตว์ใหญ่เช่น กระต๊อ ช้าง เสือ การรุกรานของมนุษย์ ความสำคัญของ ป่าชายเลน จากการวิจัยพบว่า โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมได้ใช้กลยุทธ์ การสื่อสารด้วยเพลง คำขวัญ เกมส์ วิทยากร วิทยากร การแสดงละคร พิธีเทียน โดยเป็นกลยุทธ์ การสื่อสารที่ทำให้เยาวชนสนใจ กระตุ้นให้เยาวชนมีส่วนร่วมกับกิจกรรม ซึ่งเยาวชนจะได้รับความรู้ ความเข้าใจจากเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ เมื่อเยาวชนมีพื้นฐานความรู้ในเชิงอนุรักษ์ที่ถูกต้องเยาวชนจะเกิด ตำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยกิจกรรมจะเริ่มจากกิจกรรม ละลายพฤติกรรมและกิจกรรมสัมพันธ์ เพื่อแบ่งกลุ่มเยาวชนให้คณะโรงเรียนโดยเยาวชนจะได้ทำ ความรู้จักกับเพื่อนใหม่ต่างโรงเรียนและสร้างความคุ้นเคยให้เกิดขึ้น ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ นั้นจะมี เนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในป่า โดยจะให้ความรู้จากการสังเกตถึงลักษณะของต้นไม้ รวมถึงประโยชน์ของต้นไม้และสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติ นอกจากนี้ยังได้รับความรู้ในเรื่องของปัญหา ขยะ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากมนุษย์ ภาวะโลกร้อน ความสัมพันธ์ในระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิต อื่นทั้งยังกิจกรรมยังเสริมสร้างให้เยาวชนรักษาสิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เนื้อหา ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมจะถูกถ่ายทอดผ่านการสื่อสารระดับกลุ่มโดยวิธีบรรยาย อธิบาย การ เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องเนื้อหาเพื่อให้เข้าใจและเห็นคุณค่าในการ อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความรู้ที่เยาวชนได้จากกิจกรรมในโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ครั้งนี้จะเป็นความรู้ที่ส่งเสริมให้เยาวชนเห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของธรรมชาติ รวมถึงทำให้ เยาวชนได้ตระหนักเห็นถึงคุณค่าของการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตที่มีความสัมพันธ์กันในระบบนิเวศ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในธรรมชาติ และเพื่อต้องการกระตุ้น ให้เยาวชนเกิดพฤติกรรมในการปฏิบัติตนต่อธรรมชาติในทางที่ดีที่ถูกต้อง โดยเมื่อเยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่า ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติแล้ว จะ ส่งผลให้เยาวชนเกิดความตระหนัก และพึงระลึกอยู่เสมอว่าพวกเขาควรปฏิบัติตนเช่นไรในการ ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม หรืออย่างน้อยก็ไม่ทำลาย ทั้งนี้เป็นการปลูกฝังทัศนคติในการเป็นนัก อนุรักษ์พิทักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเยาวชนได้เรียนรู้การเป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติตนต่อธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง ไม่ว่าเยาวชนจะอยู่ที่ใด หรือเดินทางไปไหน เยาวชนก็จะสามารถเป็น นักเดินทางที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ The Ecotourism society (1991) ที่ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อ แหล่งธรรมชาติ”

ส่วนกลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อมวลชนมีดังนี้

จากการศึกษาพบว่าในโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ทางกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ใช้การสื่อสารผ่านสื่อมวลชนและสื่อบุคคล ผสมผสานเพื่อสื่อสารในเรื่องของการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสื่อสารเพื่อให้ทราบถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในเชิงอนุรักษ์ ฯลฯ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สื่อโทรทัศน์และวิทยุ

ในการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมและเชิงอนุรักษ์ และการให้ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น กรมส่งเสริมได้ใช้สื่อมวลชนทั้งโทรทัศน์และวิทยุเพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารกับประชาชน การทำงานโดยปกติของสำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนความร่วมมือและพัฒนาเครือข่ายซึ่งเป็นแผนหนึ่งของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมของโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่จากฝ่ายดังกล่าวจะติดต่อประสานงานด้านข้อมูลกับกลุ่มอาสาสมัครระดับภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ รวมถึงกลุ่ม Thaiyen กลุ่มเยาวชนที่รวมตัวกันเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ประสานงานเพื่อความร่วมมือในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างกัน ซึ่งกลุ่ม Thaiyen จะทำหน้าที่เป็นผู้ประชาสัมพันธ์โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของสำนักส่งเสริม โดยทางหน่วยงานจะสนับสนุนด้านสื่อสิ่งพิมพ์ให้กับ Thaiyen นอกจากนี้เจ้าหน้าที่จะมีการประสานงานกับคนในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งบางคนมีทางหน่วยงานประสานงานด้วยจะรู้จักกับสื่อท้องถิ่นก็จะมีการให้ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุ เช่น วิทยุชุมชนในรายการ “จุดปฏิบัติการเตรียมพร้อม วิทยุชุมชนคนหนองกี่ FM 88.5 จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยุกองทัพอากาศที่ 2 101.5 และวิทยุ.ส.ม.ท FM 92 ซึ่งการใช้วิทยุชุมชนจะทำให้คนในพื้นที่ในจังหวัดต่าง ๆ ทราบว่าทางกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้จัดกิจกรรมอะไรบ้างที่ประชาชนและเยาวชนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้

อย่างไรก็ตามสำหรับโครงการอบรม ฯ นั้นยังไม่ได้ใช้สื่อมวลชนเป็นช่องทางหลักในการสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับเยาวชน แต่ใช้เป็นช่องทางในการให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และการประชาสัมพันธ์ข่าวกิจกรรมทั่ว ๆ ไปของหน่วยงาน

2. สื่อสิ่งพิมพ์

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ บ้านเมือง วารสารสิ่งแวดล้อม นิตยสารสารคดี ฯลฯ เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมและความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของหน่วยงาน นอกจากนี้ยังได้ผลิตสื่อโดยความรับผิดชอบของฝ่ายเผยแพร่และผลิตสื่อ ซึ่งจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ หนังสือต่าง ๆ ที่ผลิตเพื่อแจกให้ผู้ที่สนใจ โดยสื่อที่ผลิตจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการอบรมอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมก็จะได้รับหนังสือด้วยเช่นกัน

3. สื่ออินเทอร์เน็ต

เว็บไซต์ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม คือ www.deqp.go.th ซึ่งทางกรมฯ ได้ใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารทางหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลของทางกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น

1. ประวัติความเป็นมา วิสัยทัศน์ ภารกิจและยุทธศาสตร์
2. โครงสร้างของกรมฯ ภายใน
3. ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการในพระราชดำรินในด้านต่าง ๆ
4. แหล่งข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อม (ระบุหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง)
5. ข่าวประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น รายงานผลการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น สิ่งแวดล้อมน่ารู้ 100วิธีรักษาสิ่งแวดล้อม กฎหมายสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมชุมชน คำศัพท์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น
6. ข่าวสิ่งแวดล้อมประจำวัน
7. การสำรวจความคิดเห็นและรับเรื่องราวร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม
8. ห้องสมุดดิจิทัล
9. มุมสมาชิก
10. ศูนย์บริการประชาชน (Call center) ผ่านเว็บไซต์ www.deqp.go.th โทรศัพท์หมายเลข 0-2278-8444 และ E-mail
E-mail : callcenter@deqp.go.th (เฉพาะบริการข้อมูลข่าวสาร)

E-mail : petition@deqp.go.th (รับเรื่องราวร้องเรียน/ร้องทุกข์)

เว็บไซต์จะทำให้ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมได้รับความรู้มากมายที่เปลี่ยนแปลงทันต่อเหตุการณ์อย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตามกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมไม่ได้ใช้ช่องทางดังกล่าวในการสื่อสารกับเยาวชนกลุ่มเป้าหมายของโครงการ แต่จะใช้เว็บไซต์เพื่อให้ประชาชน เยาวชนทั่วไปเข้าไปค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ได้

ในการดำเนินงานในโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยพบว่ากรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ใช้ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลในการสื่อสารความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ให้กับเยาวชนภายในสถานที่จัดกิจกรรม ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพที่จะสร้างความเข้าใจและกระตุ้นจิตสำนึกเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านวิธีการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น การสื่อสารผ่านบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การสื่อสารผ่านกิจกรรมที่ทำให้เยาวชนได้ปฏิบัติ/ทดลอง เรียนรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นความจำเป็นของการอนุรักษ์ รวมถึงการให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจากวิทยากรและเจ้าหน้าที่ ฯลฯ

จะเห็นได้ว่าโครงการดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับการใช้ช่องทางการสื่อสารแบบบุคคลเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับการสื่อสารถึงเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในกิจกรรม โดยมีเหตุผลว่าการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับกลุ่มเยาวชนจะเป็นวิธีที่สร้างความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความเป็นกันเอง อันจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเป็นการกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความตระหนักถึงเรื่องการอนุรักษ์ ส่วนวิธีการสื่อสารโดยใช้ช่องทางสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และเว็บไซต์นั้น พบว่าจะเน้นการสร้างความสัมพันธ์ สร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักกับบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นการสื่อสารที่สามารถควบคุมเนื้อหาสารได้ ทั้งนี้กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ใช้การสื่อสารที่หลากหลายทั้งสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อบุคคล ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบผสมผสาน ตามที่ Gronstedt (2000) ได้กล่าวว่าการสื่อสารแบบผสมผสานจะส่งผลต่อองค์กรในประเด็นดังนี้ คือ

1. เพื่อช่วยสร้างความสัมพันธ์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร ในที่นี้คือ การช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับเยาวชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม
2. เพื่อช่วยสร้างความสัมพันธ์ สร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงขององค์กรที่ดีต่อคนภายนอกองค์กร

3. การสื่อสารแบบผสมผสานมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้องค์กรสามารถควบคุมเนื้อหาสาระที่สามารถส่งผลต่อการรับรู้ในทุกจุดติดต่อของผู้รับสาร
4. การสื่อสารแบบผสมผสานมีประสิทธิภาพ ประหยัดเวลาและงบประมาณจากการทำงานที่ซ้ำซ้อนและสิ้นเปลือง

4.3 มุลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ / โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี

มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์เป็นหน่วยงานเอกชนที่ดำเนินการในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเกิดจากคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่ได้เล็งเห็นความสำคัญของป่า ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าของชาติได้ถูกทำลายลงเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้มาจากประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบาก ขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องของความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงไม่ทราบถึงผลกระทบและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการสูญเสียสมดุลของสิ่งแวดล้อม จึงตกเป็นเครื่องมือในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่ตั้งใจ ดังนั้นการฟื้นฟูสภาพป่าจึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน

มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ได้เข้ามามีบทบาทและช่วยกระตุ้นให้ชุมชนแก้ไขปัญหาภายใต้หลักการที่ว่า “ปัญหาต้องแก้ที่ต้นเหตุและปลายเหตุไปพร้อมกัน” โดยมีโครงการอยู่ 3 โครงการหลัก ๆ คือ โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี เป็นโครงการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ โครงการสร้างอาชีพชุมชน เป็นโครงการชะลอการเกิดปัญหาและโครงการดับไฟป่า เป็นโครงการที่แก้ปัญหาที่ปลายเหตุ

โดยโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี มุ่งให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ ปลุกจิตสำนึก และทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่อาศัยใกล้ชิดและได้รับผลประโยชน์จากธรรมชาติโดยตรง โครงการสร้างอาชีพชุมชนเป็นโครงการที่สร้างโอกาสและทางเลือกการเลี้ยงชีพของชาวบ้านในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมูลนิธิ ฯ กับชาวบ้านเกิดแนวทางร่วมกันที่จะแปลงต้นทุนดังกล่าวให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ในรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวที่คนและป่าพึ่งพิงกันและกัน และสุดท้ายโครงการป้องกันและดับไฟป่า เป็นความพยายามในการพลิกฟื้นคืนป่าซึ่งมีสภาพเสื่อมโทรมลงอย่างมากให้รอดพ้นจากไฟป่า อันเกิดจากการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างเกินพอดี มูลนิธิ ฯ จึงได้ร่วมกันจัดตั้งชุดอาสาสมัครเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์ป่าทั้งป้องกันและดับไฟ

โครงการข้างต้นมีเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เยาวชนท้องถิ่นเกิดสำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่อยู่อาศัย เนื่องจากพวกเขาจะต้องช่วยกัน

ปกป้องป่าเพื่อประโยชน์ของพวกเขาเอง หากพวกเขาเข้าใจในระบบนิเวศ มีความรู้ลึกหวงแหน และพร้อมที่จะปกป้องผืนป่าของพวกเขาแล้ว ความรู้สึกของพวกเขาจะเป็นเกราะป้องกันการทำลายได้เป็นอย่างดี ประกอบกับระบบนิเวศที่เคยขาดสมดุลก็จะกลับมาเป็นระบบที่สมดุล และในท้ายที่สุดปัญหาต่าง ๆ ก็จะได้รับแก้ไข

โดยโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีเป็นค่ายที่มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มี 6 ค่าย คือ ค่ายพลังงาน ค่ายผู้ผลิต ค่ายผู้บริโภค ค่ายผู้ย่อยสลาย ค่ายป่าต้นน้ำ และค่ายป่าชายเลน ซึ่งทั้ง 6 ค่ายจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน จะทำให้เยาวชนได้เข้าใจการพึ่งพาอาศัยกันกับธรรมชาติและมองเห็นความสัมพันธ์ของระบบทั้งหมด ซึ่งมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ได้จัดโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี โดยมียุทธศาสตร์เชิงนโยบายดังนี้

4.3.1 ยุทธศาสตร์เชิงนโยบายของโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี

จากการที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ พบว่า มูลนิธิ ฯ ได้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงนโยบาย ดังนี้

- ก. มุ่งไปที่เรื่องปัญหาของธรรมชาติและป่าไม้
- ข. เน้นไปที่การศึกษา ปลูกฝังคนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
- ค. สนับสนุนให้เยาวชนมีส่วนร่วมจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- ง. ฝึกให้เกิดจินตนาการที่มาของความคิดสร้างสรรค์

จากการศึกษานโยบายของมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ทั้ง 4 ข้อ จะเห็นได้ว่าได้ให้ความสำคัญกับปัญหาของธรรมชาติและป่าไม้ ซึ่งเป็นปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการไม่รู้จักใช้ การขาดความรู้เรื่องการใช้ประโยชน์จากป่าที่ถูกต้อง ดังนั้น มูลนิธิ ฯ จึงได้กำหนดนโยบายที่มุ่งเรื่องปัญหาของธรรมชาติและป่าไม้ คือ เน้นไปที่การศึกษา ปลูกฝังคนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สนับสนุนให้เยาวชนมีส่วนร่วมจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ฝึกให้เกิดจินตนาการที่มาของความคิดสร้างสรรค์

จะเห็นได้ว่าสิ่งที่เป็นเรื่องสำคัญได้แก่ การให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแก่เยาวชน การมีส่วนร่วม การฝึกจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ โดยมูลนิธิ ฯ ได้ให้ความรู้ ความเข้าใจกับชาวบ้านและเยาวชนผ่านกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี โครงการเด็กสร้างสื่อ สื่อสร้างเด็ก โครงการอาชีพชุมชน โครงการป้องกันและดับไฟ

ป่า ซึ่งนโยบายดังกล่าวถือเป็นยุทธศาสตร์ที่ถูกถ่ายทอดให้เกิดเป็นมุมมองและหลักปฏิบัติในแนวเดียวกันเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิ ฯ ได้ทราบ เพื่อเป็นขอบเขตและแนวทางในการปฏิบัติงานในโครงการ เป็นไปตามแนวคิดของเซอร์เบิร์ด จี. ฮิกส์และซี เร กุลเลตต์ ที่ให้คำนิยามไว้ว่า “นโยบาย หมายถึง ข้อความทั่ว ๆ ไปที่ใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ โดยกำหนดขอบเขตและเป็นแนวทางสำหรับตัดสินใจทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์”

มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ได้วางยุทธศาสตร์เชิงนโยบายที่มุ่งไปที่ปัญหาของธรรมชาติ และป่าไม้เป็นหลัก แต่ยังไม่ได้จำเพาะเจาะจงไปที่เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เท่าใดนัก อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติมูลนิธิ ฯ ก็ได้สอดแทรกเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ในบางช่วงของกิจกรรม เช่น การฉายภาพสไลด์ การเดินป่า ซึ่งเป็นกิจกรรมที่แนะนำให้เยาวชนเดินทางหรือเยี่ยมชมศึกษาสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติที่ถูกต้อง เพื่อให้พวกเขาสามารถปฏิบัติตนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติตามสถานที่ต่าง ๆ ได้ โดยสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ว่า “เป็นการเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ” จะเห็นได้ว่าตัวนโยบายจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานขององค์กรอย่างกว้าง ๆ ให้ได้ลุล่วงตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ได้วางยุทธศาสตร์เชิงนโยบายไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานขององค์กรได้อย่างลุล่วงตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งนโยบายมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี ที่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ โดยสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “นโยบาย คือ แนวทางกว้าง ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (อ้างอิงจากอนันต์ เกตุวงศ์ : 29)

4.3.2 กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีได้กำหนดกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยจะวิเคราะห์ถึงกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนในการวิเคราะห์ คือ

- ก. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม
- ข. การจัดวางทิศทางขององค์กร
- ค. การกำหนดกลยุทธ์
- ง. การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์
- จ. การควบคุมเชิงกลยุทธ์

การวิเคราะห์ถึงกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ของโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีมีรายละเอียดดังนี้

ก. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจะเป็นการวิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส อุปสรรค และจุดแข็ง จุดอ่อนของโครงการ เพื่อประเมินขีดความสามารถในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ว่ามีความพร้อมในด้านใดบ้าง เพื่อนำไปวางแผนกลยุทธ์ต่อไป

จากการวิจัยถึงสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินงานพบว่า **โอกาส** คือ โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีมาจากแนวคิดที่มองเห็นถึงปัญหาเรื่องของป่าไม้ ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าของชาตินั้นได้ถูกทำลายไปเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง และปัญหาที่ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบาก ขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งไม่รู้ถึงผลกระทบและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการสูญเสียสมดุลของสิ่งแวดล้อมจึงเป็นโอกาสที่ทำให้มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ได้ริเริ่มโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี ซึ่งเป็นโครงการที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ คือ การทำให้เยาวชนรู้ว่าทรัพยากรหรือป่าไม้มีความสำคัญและจำเป็นต่อสิ่งมีชีวิต ซึ่งผู้วิจัยพบว่าโครงการนี้ให้ความสำคัญกับการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศ ปลูกฝังจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติให้กับเยาวชน

นอกจากนี้มูลนิธิ ฯ ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากองค์กรเอกชนภายนอก เช่น บริษัทมหพันธ์ไฟเบอร์ ซีเมนต์ จำกัด (มหาชน) บริษัท โอซีซี จำกัด (มหาชน) บริษัท พร็อพพาแกนด์ จำกัด ฯลฯ ในการขับเคลื่อนโครงการให้ดำเนินต่อไปได้ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่องค์กรต่าง ๆ ดังกล่าวจะให้การสนับสนุนโดยเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้มูลนิธิ ฯ จะแสดงตราการค้าของผู้สนับสนุนไว้ในสื่อสิ่งพิมพ์ให้เพื่อเป็นการขอบคุณ อย่างไรก็ตามเงินที่ได้รับจากผู้สนับสนุนมีจำกัดที่เป็น**อุปสรรค**และส่งผลกระทบต่อรูปแบบการจัดกิจกรรม อีกทั้งส่งผลให้มีข้อจำกัดในการเลือกใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์โครงการและการจัดกิจกรรม ดังนั้นทำให้มูลนิธิ ฯ ต้องผลิตสินค้าจำพวกการ์ดต่าง ๆ ออกจำหน่ายให้กับบุคคลทั่วไปและสมาชิกเพื่อนำรายได้มาสนับสนุนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นการระดมทุนทางหนึ่ง

ในการวิจัยถึงสภาพแวดล้อมภายในเพื่อวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งพบว่า โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จำกัด คือ กลุ่มเยาวชนเฉพาะพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง

จังหวัดราชบุรี ได้เข้าร่วมกิจกรรมจึงทำให้ไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามมูลนิธิ ฯ ได้ใช้ช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารการจัดกิจกรรมผ่านวารสาร โยกเยกเย และวารสารสินแร่ จิวต์แจ้ว ซึ่งเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ทางมูลนิธิ ฯ จัดส่งให้เยาวชนที่เป็นสมาชิก ช่องทางผ่านทางอินเทอร์เน็ตและการสื่อสารโดยตรงหรือการสื่อสารแบบบุคคลด้วยวิธีการบอกกล่าว ไปยังโรงเรียนสินแร่สยามซึ่งเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรม นอกจากนี้สื่อมวลชนก็ให้ความสนใจมาถ่ายทำการดำเนินกิจกรรมของโครงการเพื่อนำเสนอในรายการต่าง ๆ เป็นครั้งคราว ตัวอย่างเช่น รายการมหัศจรรย์แห่งป่า (ช่อง 9) รายการกล้าคิดกล้าทำ (ช่อง 5) เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับโครงการอีกทางหนึ่งโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้

ในการดำเนินกิจกรรมพบว่าเจ้าหน้าที่ประจำพื้นที่อำเภอสวนผึ้งจะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลและประสานงานเรื่องการจัดกิจกรรมและเผยแพร่ข่าวสารของมูลนิธิ ฯ ให้คนในชุมชนทราบโดยตรง ทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีความใกล้ชิดและคุ้นเคยกับชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งถือเป็นจุดแข็งที่ทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือ โดยในการทำงานของเจ้าหน้าที่พบว่า แต่ละคนจะได้รับความหมายงานที่แตกต่างกันตามความถนัดและความสามารถเฉพาะตัว เช่น เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ก็จะดูแลเรื่องของการประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่ที่มีความถนัดด้านเทคนิคก็จะได้รับหน้าที่เหล่านั้นไป หรือจะเป็นเจ้าหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดราชบุรีที่มีความสามารถเฉพาะตัวทางด้านดนตรี การเขียนบทกลอนหรือความสามารถทางการแต่งเพลง เจ้าหน้าที่ก็จะใช้ความสามารถเหล่านั้นเพื่อช่วยในการจัดกิจกรรมของมูลนิธิ ฯ ได้ ซึ่งถือเป็นจุดแข็งของมูลนิธิ ฯ ที่มีบุคลากรที่มีความสามารถและใช้ความสามารถนั้นทำให้เกิดประโยชน์

นอกจากนี้กิจกรรมของโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธียังเป็นค่ายกิจกรรมที่มีความต่อเนื่อง กล่าวคือมีการจัดกิจกรรม 6 ค่าย ภายในระยะเวลา 1 ปี ซึ่งเยาวชนจะได้เข้าร่วมครบทั้ง 6 ค่าย ทำให้เยาวชนได้รับความรู้และได้รับการพัฒนาจิตสำนึกได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเยาวชนที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 6 ค่าย ยังสามารถกลับมาเป็นที่เลี้ยงให้กับเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในรุ่นต่อไป เป็นการเชื่อมโยงและสร้างความต่อเนื่องให้เยาวชนเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง ในการเดินทางไปยังสถานที่ธรรมชาติหรือให้เกิดความรู้ ความเข้าใจกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งถือเป็นจุดแข็งของทางมูลนิธิ ฯ ที่สามารถสร้างความต่อเนื่องในการสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งได้

ทั้งนี้พบว่าเจ้าหน้าที่จะใช้วิธีการให้ความรู้กับเยาวชนเรื่องการศึกษาธรรมชาติด้วยวิธีที่ถูกต้อง ให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การสอดแทรกความรู้เรื่องการท่องเที่ยวตามธรรมชาติหรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างถูกวิธี การให้เยาวชนได้เรียนรู้ธรรมชาติด้วยตัวเองจากการเดินป่าด้วยกลยุทธ์การสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ โดยจะมีเจ้าหน้าที่มูลนิธิ ฯ คอยให้ความรู้ภายใน

กิจกรรม ซึ่งความรู้ของเจ้าหน้าที่นั้นได้มาจากการอ่าน ประสบการณ์ในการทำงานด้าน สิ่งแวดล้อม และการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันของเจ้าหน้าที่ ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถให้ความรู้ กับเยาวชนได้ ทั้งในเรื่องของป่าไม้ สิ่งแวดล้อมในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง และสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ได้ใน ระดับหนึ่ง

จะเห็นได้ว่าโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีนั้นยังมีข้อจำกัดที่ถือเป็นจุดอ่อน คือ ใน เรื่องของงบประมาณที่ได้จากการสนับสนุนขององค์กรเอกชนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น จึงส่งผลทำให้ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมของโครงการต้องมีการใช้อย่างรอบคอบและใช้เท่าที่จำเป็น นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการถูกจำกัดในเรื่องของสถานที่จัดกิจกรรมทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลายมากกว่านี้ หากเยาวชนได้เรียนรู้สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติในสถานที่ที่ หลากหลาย เยาวชนก็จะได้รับความรู้มากยิ่งขึ้น ซึ่งในการจัดกิจกรรมของโครงการศึกษาธรรมชาติ โดยศิลปวิธีส่วนใหญ่จัดที่อำเภอสวนผึ้ง จึงทำให้เยาวชนได้เรียนรู้ธรรมชาติในพื้นที่ที่จำกัด ทั้งนี้ก็ ขึ้นอยู่กับงบประมาณโดยมูลนิธิ ฯ จะพิจารณาว่าหากปีไหนมีงบประมาณเพียงพอที่จะสามารถ ดำเนินการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ได้ก็จะมีการนำเยาวชนไปศึกษาธรรมชาติในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสนใจอันจะนำไปสู่ความตระหนักเห็นถึงคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่ง ทางมูลนิธิ ฯ ก็ได้พยายามจัดกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับมากที่สุด ซึ่งจะต้อง ให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้นำกิจกรรมก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนช่วยในการกระตุ้นจิตสำนึก เรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเยาวชนได้ ซึ่งในการทำกิจกรรมครั้งนี้พบว่าเยาวชนให้ความสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี โดยเจ้าหน้าที่จะใช้วิธีสร้างความคุ้นเคย และความเป็นกันเอง ทำให้เยาวชนกล้าคิดกล้าแสดงออกในกิจกรรมที่จัดเตรียมขึ้น และใช้วิธีการ สอนที่แตกต่างจากการเรียนการสอนในห้องเพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจให้เกิดความตระหนัก ในเรื่องของธรรมชาติแวดล้อมได้

จากการศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในของมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ สามารถสรุปได้ดังนี้

โอกาส มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ริเริ่มโครงการจากการมองเห็นถึงปัญหาเรื่องป่าไม้ ความยากจนและการขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้มูลนิธิ ฯ ได้ ดำเนินโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีเพื่อเป็นกิจกรรมที่อบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

อุปสรรค จะเห็นได้ว่ามูลนิธิ ฯ เป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ จะต้องหาปัจจัยด้านการเงินเพื่อดำเนินโครงการ ซึ่งมาจาก 3 ช่องทาง คือ หนึ่ง จากการสนับสนุน

ขององค์กรเอกชนภายนอกที่มีอย่างต่อเนื่อง สอง จากการบริจาคส่วนตัวของผู้บริหารมูลนิธิ ๓ และสาม จากการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย ปัจจัยการเงินมีส่วนสำคัญในการดำเนินโครงการ อันจะส่งผลกระทบต่อรูปแบบและสถานที่ในการจัดกิจกรรม

จุดอ่อน เนื่องจากหากปัจจัยการเงินมีส่วนที่จำกัด ย่อมทำให้รูปแบบหรือลักษณะการจัดกิจกรรมถูกจำกัดและไม่สามารถจัดกิจกรรมนอกพื้นที่ได้ ทำให้เยาวชนขาดโอกาสในการเรียนรู้ในพื้นที่ที่หลากหลายกว่านี้ ซึ่งในการจัดกิจกรรมครั้งนี้จะเห็นได้ว่าจัดในโรงเรียนสินแร่สยามและพื้นที่ใกล้เคียง จึงทำให้เยาวชนศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติในพื้นที่จำกัด

ในโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่อาศัยในพื้นที่จำกัดส่งผลทำให้เจ้าหน้าที่มูลนิธิ ๓ ใช้ช่องทางการสื่อสารที่ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย นั่นคือ การสื่อสารผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ วารสารโยกเยกเยยและวารสารสินแร่จิวแต่แจ้วที่ได้ทำขึ้นเอง การสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารกับเยาวชน และการสื่อสารบุคคลเพื่อบอกข่าวกิจกรรมและการสื่อสารภายในกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนเชิงอนุรักษ์ โดยมูลนิธิ ๓ มีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็ง คือ เจ้าหน้าที่ที่มีความใกล้ชิดและคุ้นเคยกับเยาวชน จึงทำให้การติดต่อสื่อสารมีความสะดวกรวดเร็วและไม่ต้องผ่านขั้นตอนที่ยุ่งยาก

โครงการดังกล่าวได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน คือ เยาวชนในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายค่อนข้างเล็ก จึงเป็นโอกาสที่ดีที่จะสามารถให้ความรู้ในเรื่องของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับเยาวชนได้อย่างทั่วถึงและมีความต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีการผลิตสื่อ เช่น วารสารโยกเยกเยย สินแร่จิวแต่แจ้ว เพื่อแจกให้กับเยาวชนที่เป็นสมาชิก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการไหลเวียนของข่าวสารและเป็นช่องทางที่จะเข้าถึงกลุ่มเยาวชน ซึ่งจะไม่มีการใช้สื่อเกินความจำเป็น จึงทำให้งบประมาณถูกใช้อย่างคุ้มค่า

จุดแข็ง ในด้านบุคลากรของมูลนิธิ ๓ พบว่าเจ้าหน้าที่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน มีความตั้งใจ อีกทั้งเจ้าหน้าที่บางคนมีความถนัดพิเศษ เช่น การแต่งกลอนและเพลงเกี่ยวกับธรรมชาติ สามารถเล่นดนตรีประกอบการร้องได้ ความถนัดและทักษะเหล่านี้สามารถทำให้งานมีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น

ข. การจัดวางทิศทางขององค์กร

มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจและการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์

คน ต้นไม้ ป่าไม้ อยู่ร่วมกัน เกื้อกูลกันอย่างยั่งยืน (Symbiosis)

พันธกิจ

อำนวยความสะดวกในการฟื้นคืนมาของป่าไม้ธรรมชาติ โดยการสนับสนุนให้คนได้รับความรู้ที่สำคัญและจำเป็นต่อการได้และเอื้อประโยชน์ของป่าไม้

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทั่วไปตระหนักถึงความสำคัญและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ
2. ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในการอยู่ร่วมกันอย่างปกติและยั่งยืน
3. ส่งเสริมความอิสระในการคิดและการใช้จินตนาการเพื่อเจตคติที่ดีในการเรียนรู้และรู้จักใช้
4. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการวิจัยด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้พื้นฐานในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน
6. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาศิลปวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
7. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชนและองค์กรการกุศลต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของมูลนิธิ
8. ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขด้วยความเป็นกลางและไม่ให้การสนับสนุนด้านการเงินหรือทรัพย์สินแก่พรรคการเมืองหรือพรรคการเมืองใดและไม่ดำเนินกิจการทางการเมือง

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมวิเคราะห์ได้ว่า มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางของโครงการต่าง ๆ ของมูลนิธิ ฯ ซึ่งรวมถึงโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีที่ได้นำวิสัยทัศน์และพันธกิจตั้งข้อมูลข้างต้น มาเป็นกรอบในการกำหนด วัตถุประสงค์ของโครงการศึกษาธรรมชาติ

โดยศิลปินวิธี นั่นคือ “เพื่อให้รู้และเข้าใจระบบความสัมพันธ์ของธรรมชาติ (ระบบนิเวศ) ซึ่งวัตถุประสงค์จะมีความสัมพันธ์กันกับวิสัยทัศน์และพันธกิจ อันจะนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมในขั้นต่อไป

ค. การกำหนดกลยุทธ์

ขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์เป็นขั้นตอนต่อจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การจัดวางทิศทางของมูลนิธิกระดาษในดวงจันทร์ ซึ่งการกำหนดกลยุทธ์จะต้องมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันกับทิศทางขององค์กร โดยกลยุทธ์การสื่อสารที่กำหนดจะต้องคำนึงถึงเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้กลยุทธ์เกิดประสิทธิภาพในการนำไปปฏิบัติ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า มูลนิธิ ฯ ไม่ได้มีการกำหนดกลยุทธ์ที่นำไปใช้ในโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปินวิธีเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน แต่จากข้อมูลในการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ของผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นกลยุทธ์การสื่อสารในการสร้างจิตสำนึกในทางปฏิบัติ โดยจากการที่มูลนิธิกระดาษ ฯ เป็นองค์กรที่เล็งเห็นความสำคัญของป่า ทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าได้ถูกทำลาย คนขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มูลนิธิ ฯ จึงเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปินวิธีเป็นโครงการเชิงอนุรักษ์ ที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์คือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน และใช้จินตนาการเพื่อเจตคติที่ดีในการเรียนรู้ ซึ่งจากวัตถุประสงค์ดังกล่าวมูลนิธิ ฯ ได้นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการสร้างความรู้ ความเข้าใจในเชิงอนุรักษ์ให้กับเยาวชนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยมีกลยุทธ์การสื่อสารดังนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์
2. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยภาพ
3. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร
4. กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร

จากการศึกษาพบว่ามูลนิธิ ฯ ใช้กลยุทธ์การสื่อสารดังกล่าวข้างต้น ในการทำกิจกรรมต่าง

ๆ ของโครงการ โดยคำนึงถึงอายุของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการจัดกิจกรรมจะได้มีความเหมาะสมกับวัยและความสนใจของเยาวชน ซึ่งในรายละเอียดของกลยุทธ์ที่ใช้ในโครงการศึกษาระดับชาติโดยศิลปวิธีมีดังต่อไปนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์ เป็นกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อสร้างความคุ้นเคยและความเป็นกันเองระหว่างเจ้าหน้าที่ / ทีมงานกับเยาวชน ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวจะใช้ในช่วงเริ่มต้นของกิจกรรม และใช้เพื่อคั่นระหว่างกิจกรรมต่อกิจกรรม โดยจะเป็นกิจกรรมสั้นๆที่มีการใช้เพลงที่ให้ความรู้สึกสนุกสนาน เพลงเกี่ยวกับธรรมชาติและเกมส์ไปซื้อสัตว์ เกมส์คาบไข่เป็นองค์ประกอบเพื่อเป็นการละลายพฤติกรรมของเยาวชนให้เกิดความเตรียมพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

2. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยภาพ

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยภาพ เป็นกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความตระหนักและรู้สึกห่วงใยในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะพื้นที่ทางธรรมชาติที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับที่อยู่อาศัยของเยาวชนที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ในกิจกรรมเจ้าหน้าที่จะฉายภาพสไลด์ของธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ พร้อมกับให้คำบรรยาย โดยภาพที่น่าเสนอแก่เยาวชนนั้นจะเป็นภาพที่มีความสวยงาม แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติในสถานที่ท่องเที่ยว อันประกอบด้วย ภาพของป่าไม้ ต้นไม้และสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ พร้อมคำบรรยายประกอบภาพจากเจ้าหน้าที่ โดยจะชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของธรรมชาติ และเจ้าหน้าที่จะให้ความรู้เพิ่มเติมว่าหากธรรมชาติได้ถูกมนุษย์ทำลายจะส่งผลกระทบต่อวงจรชีวิตของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ รวมทั้งมนุษย์ ทั้งนี้จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดความตระหนักและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว

3. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร เป็นกลยุทธ์ที่เปรียบเทียบให้เยาวชนได้เรียนรู้ถึงการส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ ซึ่งมูลนิธิ ฯ ได้ใช้กิจกรรมการสร้างพีระมิดและกิจกรรมการแสดงละครหนอนกับใบชา เพื่อให้เยาวชนได้เกิดความตระหนักเห็นถึงความสำคัญของความ

สมดุลในธรรมชาติ โดยในกิจกรรมการสร้างพีระมิดจะใช้กล่องนมเป็นการเปรียบเทียบให้เยาวชนเห็นถึงความสำคัญของผู้ผลิต นั่นคือ ต้นไม้ ซึ่งหากผู้ผลิตถูกทำลายก็จะส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และในกิจกรรมการแสดงหอนอบชา จะเป็นกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่จะแสดงละครเป็นตัวหอน ไม้ ในการดำเนินเรื่องนั้นจะแสดงให้เห็นถึงโทษของสารพิษที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น โดยเป็นการเปรียบเทียบให้เยาวชนได้รับรู้ถึงกระบวนการของห่วงโซ่อาหารที่มีอยู่ในธรรมชาติ และผลกระทบของสารพิษที่มีต่อธรรมชาติ

4. กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร

กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร เป็นกลยุทธ์ที่ถูกถ่ายทอดผ่านกิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมการเป็นนักสืบสายน้ำ และกิจกรรมการเลี้ยงตัวอ่อนแมลงปอ โดยผู้วิจัยสังเกตพบว่ามีกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าว เจ้าหน้าที่ ทีมงานจะให้คำแนะนำ และความรู้ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนได้เรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติด้วยตนเอง รวมถึงการฝึกการสังเกตธรรมชาติรอบ ๆ ตัว ดังจะพบได้จากกิจกรรมการเดินป่าและกิจกรรมนักสืบสายน้ำที่จะให้เยาวชนได้จับบันทึกสิ่งที่พบเห็น ทั้งนี้จะให้เยาวชนได้ซักถามกับเจ้าหน้าที่เพิ่มเติมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตที่พบเห็น และจากการสังเกตในกิจกรรมที่ให้เยาวชนได้ทดลองเลี้ยงตัวอ่อนแมลงปอนั้น จะใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและทดลองทำที่เยาวชนจะได้สัมผัสกับธรรมชาติโดยตรงเพื่อให้เยาวชนได้ฝึกการสังเกตและกระตุ้นให้เยาวชนรู้จักที่จะรับผิดชอบต่อธรรมชาติอย่างอ่อนโยน

ผลจากการวิจัยในการกำหนดกลยุทธ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่ามูลนิธิฯ ได้ใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ โดยพิจารณาจากอายุของเยาวชนเพื่อกำหนดลักษณะของกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย โดยจะต้องเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้และสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อธรรมชาติไปพร้อม ๆ กับสอดแทรกความสนุกสนานด้วยเพลงและเกมส์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความรู้สึกที่เบื่อหน่ายในการร่วมทำกิจกรรม

ดังนั้นในโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีใช้วิธีการในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการใช้เพลง เกมส์เป็นส่วนประกอบในกิจกรรมเพื่อให้เกิดความสนุกสนานและเพลิดเพลินเป็นระยะ ๆ ของการทำกิจกรรม หรือจะเป็นการใช้วิธีการให้ความรู้ด้วยอุปกรณ์ฉายภาพสไลด์ การใช้กล่องนมในการเปรียบเทียบ เป็นต้น ซึ่งเป็นกลยุทธ์การสื่อสารกับเยาวชนด้วยวิธีที่แตกต่างจากการสอนในห้องเรียน โดยเฉพาะกิจกรรมที่ให้เยาวชนได้มีโอกาสสัมผัสกับธรรมชาติโดยตรงถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่จะสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชน

ง. การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์

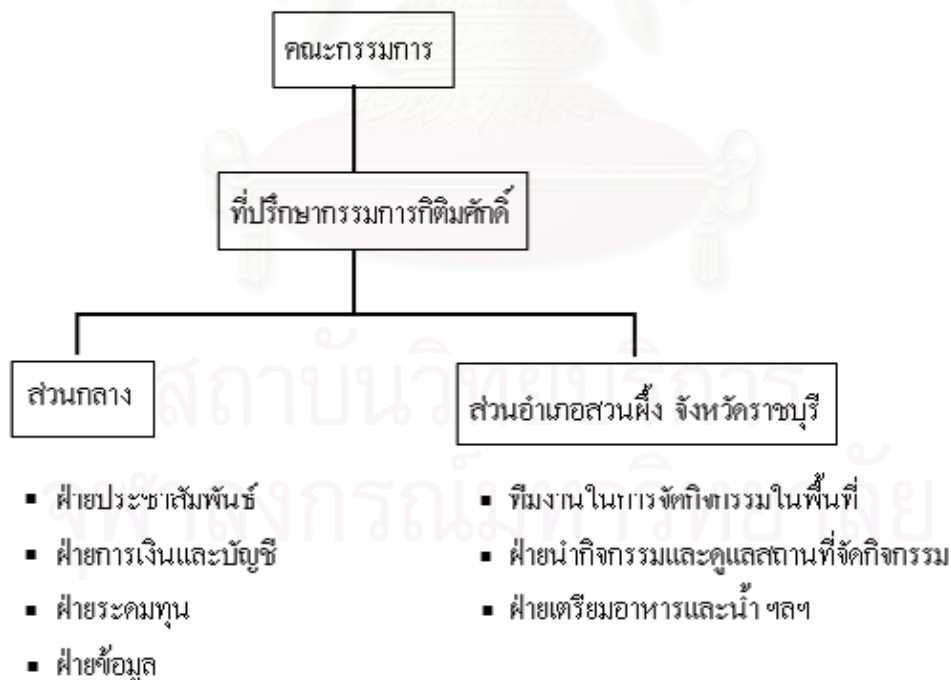
การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์เป็นกระบวนการนำกลยุทธ์และนโยบายสู่การปฏิบัติ (put into action) เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ในการจัดกิจกรรมจะต้องมีผู้นำที่สามารถทำงานร่วมกับทุก ๆ คนได้ดี จึงจะทำให้แผนกลยุทธ์นำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้

ในการปฏิบัติตามกลยุทธ์เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างและวัฒนธรรมในการทำงาน ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การปฏิบัติตามกลยุทธ์มีประสิทธิภาพ

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่ามูลนิธิ ฯ มีโครงสร้างในการทำงานที่ไม่ซับซ้อนดังตารางภาพ ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 โครงสร้างการทำงานของมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์

โครงการศึกษาธรรมชาติ โดยศิลปวิธี

จากโครงสร้างข้างต้นจะเห็นได้ว่ามูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์เป็นองค์กรขนาดเล็กและมี

พนักงานจำนวนไม่มากจึงทำให้ขั้นตอน กฎระเบียบและวิธีปฏิบัติงานไม่มีความยุ่งยาก สามารถติดต่อสื่อสารประสานงานในการดำเนินกลยุทธ์ได้อย่างรวดเร็ว โดยในโครงการศึกษาระรรมชาติโดยศิลปวิธีได้จัดกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดราชบุรี เจ้าหน้าที่ที่นั่นจะเป็นผู้ปฏิบัติงานซึ่งจะมีทีมงานอยู่ประมาณ 10-12 คน และมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

หัวหน้าดูแลการจัดกิจกรรม

- คุณไพรวลัย ศรีสม

หัวหน้าดูแลค่ายทั่ว ๆ ไป

- คุณชนิกานต์ อองภา

เจ้าหน้าที่ดูแลกิจกรรม

- คุณมิช๊ะ ศรีทอง

- คุณจงรักษ์ จันทร์ศิลป์

- คุณปุดำ บุญเล็ก

- คุณกัลยา แซ่ลืออก

- คุณศิริลักษณ์ จันทร์ศิลป์

เจ้าหน้าที่ดูแลด้านสวัสดิการ

- คุณมยุรี ศรีนวล

- คุณเป็ด โทสะ

เจ้าหน้าที่ดูแลกิจกรรมสันตนาการ

- คุณไผ่ สีทอง

- คุณสุขแจ้ สุขสวัสดิ์

- คุณหลง อินทร์อ้อย

ก่อนการดำเนินกิจกรรมเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิ ฯ จะทำการติดต่อไปยังโรงเรียนสินแร่สยาม เพื่อแจ้งถึงกำหนดการวันที่จะจัดกิจกรรมที่แน่นอน หลังจากนั้นอาจารย์ประจำโรงเรียนจะเป็นผู้คัดเลือกเยาวชนจากการเขียนบทความ โดยเจ้าหน้าที่แต่ละคนจะปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายไว้และทำงานกันเป็นทีม ในแต่ละกิจกรรมเจ้าหน้าที่จะใช้เทคนิคในการสร้างการเรียนรู้โดยอาศัยวิธีการอบรมที่ไม่เคร่งเครียดจนเกินไป แต่จะเป็นการให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศไปพร้อมกับการสร้างความสนุกสนานให้กับเยาวชน

ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์นั้น เจ้าหน้าที่มูลนิธิ ฯ ได้ปฏิบัติหน้าที่ในโครงการศึกษาระรรมชาติโดยศิลปวิธีตามโครงการข้างต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นโครงสร้างที่ไม่มี

ความสลับซับซ้อน ทำให้การปฏิบัติงานมีความคล่องตัว มีความใกล้ชิดและความเป็นกันเอง โดยมีการแบ่งเจ้าหน้าที่ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่ง คือ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานที่ส่วนกลาง คือ กรุงเทพฯ ๑ และสอง เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งทั้งสองกลุ่มมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัด ไม่ก้าวท้าวกัน แต่จะมีการประสานงานกันเป็นครั้งคราว

นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินกิจกรรมตามที่ได้กำหนดไว้โดยไม่เกิดอุปสรรคในขณะปฏิบัติหน้าที่ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ที่มีความคุ้นเคยกับพื้นที่เป็นอย่างดีและขั้นตอนในการทำงานที่ไม่มีความยุ่งยาก และเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นครั้งที่ 3 แล้ว เจ้าหน้าที่จึงมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมทำให้การทำงานในโครงการมีความราบรื่นและสามารถปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ได้

จ. การควบคุมเชิงกลยุทธ์

การควบคุมเชิงกลยุทธ์เป็นขั้นตอนสุดท้ายในกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ ซึ่งจะเป็นขั้นตอนในการเปรียบเทียบระหว่างผลของการปฏิบัติงานกับแผนที่วางไว้ เพื่อทำให้องค์กรทราบถึงสถานการณ์ในการปฏิบัติงานว่าสามารถรักษาการปฏิบัติงานได้ตามที่วางไว้หรือมีความคลาดเคลื่อนไปจากแผนมากน้อยเพียงไร โดยดูจากการติดตามผลการปฏิบัติงานและการประเมินผลการปฏิบัติงาน

โครงการศึกษาระดมความคิดโดยศิลปินมีวิธีในการติดตามผลการปฏิบัติงาน โดยเจ้าหน้าที่จะทำการประชุมหลังจากกิจกรรมของแต่ละวันเสร็จสิ้น ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบผลการปฏิบัติงานว่าสามารถทำให้เยาวชนรู้สึกสนุกไปกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ได้หรือไม่ เยาวชนได้ใช้จินตนาการของตนเองในการสร้างสรรค์ผลงานที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและได้เรียนรู้สัมผัสกับธรรมชาติมากน้อยแค่ไหนอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยพบว่าเยาวชนมีความสนใจและรู้สึกสนุกกับกิจกรรมที่เตรียมไว้ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เยาวชนได้แสดงบทบาทของตนเองในเชิงอนุรักษ์อย่างสร้างสรรค์จะช่วยให้เยาวชนเกิดความตระหนักต่อทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่รอบ ๆ ตัวได้

ในส่วนของการประเมินผลการปฏิบัติงานนั้น เจ้าหน้าที่จะประชุมในลักษณะเป็นการพูดคุยหลังจากกิจกรรมเสร็จสิ้น เพื่อถามถึงการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละวันว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยไม่พบปัญหาใดที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าลักษณะการทำงานของมูลนิธิ ฯ ที่ไม่ได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์ในการทำงานมากนัก จึงทำให้ไม่พบอุปสรรคที่เป็นปัญหาสำคัญต่อการทำงาน และด้วยความตั้งใจในการปฏิบัติงาน

ของเจ้าหน้าที่ในการนำกิจกรรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสอดแทรกความรู้ในเรื่องการ
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แก่เยาวชน ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น โดยโครงการศึกษาธรรมชาติ
โดยศิลปวิธีมีกลยุทธ์การสื่อสารดังนี้

4.3.3 ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึก

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แผนปฏิบัติการสื่อสารเพื่อให้ทราบถึงยุทธศาสตร์การสื่อสาร กลยุทธ์
การสื่อสาร เนื้อหาเชิงกลยุทธ์ และจิตสำนึกของแต่ละโครงการโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ได้
เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ คุณไพรวลัย ศรีสม (เด่น) มุลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์

ซึ่งโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีได้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การ
เรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่มและการทดลองปฏิบัติ โดยผลการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการ
สังเกตการณ์ในกิจกรรมแต่ละช่วงการอบรมและการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของวิทยากร โดยไม่ได้
ก้าวผ่านการฝึกอบรมในกิจกรรมใด ๆ รวมทั้งมีการสังเกตพฤติกรรม อากัปกริยาท่าทาง สีหน้า
อารมณ์ ความรู้สึก และบริบทรอบด้านของวิทยากรและเยาวชนแต่ละโครงการ การสัมภาษณ์แบบ
ไม่เป็นทางการกับเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมและวิทยากรในบางช่วงเวลา และการสัมภาษณ์เชิงลึก
หลังจากพ้นช่วงระยะเวลาของการร่วมกิจกรรมโครงการมาแล้ว ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และ
สรุปผลการวิจัย โดยนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์

การเสนอผลการวิจัยในส่วนนี้ ได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้กรอบแนวคิดการสื่อสาร
แบบผสมผสาน แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แนวคิดการมีส่วนร่วม และแนวคิดเรื่องจิตสำนึก
ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในโครงการเชิงอนุรักษ์ที่สร้างความ
ตระหนัก จิตสำนึกให้กับเยาวชน

ผลการวิจัยพบว่าวิทยากรหลักในแต่ละโครงการใช้กลยุทธ์การสื่อสารและเทคนิค
หลากหลายรูปแบบในการอบรมและปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งการอบรมและปฏิบัติกิจกรรมนี้ต้อง
มีการแบ่งหน้าที่กันทำงานอย่างเป็นระบบ โดยทุกคนในทีมงานต้องคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
รวมทั้งคอยประสานงานกันในจุดต่าง ๆ ของแต่ละฝ่าย โดยจะมีพูดคุย ปรีกษาหารือในปัญหาต่าง
ๆ เพื่อทำการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไปด้วยดี

ผู้วิจัยจะขอนำเสนอรายละเอียดยุทธศาสตร์การสื่อสาร กลยุทธ์การสื่อสาร เนื้อหาเชิงกล
ยุทธ์ของมุลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ จากการศึกษาวิจัยในโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี
พบว่า โครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่มีการจัดค่ายกิจกรรมที่ต่อเนื่องทุกปี ซึ่งค่ายที่ผู้วิจัยได้มี

ส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ภาคสนามเป็นค่ายที่จัดขึ้นเป็นครั้งที่ 3 โดยต่อเนื่องจากค่ายที่ 1 และ 2 ขั้นตอนการทำงานจึงไม่มีความแตกต่างกันมากนัก โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการทำงานดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. มีการประชุมปรึกษาหารือกันในกลุ่มนิสิต ฯ เพื่อตกลงเรื่องวันเวลาในการจัดกิจกรรม
2. เจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติงาน โดยแยกเป็นฝ่ายที่ดูแลเรื่องการนำสันทนากการ ฝ่ายดูแลเรื่องอาหารและน้ำ ฝ่ายที่ดูแลเรื่องเนื้อหาการอบรม ฝ่ายจัดเอกสารต่าง ๆ เหมือนในค่ายที่ 1 และ 2
3. มีการประสานงานกับทางโรงเรียนสินแร่สยามในเรื่องของวันเวลาในการจัดกิจกรรม

จากการวิจัยถึงยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทยในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น พบว่า มุลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ได้มีกลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้

4.3.4 กลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ในโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี

จากการวิจัยโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีวิเคราะห์ได้ว่าโครงการได้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ดังนี้

4.3.4.1. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและเกมส์

ก่อนการเริ่มกิจกรรมใด ๆ นั้น เจ้าหน้าที่มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ ซึ่งประกอบไปด้วย คุณ ไพรวัดย์ คุณมิช๊ะ คุณจงรักษ์ คุณไผ่ คุณหลง ฯลฯ จะเริ่มต้นให้เยาวชนได้รู้จักกับทีมงานและผู้ที่เข้ามาเฝ้าสังเกตการณ์ที่เป็นคนภายนอก เพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคย โดยเจ้าหน้าที่จะแนะนำชื่อตัวเอง และบุคคลภายนอกให้້นอง ๆ ในค่ายได้รู้จัก จากนั้นจะเริ่มต้นกิจกรรมที่เรียกว่ากิจกรรมการละลายพฤติกรรม ซึ่งรายละเอียดมีดังนี้

ก. กิจกรรมการละลายพฤติกรรม

กิจกรรมการละลายพฤติกรรมเป็นกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมที่มีการสื่อสารระดับกลุ่มบุคคล เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อให้กลุ่มเยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะกระตุ้นให้เยาวชนได้ตื่นตัวที่จะรับความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเชิงอนุรักษ์ โดยจะมีองค์ประกอบของเพลงและเกมส์เป็นกลยุทธ์การสื่อสาร

คุณไพรวลัยและทีมงานจะช่วยกันสอนเพลงเหล่านี้ให้กับเยาวชน ซึ่งส่วนใหญ่จะร้องเพลงเหล่านี้ได้เนื่องจากเยาวชนที่มาเข้าค่ายครั้งนี้เป็นเยาวชนชุดเดิมจากค่ายที่หนึ่งและสอง ที่ได้มีการฝึกฝนร้องเพลงกันมาก่อนหน้านี้ ทั้งนี้การใช้เพลงเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมนั้นจะทำให้เยาวชนเกิดความผ่อนคลายและมีอารมณ์คล้อยตามเนื้อหาของเพลง

จากการสังเกตการณ์พบว่า ในกิจกรรมการละลายพฤติกรรมจะมีการใช้เพลงทั้งที่เป็นเพลงที่มีความหมายเชิงอนุรักษ์และที่เป็นเพลงที่ใช้ร้องเพื่อความสนุกสนานแต่ไม่มีความหมายในเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเพลงที่ใช้จะสามารถปรับอารมณ์เยาวชนให้เยาวชนรู้สึกเพลิดเพลินและมีความรู้สึกล้อตามเนื้อหาของเพลงเพื่อโยงเข้าสู่เนื้อหาที่จะบรรยาย ส่วนใหญ่จะเป็นเพลงที่คุณไพรวลัย ศรีสม ได้นำไปใช้ในช่วงการทำสันทนาการหรือช่วงรอยต่อระหว่างกิจกรรมด้วยกัน โดยจะเป็นเพลงที่แต่งขึ้นและมีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับธรรมชาติ การปลูกฝังให้รักธรรมชาติ ฯลฯ ตัวอย่างเนื้อหาของเพลงมีดังนี้

“เพลงเพราะใจรัก”

เพราะใจรัก แผ่นดินถิ่นโจดเขา
รักลำเนา พงพนา แหล่งอาศัย
รักชีวิต เสรี ที่เป็นไทย
รักกิ่งไม้ ใหวเอน ระเนนลม
รักท้องทุ่ง ป่าเขา ลำเนากว้าง
รักความร้าง แห่งดิน หุบหินผา
รักไอแดด ละมุน อุ่นกายา
รักขอบฟ้า สีคราม งามตระการ
เพราะใจรัก พวกเรา จะรักษา
ขอสัญญา จะรักษา ให้คงอยู่ต่อไป
ให้โลกนี้ คงอยู่ เมืองไทย
ให้ลูกหลานไทย ได้อยู่ สุขสบาย

“คนปลูกต้นไม้”

ตัวฉัน ตัวฉัน ตัวฉัน คือคนที่ปลูกต้นไม้
 ตัวฉัน ตัวฉัน ตัวฉัน คือ คนที่ปลูกต้นไม้
 ตัวฉัน ตัวฉัน ตัวฉัน คือ คนที่ปลูกต้นไม้
 ข้ามธุเขาสูงฝาดงพงไพร
 เรามารวมหัวใจให้เป็นหนึ่งเดียวกัน
 เรามาปลูกต้นไม้ด้วยมือของเรา

จากเนื้อหาเพลงจะเห็นว่าเนื้อเพลงทั้งสองให้ความหมายที่มีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังให้ช่วยกันรักษาธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไป โดยเพลงแรก “เพราะใจรัก” จะมีเนื้อหาที่กระตุ้นให้รักแผ่นดินไทย รักป่าเขา รักที่อยู่อาศัย และรักษาให้อยู่ตลอดไปเพื่อให้ลูกหลานได้อยู่สุขสบาย ส่วนเพลงที่สอง “คนปลูกต้นไม้” เป็นการบอกกล่าวให้ทุกคนร่วมพลัง หรือร่วมกันปลูกต้นไม้

ในส่วนนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการใช้เพลงเป็นส่วนประกอบของกิจกรรม จะสามารถช่วยกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในเรื่องของการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยเป็นการสื่อสารให้เยาวชนตระหนักถึงการช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยความตระหนักเป็นสิ่งที่บุคคลนึกคิดได้หรือการเกิดในความรู้สึกว่ามีสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่งหรือสถานการณ์ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526)

ผู้วิจัยมองว่าเยาวชนที่ได้รับฟัง จะรับรู้ถึงความหมายของเพลงที่เป็นการกระตุ้นให้เห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติที่แวดล้อม เยาวชนจะสามารถนึกคิดได้หรือเกิดความตระหนักต่อการรักษาธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่และทีมงานพยายามจะถ่ายทอดผ่านเนื้อหาในบทเพลงทั้งสอง

ข. การใช้เกมส์

เจ้าหน้าที่มูลนิธิ ฯ ได้ใช้เกมส์เป็นส่วนประกอบของกิจกรรมละลายพฤติกรรมเพื่อเป็นการสร้างความสนุกสนาน สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมที่สื่อสารไปยังกลุ่มเยาวชนเพื่อทำให้เยาวชนเกิดความสามัคคีและได้เรียนรู้วิธีการที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น อีกทั้งเป็นการฝึกการสังเกตสิ่งรอบ ๆ ตัว และเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนกล้าที่จะแสดงออกอย่างถูกต้อง โดยเกมส์ที่ใช้ในค่ายศิลปวิธีในครั้งนี้ คือ “เกมส์ใบข้อสัตว์” เป็นเกมส์ที่ให้เยาวชนทายชื่อสิ่งมีชีวิตจากท่าทาง อากัปกิริยาที่น้อง ๆ แสดงให้อีกฝ่ายเดาว่าเป็นสัตว์ชื่ออะไร

โดยเกมส์นี้จะเป็นการฝึกให้เยาวชนได้เรียนรู้ท่าทางของสัตว์ต่าง ๆ และเป็นการทดสอบการสังเกตของเยาวชนว่ารู้ลักษณะ ท่าทางของสิ่งมีชีวิตนั้น ๆ มากน้อยแค่ไหน

“เกมส์คาบใจ” เป็นเกมส์ที่ให้เยาวชนได้แยกแยะสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น และเป็นการสอนให้เยาวชนได้รู้จักการแยกแยะสิ่งของว่าอะไรที่กินได้ อะไรที่กินไม่ได้ อีกทั้งเป็นการสร้างให้เยาวชนเกิดความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4.3.4.2. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยภาพ

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยภาพจะเป็นกลยุทธ์ที่เจ้าหน้าที่มูลนิธิ ฯ ได้ใช้เพื่อเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยจะเป็นในรูปแบบของกิจกรรมที่ให้เยาวชนได้ชมภาพสไลด์พร้อมกับการฟังคำบรรยายภาพจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีความรอบรู้ในเรื่องธรรมชาติในพื้นที่ที่พอสมควร ในรายละเอียดมีดังนี้

ก. การฉายภาพสไลด์

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยภาพเป็นการกระตุ้นให้เยาวชนรับรู้ถึงความสวยงามของธรรมชาติผ่านการรับรู้จากประสาทสัมผัสทางตา โดยภาพต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์เตรียมมานั้นจะเป็นภาพวิวทิวทัศน์และสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ซึ่งเป็นเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ โดยเป็นภาพที่ถ่ายในพื้นที่เขากระโจมซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของจ.ราชบุรี โดยเป็นภาพที่สวยงาม ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ และเป็นการกระตุ้นให้เยาวชนได้ตระหนักและหวงแหนความสวยงามของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่บ้านเกิดของพวกเขา โดยจะมีเจ้าหน้าที่และทีมงานเป็นผู้อธิบายประกอบการฉายภาพสไลด์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการให้ความรู้เรื่องป่าไม้ ต้นไม้ และลักษณะสิ่งมีชีวิต การดำรงชีวิต เช่น นกประเภทต่าง ๆ ผีเสื้อ นกกระยางที่เป็นเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ นอกจากนี้ยังให้คำแนะนำการเยี่ยมชมศึกษาสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติที่ถูกต้องให้กับเยาวชน จากการสังเกตการณ์พบว่าเยาวชนให้ความสนใจภาพธรรมชาติต่าง ๆ และตั้งใจฟังการอธิบายเป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยมองว่าการฉายภาพสไลด์ประกอบการบรรยายจะเป็นวิธีการสื่อสารที่จะกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติได้ เมื่อพวกเขาเข้าใจและตระหนักถึงการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง พวกเขาจะสามารถปฏิบัติตนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติตามสถานที่ต่าง ๆ ได้ถูกต้องไปด้วย โดยความตระหนักเกิดจากความสำนึก ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์หนึ่ง โดยมีเหตุการณ์

สภาพแวดล้อมสังคมหรือสิ่งเร้าภายนอกเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนัก ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า กลยุทธ์การใช้ภาพสื่อความหมายจะสามารถสร้างความตระหนักเรื่องของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติได้ เนื่องจากเมื่อเยาวชนได้รับรู้ถึงคุณค่าความสวยงามที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และรับรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม จะส่งผลทำให้เยาวชนเกิดความรู้สึกสำนึก และตระหนักในการความรับผิดชอบต่อธรรมชาติ โดยสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ว่า “การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชมวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ”

4.3.4.3. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร เป็นกลยุทธ์ที่มูลนิธิ ฯ ได้นำมาใช้ในกิจกรรมค่ายผู้บริโภคร ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญในเรื่องของผู้ล่าหรือผู้ที่ไม่สามารถผลิตอาหารเองได้ แต่จำเป็นต้องดำรงชีวิตด้วยการกินพืชและสัตว์อื่น ๆ ซึ่งผู้บริโภครได้แก่ คนและสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ โดยเป็นการนำเสนอกิจกรรม 2 รูปแบบ คือ การสร้างพีระมิดและการแสดงละคร ซึ่งในรายละเอียดมีดังนี้

ก. การสร้างพีระมิด

ในกิจกรรมการสร้างพีระมิด เจ้าหน้าที่ได้ใช้กล่องนมในการก่อสร้างให้เป็นรูปทรงพีระมิดเพื่อเป็นการเปรียบเทียบเรื่องของผู้ผลิตและผู้บริโภคร โดยฐานชั้นแรก ๆ ของกล่องนมจะเป็นผู้ผลิต นั่นคือผู้ที่สร้างอาหารเองได้ โดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ทำการสังเคราะห์แสง ได้แก่ ต้นไม้ต่าง ๆ ฐานชั้นต่อ ๆ ไปก็จะเป็นส่วนของผู้บริโภครก็คือสิ่งมีชีวิตที่ไม่สามารถสร้างอาหารเองได้ ได้แก่ คนและสิ่งมีชีวิตที่กินผู้ผลิตอีกทอดหนึ่ง โดยจะให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการเรียงกล่องนม จากนั้นให้ดึงกล่องนมได้ออกจากฐานพีระมิดก็ได้ ทำยสุดเจ้าหน้าที่จะสรุปเปรียบเทียบให้เยาวชนฟัง ถ้าเราดึงกล่องนมในฐานแรก ๆ จะทำให้พีระมิดพัง ซึ่งเปรียบเสมือน ผู้ผลิต คือ ต้นไม้ต่าง ๆ เมื่อถูกทำลาย ก็จะส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคร ก็คือ คน และสิ่งมีชีวิต ที่เป็นฐานในชั้นต่อ ๆ ไป แต่ถ้าดึงกล่องนมฐานด้านบนออกเจ้าหน้าที่ก็เปรียบเทียบให้ฟังว่า ถ้าสิ่งมีชีวิตบนโลกมีน้อยเกินไปก็จะทำให้ระบบนิเวศไม่มีความสมดุลย์กัน

กิจกรรมการสร้างพีระมิดเป็นการเปรียบเทียบโดยใช้กล่องนมเป็นสื่อการสอนให้เยาวชนได้รับรู้และเข้าใจถึงความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในระบบนิเวศทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภครที่ต้อง

อาศัยก็อยู่กัน จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ ซึ่งเนื้อหาเชิงกลยุทธ์จะเป็นการเปรียบเทียบสิ่ง 2 สิ่งที่สามารถส่งผลกระทบต่ออีกสิ่งหนึ่งได้ โดยจะเป็นการสะท้อนให้เยาวชนเห็นความจำเป็นของการมีทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค กิจกรรมนี้จะสามารถกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความตระหนักในเรื่องของการอนุรักษ์ต้นไม้และสิ่งมีชีวิต ซึ่งความตระหนักจะเกิดขึ้นได้จากการที่บุคคลเข้าใจและถูกคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ ในที่นี้คือเรื่องของความสำคัญของพืชและสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศที่พึ่งพาอาศัยกัน โดยเยาวชนจะรับความรู้จากกิจกรรมดังกล่าว อันจะนำมาซึ่งความเข้าใจที่ถูกต้องและพฤติกรรมเชิงบวก คือ การไม่ทำลายสิ่งต่าง ๆ ในระบบนิเวศ เมื่อเยาวชนเข้าใจก็จะเกิดความคิดสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วย

ข. การแสดงละคร

ในกิจกรรมการแสดงละครเจ้าหน้าที่และทีมงานได้แสดงละครที่เกี่ยวกับ “หนอนกับไบซา” ซึ่งจะมีผู้แสดงที่เป็นตัวหนอน ตัวไก่ และคน โดยการแสดงจะเริ่มจากผู้แสดงเป็นหนอนจะกินไบซาที่คนได้ปลูกขึ้น จากนั้นก็จะมีไก่มาจิกหนอนกินเป็นอาหาร คนก็จะกินไก่อีกทอดหนึ่ง ซึ่งสุดท้ายคนที่กินไก่อก็ตาย เนื่องจากไบซาที่ปลูกไว้นั้นมีสารเคมีตกค้าง เมื่อหนอนมากินไบซาหนอนก็จะได้รับสารพิษนั้น ๆ เช่นเดียวกับไก่และคน ที่ได้รับสารพิษไปเป็นทอด ๆ ด้วย

การแสดงละครดังกล่าวได้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร โดยมีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์เพื่อให้เยาวชนได้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในระบบห่วงโซ่อาหารที่จะสามารถส่งผลกระทบต่อกัน รวมถึงการสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของสารเคมีที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเยาวชนได้ให้ความสนใจฟังและชมการแสดงละครอย่างตั้งใจ ทั้งนี้ผู้วิจัยมองว่ากิจกรรมการแสดงละครเป็นกลยุทธ์การเปรียบเทียบเพื่อให้ความรู้ด้วยวิธีการที่แตกต่างจากการสอนในห้องเรียน โดยเป็นวิธีที่สามารถดึงความสนใจของเยาวชนได้เป็นอย่างดี เมื่อเยาวชนเกิดความสนใจก็จะเกิดการรับรู้ในข้อมูลในลำดับต่อมา ในกิจกรรมนี้ก็คือเรื่องของผลกระทบที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นการให้ความรู้และกระตุ้นให้เยาวชนเข้าใจและตระหนักถึงอันตรายของสารเคมีที่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ ที่มีความเชื่อมโยงทั้งกับพืชและสิ่งมีชีวิตที่มีอยู่ในระบบนิเวศที่สามารถส่งผลกระทบต่อกันอย่างเป็นวงจร

4.3.4.4. กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร

กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร เป็นกลยุทธ์การสื่อสารที่วิทยากรหรือทีมงานจะคอยให้คำแนะนำหรือมีการบรรยายให้ความรู้ภายในกิจกรรมต่าง ๆ โดยกิจกรรมเหล่านั้นจะฝึกให้เยาวชนได้รู้จักการสังเกตสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว และได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติตนต่อธรรมชาติอย่างถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนได้รู้สึกตระหนักเห็นถึงคุณค่าของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ผ่านกิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมการเป็นนักสืบสายน้ำ และกิจกรรมการเลี้ยงตัวอ่อนแมลงปอ ดังต่อไปนี้

ก. การเดินป่า

กิจกรรมการเดินป่า เป็นกิจกรรมที่สอนการเรียนรู้ถึงธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตรอบ ๆ ตัวที่อยู่ในพื้นที่ที่พวกเขาอาศัยอยู่ โดยเจ้าหน้าที่จะให้เยาวชนทำการสังเกตในขณะที่เดินป่าแล้วทำการจดบันทึกสิ่งที่พวกเขาพบเห็นว่าได้พบอะไรบ้าง และสิ่งที่พบเป็นผู้ผลิตหรือผู้บริโภค โดยจะมีเจ้าหน้าที่มูลนิธิ ฯ เป็นผู้แนะนำและให้ความรู้ตามเส้นทางที่เดินป่า ซึ่งเยาวชนสามารถซักถามในสิ่งที่ยังไม่รู้เกี่ยวกับพืชและสิ่งมีชีวิตที่พบโดยเป็นเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ และในกิจกรรมดังกล่าวเจ้าหน้าที่มูลนิธิ ฯ จะให้เยาวชนแต่ละคนได้เลือกต้นไม้หนึ่งต้นในบริเวณที่กำหนดเพื่อให้เป็นเพื่อนของพวกเขา โดยเยาวชนสามารถบอกได้ว่าต้นไม้ที่พวกเขาเลือกนั้นเป็นต้นอะไร มีลักษณะเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เยาวชนอยากรู้จักต้นไม้ชนิดต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น และที่สำคัญไปกว่า นั่นคือ เป็นการสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนได้ตระหนักอยู่เสมอว่าต้นไม้ก็เปรียบเสมือนเพื่อนของพวกเขา ที่พวกเขาควรจะอนุรักษ์ให้คงอยู่ตลอดไป

กิจกรรมการเดินป่า เป็นกิจกรรมที่ให้เยาวชนได้เดินทางเพื่อชื่นชมกับธรรมชาติสองข้างทาง และได้เรียนรู้สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hector Cabaloos – Lascrain (1998) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า”

กิจกรรมดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของอีกหลาย ๆ กิจกรรมที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและให้ทดลองปฏิบัติที่สามารถสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนได้เนื่องจากจิตสำนึกเป็นสิ่งที่เกิดจากการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับค่านิยม ทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งในกิจกรรมการเดินป่าจะสอนให้เยาวชนได้เรียนรู้ในเรื่องของการปฏิบัติตัวต่อสิ่งที่เป็นธรรมชาติได้อย่างถูกต้อง เป็นการอบรมเพื่อให้เกิดค่านิยมและทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข. นักสืบสายน้ำ

กิจกรรมนักสืบสายน้ำ เป็นกิจกรรมที่สอนให้เยาวชนได้เรียนรู้การสังเกตและสอนให้เยาวชนได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง โดยเริ่มต้นจากการที่เจ้าหน้าที่จะอธิบายถึงวิธีการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการดูสิ่งมีชีวิตในน้ำที่ถูกต้องให้กับเยาวชนซึ่งเป็นเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ในกิจกรรม จากนั้นเยาวชนจะได้ทดลองปฏิบัติ ทั้งนี้เยาวชนจะต้องใช้อุปกรณ์เพื่อจับหรือช้อนสิ่งมีชีวิตในน้ำด้วยวิธีการที่ถูกต้องเพื่อสังเกตและเปรียบเทียบว่าสิ่งมีชีวิตที่พบกับการ์ดภาพว่ามีลักษณะที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร โดยจะให้เยาวชนได้วาดภาพประกอบเพื่อเก็บรายละเอียด ในกิจกรรมดังกล่าวจะฝึกการสังเกตสิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ ที่คนมักจะมองข้ามความสำคัญ ซึ่งสิ่งมีชีวิตล้วนแล้วแต่มีคุณค่าในตัวของมันเอง สิ่งมีชีวิตในน้ำก็เช่นกันที่มีคุณค่าโดยสามารถบอกถึงความบริสุทธิ์ของแหล่งน้ำนั้น ๆ ได้ ซึ่งแหล่งน้ำที่บริสุทธิ์เป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ เมื่อเยาวชนได้รับรู้ว่าแหล่งน้ำในท้องถิ่นของพวกเขามีความอุดมสมบูรณ์มากน้อยอย่างไร จะส่งผลทำให้พวกเขาารู้สึกตระหนักและเห็นความสำคัญของการรักษาแหล่งน้ำและสิ่งมีชีวิตแวดล้อมให้คงอยู่กับพวกเขา หรืออย่างน้อยก็ไม่ไปรบกวนธรรมชาติก็นับว่าเป็นการอนุรักษ์ทางหนึ่ง

ผู้วิจัยมองว่ากิจกรรมดังกล่าวจะช่วยให้เยาวชนปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างมีความระมัดระวังมากยิ่งขึ้น และสามารถกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเยาวชนได้ ซึ่งกิจกรรมการเป็นนักสืบสายน้ำเป็นกิจกรรมที่ให้เยาวชนได้มีโอกาสสัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เกิดความรู้สึกรักและหวงแหน พร้อมทั้งชี้ให้เยาวชนตระหนักเห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติที่มีอยู่รอบตัว โดยความตระหนัก หมายถึง ความสำนึก ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง โดยมีเหตุการณ์สภาพแวดล้อมสังคมหรือสิ่งเร้าภายนอก เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนัก

ค. การเลี้ยงตัวอ่อนแมลงปอ

กิจกรรมการเลี้ยงตัวอ่อนแมลงปอ เป็นกิจกรรมที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการทดลองปฏิบัติ โดยให้เยาวชนนำตัวอ่อนแมลงปอที่พบจากการเดินป่าไปเลี้ยง พร้อมทั้งให้อาหารและคอยเปลี่ยนน้ำ เพื่อเป็นการฝึกการสังเกตการเจริญเติบโตและทำการจดบันทึกระยะความเปลี่ยนแปลงของตัวแมลงปอ ซึ่งกิจกรรมนี้จะสอนให้เยาวชนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้มอบไว้ สอนให้เยาวชนรู้จักความอดทนและฝึกการสังเกต โดยการเลี้ยงตัวอ่อนแมลงปอเป็นเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ที่จัดเป็นกิจกรรมที่จะทำให้เยาวชนมีความรักและปฏิบัติกับสิ่งมีชีวิตด้วยความอ่อนโยน ผู้วิจัยมอง

ว่าการที่จะทำให้เยาวชนเกิดความตระหนัก เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ได้นั้น เยาวชนจะต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้เพื่อได้รับการอบรมขัดเกลาปลูกฝังทางวัฒนธรรม ซึ่งก็คือได้รับความรู้ในการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องต่อธรรมชาติแวดล้อม

แผนปฏิบัติการการสื่อสารของมูลนิธิกระจายในดวงจันทร์ภายใต้โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีนั้น จะปลูกฝังเยาวชนขึ้นพื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยเป็นการจัดกิจกรรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง 6 ค่าย คือ ค่ายพลังงาน ค่ายผู้ผลิต ค่ายผู้บริโภค ค่ายผู้ย่อยสลาย ค่ายป่าต้นน้ำ และค่ายป่าชายเลน เยาวชนจะได้รับความรู้ติดต่อกันครบทุกค่าย ซึ่งในการศึกษาค้างนี้ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตการณ์ในค่ายผู้บริโภคพบว่าค่ายกิจกรรมนี้ได้ใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่มและการทดลองปฏิบัติ โดยเยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มที่ทางเจ้าหน้าที่ได้เตรียมจัดไว้ โดยมีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับการปลูกฝังให้ช่วยกันรักษาธรรมชาติให้คงอยู่ สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ผลกระทบจากสารเคมีต่อสิ่งมีชีวิต พืชพรรณต่าง ๆ วิธีการใช้อุปกรณ์ดูแลสิ่งมีชีวิตในน้ำ การเลี้ยงแมลงปอ วิธีการเดินป่า จากการศึกษาวิจัยพบว่าโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีได้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง การแสดงละคร วิทยากร สื่อสิ่งพิมพ์ สั้นเร้าใจแต่แจ่มและโยกเยกเยย เพื่อเป็นสื่อกลางในการให้ความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ โดยกิจกรรมจะเริ่มจากการสันทนากการเพื่อสร้างความใกล้ชิดและคุ้นเคย รวมถึงการละลายพฤติกรรมเพื่อเตรียมตัวในการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ จะประกอบไปด้วย การฉายภาพสไลด์ของธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วม เช่น กิจกรรมการสร้างพีระมิด กิจกรรมการเดินป่า การเป็นนักสืบสายน้ำ กิจกรรมการเลี้ยงตัวอ่อนแมลงปอ ฯลฯ โดยเนื้อหาความรู้จะเกี่ยวข้องกับผู้บริโภค นั่นคือ สิ่งมีชีวิตที่เป็นผู้บริโภค รวมถึงมนุษย์ เนื้อหาความรู้ที่ถูกถ่ายทอดผ่านการบอกเล่า การอธิบาย และกิจกรรมต่าง ๆ นั้นบอกถึงวงจรของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศที่พึ่งพาอาศัยกัน ระบบห่วงโซ่อาหาร การส่งผลกระทบซึ่งกันและกันของสิ่งมีชีวิต การเรียนรู้ธรรมชาติจากการสังเกต

ความรู้ที่ได้จากค่ายผู้บริโภคในโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีครั้งนี้จะเป็นความรู้ที่ส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักเห็นถึงความสำคัญของสิ่งมีชีวิตที่รวมอยู่ในระบบนิเวศ เยาวชนจะมีความเข้าใจถึงผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตที่มาจากการทำลาย การรุกรานของมนุษย์ นั่นคือ เมื่อสิ่งมีชีวิตหนึ่งถูกทำลาย มันจะส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตอีกสิ่งหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อต้องการปลูกฝังทัศนคติให้เยาวชนมีจิตสำนึกและเห็นคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากมนุษย์ โดยความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมจะเป็นพื้นฐานที่ส่งเสริมการเป็นนัก

อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชน ซึ่งจะเป็นการสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนตระหนักรู้อยู่เสมอว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ และควรปฏิบัติตนอย่างอ่อนโยนต่อธรรมชาติ

การเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้เยาวชนได้สัมผัสกับธรรมชาติที่สมบูรณ์เพื่อศึกษาเรียนรู้จากธรรมชาติโดยตรง โดยจะปลูกฝังการเป็นนักอนุรักษ์ รวมถึงการสร้างจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ จากการเป็นนักท่องเที่ยวที่เรียกได้ว่าไม่ทำลาย ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Hector Caballos – Lascrain (1998) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า”

ส่วนกลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อมวลชนมีดังนี้

ผลจากการศึกษาพบว่ามูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์มีวิธีการสื่อสารแบบผสมผสานภายในโครงการเพื่อประชาสัมพันธ์รณรงค์ และกิจกรรมของมูลนิธิ ฯ ผ่านสื่อมวลชน เช่น สื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อบุคคล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สื่อโทรทัศน์

ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ภาพลักษณ์และโครงการต่าง ๆ ของมูลนิธิ ฯ ให้เป็นที่รู้จักมูลนิธิ ฯ จะขอความอนุเคราะห์ไปยังสื่อต่าง ๆ เพื่อฝากข่าวให้ประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้เป็นผลมาจากมูลนิธิ ฯ เองมีงบประมาณที่จำกัดจึงไม่สามารถว่าจ้างให้ผลิตสื่อเองได้ จึงทำให้มูลนิธิ ฯ ต้องขอความสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก แต่สำหรับโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปินไม่ได้มีการฝากข่าวเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือบอกความเคลื่อนไหวของโครงการนี้แต่อย่างใด

เนื่องมาจากโครงการดังกล่าวเน้นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเยาวชนในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง การใช้สื่อโทรทัศน์หรือวิทยุเพื่อบอกข่าวกิจกรรมจึงเกินความจำเป็น อย่างไรก็ตามสื่อมวลชนภายนอกได้ให้ความสนใจกับการจัดกิจกรรมของโครงการ ฯ จึงได้ติดต่อขอถ่ายทำกิจกรรมเพื่อนำเสนอในรายการทางสถานีโทรทัศน์ เช่น รายการมหัศจรรย์แห่งป่า (ช่อง 9) รายการกล้าคิดกล้าทำ (ช่อง 5) เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการสื่อสารผ่านช่องทางสื่อโทรทัศน์ ยังไม่ใช่ช่องทางหลักที่ทางมูลนิธิ ฯ ได้ใช้เพื่อสื่อสารกับเยาวชนในการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ หรือสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือแม้แต่การเผยแพร่ข่าวประชาสัมพันธ์ในโครงการ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายค่อนข้างเล็กและด้วยงบประมาณที่มีจำกัดจึงทำให้มูลนิธิ ฯ ได้ให้

ความสำคัญในการใช้วิธีการสื่อสารแบบบุคคลโดยตรงกับเยาวชนเพื่อสื่อสารข่าวสาร การจัด
กิจกรรมต่าง ๆ ให้เยาวชนได้รับทราบ

2. สื่อสิ่งพิมพ์

มูลนิธิ ฯ ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ทั้งวารสารสินแร่จิวแต่แจ้วและวารสารโยกเยกเยยเป็นช่องทางในการสื่อสารไปยังเยาวชนที่เป็นสมาชิก โดยมูลนิธิ ฯ จะประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ดังกล่าว เพื่อให้เยาวชนทราบถึงความเคลื่อนไหวของมูลนิธิ ฯ และเป็นการให้เยาวชนได้มีโอกาสได้แสดงออกทางด้านความคิด จินตนาการและความรู้สึกที่มีต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยจะเป็นการฝึกทักษะการสื่อสารของนักข่าวตัวเล็กกับการทำให้พวกเขาเรียนรู้ที่จะมองเห็นคุณค่าของสิ่งเล็ก ๆ และความธรรมดาและที่สำคัญกว่าคือ การมองเห็นคุณค่าของตัวเองของพวกเขาเอง ซึ่งวารสารดังกล่าวมีดังนี้

“โยกเยกเยย” วารสารราย 2 เดือนสำหรับสมาชิกของมูลนิธิ ฯ เป็นสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ จินตนาการ และให้ข่าวสารต่าง ๆ เช่น กิจกรรม ความเคลื่อนไหวของทางมูลนิธิ ฯ ให้สมาชิกได้รับทราบ

“สินแร่จิวแต่แจ้ว” เป็นวารสารรายเดือน ในโครงการ “เด็กสร้างสื่อ สื่อสร้างเด็ก” ที่มุ่งการใช้กระบวนการผลิตสื่อเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังความรักในสิ่งแวดล้อมและชุมชนให้แก่เด็ก ๆ พร้อมสร้างเวทีเพื่อให้เด็ก ๆ ได้มีพื้นที่ในการสื่อสารซึ่งความคิด ความรู้สึก จินตนาการ ความฝันและความต้องการของตน

จากที่กล่าวข้างต้นเห็นได้ว่าการสื่อสารผ่านสื่อสิ่งพิมพ์เป็นช่องทางที่สำคัญทางหนึ่งที่สามารถสื่อสารให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม บอกข่าวกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับเยาวชน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ในการแสดงออกทางความคิดของเยาวชนได้ ซึ่งวารสารทั้ง 2 ดังกล่าวเปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการสื่อสารภายในกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเยาวชนได้เขียนข้อความ เรียงความที่เกี่ยวกับธรรมชาติ การแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องต่าง ๆ ผ่านวารสาร ทำให้มูลนิธิ ฯ ได้เรียนรู้และเข้าใจความคิดความต้องการของเยาวชนมากขึ้น อันส่งผลทำให้มูลนิธิ ฯ สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการในการเรียนรู้ของพวกเขาได้

3. สื่ออินเทอร์เน็ต

เว็บไซต์ (www.rabbitinthemoon.org)

เว็บไซต์ของมูลนิธิกระจายในดวงจันทร์เป็นพื้นที่ในการให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมข่าวประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลทั่วไปและเยาวชนสามารถทราบถึงที่มาและการดำเนินงานต่าง ๆ ของมูลนิธิ ฯ ได้จากเว็บไซต์ นอกจากนี้ในเว็บไซต์ยังมีเว็บบอร์ดที่จะใช้เป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเยาวชนด้วยกันในด้านต่าง ๆ รวมถึงเรื่องของสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตามกลับพบว่าช่องทางการสื่อสารผ่านเว็บไซต์ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนในพื้นที่ตำบลสวนผึ้งได้ สาเหตุมาจากเยาวชนอาศัยอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองและเยาวชนไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้กัน ส่วนใหญ่เยาวชนในพื้นที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าหน้าที่มูลนิธิ ฯ ที่มีหน่วยงานย่อยที่ตำบลสวนผึ้ง ทำให้เว็บไซต์เป็นช่องทางที่ไม่สำคัญเท่าการสื่อสารติดต่อโดยตรงหรือการสื่อสารแบบบุคคลกับเยาวชนซึ่งรวดเร็วกว่า เว็บไซต์จึงเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปรับทราบข่าวสารต่าง ๆ มากกว่าจะใช้เป็นช่องทางสื่อสารกับกลุ่มเยาวชนเป้าหมาย

นอกจากช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนดังรายละเอียดข้างต้นแล้ว มูลนิธิ ฯ ใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการติดต่อสื่อสารภายในและภายนอกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกันเพื่อประสานงานในเรื่องต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงานให้เกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด ซึ่งอาจจะเป็นรูปแบบของการประชุมกลุ่มย่อยภายในมูลนิธิ ฯ เพื่อแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ การติดต่อประสานงานเรื่องของกิจกรรมระหว่างเจ้าหน้าที่ในกรุงเทพฯ ฯ และเจ้าหน้าที่ที่จังหวัดราชบุรี หรือจะเป็นการติดต่อไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยตรงเพื่อบอกข่าวการจัดกิจกรรมของมูลนิธิ ฯ โดยจะใช้วิธีพบปะกับเยาวชนที่โรงเรียนด้วยตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่มูลนิธิ ฯ จะติดต่อประสานงานไปยังโรงเรียน เนื่องจากกิจกรรมของมูลนิธิ ฯ จะมีกลุ่มเป้าหมายค่อนข้างเล็กและอยู่ในพื้นที่จำกัด จึงทำให้วิธีการสื่อสารระหว่างบุคคล แบบการสื่อสารโดยตรงไปยังกลุ่มเป้าหมายมีความสำคัญและเหมาะสมในการทำ ความเข้าใจและเป็นการประชาสัมพันธ์ข่าวกิจกรรมของมูลนิธิ ฯ อีกทางหนึ่ง

จากการสังเกตการณ์พบว่า ในโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี ค่ายผู้บริโภคนำเจ้าหน้าที่ใช้วิธีการสื่อสารแบบบุคคลไปยังกลุ่มเยาวชนด้วยกลยุทธ์การสื่อสารต่าง ๆ เช่น การสื่อสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับผู้บริโภค ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศ การสื่อสารผ่านบทเพลงที่

กระตุ้นให้เยาวชนช่วยกันดูแลธรรมชาติ การสื่อสารผ่านการแสดงละครเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสารพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิต ฯลฯ ทั้งนี้การสื่อสารแบบบุคคลผ่านกลยุทธ์ต่าง ๆ ในกิจกรรมจะเป็นช่องทางที่สามารถสื่อสารกับเยาวชนได้โดยตรงผ่านประสาทสัมผัส เยาวชนสามารถเข้าใจและเกิดปฏิกิริยาตอบสนองต่อเนื้อหาความรู้ได้ทันที เนื่องจากไม่ต้องผ่านกระบวนการสื่อสารหรือไม่ต้องผ่านขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้ที่ซับซ้อนมากมายนัก การสื่อสารแบบบุคคลจึงน่าจะเป็นวิธีที่สามารถสร้างการรับรู้ ความเข้าใจและความตระหนักให้กับเยาวชนได้

มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ได้ใช้ช่องทางการสื่อสารทั้งสื่อมวลชน และสื่อบุคคลในการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นช่องทางที่เยาวชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอมุมมองที่หลากหลายผ่านช่องทางสื่อ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ “ สีนแร่ จิวแต่แจ้ว ” ที่เป็นพื้นที่ในการแสดงความสามารถทางความคิดได้อย่างเต็มที่ เว็บไซต์ที่เยาวชนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเยาวชนด้วยกัน รวมถึงเยาวชนสามารถตั้งประเด็นคำถามที่อยากรู้ไปยังมูลนิธิฯ นอกจากนี้การสื่อสารไปยังกลุ่มเยาวชนภายในกิจกรรมค่ายศิลปะจะทำให้เยาวชนได้รับความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมกับการอนุรักษ์ และเยาวชนมีการตอบสนองต่อการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมภายในค่าย ซึ่งวิธีการสื่อสารแบบบุคคลที่มีประสิทธิภาพจะสามารถกระตุ้นให้เยาวชนเกิดการตอบสนองในการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมและส่งผลต่อการเรียนรู้ ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องให้กับเยาวชน อันจะนำมาซึ่งจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ รวมทั้งสร้างความเข้าใจในการเป็นผู้เยี่ยมเยือนสถานที่ทางธรรมชาติได้อย่างถูกวิธี

จะเห็นได้ว่ามูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ได้ใช้การสื่อสารที่ผสมผสานทั้งสื่อมวลชนและสื่อบุคคล โดยเนื้อหาที่ถูกถ่ายทอดผ่านวิธีการสื่อสารต่าง ๆ นั้นมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตามวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ของโครงการ การสื่อสารแบบผสมผสานจะส่งผลกระทบต่อมูลนิธิฯ ในการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย และสามารถควบคุมเนื้อหาที่จะส่งต่อไปยังผู้รับสารหรือกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Gronstedt,2000) ทั้งนี้ในการกำหนดรูปแบบการสื่อสารแต่ละประเภทนั้นทางมูลนิธิฯ จะคำนึงถึงงบประมาณและพิจารณาว่ามีความเหมาะสมและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ ภายใต้ความรับผิดชอบและการจัดการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์

4.4 มุลินธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว (พ.ส.ท) / โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมมหามหาราช 2547

มุลินธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว เป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้นโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ความเข้าใจในสิ่งแวดล้อมและการเดินทางอย่างถูกต้อง เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยวของประเทศไทย และเพื่อดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์ โดยมุลินธิฯ ได้ดำเนินโครงการเพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย เช่น โครงการเชื่อมโยงโยง 6 วัฒนธรรม เอเชีย โครงการพัฒนาพื้นที่เขตแนวกันชนเขาใหญ่ โครงการหารายได้สมทบทุนสร้างโรงพยาบาลถึง จ. ลพบุรี เป็นต้น

มุลินธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว เล็งเห็นบทบาทของกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นวัยสร้างสรรค์ที่ต้องได้รับการดูแล ส่งเสริม พัฒนา ให้เติบโตขึ้นด้วยร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และอารมณ์ที่สมบูรณ์ อีกทั้งยังเป็นความหวังสำคัญในการพัฒนาประเทศ และเป็นผู้สืบสานเจตนารมณ์อันดีให้ดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง จึงได้ริเริ่มโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมมหามหาราช 2547 เป็นโครงการที่ส่งเสริมให้เยาวชนเรียนรู้การดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของตนเองที่อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเพื่อให้เยาวชนท้องถิ่นเกิดความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง โดยมุลินธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ได้จัดโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรฯ โดยมียุทธศาสตร์เชิงนโยบายดังนี้

4.4.1 ยุทธศาสตร์เชิงนโยบายของโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมมหามหาราช 2547

มุลินธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวได้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงนโยบายที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ดังนี้

- ก. ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมและการเดินทางอย่างรู้ค่า
- ข. ส่งเสริมให้เป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ
- ค. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- ง. ร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์

จากการศึกษานโยบายของมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ทั้ง 4 ข้อ จะเห็นได้ว่าได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมและการเดินทางอย่างรู้ค่า เนื่องจากในปัจจุบันมีแนวคิดที่จะรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยวกำลังเป็นที่นิยมและนำไปปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง บุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชนต่างตระหนักและสำนึกหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้มูลนิธิ ฯ ได้นำนโยบายมาปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมูลนิธิ ฯ มีโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ เช่น โครงการพัฒนาพื้นที่เขตแนวกันชนเขาใหญ่ จ. ปราจีนบุรี โครงการหารายได้สมทบทุนสร้างโรงพยาบาล จ.ลพบุรี และโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช 2547

มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวได้วางนโยบายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของโครงการต่าง ๆ ซึ่งนโยบายของมูลนิธิ ฯ มุ่งส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมและการเดินทางอย่างรู้ค่า รวมทั้งส่งเสริมให้เป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ จะเห็นได้ว่านโยบายดังกล่าวเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช 2547 ซึ่งโครงการดังกล่าวได้นำนโยบายมาเป็นกรอบในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ จะเห็นได้ว่านโยบายและวัตถุประสงค์สัมพันธ์และสอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อเจ้าหน้าที่ภายในองค์กรทราบนโยบายที่ได้กำหนดไว้ก็จะทำให้เกิดทิศทางในการทำงานที่ชัดเจน อันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิลเลียม ที กรีนวูด (William T. Greenwood) ที่กล่าวไว้ว่า “ นโยบาย คือ การตัดสินใจขั้นต้นที่จะกำหนดแนวทางกว้าง ๆ ทัวไป เพื่อใช้เป็นแนวทางอำนวยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างถูกต้อง (อ้างอิงจากอนันต์ เกตุวงศ์ : 29)

4.4.2 กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช 2547 มีการจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยจะวิเคราะห์ถึงกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนในการวิเคราะห์ คือ

- ก. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม
- ข. การจัดวางทิศทางขององค์กร
- ค. การกำหนดกลยุทธ์

ง. การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์

จ. การควบคุมเชิงกลยุทธ์

การวิเคราะห์ถึงกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ของโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช 2547 มีรายละเอียดดังนี้

ก. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงสภาพแวดล้อมเพื่อวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมพบว่าหลักการและเหตุผลในการริเริ่มโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช 2547 มาจากการที่สังคมไทยได้เรียนรู้ถึงผลกระทบจากการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ที่มาจากการขาดการวางแผนและการจัดระบบของปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคมให้สอดคล้องกับระบบนิเวศจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และก่อให้เกิดปัญหาวิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง

นอกจากนี้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ผ่านมาของประเทศไทยซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลขององค์กรภาครัฐ อาทิเช่น กรมป่าไม้ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ยังต้องเผชิญกับปัญหาในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านงบประมาณ บุคลากร และที่สำคัญคือ การขาดความร่วมมือจากองค์กรเอกชนและประชาชนที่เป็นพลังอันสำคัญ

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นโอกาสที่ทำให้มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวชมรมเพาะนิสัยชอบ กลุ่มพัฒนาเยาวชนเพื่ออนาคตและโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับเยาวชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยต้องการปลูกฝังทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจที่ดีให้แก่เยาวชนของชาติ

ในการดำเนินโครงการผู้วิจัยทำการศึกษาพบว่ามูลนิธิ ฯ ได้รับการสนับสนุนทางการเงินในการจัดโครงการต่าง ๆ ของมูลนิธิ ฯ รวมถึงโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ ฯ จากองค์กรภายนอก เช่น กองสลากกินแบ่งรัฐบาล บริษัท มณีธา คอนเซ็ปท์ จำกัด บริษัท ชลาชล จำกัด บริษัท ยูเนียนกราฟฟิค จำกัด บริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด ฯลฯ โดยมูลนิธิ ฯ จะนำงบประมาณที่ได้นี้มาจัดสรรเพื่อใช้ในการดำเนินโครงการ ทั้งนี้มูลนิธิ ฯ จะแสดงความขอบคุณโดยทำหนังสือกลับไปยังองค์กรดังกล่าว อย่างไรก็ตามการสนับสนุนการเงินก็มีอย่างจำกัด ซึ่งส่งผลกระทบต่อ

ดำเนินโครงการและการจัดกิจกรรม และไม่สามารถประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้วยวิธีที่หลากหลายได้ ซึ่งถือเป็นอุปสรรคและจุดอ่อนของโครงการ

ในการวิจัยถึงสภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดแข็งจุดอ่อนของโครงการพบว่า โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ ฯ เป็นโครงการที่มีกลุ่มเยาวชนในพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกลุ่มเป้าหมาย จึงทำให้วิธีในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมจึงเป็นในลักษณะของการติดต่อสื่อสารไปยังโรงเรียนต่าง ๆ โดยตรง ซึ่งถือเป็นจุดแข็งที่ทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีความใกล้ชิดกับอาจารย์และกลุ่มเป้าหมายโดยชมรมเพาะนิสัยชอบหนึ่งในผู้ร่วมจัดโครงการเป็นผู้ประสานงาน ในการจัดกิจกรรมผู้วิจัยพบว่า ภายในทีมงานจะมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในกลุ่มผู้ร่วมดำเนินโครงการ โดยมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวจะดูแลเรื่องงบประมาณและการใช้จ่ายในโครงการ รวมถึงการประสานงานต่าง ๆ ชมรมเพาะนิสัยชอบทำหน้าที่ติดต่อเยาวชนในพื้นที่ , โรงเรียน และจัดการเรื่องการเดินทางและอุปกรณ์ต่าง ๆ กลุ่มพัฒนาเยาวชนเพื่ออนาคตจะดูแลทางด้านสันตนาการและกิจกรรมสัมพันธ์ จะเห็นได้ว่าในการทำงานของเจ้าหน้าที่มูลนิธิ ฯ แต่ละคนได้รับมอบหมายหน้าที่กันอย่างชัดเจน ซึ่งทุกคนมีความสามัคคีในการทำงานและปรึกษาหารือในปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไป ทั้งนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเป็นเพราะสมาชิกในมูลนิธิ ฯ มีจำนวนไม่มาก จึงทำให้ไม่เกิดช่องว่างในการทำงาน

ส่วนของการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้พบว่าโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ ฯ ซึ่งเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้มีพื้นที่ที่แวดล้อมไปด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่ที่เยาวชนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่าง ลักษณะ ประโยชน์ของต้นไม้เหล่านั้นภายในพื้นที่โครงการ แต่กระนั้นก็ตามการจัดกิจกรรมยังมีจุดอ่อนในเรื่องของจำนวนของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้มีสัดส่วนที่ไม่สัมพันธ์กับพื้นที่ โดยภายหลังการร่วมกิจกรรมเชิงอนุรักษ์แล้วพบว่าต้นไม้ภายในสถานที่ดังกล่าวได้รับความเสียหายจากการจัดกิจกรรม ส่งผลทำให้การจัดกิจกรรมในครั้งต่อไปต้องถูกเลื่อน นอกเหนือจากปัญหาเรื่องของสถานที่แล้ว ยังพบว่ามีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลายได้

อย่างไรก็ตามกิจกรรมที่มูลนิธิพิทักษ์ ฯ และกลุ่มผู้ร่วมจัดโครงการได้กำหนดขึ้นมานั้นสามารถสร้างความสนใจให้เยาวชนเกิดการรับรู้ เรียนรู้และความตระหนักในเรื่องของธรรมชาติที่มีอยู่ในระบบนิเวศ โดยกิจกรรมต่าง ๆ จะเปิดโอกาสให้เยาวชนได้สัมผัสกับธรรมชาติและได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เช่น กิจกรรมการสร้างป่าจำลอง กิจกรรมฐานเรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตพบว่าเยาวชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม มีความสนใจและซักถามเมื่อเกิดความสงสัย ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นตัวสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์

จากการศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในของมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวสามารถสรุปได้ดังนี้

โอกาส มูลนิธิพิทักษ์ ๑ ได้ดำเนินโครงการด้วยการมองเห็นถึงปัญหาในการขาดการวางแผนในการที่จะอยู่ร่วมกันกับระบบนิเวศ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้มูลนิธิพิทักษ์ ๑ และองค์กรที่ร่วมกันจัดตั้งได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่ามูลนิธิพิทักษ์ ๑ ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากองค์กรเอกชน ภายนอก โดยเงินที่ได้มาจะถูกนำไปใช้เพื่อสนับสนุนโครงการของมูลนิธิ ๑ รวมถึงโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2547 โดยโครงการดังกล่าวได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน คือ เยาวชนในพื้นที่อำเภอสันทราย ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะพื้นที่ ทำให้เจ้าหน้าที่จากโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๑ และจากชมรมเพาะนิสัยชอบสามารถติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมาย อาจารย์และคนในพื้นที่ได้อย่างสะดวก

อุปสรรค อย่างไรก็ตามการสนับสนุนการเงินก็มีอย่างจำกัด ส่งผลต่อการดำเนินโครงการและการจัดกิจกรรม และไม่สามารถประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้วยวิธีที่หลากหลาย ผู้วิจัยพบว่าโครงการ ๑ ยังขาดการติดต่อสื่อสารผ่านช่องทางอื่น ๆ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นสื่ออินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเฉพาะกิจอื่น ๆ ทั้งนี้สื่อต่าง ๆ ดังกล่าวจะสามารถใช้เป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้เป็นอย่างดี

จุดอ่อน ในเรื่องของจำนวนของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้มีส่วนที่ไม่สอดคล้องกับพื้นที่

จุดแข็ง เจ้าหน้าที่ที่มีความใกล้ชิดกับอาจารย์และกลุ่มเป้าหมาย เจ้าหน้าที่มูลนิธิ ๑ แต่ละคนได้รับมอบหมายหน้าที่กันอย่างชัดเจน ซึ่งทุกคนมีความสามัคคีในการทำงานและปรึกษาหารือในปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไป

ข. การจัดวางทิศทางขององค์กร

ทางมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวได้กำหนดภารกิจและวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ดังนี้

วิสัยทัศน์

ส่งเสริม สนับสนุนและสร้างความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พันธกิจ

ผลิตสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ดำน้ำ เก็บขยะใต้ทะเลพื้ทยา ณ บริเวณหาดตาแหวน เกาะล้าน เผยแพร่รณรงค์แก่เยาวชน ประชาชน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการทั่วไปในพื้นที่ต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจ และสำนึกที่ถูกต้องในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในสิ่งแวดล้อมและการเดินทางท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง
2. เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยวของประเทศไทย
3. เพื่อดำเนินการสาธารณประโยชน์ หรือร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์

จากการวิจัยพบว่าโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมมหาราช 2547 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงชี้ให้คนไทยตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยร่วมกันสนองพระราชปณิธานในเรื่อง “คืนผืนป่า – ให้แผ่นดิน”
2. เพื่อให้เยาวชนได้เข้าถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ
3. เพื่อให้เยาวชนเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน
4. เพื่อให้เยาวชนเรียนรู้ถึงการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของตนเองที่อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ชีวิตประจำวัน พฤติกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

5. เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม ความรู้จัก ความสามัคคีให้เกิดขึ้นกับเยาวชนที่ร่วมโครงการ

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่ามูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวได้กำหนดบทบาทหรือภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กรเพื่อใช้เป็นกรอบหรือแนวทางในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ ฯ ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่าวัตถุประสงค์ของโครงการดังกล่าวมีความชัดเจนและสอดคล้องกับบทบาทและวัตถุประสงค์ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์กร นั่นคือ มีบทบาทในการผลิตสื่อและเผยแพร่รณรงค์แก่เยาวชน ประชาชน นักท่องเที่ยวได้ตระหนักและสำนึกเห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีในระบบนิเวศ ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยวของประเทศ

ค. การกำหนดกลยุทธ์

จากการศึกษาพบว่าในขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารจะต้องมีความสัมพันธ์กับทิศทางขององค์กร ซึ่งผู้วิจัยทำการศึกษาและสามารถสรุปเป็นกลยุทธ์การสื่อสารได้ โดยจากการที่มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเป็นองค์กรที่ดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมและการเดินทางอย่างรู้ค่ามูลนิธิ ฯ จึงได้มีโครงการต่าง ๆ เพื่อการอนุรักษ์ รวมถึงโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศท้องถิ่น เสริมสร้างให้เยาวชนเกิดคุณธรรม จริยธรรมและให้เกิดความสามัคคี ซึ่งจากวัตถุประสงค์ดังกล่าว มูลนิธิ ฯ จึงนำมาเป็นกรอบในการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยกลยุทธ์การสื่อสารจะเป็นสื่อกลางในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักในเชิงอนุรักษ์และให้เกิดความสามัคคี โดยมีกลยุทธ์การสื่อสารดังนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเกมส์
2. กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร
3. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและบทกวี

4. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงดนตรีท้องถิ่น

กลยุทธ์ดังกล่าวข้างต้นได้อยู่ในกระบวนการดำเนินกิจกรรมของโครงการ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมด้านอายุ สถานที่ เพื่อความพร้อมในการทำกิจกรรม ซึ่งรายละเอียดของกลยุทธ์มีดังต่อไปนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเกมส์

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเกมส์ เป็นกลยุทธ์ที่ใช้สอดแทรกในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมสนทนาการและกิจกรรมสัมพันธ์ เพื่อสร้างความสนุกสนานและละลายพฤติกรรมก่อนเริ่มต้นเข้าสู่กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งผู้นำกิจกรรมจะใช้เทคนิคในการสร้างบรรยากาศให้เยาวชนเกิดความรู้สึกละผ่อนคลายในการทำกิจกรรม โดยจะใช้เกมส์ลมพัด เกมส์เลียนเสียงสัตว์ เกมส์เรือบ ฯลฯ เป็นส่วนประกอบในกลยุทธ์ดังกล่าว

2. กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร

กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่มประดิษฐ์อุปกรณ์จัดเตรียมแสดงผลงานนิทรรศการ กิจกรรมการสร้างป่าจำลอง กิจกรรมฐานการเรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมศึกษาเรียนรู้คุณค่าพันธุ์พืช พันธุ์ไม้ต่าง ๆ และระบบนิเวศผืนป่าถาวร ซึ่งจะเป็นกลยุทธ์ที่วิทยากรและทีมงานจะให้ความรู้ ความเข้าใจ จากการบรรยาย โดยส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อให้ได้สัมผัสและเห็นถึงคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งมีชีวิต และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในระบบนิเวศที่มีความเชื่อมโยงกัน ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งเยาวชนจะได้รับความรู้เรื่องผลกระทบและความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของต้นไม้ ป่าไม้ ฯลฯ

3. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและบทกวี

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและบทกวี เป็นกลยุทธ์ที่สร้างให้เยาวชนเกิดความรู้สึกรักธรรมชาติและเห็นถึงคุณค่าของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ โดยการถ่ายทอดเป็นบทเพลงต่าง ๆ เช่น “มอบป่า” ,

“บอก” และบทกวีของสี่ป นาคะเสถียร “สิ้นเสียงปิ่น” ทั้งนี้ผู้นำในกิจกรรมจะสร้างบรรยากาศเพื่อกระตุ้นความรู้สึกให้เยาวชนคล้อยตามกับเนื้อหาจากเพลงและกวี

4. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงดนตรีท้องถิ่น

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงดนตรีท้องถิ่น เป็นกลยุทธ์ที่ต้องการสร้างให้เยาวชนเห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง โดยเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในกิจกรรมการแสดงฟ้อนรำประกอบการบรรเลงดนตรีของภาคเหนือ ที่เรียกว่า ซะล้อ ซอ ซึ่ง ซึ่งเป็นการแสดงของนักเรียนโรงเรียนสันทรายวิทยาคม การแสดงดังกล่าวจัดขึ้นในช่วงหัวค่ำ เพื่อสร้างบรรยากาศให้เยาวชนเกิดความซาบซึ้งไปกับกิจกรรมการแสดง

จากการที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์พบว่า มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวและกลุ่มองค์กรที่ร่วมจัดตั้งโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ ฯ ได้ใช้วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ ซึ่งสามารถสรุปเป็นกลยุทธ์ดังกล่าวข้างต้นนั้น มูลนิธิ ฯ ได้คำนึงถึงกลุ่มเยาวชนที่เป็นเป้าหมายของโครงการ ฯ และคำนึงถึงความพร้อมของสถานที่ในการจัดกิจกรรม โดยกลยุทธ์ต่าง ๆ มีวิธีการถ่ายทอดที่หลากหลายทั้งการให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ในธรรมชาติ ด้วยวิธีการสอน การสาธิต การให้เยาวชนได้ลงปฏิบัติ การใช้บทเพลง ฯลฯ

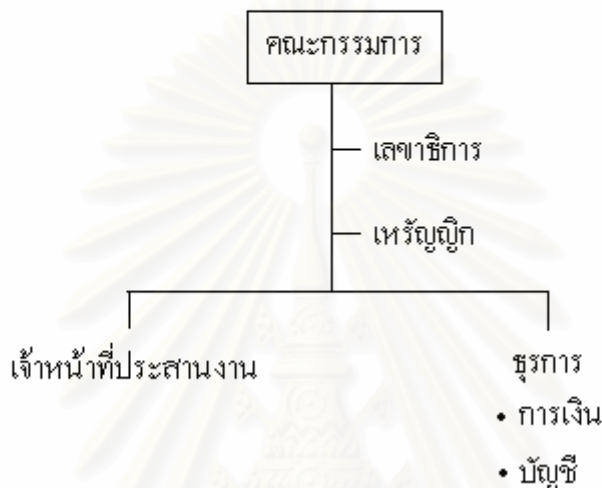
จะเห็นได้ว่ากลยุทธ์เหล่านี้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ นั่นคือกลยุทธ์ที่กำหนดจะเน้นให้เยาวชนได้เรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ โดยจะชี้ให้เยาวชนเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ซึ่งผู้วิจัยพบว่ากลยุทธ์ต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้สามารถกระตุ้นความสนใจและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ให้กับเยาวชนได้ ทั้งนี้ผู้วิจัยสังเกตจากการแสดงออกทางสีหน้าที่บ่งบอกถึงความสนใจและการตอบสนองในการมีส่วนร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น

ง. การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์

การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์เป็นขั้นตอนที่ดำเนินงานต่อจากการกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้กลยุทธ์ที่กำหนดสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างราบรื่นตามนโยบายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้จะคำนึงถึงโครงสร้างและวัฒนธรรมในการทำงาน ซึ่งจะมีส่วนผลักดันให้โครงการประสบผลสำเร็จ ผู้วิจัยทำการศึกษาพบว่ามูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวมีโครงสร้างองค์กรดังนี้

แผนภูมิที่ 4 โครงสร้างการทำงานของมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช

จากโครงสร้างข้างต้นจะเห็นได้ว่าลักษณะโครงสร้างการทำงานของมูลนิธิ ฯ ไม่มีความซับซ้อนเนื่องจากเป็นองค์กรขนาดเล็ก ซึ่งประกอบไปด้วย คณะกรรมการ เลขาธิการ เหรัญญิก เจ้าหน้าที่ประสานงาน ฝ่ายธุรการประกอบด้วยเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี โดยผู้ทำงานภาคสนาม จะมีเจ้าหน้าที่ประสานงาน เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ ทั้งนี้แต่ละคนจะได้รับหน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกันดังนี้

เจ้าหน้าที่ประสานงาน

- คุณจุไรรัตน์ ลาพงษ์
- คุณศุภฤกษ์ แซ่ตั้ง

เจ้าหน้าที่ธุรการ (การเงิน , บัญชี) , ผู้ช่วยวิทยากร

- คุณเบญจมาภรณ์ ผลัดนวล
- คุณสินินาฏ ทักยิม
- คุณทศชาภรณ์ บุญศรี

โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2547 มีขั้นตอนการปฏิบัติงาน คือ เริ่มจากมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวและองค์กรต่าง ๆ ที่ร่วมจัดโครงการได้ประชุมเพื่อเสนอแผนงานเข้าสู่คณะกรรมการ ภายหลังจากโครงการผ่านความเห็นชอบ เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการจะทำการประชุมเพื่อแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและประสานงานในเรื่องต่าง ๆ สถานที่ในการจัดกิจกรรมที่กำหนดไว้ คือ พื้นที่โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ ฯ ของคุณสุวรรณ คาราวงษ์ ซึ่งมีตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาบริษัทไทยอาสาฯ ทั้งนี้เจ้าหน้าที่จะทำการสำรวจพื้นที่ โดยครั้งแรกจะเป็นการติดต่อประสานงานกับโรงเรียน อาจารย์และบุคลากรต่าง ๆ จากนั้นจะสำรวจพื้นที่อีกครั้งเพื่อเตรียมพื้นที่และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม โดยจะดำเนินการไปพร้อมกับการคัดเลือกเยาวชนเพื่อเข้าร่วมโครงการซึ่งจะเป็นความรับผิดชอบของอาจารย์แต่ละโรงเรียน โดยจะให้เยาวชนจากโรงเรียนต่าง ๆ เขียนเรียงความเรื่อง “ป่าในฝัน” เยาวชนที่ผ่านการคัดเลือกจะได้เข้าร่วมกิจกรรม

จากการสังเกตการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและสามารถติดต่อประสานงานกับองค์กรอื่นที่ร่วมจัดตั้งโครงการได้เป็นอย่างดี ทำให้โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ ฯ สามารถดำเนินกิจกรรมไปได้ ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า มูลนิธิ ฯ และองค์กรที่เกี่ยวข้องได้แบ่งหน้าที่ได้อย่างชัดเจน จึงทำให้การทำงานไม่ทับซ้อนหรือก้าวถ่างกัน แต่จะประสานงานกันเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน เพื่อให้การทำงานมีข้อบกพร่องน้อยที่สุด

จ. การควบคุมเชิงกลยุทธ์

ขั้นตอนของการควบคุมเชิงกลยุทธ์จะทำให้องค์กรทราบถึงสถานการณ์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถดูได้จากติดตามผลการปฏิบัติงานและการประเมินผลการปฏิบัติงาน จากการสัมภาษณ์พบว่ามูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวมีวิธีในการติดตามผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โดยภายหลังจากการจัดกิจกรรมแต่ละวันเจ้าหน้าที่จะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ในการปฏิบัติงานครั้งนี้มีอุปสรรคในเรื่องของการที่ไม่สามารถควบคุมการกล่าวในพิธีเปิดโครงการของบุคคลสำคัญในการจัดโครงการได้ ประกอบกับอากาศที่ร้อนจึงทำให้เยาวชนที่นั่งฟังเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสังเกตเห็นได้เช่นกัน อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวก็ไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานในช่วงอื่น ๆ

ในส่วนของการประเมินผลการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ยังมีบทบาทในการทำงานไม่มากนัก เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิ ฯ ส่วนใหญ่ยังไม่เคยได้รับมอบหมายงานอย่างจริงจังในกรณีที่ต้องลงพื้นที่ปฏิบัติงาน จึงทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่ยังไม่เด่นชัดเท่าที่ควร โดยส่วนใหญ่จะทำ

หน้าที่เป็นพี่เลี้ยงประจำกลุ่มและเตรียมกิจกรรมสนทนาการ โดยโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์
๑ มีกลยุทธ์การสื่อสารดังนี้

4.4.3 ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึก

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แผนปฏิบัติการสื่อสารเพื่อให้ทราบถึงยุทธศาสตร์การสื่อสาร กลยุทธ์
การสื่อสาร เนื้อหาเชิงกลยุทธ์ และจิตสำนึกของแต่ละโครงการโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ได้
เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ คุณปัญญา ศรีเพ็ญจันทร์ มุลินธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

ซึ่งโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๑ ได้ใช้
ยุทธศาสตร์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่มและการทดลองปฏิบัติ
โดยผลการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการสังเกตการณ์ในกิจกรรมแต่ละช่วงการอบรมและการปฏิบัติ
กิจกรรมต่าง ๆ ของวิทยากร โดยไม่ได้ก้าวทักการฝึกอบรมในกิจกรรมใด ๆ รวมทั้งมีการสังเกต
พฤติกรรม อากัปกริยาท่าทาง สีหน้า อารมณ์ ความรู้สึก และบริบทรอบด้านของวิทยากรและ
เยาวชนแต่ละโครงการ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมและวิทยากร
ในบางช่วงเวลา และการสัมภาษณ์เจาะลึกหลังจกพ้นช่วงระยะเวลาของการร่วมกิจกรรมโครงการ
มาแล้ว ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย โดยนำเสนอแบบพรรณาวเคราะห์

การเสนอผลการวิจัยในส่วนนี้ ได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้กรอบแนวคิดการสื่อสาร
แบบผสมผสาน แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แนวคิดการมีส่วนร่วม และแนวคิดเรื่องจิตสำนึก
ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในโครงการเชิงอนุรักษ์ที่สร้างความ
ตระหนัก จิตสำนึกให้กับเยาวชน

ผลการวิจัยพบว่าวิทยากรหลักในแต่ละโครงการใช้กลยุทธ์การสื่อสารและเทคนิค
หลากหลายรูปแบบในการอบรมและปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งการอบรมและปฏิบัติกิจกรรมนี้ต้อง
มีการแบ่งหน้าที่กันทำงานอย่างเป็นระบบ โดยทุกคนในทีมงานต้องคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
รวมทั้งคอยประสานงานกันในจุดต่าง ๆ ของแต่ละฝ่าย โดยจะมีพูดคุย ปรีกษาหารือในปัญหาต่าง
ๆ เพื่อทำการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไปด้วยดี

ผู้วิจัยจะขอนำเสนอรายละเอียดยุทธศาสตร์การสื่อสาร กลยุทธ์การสื่อสาร เนื้อหาเชิงกล
ยุทธ์ของมุลินธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว จากการศึกษาวิจัยในโครงการโครงการ
เยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๑ จ.เชียงใหม่ จากการศึกษาวิจัย พบว่า
โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม
มหาราช 2547 มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนการทำงาน

1. หน่วยงานภายนอกทำการขอความสนับสนุนทางมูลนิธิ ฯ โดยจะมีการประสานงานกันเพื่อเสนอแผนโครงการต่อคณะกรรมการของมูลนิธิ ฯ เพื่อทำการอนุมัติงบประมาณในการจัดกิจกรรม
2. หลังจากอนุมัติโครงการเรียบร้อยแล้ว ก็จะมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในมูลนิธิ ฯ และกับหน่วยงานที่ขอความสนับสนุนเพื่อดำเนินการต่อไป
3. มีการสำรวจพื้นที่ที่จัดกิจกรรมก่อนดำเนินการจริง
4. หน่วยงานภายนอกที่เข้าร่วมโครงการจะดูแลรับผิดชอบงานของตนเอง โดยชมรมเพาะนิสัยชอบจะติดต่อเยาวชนในพื้นที่ โรงเรียน จัดการเรื่องอุปกรณ์ ฯลฯ กลุ่มพัฒนาเยาวชนเพื่ออนาคตจะรับผิดชอบด้านสันตนาการ กิจกรรมสัมพันธ์ในค่าย
5. เมื่อถึงวันจัดกิจกรรมทุกฝ่ายก็จะช่วยกันทำหน้าที่ของตนเอง มีการประสานงานกัน

จากการวิจัยถึงยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทยในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น พบว่า มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวได้มีกลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังนี้

4.4.4 กลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ในโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯ

จากการวิจัยโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมวิเคราะห์ได้ว่าโครงการได้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารและเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ดังนี้

4.4.4.1. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและเกมส์

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและเกมส์ จะเป็นกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อเชื่อมสัมพันธภาพและสร้างความคุ้นเคยระหว่างเจ้าหน้าที่กับเยาวชน และระหว่างเยาวชนด้วยกันที่มาจากหลากหลายสถาบันการศึกษา โดยกลยุทธ์ดังกล่าวจะนำมาใช้ช่วงก่อนการเริ่มกิจกรรมและช่วงรอยต่อระหว่างกิจกรรม ซึ่งเจ้าหน้าที่มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวกับทีมงานที่มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรม เช่น คุณปัญญา ศรีเพ็ญจันทร์ คุณจุไรรัตน์ ลาพงษ์ คุณเบญจมาภรณ์ พลัดนวล

คุณสินีนากู ทักษิณ คุณทศชาภรณ์ บุญศรี ฯลฯ จะเป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบในการนำกิจกรรมต่าง ๆ โดยกิจกรรมที่ใช้กลยุทธ์การสร้างความเป็นกันเองมีดังนี้

ก. กิจกรรมละลายพฤติกรรม

กิจกรรมละลายพฤติกรรม จะเป็นกิจกรรมที่มีการสื่อสารระดับกลุ่มบุคคล เป็นการสื่อสารในกิจกรรมกลุ่มที่เริ่มต้นก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ โดยทางเจ้าหน้าที่จะแบ่งเยาวชนออกเป็น 6 กลุ่ม และให้เยาวชนได้ช่วยกันตั้งชื่อโดยใช้ชื่อนกชนิดต่าง ๆ เป็นชื่อประจำกลุ่ม จากนั้นเจ้าหน้าที่จะเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ทำความรู้จักกันเพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคยกัน เนื่องจากเยาวชนมีความแตกต่างทางด้านอายุ เพศ ทักษะสติ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องมีการละลายพฤติกรรมและสร้างความคุ้นเคยระหว่างกันเพื่อเตรียมพร้อมในการร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป โดยกิจกรรมดังกล่าวจะมีการใช้เกมส์ลมเพลมพัด ปรบมือเรียกชื่อ หัวใจห้าดวง เลียนเสียงสัตว์ เรือรบ จัดเกาะ เป็นต้น เพื่อสร้างความสนุกสนานและสร้างความคุ้นเคย โดยจะเป็นกิจกรรมที่ใช้เพื่อเชื่อมโยงไปยังอีกกิจกรรม

ข. กิจกรรมรับอรุณ

กิจกรรมรับอรุณ เป็นกิจกรรมที่ต้องการทำให้เยาวชนตื่นตัวที่จะเรียนรู้กิจกรรมต่อไปในช่วงเช้า โดยจะใช้เกมส์ที่สื่อถึงธรรมชาติเป็นการให้เยาวชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของสัตว์ป่า เช่น เกมส์ฝั่งแตกรัง ฝั่งย้ายรัง ฝั่งรังแตก เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมนี้ก็ได้มีวัตถุประสงค์อะไรมากมายนัก เพียงแต่เป็นการกระตุ้นให้เยาวชนเตรียมตัวทำกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

4.4.4.2. กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร

กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร เป็นกลยุทธ์การสื่อสารที่มีวิทยากรหรือทีมงานคอยให้คำชี้แนะหรือให้ความรู้หรือช่วยจัดเตรียมอุปกรณ์ในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชนได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยกิจกรรมจะส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตที่อยู่รวมกันในระบบนิเวศ การเรียนรู้การพรางตัวเพื่อหาอาหารและเพื่อความอยู่รอด และการเรียนรู้ถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ โดยผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางมูลนิธิฯ ได้เตรียมไว้ ซึ่งกิจกรรมที่ได้ใช้กลยุทธ์ในการให้เยาวชนได้เรียนรู้จากกรณีศึกษาและเฝ้าติดตาม

ก. กิจกรรมกลุ่มประดิษฐ์อุปกรณ์จัดเตรียมแสดงผลงานนิทรรศการ

กิจกรรมกลุ่มประดิษฐ์อุปกรณ์จัดเตรียมแสดงผลงานนิทรรศการ เป็นกิจกรรมที่มีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์คือ การเพาะไส้เดือน โดยให้เยาวชนได้ลองปฏิบัติและเรียนรู้ถึงวิธีการเพาะไส้เดือน ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่ทำหน้าที่ในการพรวนดิน เติมอากาศให้ต้นไม้ โดยเจ้าหน้าที่ได้จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า จำพวกถังไม้ที่มีถุงพลาสติกสำหรับรองพื้นกันดินร่วน ดิน เสียมและอุปกรณ์สำหรับขุดดินอื่น ๆ เป็นต้น จากนั้นเจ้าหน้าที่จะอธิบายถึงขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชนได้ปฏิบัติด้วยตนเอง พร้อมทั้งอธิบายถึงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศไปพร้อม ๆ กัน กิจกรรมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อต้องการให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สนับสนุนให้ได้เห็นคุณค่าของสิ่งมีชีวิตในมุมมองอื่น ๆ และจะเป็นตัวสะท้อนให้เยาวชนได้มองเห็นคุณค่าของสิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ ที่หลายคนอาจมองข้าม

ผู้วิจัยมองว่าเมื่อเยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดจิตสำนึกเชิงอนุรักษ์แล้ว จะส่งผลทำให้เยาวชนเกิดพฤติกรรมในทิศทางที่เป็นการอนุรักษ์ ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมได้ เนื่องจากการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทต่อการผลักดันให้เกิดพฤติกรรมขึ้น

ข. การสร้างป่าจำลอง

กิจกรรมการสร้างป่าจำลอง เป็นกิจกรรมที่มีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับการทำโป่งเทียมต้นไม้ ไส้เดือน ระบบนิเวศโดยให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการทำโป่งเทียมเพื่อเป็นอาหารของสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในป่า และเพื่อให้เยาวชนร่วมกันปลูกต้นไม้ต่าง ๆ และตกแต่งระบบนิเวศจำลองลงในถังไม้ โดยมีไส้เดือนเป็นตัวพรวนดินเติมอากาศให้ต้นไม้ กิจกรรมดังกล่าวต้องการเห็นมุมมองของเยาวชนในเรื่องของระบบนิเวศ ผ่านการจินตนาการป่าจำลองที่พวกเขาสร้างขึ้นว่าควรจัดวางอย่างไรจึงจะเหมาะสม และเป็นการกระตุ้นให้เยาวชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ นั่นคือเมื่อเยาวชนได้เรียนรู้และรับรู้วาระบบนิเวศที่ดี ที่เหมาะสมเป็นอย่างไร จะส่งผลทำให้เยาวชนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่พวกเขาสามารถนำไปปฏิบัติเองได้

นอกจากนี้กิจกรรมการสร้างป่าจำลองยังส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ว่า “เป็นการให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้

ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ นอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้าง จรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงบวกด้วย”

ค. กิจกรรมฐานเรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมฐานเรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้เยาวชนได้เรียนรู้ ถึงความสัมพันธ์ของระบบนิเวศ ผลกระทบจากวัสดุต่าง ๆ ที่ถูกพัฒนามาจากความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี และการเรียนรู้ถึงการพรางตัวเพื่อความอยู่รอดซึ่งเป็นเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ โดยเยาวชนแต่ละกลุ่มจะหมุนเวียนกันเข้าฐานกิจกรรมครบทั้ง 3 ฐาน โดยแต่ละฐานกิจกรรมมีรายละเอียดดังนี้

1. ฐานสายใยธรรมชาติ

ฐานสายใยธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่ชี้ให้เห็นว่าทุกชีวิตมีความสัมพันธ์กันอย่าง สลับซับซ้อน เมื่อโครงสร้างส่วนใดในระบบถูกทำลาย ย่อมจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ซึ่งใน กิจกรรมดังกล่าวจะให้เยาวชนในกลุ่มยื่นกระดาษอยู่คนละมุม และถือเชือกกับรูปภาพเพื่อเป็นการ โยงใยสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เข้าด้วยกัน รูปภาพดังกล่าวจะเป็นภาพของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ อาทิเช่น วัช เสือ หมูป่า ฯลฯ โดยเจ้าหน้าที่จะอธิบายถึงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศที่เป็น เนื้อหาเชิงกลยุทธ์ผ่านกิจกรรมที่ให้เยาวชนได้ปฏิบัติร่วมกัน ในฐานสายใยธรรมชาตินี้สอนให้ เยาวชนได้เรียนรู้ว่าสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติล้วนสัมพันธ์กัน และส่งผลถึงกันได้อย่างไร กิจกรรม ดังกล่าวจะเป็นตัวกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความตระหนักในการไม่ทำลายสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในธรรมชาติ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ในระบบนิเวศ นั่นคือ เยาวชนเมื่อได้เรียนรู้จะเกิดความเข้าใจ และมีความสำนึกที่จะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ดังที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้กล่าวว่า “ ความตระหนัก หมายถึง ความสำนึก ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง โดยมี เหตุการณ์สภาพแวดล้อมสังคมหรือสิ่งเร้าภายนอก เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนัก ”

2. ฐานรหัสสิ่งแวดล้อม

ฐานรหัสสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่สื่อสารให้เยาวชนเข้าใจในเรื่องของผลกระทบที่มา จากวัสดุ สิ่งของที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งในกิจกรรมดังกล่าวจะให้เยาวชนนำสิ่งของต่าง ๆ มาวาดรูป

และให้เขียนถึงกระบวนการย้อนหลังว่ามีขั้นตอนในการผลิตเป็นอย่างไร เช่น มาม่า ปลากระป๋อง ฯลฯ

กระบวนการและขั้นตอนการผลิตของสิ่งของต่าง ๆ จะทำให้เยาวชนได้รับรู้ถึงความยากของการผลิตที่จะต้องอาศัยวัตถุดิบที่หลากหลาย และวัสดุในการบรรจุผลิตภัณฑ์นั้นจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ วิทยากรได้กล่าวไว้ว่า “ ยิ่งกระบวนการหรือขั้นตอนการผลิตมีความซับซ้อนมากแค่ไหน ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมก็จะยิ่งมีมากขึ้นตามไปด้วย ”

3. ฐานพราง.....ชีวิต

ฐานพราง...ชีวิต เป็นกิจกรรมที่มีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ที่สื่อสารให้เยาวชนได้เรียนรู้การพรางตัวของสิ่งมีชีวิตเพื่อความอยู่รอด และเพื่อหาอาหาร โดยเจ้าหน้าที่จะให้เยาวชนเดินไปตามจุดต่าง ๆ ในพื้นที่ธรรมชาติ พร้อมสังเกตและแยกแยะสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตที่ทีมงานได้เตรียมไว้ในพื้นที่ที่กำหนด ซึ่งเจ้าหน้าที่จะคอยอธิบายจุดต่าง ๆ ที่เยาวชนได้พบกับสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตเพื่อให้ความรู้เพิ่มเติม โดยกิจกรรมนี้จะสอนให้เยาวชนรู้จักวิธีสังเกตหรือดูแลสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติอย่างถูกต้องโดยไม่ไปรบกวน และเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้เยาวชนมีจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั่นคือ ให้รู้จักการศึกษาระบบชาติด้วยวิธีสังเกตอย่างมีความระมัดระวัง และไม่ทำลายธรรมชาติแวดล้อม

ง. กิจกรรมศึกษาเรียนรู้คุณค่าพันธุ์พืช พันธุ์ไม้ต่าง ๆ และระบบนิเวศผืน

ป่าถาวร

กิจกรรมศึกษาเรียนรู้คุณค่าพันธุ์พืช พันธุ์ไม้ต่าง ๆ และระบบนิเวศผืนป่าถาวร เป็นกิจกรรมที่อาจารย์ฉัตรทอง เจือจันทร์ วิทยากรรับเชิญจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มาให้ความรู้โดยสื่อสารแบบกลุ่มบุคคลด้วยวิธีการบรรยายเนื้อหาเรื่องความหลากหลายของธรรมชาติที่อยู่ในระบบนิเวศ ไปพร้อม ๆ กับการเดินชมต้นไม้ที่อยู่ในโครงการ ฯ โดยอาจารย์ฉัตรทองได้ให้ความรู้ถึงเรื่องลักษณะ ประโยชน์ และการดำรงอยู่ของต้นไม้แต่ละชนิดซึ่งเป็นเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ที่เยาวชนจะได้สัมผัสกับธรรมชาติที่เป็นต้นไม้ในพื้นที่ป่าโดยตรง และเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ซักถามสิ่งที่สงสัยเกี่ยวกับต้นไม้เหล่านั้น จากนั้นคุณผัด อาราช จะเป็นวิทยากรที่มาสาธิตการปลูกต้นไม้ประเภทต่าง ๆ และให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้ด้วยตนเอง ซึ่งจะมีไม้สัก ต้นพญาต้นยางนา ต้นตะเคียนทอง ไม้แดง โดยวิทยากรจะสอนวิธีการปลูกป่าให้กับเยาวชนที่ถูกต้อง ทำ

ให้เยาวชนได้รับความรู้ ความเข้าใจจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยกิจกรรมดังกล่าวจะทำให้ ความรู้กับเยาวชนเกี่ยวกับต้นไม้ต่าง ๆ พร้อมทั้งฝึกการสังเกตในลักษณะความแตกต่างของต้นไม้ แต่ละประเภท กิจกรรมศึกษาเรียนรู้คุณค่าพันธุ์พืช พันธุ์ไม้ต่าง ๆ และระบบนิเวศผืนป่าถาวร จะ ทำให้เยาวชนเกิดความตระหนักเห็นคุณค่าของประโยชน์ที่ได้จากต้นไม้ชนิดต่าง ๆ ซึ่งมนุษย์ยังคง ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ การที่จะทำให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของ ธรรมชาติได้นั้น เยาวชนจะต้องได้รับการอบรมขัดเกลาด้วยกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดจิตสำนึก ตามที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ว่าจิตสำนึกแม้จะไม่มีตัวตนแต่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาพร้อมกับความเป็น มนุษย์ ซึ่งสามารถพัฒนาและอบรมขัดเกลาได้ด้วยกระบวนการปลูกฝังทางวัฒนธรรมหรือผ่าน กระบวนการเรียนรู้

4.4.4.3. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและบทกวี

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและกวี เป็นกลยุทธ์ที่เจ้าหน้าที่ได้นำมาใช้เพื่อต้องการให้ เยาวชนมีอารมณ์และความรู้สึกคล้อยตามไปกับเนื้อหาของเพลงและกวี โดยเป็นบทเพลงที่รอง ศาสตราจารย์ประภาศรี ศิริจรรรยาได้แต่งทั้งเนื้อหาและทำนองขึ้น โดยบทเพลงได้ถูกนำมาเพื่อขับ ร้องในช่วงก่อนเริ่มกิจกรรมเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้อธิบายถึงความสำคัญของการริเริ่มโครงการนี้ก่อนการขับร้องบทเพลง “มอบป่า” และ “เพลงบอก” โดยสรุปใจความได้ว่า โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมมหามงคล ๕๖ ได้ถูกริเริ่มจากความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถที่ได้ทรงปฏิบัติภารกิจ ที่เป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นในฐานะที่เราเป็น ประชาชนคนไทยจึงควรมีความสำนึกที่จะปฏิบัติตามรอยเบื้องพระยุคลบาทในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลังจากที่เจ้าหน้าที่ได้กล่าวเทิดพระเกียรติเสร็จสิ้น เจ้าหน้าที่และเยาวชนก็ได้ร่วมกันขับร้องบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ โดยรายละเอียด เนื้อหาเพลงมีดังนี้

เพลง “มอบป่า”

มอบป่า	มอบขวัญ	เสกสรรไพร
ป่าคือ	ดวงใจ	รักมั่น

โอบป่า	พาทุกข์	สุขคละกัน
ป่าพนาสัณฑ์	อย่าพรั่น	ฤาหวันกลัว
มอบป่า	เณคนั้น	สวรงค์ครอง
ปกป้อง	เถื่อนทอง	ชรัองทั่ว
ปลอบป่า	ป่ารก	ไชรกชั้ว
ป่าสลัว	เย็นย่ำ	ค่านกนอน
เรือนยอดเขียว	เรียวก้าน	กิ่งसानสาย
เริงรำราย	ค้ำคาวสุก	ลูกน้อยอ่อน
หยาดน้ำค้าง	พรมพราง	กลางดงดอน
หรีงหรีดอ่อน	วอนเดือนดาว	พรวานภา
มอบป่า	มอบฝน	กุศลกรรม
ฝากรัก	ฝากคำ	ล้ำค่า
ป่าตอบ	ขอบใจ	สดีไสวนา
มอบขวัญฟ้า	ขวัญป่า	คุ้มครอง

เพลง “บอก”

ฟ้าบอกเธอก็ครั้ง กิ่หนหัวใจคน	ควรกว้างใหญ่คั่งใจฟ้า
ภูเขาบอกเธอก็หนก็ครั้งหัวใจคน	ควรหนักแน่นคั่งภูเขา
แม่น้ำบอกเธอหรือเปล่า	ว่าใจคนควรเขือกเย็น
ตะวันบอกเธอหรือเปล่า	ว่าใจคนควรซื่อตรง
ผู้พายแพ้ออกเธอก็ครั้ง	ผู้พลาดพลั้งบอกเธอก็หน
คนหลงทางบอกว่าทางนั้นวากวน	แต่เราบางคนไม่รับฟัง
ก็....หัว.....ใจ.....เรา.....ยัง	คงเตือนรำ

เนื้อหาเชิงกลยุทธ์ของเพลงมอบป่าจะบรรยายถึงความสวยงามของธรรมชาติ ซึ่งธรรมชาติเป็นแหล่งที่พักอาศัยของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เช่น นก ค้างคาว ในยามค่ำคืนก็จะมีเสียงจิ้งหรีดเรไร โดยเนื้อเพลงต้องการสื่อให้เยาวชนได้เห็นถึงความสวยงามและคุณค่าของป่าไม้ที่สิ่งมีชีวิตยังต้องอาศัยพึ่งพาอาศัย และต้องการให้เยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้ให้คงอยู่

ส่วนเพลงบอกรักมีเนื้อหาที่เป็นการเปรียบเทียบระหว่างธรรมชาติกับคุณลักษณะของคน โดยเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นว่าคนเราควรมีใจกว้างที่เปรียบได้กับฟากฟ้าที่ไม่มีที่สิ้นสุด คนเราควรมีความหนักแน่นเหมือนดั่งภูเขาที่ไม่เคยสั่นคลอน คนเราควรมีความเยือกเย็นเหมือนดั่งแม่น้ำ และคนเราควรมีความซื่อตรงเหมือนดั่งตะวัน ซึ่งเพลงบอกรักจะเป็นการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติทั้งฟากฟ้า ภูเขา แม่น้ำและตะวัน แต่เนื้อหาของบทเพลงจะยังไม่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เท่าไรนัก

บทเพลงทั้งสองเจ้าหน้าที่จะสอนให้เยาวชนร้องเพลงด้วยทำนองที่ช้า เพื่อให้เยาวชนได้รู้สึกซาบซึ้งกับความหมายที่แฝงอยู่ในบทเพลง ทั้งนี้กลยุทธ์การใช้บทเพลงจะช่วยกระตุ้นให้เยาวชนได้เห็นถึงคุณค่าของการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยป่าไม้เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด

หลังจากกิจกรรมเกิดพระเกียรติ ฯ แล้ว เจ้าหน้าที่ได้กล่าวถึงบทกวี “สิ้นเสียงปิ่น” ของสืบนาคะเสถียร โดยมีใจความดังนี้

สิ้นเสียงปิ่น

เสียงปิ่นที่ดังลั่น	ตัวแม่นั้นต้องสิ้นใจ
ลูกน้อยที่ทอดไว้	กระดอนไปเพราะแรงปิ่น
ฝืนใจเข้ากอดแม่	หวังแก้ให้แม่พิน
แม่จำเพราะเสียงปิ่น	จึงไม่คืน ชีวิตมา
โทษใด ให้ประหาร	ศาลไหน พิพากษา
หากลูกท่านเป็นสัตว์ป่า	ใครเข่นฆ่า ท่านยอมไหม
ชีวิตใครก็รัก	ท่านประจักษ์บ้างหรือไม่
โปรดเธอจงเห็นใจ	สัตว์ป่าไซ้รักก็เหมือนกัน
อนิจจาสัตว์ป่าผู้นำสงสาร	ถูกล้างผลาญเข่นฆ่าให้อาสัญ
ผิดด้วยหรือต้องถูกล่าให้จบบัล	โธ่มนุษย์นั้น ช่างโหดร้ายเพียงไหนกัน

เจ้าหน้าที่ได้กล่าวเชิงพรรณนาถึงบทกวีของสืบนาคะเสถียรด้วยน้ำเสียงที่เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกหดหู่ใจที่ว่าทำไมสัตว์ป่าถูกทำร้ายอย่างไร้ความปราณี เนื้อหาเชิงกลยุทธ์ของบทกวีจะเปรียบเทียบและสะท้อนให้เห็นถึงความโหดร้ายของมนุษย์ โดยมนุษย์เป็นผู้ทำร้ายสัตว์ป่าที่ไม่มีทางสู้ ในบทกวีจะชี้ให้เห็นว่าสิ่งมีชีวิตทุกชีวิตย่อมมีคุณค่าด้วยกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะป็นมนุษย์หรือสัตว์ ใดๆ ก็ย่อมต้องการที่จะรักษาชีวิตเอาไว้ คนก็เช่นกันที่ต่างก็รักชีวิตของตัวเอง เราจึงไม่ควร

ที่จะไปทำร้ายหรือรังแก ผู้วิจัยมองว่าเนื้อหาในบทกวีมีความหมายที่สะท้อนอารมณ์ผู้รับฟังด้วยภาษาที่ทำให้เราเห็นภาพและสามารถกระตุ้นให้เยาวชนรู้สึกสะท้อนใจต่อพฤติกรรมที่โหดร้ายของมนุษย์ โดยจะส่งผลทำให้เยาวชนเกิดความตระหนักที่จะไม่รังแกสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ

4.4.4.4. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงดนตรีท้องถิ่น

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงดนตรีท้องถิ่น เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในกิจกรรมการแสดงดนตรีชะลื้อ ซอ ซึง เพื่อให้เยาวชนได้เห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน ที่เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้มุ่งเน้นที่คุณค่าของธรรมชาติและรวมถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ทั้งนี้เนื่องจากเยาวชนไทยในปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างชาติ โดยวัฒนธรรมดังกล่าวได้มีอิทธิพลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตทั้งในเรื่องของการแต่งกาย อาหาร ภาษา ดนตรี ศิลปะ เป็นต้น ทำให้เยาวชนละเลยที่จะเรียนรู้ถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมไป ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของกิจกรรมการแสดงดนตรีชะลื้อ ซอ ซึง โดยเจ้าหน้าที่ได้เตรียมการแสดงให้เยาวชนได้สัมผัสกับความงามของเสียงดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของทางภาคเหนือ โดยรายละเอียดของกิจกรรมมีดังนี้

ก. กิจกรรมการแสดงดนตรีชะลื้อ ซอ ซึง

กิจกรรมการแสดงดนตรีชะลื้อ ซอ ซึง เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักเห็นคุณค่าและมีความภาคภูมิใจกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง โดยกิจกรรมจะกระตุ้นให้เยาวชนได้เห็นว่าคุณค่าศิลปวัฒนธรรมของพวกเขาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและควรจะอนุรักษ์เอาไว้ โดยกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นการแสดงการรำร่าเทียนประกอบการเล่นดนตรีของภาคเหนือที่เรียกว่า ชะลื้อ ซอ ซึง ซึ่งเป็นการแสดงของนักเรียนโรงเรียนสันทรายวิทยาคม โดยเป็นการแสดงที่มีความสวยงามและมีความไพเราะ ด้วยการรำร่าประกอบการบรรเลงจากเครื่องดนตรีท้องถิ่นชนิดต่าง ๆ ซึ่งเสียงดนตรีสร้างความประทับใจของผู้ที่ได้ฟัง

แผนปฏิบัติการการสื่อสารของมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวภายใต้โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช 2547 นั้นเป็นโครงการที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม โดยเป็นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนจากโรงเรียนต่าง ๆ ทางภาคเหนือได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เสริมสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติด้วยตนเองผ่านกิจกรรมกลุ่มประดิษฐ์อุปกรณ์จัดเตรียมแสดงผลงาน

นิทรรศการ กิจกรรมการสร้างป่าจำลอง กิจกรรมฐานเรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมศึกษาเรียนรู้คุณค่าพันธุ์พืช พันธุ์ไม้ต่าง ๆ และระบบนิเวศผืนป่าถาวร กิจกรรมการแสดงดนตรีพื้นเมือง ซะล้อ ซอ ซึง ซึ่งจากการสังเกตการณ์ในค่ายพบว่า ค่ายกิจกรรมนี้ได้ใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่มและการทดลองปฏิบัติ โดยเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่ทีมงานได้จัดเตรียมไว้ โดยมีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับการเรียนรู้การพรางตัวเพื่อหาอาหารและเพื่อความอยู่รอด ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตที่อยู่ร่วมกันในระบบนิเวศ การเพาะไส้เดือน การทำโป่งเทียม ลักษณะและประโยชน์จากต้นไม้ต่าง ๆ ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ นกต่าง ๆ ความโหดร้ายของมนุษย์ จากการวิจัยพบว่าโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมพ.ศ. 2547 ได้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง กวี เกมส์ วิทยากร การแสดงดนตรีท้องถิ่น เพื่อเป็นสื่อกลางในการสื่อสารทำให้เยาวชนเกิดการรับรู้ ได้รับความเข้าใจในเนื้อหาเชิงกลยุทธ์และเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ต่าง ๆ โดยกิจกรรมจะเริ่มจากกิจกรรมละลายพฤติกรรมเพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างเยาวชนที่มาจากต่างโรงเรียนและระหว่างเจ้าหน้าที่ ทีมงานกับกลุ่มเยาวชน ทั้งนี้เพื่อเตรียมตัวในการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น โดยเนื้อหาความรู้จะเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ผลกระทบจากวัสดุ สิ่งของต่าง ๆ ที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การพรางตัวของสิ่งมีชีวิตเพื่อความอยู่รอด การเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ฯลฯ เนื้อหาความรู้จะถูกถ่ายทอดผ่านการบรรยาย อธิบาย การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดแทรกเนื้อหาเพื่อให้เข้าใจและเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกิจกรรมยังได้ปลูกฝังจิตใจของเยาวชนให้มีจิตสำนึกต่อการเป็นนักท่องเที่ยวที่เรียกได้ว่าไม่ทำลาย คือ การรู้จักแสวงหาความรู้จากธรรมชาติด้วยความระมัดระวัง

ความรู้ที่เยาวชนได้จากกิจกรรมในโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมพ.ศ. 2547 ครั้งนี้จะเป็นความรู้ที่จะส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เยาวชนจะได้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะและประโยชน์จากธรรมชาติ ได้ความรู้ความเข้าใจการมีชีวิตรอยู่ของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในระบบนิเวศ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้ความรู้กับเยาวชนเกี่ยวกับธรรมชาติมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งต้องการกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเมื่อเยาวชนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมภายใต้กลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้เพื่อกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการเป็นนักท่องเที่ยวแล้ว จะส่งผลทำให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกในการปฏิบัติตนต่อธรรมชาติได้อย่างถูกต้อง โดยจะไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในที่ต่าง ๆ ที่ได้ไปเยี่ยมชม

ซึ่งเป็นพื้นฐานของการปลูกฝังให้เยาวชนเป็นบุคคลที่สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องในการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ สถานที่โบราณสถาน ฯลฯ หรือเรียกว่าสามารถเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพที่อยู่บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อสถานที่นั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ”

ส่วนกลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อมวลชนมีดังนี้

จากการศึกษาพบว่ามูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวได้ใช้ช่องทางการสื่อสารไปยังกลุ่มเยาวชน โดยมีรายละเอียดทั้งสื่อมวลชนและสื่อบุคคลดังต่อไปนี้

1. สื่อโทรทัศน์และวิทยุ

ในการประชาสัมพันธ์โครงการ กิจกรรมหรือการณรงค์ต่าง ๆ ผ่านสื่อโทรทัศน์และวิทยุมูลนิธิ ฯ จะได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งทางมูลนิธิ ฯ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ โดยเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิ ฯ จะประสานงานกับฝ่ายสื่อโทรทัศน์และวิทยุ ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายสื่อจะพิจารณาเลือกและกำหนดรายการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะประชาสัมพันธ์ข่าวกิจกรรมและเป็นการแจ้งให้ทราบว่าทางมูลนิธิ ฯ มีกิจกรรมอะไร ที่ไหนอย่างไร รวมถึงการรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อมของมูลนิธิ ฯ โดยจะเป็นการฝากข่าวประชาสัมพันธ์ช่วงสั้น ๆ เท่านั้น เช่น รายการ Hilight Thailand , รายการสวัสดิ์ Be my guest เป็นต้น ในรายละเอียดจะเป็นการประชาสัมพันธ์โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของมูลนิธิ ฯ ผ่านการนำเสนอจากพิธีกรรายการ พร้อมทั้งอาจมีการนำเสนอภาพกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ของมูลนิธิ ฯ ให้ด้วยอย่างไรก็ตามในโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ ฯ ไม่ได้มีการใช้สื่อมวลชนในการประชาสัมพันธ์ข่าวกิจกรรม เนื่องจากเป็นโครงการที่มีการจัดกิจกรรมขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่และมีกลุ่มเป้าหมายจำกัดที่เป็นเยาวชนในพื้นที่นั้น ๆ จึงทำให้มูลนิธิ ฯ ไม่ได้ใช้สื่อมวลชนทั้งโทรทัศน์และวิทยุในการบอกข่าวเรื่องกิจกรรมที่จัด ซึ่งเป็นสื่อที่ครอบคลุมพื้นที่วงกว้างและเกินความจำเป็น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการสื่อสารผ่านช่องทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุยังไม่ใช้ช่องทางหลักที่มูลนิธิ ฯ ใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับเยาวชน แต่สื่อโทรทัศน์และวิทยุเป็นช่องทางที่ใช้เพื่อการ

ประชาสัมพันธืข่าวกิจกรรมและการณรงค์ต่าง ๆ ของมูลนิธิ ฯ เป็นครั้งคราว ซึ่งมูลนิธิ ฯ ได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

2. สื่อสิ่งพิมพ์

มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวได้ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ 2 ลักษณะ คือ

2.1 นิตยสาร ในการประชาสัมพันธ์ด้านกิจกรรมของทางมูลนิธิ ฯ พบว่า มูลนิธิ ฯ ได้ลงบทความในนิตยสาร อสท. โดยเป็นบทความที่ชื่อว่า “เที่ยวไปกับมูลนิธิ ฯ” ซึ่งคุณธรรม ชำรง นาวาสวัสดิ์ เป็นผู้เขียนบทความให้กับทางมูลนิธิ ฯ จำนวน 2 หน้า โดยรายละเอียดจะเป็นการประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรม การให้คำแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงการณรงค์หรือเชิญชวนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับทางมูลนิธิ ฯ

2.2 แผ่นพับ มูลนิธิ ฯ ได้ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทแผ่นพับเพื่อให้ผู้สนใจและสมาชิกได้ทราบถึงที่มาของหน่วยงาน รวมถึงรายละเอียดของการจัดกิจกรรม การณรงค์ต่าง ๆ ของทางมูลนิธิ ฯ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ามูลนิธิ ฯ ให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบบบุคคลในการสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนมากกว่าการสื่อสารด้วยวิธีอื่น ๆ เนื่องจากการสื่อสารแบบบุคคลสามารถสื่อสารได้โดยตรง ซึ่งผู้ส่งสารสามารถส่งสารและเกิดปฏิกิริยาตอบสนองต่อสารนั้นได้ทันที โดยเป็นวิธีที่รวดเร็วและไม่เสียค่าใช้จ่าย

นอกเหนือจากการสื่อสารผสมผสานทั้งสื่อมวลชนและสื่อสิ่งพิมพ์แล้ว ผู้วิจัยพบว่าการดำเนินกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกของมูลนิธิ ฯ ส่วนใหญ่จะใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล ทั้งนี้เป็นเพราะมูลนิธิ ฯ เป็นองค์กรที่จัดตั้งโดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสร้างความเข้าใจในการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี จึงทำให้การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นช่องทางที่สำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงานให้ตรงตามแผนงานที่วางไว้ โดยจะเป็นการสื่อสารในรูปแบบของการประชุมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งที่เป็นการสื่อสารภายในมูลนิธิ ฯ และภายนอก ในรูปแบบการติดต่อประสานงานกับบุคคลต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ ฯ เช่น การสื่อสารกับบุคคลเพื่อประสานงานในเรื่องพื้นที่ที่จัดกิจกรรม ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดกิจกรรม

เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและรวมถึงการประสานงานไปยังโรงเรียนเพื่อบอกกล่าวให้เยาวชนทราบถึงกิจกรรมของทางมูลนิธิ ฯ

ในการสื่อสารให้เยาวชนเกิดความรู้ ความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงรู้วิธีในการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างถูกวิธีนั้น วิทยากรรับเชิญและเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชน โดยเป็นการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจผ่านกระบวนการเรียนรู้ภายในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้น ซึ่งในกิจกรรมจะให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ โดยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งการให้เยาวชนได้เรียนรู้สัมผัสกับธรรมชาติด้วยตนเองด้วยวิธีที่ถูกต้อง ไม่รบกวนธรรมชาติ ทั้งนี้การสื่อสารผ่านการอบรมให้ความรู้และการให้ทดลองปฏิบัติจะเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกเรื่องสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กับการศึกษาธรรมชาติอย่างถูกวิธีให้กับเยาวชน อันจะเป็นพื้นฐานของความเข้าใจและกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวกในเยาวชนในการท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้ถูกต้อง

จะเห็นได้ว่ามูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวได้ใช้ช่องทางการสื่อสารแบบผสมผสานทั้งสื่อมวลชน และสื่อบุคคลเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการ ให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และแจ้งข่าวกิจกรรมหรือการรณรงค์ให้ประชาชนและเยาวชนได้รับทราบ โดยเฉพาะการสื่อสารบุคคลที่มูลนิธิ ฯ ได้ให้ความสำคัญมากกว่าช่องทางการสื่อสารรูปแบบอื่น ๆ เนื่องจากเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สามารถสื่อสารเนื้อหาไปยังผู้รับได้โดยตรง และเป็นสื่อที่ใช้งบประมาณน้อยกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ ซึ่งโครงการหรือการรณรงค์ทางด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของมูลนิธิ ฯ ส่วนใหญ่มีการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ และมีกลุ่มเป้าหมายที่ค่อนข้างจำกัด ดังเช่นโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ภาคสนาม

การสื่อสารแบบบุคคลภายในโครงการ ฯ เป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรกับเยาวชน โดยเจ้าหน้าที่และวิทยากรผู้อบรมจะใช้วิธีการสื่อสารที่ทำให้เยาวชนเกิดความสนใจเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับป่าไม้ สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ รวมถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะสามารถกระตุ้นเยาวชนให้ร่วมมือในการเรียนรู้ธรรมชาติที่ได้จากการทดลองปฏิบัติในกิจกรรมที่ได้เตรียมไว้ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ภายในกิจกรรมจะทำให้เยาวชนเกิดความตระหนักรู้และเห็นถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัว

มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวได้ใช้การสื่อสารที่ผสมผสานทั้งสื่อมวลชนและสื่อบุคคล โดยการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนจะเป็นการให้ความรู้แก่ประชาชนและเยาวชนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของมูลนิธิ ฯ ส่วนการสื่อสารแบบบุคคลจะเป็นการสื่อสารที่สามารถถ่ายทอดความรู้ เนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับเยาวชนได้โดยตรงและสามารถรับรู้ถึงปฏิกิริยาตอบสนองของเยาวชนได้ในทันที ตามแนวคิดของ D.Schultz (1994) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารแบบผสมผสานนั้นจะเป็นการวางแผนสื่อสารที่เน้นทุกมิติของการสื่อสาร และการสื่อสารแบบผสมผสานต้องมีปฏิกิริยาตอบสนอง ซึ่งผู้รับสารเป็นบุคคลที่เราต้องรับฟัง

ตารางด้านล่างเป็นตารางสรุปโครงการเชิงอนุรักษ์ของทั้ง 4 โครงการ คือ โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี และโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯ โดยบอกรายละเอียดของยุทธศาสตร์เชิงนโยบาย กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ ยุทธศาสตร์การสื่อสารและกลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้ในกิจกรรมเชิงอนุรักษ์

ตารางที่ 2 โครงการเชิงอนุรักษ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

ทิศทางขององค์กร	หน่วยงาน			
	ททท.	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม	มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์	มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว
ยุทธศาสตร์เชิงนโยบาย	ก.ส่งเสริมการเดินทางอย่างถูกวิธี ข.สร้างความรู้ความเข้าใจในหมู่สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนและครอบครัว ค.สนับสนุนการมี	ก.สร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นในทุกกลุ่มเป้าหมาย ข.การเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ค.สร้างระบบจัดเก็บ	ก.มุ่งไปที่เรื่องปัญหาของธรรมชาติและป่าไม้ ข.เน้นไปที่การศึกษา ปลูกฝังคนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ค.สนับสนุนให้เยาวชนมีส่วนร่วม	ก.ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมและการเดินทางอย่างรู้ค่า ข.ส่งเสริมให้เป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ค.อนุรักษ์

	<p>จิตสำนึกในการช่วย อนุรักษ์ทรัพยากร ทางการท่องเที่ยว ง.สร้างค่านิยมให้ เยาวชนและ ประชาชนท่องเที่ยว ในประเทศให้มาก ขึ้น จ.เสริมสร้างให้ เยาวชน และประชาชน เข้าใจและเห็น คุณค่าของ ทรัพยากรธรรมชาติ จ.เพื่อเป็นศูนย์กลาง ในการพัฒนา เยาวชนในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ช.เพื่อให้เกิดการ แลกเปลี่ยน วัฒนธรรม</p>	<p>ข้อมูลสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ง.สนับสนุนองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ</p>	<p>จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ง.ฝึกให้เกิดจินตนาการที่มาจากความคิดสร้างสรรค์</p>	<p>สิ่งแวดล้อม ง.ร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์</p>
กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์				
<p>1.การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม</p>	<p>โอกาส ททท.เห็นว่าเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่า สามารถอบรมให้รู้สึกที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางการท่องเที่ยว รวมถึงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มี</p>	<p>โอกาส ปัจจุบันสภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญ และมีความจำเป็นที่ทุกคนต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และตระหนักถึงการประพฤติตนในการใช้ทรัพยากรอย่างมี</p>	<p>โอกาส มองเห็นถึงปัญหาเรื่องของป่าไม้ ความยากจน การขาดความรู้ ความเข้าใจการใช้ประโยชน์จากป่าที่ถูกต้อง ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากองค์กรเอกชนภายนอก มีหน่วยงานย่อย</p>	<p>โอกาส สังคมไทยขาดการวางแผนและการจัดระบบปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคมให้สอดคล้องกับระบบนิเวศจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อมเป็นวง</p>

<p>อิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ เช่น ครอบครัว เพื่อน ฯลฯ มีความพร้อมด้านปัจจัยการเงิน บุคลากร ฯลฯ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรม อุปสรรค การใช้งบประมาณที่จำกัดเพื่อตอบสนองกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนในทุกภูมิภาค การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงและบางช่วงมีการประชาสัมพันธ์น้อย จุดอ่อน เจ้าหน้าที่ของททท. ไม่สามารถนำกิจกรรมเองได้ ทำให้ต้องจ้างให้บริษัทอื่น ๆ เข้ามาดูแลเรื่องของการจัดกิจกรรม เยาวชนบางคนขาดความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมครั้งต่อไป จุดแข็ง ใช้</p>	<p>ประสิทธิภาพ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นองค์กรภาครัฐที่มีศักยภาพในการสนับสนุนโครงการเชิงอนุรักษ์และโครงการด้านสิ่งแวดล้อม มีความพร้อมด้านปัจจัยการเงิน บุคลากร ฯลฯ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรม อุปสรรค เงินที่ได้รับจากการสนับสนุนมีอย่างจำกัดส่งผลต่อรูปแบบการจัดกิจกรรม และส่งผลต่อสื่อที่ใช้ในการโครงการและการจัดกิจกรรม จุดอ่อน ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมสั้นเกินไป เยาวชนขาดความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมครั้งต่อไป จุดแข็ง มีเจ้าหน้าที่เป็นผู้มีประสบการณ์ในการนำกิจกรรม และวิทยากรเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับ</p>	<p>ของมูลนิธิ ฯ อยู่ใกล้กับกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ และสถานที่จัดกิจกรรม อุปสรรค เงินที่ได้รับการสนับสนุนมีอย่างจำกัดส่งผลต่อรูปแบบการจัดกิจกรรม และส่งผลต่อสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ โครงการและการจัดกิจกรรม เยาวชนบางคนคิดหุระไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมขาดความต่อเนื่อง จุดอ่อน ขาดงบประมาณในการบริหารโครงการ ขาดการประชาสัมพันธ์ โครงการอย่างจริงจัง ขาดการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันมากกว่า</p>	<p>กว้าง ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากองค์กรเอกชนภายนอก อุปสรรค เงินที่ได้รับการสนับสนุนมีอย่างจำกัดส่งผลต่อรูปแบบการจัดกิจกรรม และส่งผลต่อสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ โครงการและการจัดกิจกรรม จุดอ่อน งบประมาณมีจำกัด ขาดการประชาสัมพันธ์ โครงการอย่างจริงจัง ขาดการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันมากกว่า เยาวชนขาดความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมครั้งต่อไป พื้นที่ในการจัดกิจกรรมไม่สมดุลกับจำนวนเยาวชนทำให้ดินไม้ได้รับความเสียหาย บางส่วน จุดแข็ง ทีมงานเป็นผู้มีประสบการณ์ในการนำกิจกรรม และ</p>
--	--	--	---

	<p>สื่อมวลชนได้อย่างเต็มที่ สถานที่จัดกิจกรรมแวดล้อมไปด้วยธรรมชาติ เขาชนได้สัมผัสกับธรรมชาติ รูปแบบการจัดกิจกรรมมีความหลากหลาย</p>	<p>สิ่งแวดล้อม สถานที่จัดกิจกรรมแวดล้อมด้วยธรรมชาติ เขาชนได้สัมผัสกับธรรมชาติ</p>	<p>จุดแข็ง เจ้าหน้าที่มีความใกล้ชิด สนับสนุนกับกลุ่มเยาวชน ทำให้เกิดความคุ้นเคย สถานที่จัดกิจกรรมแวดล้อมด้วยธรรมชาติ เขาชนได้สัมผัสกับธรรมชาติได้อย่างแท้จริง</p>	<p>วิทยากรเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การจัดกิจกรรมครั้งนี้มีหลายองค์กรร่วมกันจัดตั้งโครงการ ทำให้มีการแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบกันอย่างชัดเจน</p>
<p>2.การจัดวางทิศทางขององค์กร</p>	<p>วิสัยทัศน์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มุ่งสู่ความเป็นเลิศในการส่งเสริมและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว พันธกิจ สนับสนุนการดำเนินนโยบาย และแผนแม่บทการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของรัฐ กำหนดและดำเนินกลยุทธ์ด้านการตลาดเชิงรุก เพื่อให้เกิดการตัดสินใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย อันจะนำไปสู่การเพิ่มรายได้ต่อ</p>	<p>วิสัยทัศน์ เป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมสนับสนุนประชาชนทุกภาคส่วน ให้มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและการพัฒนาอย่างยั่งยืน พันธกิจ ส่งเสริมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม พัฒนาบุคลากร กระบวนการมีส่วนร่วม และเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม</p>	<p>วิสัยทัศน์ คนต้นไม้ ป่าไม้ อยู่ร่วมกัน เกื้อกูลกันอย่างยั่งยืน (Symbiosis) พันธกิจ อำนวยความสะดวกในการฟื้นคืนมาของป่าไม้ ธรรมชาติ โดยการสนับสนุนให้คนได้รับความรู้ที่สำคัญและจำเป็นต่อการได้และเอื้อประโยชน์ของป่าไม้ วัตถุประสงค์ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทั่วไปตระหนักถึงความสำคัญและมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา</p>	<p>วิสัยทัศน์ ส่งเสริมสนับสนุนและสร้างความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พันธกิจ ผลิตสื่อเพื่อในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เผยแพร่ณรงค์แก่เยาวชน ประชาชนนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการทั่วไปในพื้นที่ต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจและสำนึกที่ถูกต้องในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการท่องเที่ยว</p>

<p>อุตสาหกรรม ท่องเที่ยว ส่งเสริม และพัฒนาการ เดินทางท่องเที่ยว ให้คนไทยและผู้ พำนักในประเทศ ให้ท่องเที่ยว ภายในประเทศ เพิ่มขึ้น พัฒนา องค์กร และระบบ บริหารจัดการเพื่อ ความเป็นเลิศใน การบริหารจัดการ และการให้บริการ วัตถุประสงค์ เพื่อ เพิ่มปริมาณ นักท่องเที่ยวเฉพาะ กลุ่มเยาวชนและ กลุ่มครอบครัว เพื่อให้ได้ นักท่องเที่ยวที่มี คุณภาพ</p>	<p>ให้บริการสารสนเทศ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนวิเคราะห์ วิจัย พัฒนาและ ถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อการควบคุม คุณภาพสิ่งแวดล้อม วัตถุประสงค์ เพื่อให้ เยาวชนที่เข้าร่วม โครงการเข้าใจ บทบาทและหน้าที่ ของตน เพื่อสร้าง ความเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกันในการ อนุรักษ์ และทำ หน้าที่ประสาน สนับสนุนการจัด กิจกรรมต่าง ๆ ใน ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและ ตระหนักให้เกิดขึ้น ในกลุ่มเยาวชนใน การร่วมมือพิทักษ์ ปกป้อง ทรัพยากรธรรมชาติ และช่วยกันป้องกัน แก้ไขปัญหา สิ่งแวดล้อม</p>	<p>ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมการ เรียนรู้ของเด็กและ เยาวชนเพื่อความ เข้าใจอันดีระหว่าง มนุษย์กับ สิ่งแวดล้อมในการ อยู่ร่วมกันอย่าง ปกติและยั่งยืน ส่งเสริมความ อิสระในการคิด และการใช้ จินตนาการเพื่อเจต คติที่ดีในการ เรียนรู้และรู้จักใช้ ส่งเสริมและ สนับสนุน การศึกษาและการ วิจัยด้านการ อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมและ ถ่ายทอดความรู้ พื้นฐานในการ ดำเนินชีวิตอย่าง เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อมและ ชุมชน ส่งเสริม สนับสนุน การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนา อย่างยั่งยืน</p>	<p>วัตถุประสงค์ เพื่อ ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจใน สิ่งแวดล้อมและการ เดินทางท่องเที่ยว อย่างถูกต้อง เพื่อ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรการ ท่องเที่ยวของ ประเทศไทย เพื่อ ดำเนินการ สาธารณประโยชน์ หรือร่วมมือกับ องค์กรการกุศลอื่น ๆ เพื่อ สาธารณประโยชน์</p>
--	--	---	--

			<p>ประสานงานและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ องค์การเอกชน และองค์การการกุศลต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของมูลนิธิ ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขด้วยความเป็นกลางและไม่ให้การสนับสนุนด้านการเงินหรือทรัพย์สินแก่นักการเมืองหรือพรรคการเมือง และไม่ดำเนินกิจการทางการเมือง</p>	
<p>3. การกำหนดกลยุทธ์</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์ ● กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร 	<ul style="list-style-type: none"> ● กลยุทธ์การสื่อสารด้วยคำขวัญ,เพลง,เกมส์ ● กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร ● กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวีดิทัศน์ 	<ul style="list-style-type: none"> ● กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์ ● กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร ● กลยุทธ์การสื่อสารด้วย 	<ul style="list-style-type: none"> ● กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเกมส์ ● กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร ● กลยุทธ์การใช้เพลงและบทกวี

		<ul style="list-style-type: none"> ● กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร ● กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการใช้เทียนสร้างกิจกรรม 	<p>ภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร 	<ul style="list-style-type: none"> ● กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงดนตรีท้องถิ่น
4.การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์	<p>โครงสร้างและวัฒนธรรมในการทำงานซับซ้อน โดย บริษัท จูจี วัน (JUICE G1) คุณดูแลเรื่องการทำโครงการ และขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการ และบริษัท เมเจอร์ ซีเนีเพล็กซ์ คุณดูแลรับผิดชอบในการจัดกิจกรรม ลักษณะการทำงาน ขั้นตอน กฎระเบียบ วิธีการปฏิบัติมีหลายขั้นตอน ทำให้ต้องใช้เวลาในการดำเนินการ มีการประสานงานและช่วยเหลือกันในการดำเนินงานและเจ้าหน้าที่ / พนักงานจะ</p>	<p>โครงสร้างและวัฒนธรรมในการทำงาน มีโครงสร้างที่ซับซ้อน ลักษณะการทำงาน ขั้นตอน กฎระเบียบ วิธีการปฏิบัติมีหลายขั้นตอน ทำให้การปฏิบัติงานเกิดความล่าช้า มีการประสานงานและช่วยเหลือกันในการดำเนินกิจกรรม เจ้าหน้าที่ / พนักงานจะปรึกษาหารือกัน ในลักษณะไม่เป็นทางการ</p>	<p>โครงสร้างและวัฒนธรรมในการทำงาน มีโครงสร้างอย่างง่าย ลักษณะการทำงาน ขั้นตอน กฎระเบียบ วิธีการปฏิบัติงานไม่มีความยุ่งยาก มีความยืดหยุ่นในการทำงานสูง มีการประสานงานระหว่างกัน มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำงานแตกต่างกัน แต่จะมีการช่วยเหลือปรึกษาหารือกัน เป็นครั้งคราว</p>	<p>โครงสร้างและวัฒนธรรมในการทำงาน อย่างง่าย ลักษณะการทำงาน เจ้าหน้าที่ / พนักงานของมูลนิธิ ฯ จะทำหน้าที่ประสานงานในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมโดยร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานที่ร่วมกันจัดตั้ง ซึ่งได้แก่ ชมรมเพาะนิสัยชอบกลุ่มพัฒนาเยาวชนเพื่ออนาคต โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 เจ้าหน้าที่ / พนักงานของมูลนิธิ ฯ จะปรึกษาหารือใน</p>

	ปรึกษาหารือกันในเรื่องที่เป็นลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ			ลักษณะไม่เป็นทางการ มีความยืดหยุ่นในการทำงาน
5.การควบคุมเชิงกลยุทธ์	<p><u>การติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงาน</u></p> <p>กิจกรรม ECO – CAMP ที่กาญจนบุรี มีการติดตามผลอย่างไม่เป็นทางการโดยสอบถามเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในโครงการ^๑ เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมจะเป็นผู้สังเกตการณ์เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่จะรายงานผลการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมย่อยในโครงการ^๑ ต่อเจ้าหน้าที่ของกองติดตามและประเมินผลเพื่อทำการรวบรวมและสรุปเป็นภาพโดยรวมของการปฏิบัติงานในโครงการ</p>	<p><u>การติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงาน</u></p> <p>โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมติดตามผลโดยเจ้าหน้าที่จะประชุมแบบไม่เป็นทางการ มีการพูดคุยปรึกษาภายหลังจากกิจกรรมของแต่ละวันเสร็จสิ้นเพื่อให้ทราบถึงผลการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละวันเพื่อให้ทราบถึงผลการปฏิบัติงาน</p>	<p><u>การติดตามและการประเมินผล</u></p> <p><u>การปฏิบัติงาน</u></p> <p>เจ้าหน้าที่จะประชุมแบบไม่เป็นทางการ ภายหลังจากกิจกรรมของแต่ละวันเสร็จสิ้น เพื่อให้ทราบถึงผลการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละวันว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานหรือไม่อย่างไร จากนั้นจะมีการติดตามและประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการในค่ายกิจกรรมย่อยอื่น ๆ และภายหลังจากเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 6 ค่ายจนครบ ก็จะมีการประเมินผลอีกครั้ง</p>	<p><u>การติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงาน</u></p> <p>โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2547 มีการติดตามผลโดยเจ้าหน้าที่จะประชุมแบบไม่เป็นทางการ ภายหลังจากกิจกรรมของแต่ละวันเสร็จสิ้น เพื่อให้ทราบถึงผลการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละวันว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานหรือไม่อย่างไร โดยพบปัญหาเล็กน้อยเรื่องของการกล่าวพิธีเปิดโครงการของบุคคลสำคัญซึ่งไม่สามารถควบคุมเวลาได้</p>

	นอกจากนี้บางกิจกรรมยังมีวิธีการติดตามโดยการสอบถามและติดตามทางโทรศัพท์เพื่อสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการปฏิบัติงานในโครงการ			
ยุทธศาสตร์การสื่อสาร	<ul style="list-style-type: none"> • การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม • การเรียนรู้เชิงประจักษ์ • กิจกรรมกลุ่ม • การทดลองปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> • การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม • การเรียนรู้เชิงประจักษ์ • กิจกรรมกลุ่ม • การทดลองปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> • การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม • การเรียนรู้เชิงประจักษ์ • กิจกรรมกลุ่ม • การทดลองปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> • การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม • การเรียนรู้เชิงประจักษ์ • กิจกรรมกลุ่ม • การทดลองปฏิบัติ
กลยุทธ์การสื่อสาร	<ul style="list-style-type: none"> • สื่อมวลชน • การสื่อสารบุคคล • การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์ • การสื่อสารจากวิทยากร 	<ul style="list-style-type: none"> • สื่อมวลชน • การสื่อสารบุคคล • การสื่อสารด้วยคำขวัญ เพลง เกมส์ • การสื่อสารจากวิทยากร • การสื่อสารด้วยการแสดงละคร • การสื่อสารด้วยวีดิทัศน์ • การสื่อสารด้วยการใช้เทียนสร้างกิจกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> • สื่อมวลชน • การสื่อสารบุคคล • การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์ • การสื่อสารจากวิทยากร • การสื่อสารด้วยภาพ • การสื่อสารด้วยการแสดงละคร 	<ul style="list-style-type: none"> • สื่อมวลชน • การสื่อสารบุคคล • การสื่อสารด้วยเกมส์ • การสื่อสารจากวิทยากร • การสื่อสารด้วยเพลงและบทกวี • การสื่อสารด้วยการแสดงดนตรีท้องถิ่น

สรุป

จากการทำการวิจัยโครงการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่อยู่นั้นสามารถสรุปยุทธศาสตร์เชิงนโยบาย กลยุทธ์การสื่อสาร โดยทั้ง 4 หน่วยงานได้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงนโยบายที่แตกต่างกัน เช่น มุ่งเน้นให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมและการเดินทางอย่างรู้ค่า โดยเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เสริมสร้างให้เยาวชนเข้าใจและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนมีบทบาทสนับสนุนให้เยาวชนเดินทางท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีจิตสำนึกในการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ซึ่งนโยบายจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งมียุทธศาสตร์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่มและการทดลองปฏิบัติ โดยการจัดกิจกรรมทั้ง 4 โครงการได้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่แตกต่างกันทั้งกลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและเกมส์ กลยุทธ์การสื่อสารด้วยภาพ กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและบทกวี กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงดนตรีท้องถิ่น กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวีดิทัศน์ กลยุทธ์การสื่อสารด้วยพิธีเทียน ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในกิจกรรมที่เยาวชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึก โดยเยาวชนจะได้ศึกษา เรียนรู้ สัมผัสกับธรรมชาติและได้ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ให้ความรู้ในการรู้จักการดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามสถานที่ต่าง ๆ การเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชน โดยมียุทธศาสตร์การสื่อสารที่มุ่งเน้นการสื่อสารแบบบุคคลเป็นหลัก เนื่องจากการสื่อสารที่รวดเร็ว สามารถสื่อสารได้โดยตรง สามารถเข้าใจ รับรู้ปฏิกิริยาตอบสนองได้ทันทีและการสื่อสารระหว่างบุคคลช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (โรเจอร์ส อ้างถึงในฉัฐชามณูษ์, 2545) โดยเป็นการสื่อสารภายใต้กลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ทั้งนี้เจ้าหน้าที่และทีมงานได้ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

จะเห็นได้ว่าแต่ละโครงการมีความแตกต่างกันในเรื่องของกลุ่มเป้าหมาย ความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรม ดังนี้

โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เปิดโอกาสให้เยาวชนจากทั่วประเทศได้เพิ่มประสบการณ์ชีวิตในการเรียนรู้เข้าใจการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติและทางวัฒนธรรมอย่างถูกวิธี โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่มาจากหลากหลายแห่งทั่ว

ประเทศ ซึ่งกิจกรรมครั้งนี้รับผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่าย Eco-camp มากถึง 60 – 70 คน ซึ่งจำนวนเยาวชนที่มาก อาจส่งผลทำให้ไม่สามารถดูแลเยาวชนและให้ความรู้ความเข้าใจอย่างใกล้ชิดได้ นอกจากนี้กิจกรรมภายในโครงการดังกล่าวถึงแม้จะมีอยู่อย่างสม่ำเสมอ แต่ผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมเชิงอนุรักษ์ครั้งนี้เป็นการจัดครั้งสุดท้ายก่อนการหยุดโครงการ ทำให้เยาวชนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เปิดโอกาสให้เยาวชนในเขตกทม. ได้รับประสบการณ์ในชีวิตโดยได้สัมผัสและเรียนรู้ธรรมชาติ นอกห้องเรียน เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายเป็นเยาวชนที่มาจากโรงเรียนในเขตกทม. ซึ่งไม่ค่อยได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติเท่าที่ควร กิจกรรมครั้งนี้จึงเปิดโอกาสให้เยาวชนได้สัมผัสกับธรรมชาติไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ แต่อย่างไรก็ตามก็พบปัญหาในด้านจำนวนกลุ่มเป้าหมายและความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมเช่นเดียวกับมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว นั่นคือ จำนวนเยาวชนที่มากถึง 98 คน ทำให้มีความลำบากในการดูแลและให้ความรู้อย่างใกล้ชิด ส่วนในเรื่องของความต่อเนื่องนั้น พบว่าเยาวชนจะได้เข้าร่วมกิจกรรมเพียงครั้งเดียว ในกิจกรรมต่อไปก็จะเป็นกลุ่มเยาวชนอื่นที่จะได้เข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการ

โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีของมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ มุ่งสร้างจิตสำนึกเชิงอนุรักษ์ ทำให้เยาวชนท้องถิ่นรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่อยู่อาศัย รวมถึงทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ดังเช่น เขากระโจม ซึ่งกลุ่มเยาวชนที่ต.สวนผึ้งเป็นกลุ่มที่สามารถสร้างจิตสำนึกได้เนื่องจากพวกเขาเกิดและเติบโตภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เต็มไปด้วยธรรมชาติ ป่าไม้ สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ทำให้พวกเขาดำเนินชีวิตที่แวดล้อมไปด้วยธรรมชาติอยู่ตลอดเวลา ทำให้การสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนมีแนวโน้มที่เป็นไปได้ มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ได้จัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไปและมีความต่อเนื่อง โดยมีการจัดกิจกรรม 6 ค่ายภายในเวลา 1 ปี ทั้งนี้เยาวชนกลุ่มเดิมจะได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องภายใต้การดูแลจากเจ้าหน้าที่หรือทีมงานอย่างใกล้ชิดเนื่องจากมูลนิธิฯ มีสำนักงานย่อยอยู่ในพื้นที่ต.สวนผึ้ง ทำให้เจ้าหน้าที่กับเยาวชนสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างสม่ำเสมอ

โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ของมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว มุ่งสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนท้องถิ่นภาคเหนืออนุรักษ์ธรรมชาติและภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน ภายใต้ความเข้าใจเรื่องของการอนุรักษ์ในด้านต่าง ๆ รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีกลุ่มเยาวชนจากโรงเรียนต่าง ๆ ทางภาคเหนือเป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งพบว่าเยาวชนจะได้เข้าร่วมกิจกรรมเชิง

อนุรักษ์เพียงครั้งเดียว ในกิจกรรมต่อไปก็จะเป็นกลุ่มเยาวชนอื่นที่จะได้เข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการ ทำให้เยาวชนขาดความต่อเนื่องในการเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติอย่างจริงจัง และเยาวชนจะมองการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงอนุรักษ์เป็นเพียงกิจกรรมทั่ว ๆ ไปที่มาแล้วได้พบปะเพื่อนใหม่เท่านั้น ผู้วิจัยมองว่าการขาดความต่อเนื่องในการเข้าร่วมกิจกรรมอาจทำให้ไม่สามารถสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนได้เห็นคุณค่าธรรมชาติและการอนุรักษ์ได้ นอกจากนี้จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่มากเกินไป อาจทำให้มีความลำบากในการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับเยาวชน โดยอาจทำให้ไม่สามารถควบคุมดูแลเยาวชนให้สนใจในกิจกรรมได้ตลอดเวลา

จากการที่ได้ทำการศึกษาโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีของมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ และโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม 2547 ของมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว พบว่าใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสารคือยุทธศาสตร์ที่ให้เยาวชนสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่มและการทดลองปฏิบัติ โดยกิจกรรมเชิงอนุรักษ์เป็นกิจกรรมที่เยาวชนได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมกลุ่ม เรียนรู้และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ร่วมกันสังเกต ทดลอง คิดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันในกลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ภายในกลุ่มเยาวชนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ ค่ายกิจกรรมเยาวชนจะได้เรียนรู้เชิงประจักษ์คือได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เยาวชนจะได้สัมผัสและเรียนรู้จากประสบการณ์จริงจนเกิดความรู้ ความเข้าใจเป็นผู้ที่มองเห็นคุณค่าที่ถูกต้องแท้จริงของสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับ

ผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมเชิงอนุรักษ์ได้มีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตและพืชต่าง ๆ การเลี้ยงแมลงปอ วิธีการใช้อุปกรณ์ดูสิ่งมีชีวิตในน้ำ วิธีการเดินป่า ผลกระทบจากสารเคมีต่อสิ่งมีชีวิต การอนุรักษ์ธรรมชาติ ลักษณะและประโยชน์จากต้นไม้ต่าง ๆ ระบบนิเวศ นกประเภทต่าง ๆ ความโหดร้ายของมนุษย์ การเพาะไส้เดือน การทำโป่งเทียม การพรางตัวเพื่อหาอาหารและความอยู่รอด ทรัพยากรที่ดิน น้ำ ปลวก ไฟป่าและแนวกันไฟ ภาวะโลกร้อน ความสัมพันธ์ในระบบนิเวศ สาเหตุปัญหาสิ่งแวดล้อมและวิธีการดูแลสิ่งแวดล้อม สัตว์ใหญ่ เช่น กระต๊อง ช้าง เสือ การรุกรานของมนุษย์ ความสำคัญของป่าชายเลน การดำรงชีพของช้างป่า ระบบนิเวศบนเส้นทางธรรมชาติ ความรู้ในการท่องเที่ยวในป่า โดยเนื้อหาเชิงกลยุทธ์เหล่านี้จะเสริมสร้างให้เยาวชนได้รับความรู้ ความเข้าใจและก่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่รวมอยู่

ในระบบนิเวศ อันจะส่งผลให้เยาวชนรู้จักการปฏิบัติตนต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง

ทั้ง 4 หน่วยงานมีกลยุทธ์การสื่อสารที่เหมือนและแตกต่างกัน คือ ททท. ใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเกมส์ เพลง วิทยากร และสื่อมวลชนเพื่อตอบสนองกลุ่มเป้าหมายที่กว้างคือ เยาวชนทั่วทุกภูมิภาค กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง คำขวัญ เกมส์ วิทยากร วิดีทัศน์ การแสดงละครและพิธีเทียน มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง การแสดงละคร ภาพ วิทยากร สื่อสิ่งพิมพ์ มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง วิทยากร กวี เกมส์ การแสดงดนตรีท้องถิ่น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เพลงและเกมส์ จะใช้ในช่วงกิจกรรมที่ต้องการกระตุ้นให้เยาวชนตื่นตัวที่จะรับความรู้ใหม่ ๆ และเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ภาพและความคุ้นเคยระหว่างเจ้าหน้าที่ ทีมงานกับเยาวชน และเยาวชนด้วยกันเอง นอกจากนี้ยังใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงที่มีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับธรรมชาติ การอนุรักษ์ต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชนได้ปรับอารมณ์ให้รู้สึกคล้อยตามกับเนื้อหาของเพลง

บทกวี มีเนื้อหาสาระที่สะท้อนให้เห็นถึงความโศกเศร้าของมนุษย์ที่ทำร้ายสัตว์ป่า โดยกวีมีความหมายที่สะท้อนอารมณ์ผู้รับฟังด้วยภาษาที่ทำให้เกิดจินตนาการภาพและกระตุ้นให้เกิดความตระหนักที่จะดูแล ไม่รังแกสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ

คำขวัญ เนื้อหาเกี่ยวข้องกับภารกิจที่ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เยาวชนตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการประพฤติปฏิบัติตนในเชิงอนุรักษ์ที่ถูกต้อง เป็นกิจกรรมที่ทำให้เยาวชนร่วมกันคิดขึ้นมา

การแสดงดนตรีท้องถิ่น เป็นการใช้นักร้องท้องถิ่นสื่อให้เยาวชนได้ตระหนักเห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ภาพ เป็นกลยุทธ์การสื่อสารที่กระตุ้นการรับรู้จากประสาทสัมผัสทางตาให้เยาวชนได้เห็นถึงความสวยงามของธรรมชาติของสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความรู้สึกระหนักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น

วีดิทัศน์ เป็นกลยุทธ์การสื่อสารที่สื่อสารได้ทั้งภาพและเสียง ช่วยทำให้เข้าใจเรื่องต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น เร็วขึ้น อีกทั้งยังเป็นตัวสร้างแรงจูงใจกระตุ้นให้เกิดความสนใจ โดยสามารถตอบสนองโสตประสาททั้งการมองเห็นและได้ยิน

สื่อมวลชนทั้งวิทยุโทรทัศน์ เป็นกลยุทธ์การสื่อสารที่สามารถสื่อสารไปถึงกลุ่มเป้าหมายที่มากได้ สามารถกระตุ้นให้เกิดความสนใจ เข้าใจได้ง่าย

สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นช่องทางที่จะสื่อสารไปยังเยาวชนเพื่อบอกข่าวการประชาสัมพันธ์ ข่าว กิจกรรมความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของโครงการ และเป็นพื้นที่ให้แสดงออกทางความคิด จินตนาการ โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการสื่อสารภายในกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิทยากร เป็นกลยุทธ์การสื่อสารที่ได้จากการถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการอธิบายหรือ บรรยายจากวิทยากร โดยการบรรยายเหมาะที่จะใช้ในการให้ความรู้พื้นฐานและให้ข้อมูลอย่าง กว้าง ๆ เป็นการเพิ่มเติมเนื้อหาสาระที่สำคัญ ทำให้เกิดความชัดเจนในประเด็นที่มีข้อมูล สาระสำคัญ

ในการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรม กลุ่มเป้าหมาย ความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ และงบประมาณ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มูลนิธิกระต่ายในดวง จันท์ และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ได้ปฏิบัติการในการจัดกิจกรรมโดยเริ่มจาก การทำความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่หรือทีมงานกับเยาวชนเพื่อให้เยาวชนได้ทำความรู้จักกับ เจ้าหน้าที่และได้รู้จักกับเพื่อนใหม่ ๆ ทั้งนี้จะทำให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ ได้อย่างมี ความเป็นกันเองมากขึ้น โดยจะใช้เพลงและเกมส์เป็นองค์ประกอบในกิจกรรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มูลนิธิกระต่ายในดวง จันท์ และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ได้ดำเนินโครงการเชิงอนุรักษ์ภายใต้ แผนปฏิบัติการสื่อสารที่ได้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชน โดยสามารถสรุป ได้ดังนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและเกมส์
2. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยภาพ
3. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวีดิทัศน์
4. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและบทกวี
5. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร
6. กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร
7. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงดนตรีท้องถิ่น
8. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการใช้เทียนสร้างกิจกรรม

เจ้าหน้าที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับป่าไม้ ต้นไม้ การอนุรักษ์ ผลกระทบและความสัมพันธ์ของ สิ่งต่าง ๆ ในระบบนิเวศ ตลอดจนกระตุ้นให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ผ่าน

การสื่อสารแบบบุคคลด้วยกลยุทธ์ที่แตกต่าง เพื่อดึงดูดให้เยาวชนสนใจกับกิจกรรม เมื่อเยาวชนสนใจจะเกิดการรับรู้ โดยการรับรู้เป็นกระบวนการในการตีความเพื่อให้เกิดเป็นความเข้าใจ และมีปฏิกิริยาตอบสนองด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เยาวชนจะได้รับความรู้ ความเข้าใจผ่านกลยุทธ์การสื่อสาร ซึ่งจะมีเนื้อหาที่กระตุ้นให้เยาวชนเกิดความตระหนักเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนผลักดันให้เยาวชนได้มีบทบาทในการเป็นนักรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว อันได้แก่ สถานที่ที่เป็นแหล่งธรรมชาติ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

แผนปฏิบัติการสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกนั้นต้องใช้กลวิธีในการสื่อสารที่น่าสนใจ ไม่ทำให้เยาวชนรู้สึกเบื่อหน่าย กล่าวคือ ควรจะเป็นกิจกรรมที่มีการสื่อสารที่สอดแทรกเนื้อหาความรู้ และให้มีการผ่อนคลายในบางช่วงของกิจกรรม โดยใช้เพลงและเกมส์เป็นองค์ประกอบเพื่อไม่ให้เยาวชนเรียนรู้แบบเคร่งเครียดจนเกินไป

จากการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ได้พบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการดังนี้

ปัญหาและอุปสรรค

1. กลุ่มเป้าหมายในบางโครงการเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีขนาดใหญ่เกินไป ในการเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้ง ควรจำกัดจำนวนเยาวชนให้พอเหมาะ เพื่อจะได้ดูแลได้อย่างทั่วถึง
2. เยาวชนขาดความต่อเนื่องในการเข้าร่วมกิจกรรมในบางโครงการ กล่าวคือ บางโครงการเยาวชนจะได้เข้าร่วมกิจกรรมเพียงครั้งเดียว ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไปก็จะมีเยาวชนคนใหม่เข้าร่วมกิจกรรมแทน
3. ยังขาดกิจกรรมที่ให้ความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ชัดเจน
4. โครงการส่วนใหญ่จัดกิจกรรมในพื้นที่เดียว สถานที่เดียว ทำให้ขาดโอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในพื้นที่ที่หลากหลาย

จากการศึกษาวิจัยทำให้ทราบว่ายุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทยในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จำเป็นต้องมีการเน้นในประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ควรมีความชัดเจนที่จะสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มากขึ้น

2. ควรมีการจัดกิจกรรมที่สนับสนุนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและพฤติกรรมในการเป็นนักท่องเที่ยงที่มีคุณภาพ
3. ปรับเปลี่ยนขนาดของกลุ่มเป้าหมายโดยในบางโครงการที่เน้นกลุ่มเป้าหมายขนาดใหญ่ ก็ควรปรับเปลี่ยนมาเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีขนาดเล็กลง เน้นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่มมากขึ้น
4. ควรให้เยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
5. องค์กรด้านการอนุรักษ์ต่าง ๆ ควรร่วมมือกับโรงเรียนต่าง ๆ โดยเชื่อมโยงให้มีการจัดกิจกรรมภายในที่ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างถูกต้องให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาวิจัยทำให้ทราบว่าในการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ให้ได้มีประสิทธิภาพนั้นควรสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทดลองปฏิบัติกับกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่หลากหลายเพื่อให้กิจกรรมน่าสนใจมากยิ่งขึ้น อีกทั้งควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านความรู้สึก อารมณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องพยายามสอดแทรกในทุกเวลาทุกโอกาสเท่าที่จะกระทำได้นอกจากนี้ภาครัฐควรให้การสนับสนุนโรงเรียนให้มีบทบาทมากขึ้นเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้ เข้าใจและเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการเป็นนักอนุรักษ์หรือนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยให้โรงเรียนจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และเป็นการส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือการอนุรักษ์ด้านอื่น ๆ ต่อไป

ผลการวิเคราะห์จิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมของเยาวชนจากการเข้าร่วมโครงการเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์จิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมของเยาวชนจากการเข้าร่วมโครงการเพื่อการอนุรักษ์ทั้ง 3 โครงการ คือ โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีของมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ และโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม 2547 ของมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยนั้น ผู้วิจัยไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อทำการวิเคราะห์จิตสำนึกของเยาวชนเนื่องจากในช่วงเวลานั้นโครงการดังกล่าวได้หยุดการดำเนินกิจกรรม จึงทำให้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์จิตสำนึกของเยาวชนเฉพาะ 3 โครงการเท่านั้น โดยทำการวิเคราะห์จิตสำนึกโดยใช้องค์ประกอบดังนี้

1. การรับรู้ (Perception)
2. กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)
3. ความตระหนัก (Consciousness)

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การรับรู้ การเรียนรู้และความตระหนัก ซึ่งเป็นองค์ประกอบของจิตสำนึกให้กับเยาวชนจากการเข้าร่วมโครงการทั้ง 3 โครงการเชิงอนุรักษ์ ได้ผลวิเคราะห์ดังนี้

1. การรับรู้ (Perception)

ผลจากการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ โดยความรู้ที่ได้ถูกถ่ายทอดผ่านมาในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ภายในค่าย โดยจะมีการสอดแทรกเกมส์และเพลงในช่วงกิจกรรมสั้นทนาการเพื่อเพิ่มความสนุกและความน่าสนใจยิ่งขึ้น ซึ่งกิจกรรมที่ได้เตรียมไว้นั้นเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจสามารถสร้างการรับรู้ให้กับเยาวชนได้ เช่น กิจกรรมการเป็นนักสืบสายน้ำ กิจกรรมฐานความรู้ กิจกรรมการเดินป่า เป็นต้น เยาวชนจะได้ทดลองปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้จากการสัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด ได้ฝึกการสังเกตสิ่งต่าง ๆ ในป่า ได้จดบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตที่อาศัยในระบบนิเวศ ฯลฯ โดยเยาวชนจะ

เกิดการรับรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ โดยสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “การรับรู้เป็นกระบวนการที่มนุษย์จะเข้าใจสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งที่ปรากฏกับประสาทสัมผัสส่วนใดส่วนหนึ่งของเรา การรับรู้เป็นสิ่งที่กำหนดความต้องการ แรงจูงใจ และการกระทำในทางพฤติกรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น”

โดยผู้วิจัยพบว่าโครงการเพื่อสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและเชิงอนุรักษ์นั้น เป็นกิจกรรมที่มีการจัดรูปแบบการสอนให้มีความหลากหลาย โดยไม่เฉพาะแต่เพียงการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่เป็นการสอนในห้องเรียนธรรมชาติที่เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทำให้กิจกรรมเหล่านั้นสามารถจูงใจเยาวชนให้รู้สึกสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยจะเกิดเป็นความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากการสังเกตการณ์พบว่าเยาวชนกระตือรือร้นและมีการตอบสนองในกิจกรรมเป็นอย่างดี นั้นแสดงถึงเยาวชนเกิดการรับรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม จึงทำให้เยาวชนเกิดการตอบสนองโดยแสดงออกทางความรู้สึกที่สนใจ สนุกสนาน การสงสัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ฯลฯ โดยสอดคล้องกับแนวคิดที่ได้อ้างอิงจากพัชนี เขจรธยา, 2530 “การรับรู้เป็นกระบวนการทางจิตที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ได้รับเป็นกระบวนการการเลือกรับสาร การจัดสรรเข้าด้วยกัน และการตีความสารที่ได้รับตามความเข้าใจและความรู้สึกของตนเอง โดยทั่วไปการรับรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัวหรือตั้งใจและมักเกิดตามประสบการณ์และการสั่งสมทางสังคม การรับรู้จึงเป็นกระบวนการที่เรียนรู้ได้ เด็กเมื่อเกิดมาจะสามารถรับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ และการตอบสนองต่อความรู้สึกเหล่านั้นได้”

ทั้งนี้เจ้าหน้าที่และวิทยากรจะเป็นผู้ให้ความรู้จากการสอนเยาวชนโดยตรงผ่านการบรรยาย อธิบาย และการให้ความรู้ผ่านการเรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาเพื่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ ภายใต้กระบวนการเรียนรู้ที่เป็นไปอย่างไม่เคร่งเครียด เพื่อเพิ่มความเป็นกันเอง ความสนุกสนานและสร้างความน่าสนใจในกิจกรรมให้มากยิ่งขึ้น

เมื่อเยาวชนเกิดความรู้สึกสนุกสนานและมีความสนใจในกิจกรรม เยาวชนจะเกิดการรับรู้ รับเอาเนื้อหาเชิงอนุรักษ์ที่ถูกต้องเพื่อตีความเนื้อหานั้น ๆ และสามารถสร้างความเข้าใจได้ไปโดยปริยาย จะทำให้เยาวชนได้เข้าใจสิ่งแวดล้อมที่เป็นเนื้อหาสอดคล้องอยู่ในกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้น ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยสอดคล้องกับแนวคิดของเสรี วงษ์มณฑา ที่ได้กล่าวไว้ว่า “การรับรู้เป็นกระบวนการในการตีความข่าวสารเพื่อให้เกิดเป็นความเข้าใจ”

ทั้งนี้จากการวิจัยพบว่าเยาวชนไทยเกิดการรับรู้ต่อกระบวนการเรียนรู้กับกิจกรรมกลุ่มรับรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ ด้านการอนุรักษ์จากกิจกรรม โดยเยาวชนได้แสดงปฏิกิริยาตอบสนองในเชิงการรับรู้ต่อเนื้อหาสาระในกิจกรรม จนเกิดเป็นความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและ

สิ่งแวดลอม รวมถึงการทองเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งคูได้จากการแสดงความคิดเห็นของเยาวชนจากโครงการต่าง ๆ ดังนี้

“...ผมอยากเป็นนักศึกษาธรรมชาติ อยากอยู่ใกล้ชีวิตธรรมชาติ รู้จักใช้วิถีกับธรรมชาติ โดยอยู่แบบธรรมชาตินี้ครับ และเราควรรักษาธรรมชาติและสัตว์ป่าเอาไว้ครับ”

(ค.ช.สุกฤษฎี มีกอง อายุ 12 ปี ร.ร.สินแร่สยามจากโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี)

“...ได้ความรู้เกี่ยวกับการเจริญเติบโตของต้นไม้ หนูอยากให้ทุกคนมาช่วยกันรักษาธรรมชาติคะ เพราะตอนนี้ใกล้จะหมดแล้วคะ”

(ค.ญ.ดา วงศ์ทอง อายุ 11 ปี ร.ร.สินแร่สยามจากโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี)

“...ได้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติจะได้อนุรักษ์ธรรมชาติครับ”

(ค.ช.สุรนาถ บานแย้ม อายุ 11 ปี ร.ร.สินแร่สยามจากโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี)

“...ควรเขียนป้าย บอกว่า ทำแบบคำขวัญหรือเขียนบอกให้คนรักธรรมชาติก็ได้ครับ และเราควรเป็นตัวอย่างในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เค้าครับ”

(ค.ช.อำนาจ สดใส อายุ 11 ปี ร.ร.สินแร่สยามจากโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี)

“...เมื่อเราไปสถานที่ทองเที่ยวตามธรรมชาติ เราก็ดูแลก็ไม่ทำลายคะ”

(ค.ญ.พุทธพร นิลวิเวก อายุ 13 ปี ร.ร.สันทรายวิทยาคมจากโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมพ.ศ. 2547)

“...ได้ความรู้เกี่ยวกับต้นไม้ว่ามีต้นอะไรบ้าง...เมื่อไปสถานที่ต่าง ๆ ก็ไม่ทิ้งขยะ ไม่ขีดเขียนตามต้นไม้”

(ค.ญ.ภานุภา ปทุมวัน อายุ 12 ปี ร.ร.สันทรายวิทยาคมจากโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมพ.ศ. 2547)

“...ได้ความรู้จากการอนุรักษ์ป่า เราควรปฏิบัติอย่างนักอนุรักษ์ธรรมชาติคะ คือ อนุรักษ์ธรรมชาติไม่ทำลายธรรมชาติคะ”

(ด.ญ.จุฑามาศ สังก้า อายุ 13 ปี ร.ร.สันทรายวิทยาคมจากโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช 2547)

“...ได้รู้จักพืชชนิดต่าง ๆ ได้รู้เรื่องธรรมชาติและเราไม่ควรเด็ดดอกไม้ ใบหญ้าหรือว่าเหยียบย่ำเค้า”

(ด.ญ.จันทร์จิรา วงศ์นวล อายุ 11 ปี ร.ร.บ้านห้วยเกียงจากโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช 2547)

“...การร่วมกิจกรรมครั้งนี้เพื่อรู้จักทรัพยากรธรรมชาติให้มากยิ่งขึ้นครับ และรู้ว่าเวลาไปสถานที่ท่องเที่ยวเราไม่ควรขีดเขียนตามวัตถุอะไรต่าง ๆ ครับ”

(ด.ช.ครรชิต นันตา อายุ 14 ปี ร.ร.บ้านแม่โจ้จากโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช 2547)

“...ได้เรียนรู้เรื่องพันธุ์ไม้ค่ะ แล้วก็การปลูกป่าอย่างไรให้สมบูรณ์ ได้ความรู้ว่าเราไม่ควรทิ้งขยะเรี่ยราด ไม่ควรตัดต้นไม้ไปไม้ค่ะ”

(ด.ญ.วาสนา ศรีษะเนตร อายุ 12 ปี ร.ร.เจดีย์แม่ครัวจากโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช 2547)

“...ทำให้เรารู้เกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อม สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นและรู้ถึงปัญหาที่ทำให้สภาพแวดล้อมของเราเสื่อมโทรมลง เราควรปฏิบัติตัวไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพราะว่ามันก็กำลังจะสูญหายไปอยู่แล้ว ก็อยากให้ช่วยกันอนุรักษ์ แล้วก็ไปไหนก็อย่าทิ้งของให้ไม่เป็นที่”

(ด.ญ.กัญญ์วรา ชุตินาศ อายุ 11 ปี ร.ร.วัดอมรินทรารามจากโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม)

“...ได้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมค่ะ ถ้าสมมติว่าเห็นขยะก็ช่วยกันเก็บขยะค่ะ แล้วก็ทิ้งขยะให้ถูกที่ค่ะ”

(ด.ญ.ฉัตรทริกา สิทธิพร อายุ 11 ปี ร.ร.เวทวันธรรมาวาสจากโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม)

“...ได้รู้ว่าสิ่งแวดล้อมรอบตัวเราเป็นยังไงคะ เราได้รู้ว่าไม่ควรทำลายธรรมชาติของเค้าค่ะ ตามธรรมชาติที่มีอยู่ก็ดีแล้ว เรายังควรแบบ ทำตัวดีให้แก่สถานที่นั้นค่ะ”

(ค.ญ.นาถนภา ผ่องพรหมราช อายุ 11 ปี ร.ร.ราชวินิตจากโครงการอบรมเยาวชน อาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม)

“...ได้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ค่ะ ไม่ควรตัดไม้ทำลายป่า และไม่ทิ้งขยะค่ะ”

(ค.ญ.อุลิสสา กำจัดภัย อายุ 11 ปี ร.ร.ราชวินิตประถมบางแคจากโครงการอบรมเยาวชน อาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม)

“...อยากอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่อยู่ในประเทศไทยให้คงอยู่ต่อไปให้ชนรุ่นหลัง และได้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมครับ เราไม่ทิ้งขยะตามที่ต่าง ๆ ที่เค้าไม่ให้ทิ้งครับ ตามแม่น้ำลำคลองอะไรอย่างนั้นครับ”

(ค.ช.อาตุลย์ กาเดร์ อายุ 11 ปี ร.ร.วัดปรีชาจากโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม)

“...ได้ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่า ต้นไม้ สิ่งธรรมชาติ”

(ค.ช.ภักธร โคมทอง อายุ 11 ปี ร.ร.วัดมหาบุศย์ (พิทักษ์วรคุณ)จากโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม)

“...การเข้าร่วมกิจกรรมจะได้ไปคูสัตว์ป่าและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมค่ะ เรายังไม่ทิ้งขยะเห็นขยะก็เก็บ”

(ค.ญ.พิชานิกา ตั้งพานิช อายุ 12 ปี ร.ร.ทิวไผ่งามจากโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม)

“...กิจกรรมนี้น่าสนใจค่ะ ได้เพื่อนใหม่และได้เรียนรู้ว่าธรรมชาติมันเป็นอย่างไง ได้รู้ว่าเราไม่ควรทิ้งขยะเรื่อยเปื่อยค่ะ ที่ควรทำก็ควรช่วยกันรักษาธรรมชาติค่ะ”

(ค.ญ.เกล้าอนงค์ วงศ์เกล้า อายุ 10 ปี ร.ร.วัดมหาบุศย์ (พิทักษ์วรคุณ)จากโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม)

จากการสัมภาษณ์เยาวชนทั้ง 3 โครงการพบความแตกต่างกันในการรับรู้ กล่าวคือ เยาวชนจากโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีของมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์และโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ ฯ ของมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวพบว่าเยาวชนเกิดการรับรู้ เนื่องจากจากการสัมภาษณ์เยาวชนสามารถบอกได้ถึงความรู้ที่พวกเขาได้รับ ซึ่งพวกเขาได้ยกตัวอย่างความรู้ที่ได้รับได้อย่างชัดเจน เช่น ความรู้เกี่ยวกับการเจริญเติบโตของต้นไม้ ได้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ การอนุรักษ์ ได้รู้จักพืชชนิดต่าง ๆ รวมถึงอยากจะเป็นนักศึกษาระดับมัธยมศึกษา อยากใกล้ชิดธรรมชาติ ซึ่งบ่งบอกถึงความรู้ที่นึกคิด ทักษะที่แท้จริงของพวกเขา ประกอบกับการที่พวกเขาเติบโตและดำรงชีวิตอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของพวกเขา ทำให้พวกเขาเกิดการรับรู้ เข้าใจ ตระหนักที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น ตลอดจนการเป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ง่ายกว่า สามารถปลูกฝังได้ง่ายกว่าเยาวชนในเขตกรุงเทพฯ ดังเช่น โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งดูได้จากการให้คำสัมภาษณ์ของเยาวชนในโครงการอบรมเยาวชน ฯ ที่ได้พูดถึงความรู้ที่ได้รับจะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ แต่น้อยคนที่จะบอกได้ถึงรายละเอียดที่ลงลึกในเนื้อหาสาระที่แท้จริง โดยพบเพียงการพูดถึงความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ ธรรมชาติในแบบกว้าง ๆ เท่านั้น ไม่สามารถบอกรายละเอียดให้แน่ชัดว่าอะไรที่พวกเขาได้เรียนรู้ ได้รับรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยมองว่าเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัคร ฯ เป็นเยาวชนที่เกิดและเติบโตในเขตเมืองถูกแวดล้อมด้วยความทันสมัยในด้านต่าง ๆ มากมายที่น่าดึงดูดความสนใจมากกว่า ฉะนั้นการกระตุ้นให้เกิดการรับรู้และการสร้างจิตสำนึกจึงมีความยากและต้องใช้ระยะเวลา ความสม่ำเสมอในการให้ความรู้ ให้ความเข้าใจในเชิงอนุรักษ์มากกว่าเยาวชนท้องถิ่นที่เกิดและเติบโตในพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ

2. กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)

กิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้ง 3 โครงการมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมือนกันคือ เริ่มจากกิจกรรมการละลายพฤติกรรมหรือกิจกรรมสนทนาการเพื่อให้เยาวชนได้ทำความรู้จักและสร้างความเป็นกันเองโดยมีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเกมส์และเพลงประกอบการทำกิจกรรม จากนั้นจะเป็นช่วงกิจกรรมต่าง ๆ โดยอาจเป็นกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์โดยตรง เช่น กิจกรรมศึกษาเรียนรู้คุณค่าพันธุ์พืช พันธุ์ไม้ต่าง ๆ กิจกรรมการสร้างป่าจำลอง ฯลฯ หรืออาจจะเป็นกิจกรรมที่สอดแทรกความรู้ให้เยาวชนได้คิด ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น กิจกรรมการสร้างพีระมิด กิจกรรมการแสดงละครหุ่นและใบชา ที่สอดแทรกความรู้ให้เยาวชนได้รู้ถึงเรื่องผลกระทบต่อ

สิ่งแวดล้อมอย่างเป็นลูกโซ่ ฯลฯ ทั้งนี้เยาวชนจะได้เรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนผ่านวิธีการที่หลากหลาย เช่น การฟัง การซักถาม การสังเกต การคิด การลงมือปฏิบัติ ฯลฯ ซึ่งเยาวชนจะสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ภายใต้การดูแลให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ โดยสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “กระบวนการเรียนรู้ เป็นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนในการเรียนรู้โดยใช้วิธีการเรียนรู้ต่าง ๆ มนุษย์มีวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งมีหลายวิธี เช่น การฟัง การอ่าน การโต้ตอบ การซักถาม การสังเกต การเลียนแบบ การคิด ฯลฯ วิธีเหล่านี้เป็นกระบวนการย่อย ๆ ที่มนุษย์ใช้ในการเรียนรู้”

จากการสังเกตการณ์พบว่า เยาวชนมีความสนใจและตั้งใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยพบว่าเยาวชนได้ทำการจดบันทึกความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับจากวิทยากรและเจ้าหน้าที่หน่วยงาน ซึ่งบางกิจกรรมวิทยากรจะตั้งคำถามเพื่อให้เยาวชนตอบเกี่ยวกับความรู้เรื่องธรรมชาติเป็นระยะ ๆ เช่น ลักษณะของสัตว์ชนิดต่าง ๆ การเจริญเติบโตของสิ่งมีชีวิต ฯลฯ ซึ่งเยาวชนก็อาจจะตอบได้บ้างไม่ได้บ้าง แต่ทุกคนก็สนใจในเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่าเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่จะให้ความสนใจในกิจกรรมที่พวกเขาได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง เช่น การเดินป่า การทำโป่งเทียม การเพาะไส้เดือน เป็นต้น เยาวชนได้ให้ความสนใจ ให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมและสนุกสนานไปกับกิจกรรมที่พวกเขาได้ทดลองทำด้วยตัวเอง โดยเยาวชนมีสีหน้าที่แสดงความสนใจ รอยยิ้ม การสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ปรึกษากันในแต่ละกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น บ่งบอกถึงความรู้สึกเชิงบวกต่อกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ ในทางตรงกันข้ามผู้วิจัยพบว่าถ้าเป็นกิจกรรมที่มีแต่การบรรยาย โดยที่เยาวชนนั่งฟังเพียงอย่างเดียว เยาวชนบางคนจะรู้สึกเบื่อและจะพุดคุยกันเอง

โดยสอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แคมมณีและคณะ, 2545 “กระบวนการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับจิตใจและความรู้สึกของเยาวชน หากสิ่งที่เรียนรู้มีความสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของเยาวชน กระบวนการเรียนรู้จะเป็นไปอย่างสนุกสนานเพลิดเพลินหรือทำทลายความคิดสติปัญญา ทำให้เยาวชนเกิดความตื่นตัว ไม่เบื่อหน่าย โอกาสที่เยาวชนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีย่อมมีมากขึ้นเช่นกัน”

3. ความตระหนัก (Consciousness)

ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์นั้นสามารถกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความตระหนักได้ เนื่องจากเยาวชนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมจะมีโอกาสได้รับรู้ เรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติด้วยตนเอง กระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการอบรมให้คำแนะนำ

เกี่ยวกับป่าไม้ วิธีการอนุรักษ์ การดูแลสิ่งแวดล้อม ฯลฯ หรือจะเป็นการเรียนรู้ผ่านสื่อการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สื่อวีดิทัศน์ การฉายภาพสไลด์ ฯลฯ จะสามารถกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ รู้ว่าการปฏิบัติตนที่ถูกต้องต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามสถานที่ต่าง ๆ เป็นอย่างไร โดยเมื่อเยาวชนเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องจะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงบวกได้ ผู้วิจัยได้สังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมและจากการสัมภาษณ์เยาวชนพบว่า เยาวชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ด้านต่าง ๆ โดยเยาวชนแสดงพฤติกรรมขณะเข้าร่วมกิจกรรมที่บ่งบอกถึงการมีความสำนึกถึงสิ่งแวดล้อม คือ การเก็บขยะ รักษาความสะอาดให้กับสถานที่พัก การไม่ขีดเขียนตามต้นไม้ ฝาผนัง การไม่เด็ดดอกไม้ ฯลฯ และจากการสัมภาษณ์เยาวชนถึงการปฏิบัติตนอย่างไรให้เหมาะสมกับสถานที่ที่เป็นธรรมชาติพบว่า เยาวชนมีความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อมในทางที่ดีตั้งตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ เช่น “เราไม่ควรทำลายธรรมชาติ ควรเป็นตัวอย่างให้คนอื่นทำตาม” “ช่วยกันปลูกต้นไม้อย่างน้อยคนละหนึ่งต้นก็ยังดีครับ” “ปฏิบัติตัวเป็นผู้ท่องเที่ยวที่ดีค่ะ ไม่ทิ้งขยะค่ะ” “ไม่ขีดเขียนตามต้นไม้” “ถ้าถ้าเกิดเห็นนักท่องเที่ยวเด็ดใบไม้หรือดอกไม้ ก็จะห้ามไม่ให้เค้าไปทำค่ะ” เป็นต้น

เมื่อเยาวชนได้เข้ามาอยู่ในกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ จนเกิดเป็นความเข้าใจที่ถูกต้องในการปฏิบัติตนเป็นนักท่องเที่ยวที่ดี เยาวชนจะเกิดความตระหนักอยู่เสมอว่า พวกเขาควรแสดงออกอย่างไรถึงเรียกว่าเป็นผู้ที่รักษาดูแลสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายธรรมชาติและสถานที่ต่าง ๆ โดยสอดคล้องกับแนวคิดของประภาเพ็ญ สุวรรณ ที่ได้กล่าวว่า “ความตระหนัก หมายถึง ความสำนึก ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง โดยมีเหตุการณ์สภาพแวดล้อมสังคมหรือสิ่งเร้าภายนอก เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนัก โดยมีองค์ประกอบในเรื่องของความเข้าใจ ความรู้สึก และพฤติกรรมเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความตระหนัก” นั่นคือ เมื่อเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อันเป็นพื้นฐานที่ส่งเสริมให้เยาวชนช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมตามสถานที่ต่าง ๆ แล้ว เยาวชนจะเกิดความรู้สึกและมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นนักท่องเที่ยว ส่งผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เยาวชนจะพึงระลึกอยู่เสมอว่าควรจะต้องปฏิบัติตนต่อธรรมชาติและสถานที่ต่าง ๆ อย่างไรถึงเรียกว่าเป็นผู้ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เยาวชนเกี่ยวกับความสนใจในการมาเข้าค่ายกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมและทัศนคติในการเป็นนักท่องเที่ยวที่ดี พบว่า เยาวชนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ โดยมีทัศนคติและจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ในทางบวก และคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนอย่างไรให้

เหมาะสมกับสถานที่ที่เป็นธรรมชาติเพื่อให้ทราบถึงทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เยาวชนได้ให้คำตอบดังนี้

1. โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่างจากการสัมภาษณ์เยาวชนจากโรงเรียนต่าง ๆ ที่มาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ที่ อ.เมือง จ.สระบุรี วันที่ 26-28 มกราคม 2548

“เห็นว่ามันเป็นโอกาสที่บางคนก็ไม่มีโอกาสได้เข้ามาทำอะ แล้วอีกอย่างคือ เราก็ชอบด้วย อยากให้ธรรมชาติอยู่กับเราต่อไป ” “ทำให้เรารู้เกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อม สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นและก็รู้ถึงปัญหาที่ทำให้สภาพแวดล้อมของเราเสื่อมโทรมลง” “ก็ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองนะคะ เพราะว่ามันก็กำลังจะสูญหายไปอยู่แล้ว ก็อยากให้ช่วยกันอนุรักษ์ แล้วก็ไปไหนก็อย่าทิ้งสิ่งของให้ไม่เป็นที่ มันจะดูเกะกะ แล้วก็ทำให้ไม่สวยงาม”

(ด.ญ.กัญญ์วรา ชุตินาศ อายุ 11 ปี จากโรงเรียนอมรินทร์าราม)

“เต็มใจมาเข้าร่วมกิจกรรมเพราะว่าอยากจะทำพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและก็อนุรักษ์ครับ”

“จะได้ในความคิดว่าควรจะทำอนุรักษ์ยังไง ควรจะทำจัดขยะมูลฝอยยังไง

(ด.ช.กฤษณะ หวังบำรุง อายุ 10 ปี จากโรงเรียนพิบูลย์อุปถัมภ์)

“ที่เข้าร่วมกิจกรรมเพราะได้ส่งเสริมการอนุรักษ์ป่า ได้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าครับ”

(ด.ช.ชารา เหรา อายุ 10 ปี จากโรงเรียนมหาบุศย์)

“เพราะจะทำให้เรารู้ว่าสิ่งแวดล้อมเนี่ยอะ มันน่ารักษามากอะ ถ้าเราไม่รักษาคนรุ่นต่อไปก็ไม่ได้มาเห็นอะ” “มาเข้าร่วมกิจกรรมเพราะจะได้รักษาสิ่งแวดล้อมและนำไปปฏิบัติ” “ก็ถ้าเกิดเห็นนักท่องเที่ยวเด็ดใบไม้หรือดอกไม้ ก็จะห้ามไม่ให้เค้าไปทำอะ”

(ด.ญ.เบญญาภา สุพรรณนิธิ อายุ 11 ปี จากโรงเรียนราชวินิต)

“จะได้รู้จักธรรมชาติมากขึ้น รู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอะ” “ก็ปฏิบัติตัวไม่ตัดไม้ ไม่เด็ดดอกไม้อะไรอย่างเนี่ย”

(ด.ญ.พรลลิต วงศ์สวัสดิ์ อายุ 10 ปี จากโรงเรียนราชวินิต)

“เพราะว่าผมคิดว่าโลกตอนนี้มีมลภาวะเยอะ ผมคิดว่าถ้าผมได้มาแล้ว ผมอาจมีส่วนร่วมช่วยพวกเค้าบ้าง” “...ได้มาร่วมกิจกรรมครั้งนี้เพราะเราก็จะได้ร่วมกิจกรรมเดินป่า เราจะได้รู้ว่าธรรมชาติมีอะไรบ้าง” “ไม่ส่งเสียงดังเวลาเข้าป่าครับ และจะไม่รบกวนสัตว์”

(ด.ช.กวิน แก้วกำไร อายุ 11 ปี จากโรงเรียนประถมนนทบุรี)

“ได้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและได้รู้จักต้นไม้ต่าง ๆ และรู้จักสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น ได้เพื่อนมากมายครับ”

(ด.ช.สรชัย จารูวาท อายุ 12 ปี จากโรงเรียนราชวินิตประถมบางแค)

“เพราะว่าจะได้ช่วยกันรณรงค์เรื่องการตัดต้นไม้ทำลายป่าและได้ความรู้เกี่ยวกับต้นไม้คะ” “ไม่ขีดเขียนตามต้นไม้คะ”

(ด.ญ.พุทธรักษร ชะฮ้อน อายุ 11 ปี จากโรงเรียนพิบูลย์อุปถัมภ์)

“จะได้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ แล้วก็ทำให้รู้ว่าไม่ควรทิ้งขยะในแม่น้ำเพราะจะทำให้แม่น้ำเสีย”

(ด.ญ.กรรณิกา เกตุมา อายุ 11 ปี จากโรงเรียนวัดมหาบุศย์)

“เข้าร่วมกิจกรรมเพราะว่าเห็นมีโครงการก็อยากมาเข้าร่วมกิจกรรมครับ ก็น่าสนใจ” “จะได้ความรู้ ประโยชน์ของสิ่งแวดล้อมและนำไปบอกเพื่อน ๆ ครับ”

(ด.ช.ชินาธิป รักประยูร อายุ 10 ปี จากโรงเรียนวัดปรินายก)

“เพราะอยากมาได้สัมผัสกับธรรมชาติด้วยตัวเอง และก็อาจจะได้ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ จากธรรมชาติ”

(ด.ช.ไกรสร บุญสุภากุล อายุ 11 ปี จากโรงเรียนอนุบาลสามเสน)

“เพื่อได้รู้เกี่ยวกับป่า ต้นไม้ แล้วก็สัตว์ที่อยู่ในธรรมชาติ”

(ด.ช.วรรณ ศิริยกุล อายุ 12 ปี จากโรงเรียนทิวไผ่งาม)

“จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ไม่เคยเรียนรู้ คิดว่าจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและจะได้ช่วยกันพิทักษ์สิ่งแวดล้อมคะ”

(ด.ญ.จิรกันย์ สุนทรชื่น อายุ 11 ปี จากโรงเรียนอมรินทร์าราม)

“อยากจะมีวิธีอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องครับ”

(ด.ช.รวีวัฒน์ อารีย์ อายุ 11 ปี จากโรงเรียนอมรินทร์าราม)

“ก็คิดว่าจะได้ความรู้ ประสบการณ์และมิตรภาพใหม่”

(ด.ญ.นริศรา สือไพศาล อายุ 11 ปี จากโรงเรียนราชวินิต)

“เราไม่ควรทิ้งขยะ”

(ด.ญ.จิราภา พลลุน อายุ 10 ปี จากโรงเรียนพิบูลอุปถัมภ์)

“ไม่ทิ้งขยะตามสถานที่ท่องเที่ยว”

(ด.ญ.ณัฐนิชา แสงศศิธร อายุ 10 ปี จากโรงเรียนราชวินิต)

“ก็คือดูแลตา ไม่ควรไปเก็บสิ่งของอะไรมาครับ”

(ด.ช.สิทธิพันธ์ เกิดโถ อายุ 10 ปี จากโรงเรียนอนุบาลสามเสน)

1. โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีของมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์

ตัวอย่างการสัมภาษณ์เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีจากโรงเรียนสินแร่สยาม อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี วันที่ 5-7 พฤศจิกายน 2547

“ที่เข้าร่วมกิจกรรมเพราะสนุกดี สนใจที่จะมาและชอบธรรมชาติ ทำให้รู้ว่าธรรมชาติมีคุณค่ามากแค่ไหน” “เดี๋ยวนี้คนไม่ค่อยรักษาธรรมชาติ ส่วนมากจะตัดไม้ทำลายป่า คิดว่าทุกคนควรช่วยกันดูแลนะ ช่วยกัน”

(ด.ญ.น้ำผึ้ง พะเม็ยะ อายุ 11 ปี)

“ที่เข้าร่วมจะได้ความรู้และเป็นเด็กดี” “ทุกคนควรรักษาสิ่งแวดล้อม”

(ด.ญ.ใหม่ แก้วไข่ อายุ 12 ปี)

“มาค่ายนี้เพราะอยากเป็นนักศึกษาธรรมชาติและอยากอยู่ใกล้ชีวิตธรรมชาติ และคิดว่าทุกคนควรจะรักษาสัตว์ป่าหรือธรรมชาติเอาไว้” “ทุกคนควรจะรักษาสัตว์ป่า หรือว่าธรรมชาติเอาไว้ครับ”

(ด.ช.สุกฤษฎี มีก่อง อายุ 12 ปี)

“คิดว่าจะได้ความรู้เกี่ยวกับการเจริญเติบโตของต้นไม้ อยากให้ทุกคนช่วยรักษาธรรมชาติ เพราะใกล้จะหมดแล้ว”

(ด.ญ.ดา วงศ์ทอง อายุ 11 ปี)

“จะได้ความรู้ด้านธรรมชาติ จะได้อนุรักษ์ธรรมชาติ ได้ความรู้เกี่ยวกับป่า” “เราควรช่วยกันปลูกป่า เราควรจะหยุดตัดไม้ทำลายป่า”

(ด.ช.สุรนาถ บานแย้ม อายุ 11 ปี)

“มาเพื่อหาความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ได้ความรู้ ความสนุกครับ” “ไม่ทำลายธรรมชาติ ควรเป็นตัวอย่างให้คนอื่นทำตาม”

(ด.ช.อำนาจ สุขใจ อายุ 11 ปี)

“หนูคิดว่าได้ความรู้สึคดี ๆ ได้มีส่วนร่วมในการปลูกจิตสำนึก” “เราควรดูแลสิ่งแวดล้อม”

(ด.ญ.ก๊อพอ สวงค์ อายุ 14 ปี)

“ที่มาเข้าร่วมกิจกรรมเพราะว่าอยากได้รู้ว่าป่ามีสภาพเป็นยังไง แล้วก็ช่วยอนุรักษ์ป่าจะได้คงอยู่อย่างเดิม” “ช่วยกันปลูกต้นไม้อย่างน้อยคนละต้นก็ยังดีครับ” “เวลากินที่ออฟฟี่ ก็ไม่ทิ้งเปลือกครับ ทั้งขยะให้ถูกที่”

(ด.ช.พนานิต เทพพิทักษ์ อายุ 11 ปี)

“จะได้รู้เรื่องป่าไม้ เรื่องสัตว์ป่าละ” “ควรช่วยกันปลูกต้นไม้ อนุรักษ์สัตว์ป่า ไม่ไปฆ่าเค้า”

(ด.ญ.ภัทรมน ใจญา อายุ 11 ปี)

“เราห้ามตัดไม้ทำลายป่า ถ้าเราตัดไม้ทำลายป่า ต้นไม้ก็จะน้อยลง อาจทำให้น้ำท่วมได้
ค่ะ”

(ค.ญ.ป๋ม อนุภุณิธิธรรม อายุ 11 ปี)

“ช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทุกคนดูแลรักษาป่าหรือบนเขา ถ้าทิ้งก็ขอให้ดับไฟครับ”

(ค.ช.หวาน หงษา อายุ 15 ปี)

2. โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม มหาราช 2547 ของมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

ตัวอย่างจากการสัมภาษณ์เยาวชนจากโรงเรียนต่าง ๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการเยาวชน
เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมมหาราช 2547 ที่ อ.สัน
ทราย จ.เชียงใหม่ วันที่ 4-6 ธันวาคม 2547

“อยากจะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ค่ะ” “ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
ต้นไม้ให้สิ่งดี ๆ แก่มนุษย์ ทำให้อากาศบริสุทธิ์ค่ะ”

(ค.ญ.พุทธพร นิลวิเวก อายุ 13 ปี จากโรงเรียนสันทรายวิทยาคม)

“ได้รับความรู้เกี่ยวกับต้นไม้ว่ามีต้นไม้อะไรบ้าง” “ไม่ควรทิ้งขยะ ไม่ขีดเขียนตามต้นไม้ เวลา
ไปท่องเที่ยวไม่ทำลายป่าไม้ค่ะ”

(ค.ญ.ภานุภา ปทุมวัน อายุ 12 ปี จากโรงเรียนสันทรายวิทยาคม)

“คิดว่าจะได้รับความรู้ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและชื่อต้นไม้ต่าง ๆ” “ไม่ควรไปทำลาย
ธรรมชาติ ธรรมชาติเป็นสิ่งมีชีวิต ควรอนุรักษ์ค่ะ”

(ค.ญ.วราภรณ์ เสนาะ อายุ 13ปี จากโรงเรียนสันทรายวิทยาคม)

“มาเข้าร่วมกิจกรรมจะทำให้เรามีความรักธรรมชาติมากขึ้น และให้ความรู้ในการดูแลรักษา
ป่าไม้” “ปฏิบัติตัว คือ เราไม่ควรไปเด็ดดอกไม้ ไม่ควรไปทำลายค่ะ ควรจะเดินชมก็พอแล้ว”

(ค.ญ.วันเพ็ญ ม่วงสองศรี อายุ 15 ปี จากโรงเรียนกัลยาณวัตร : ส่วนกลาง จ.ขอนแก่น)

“อยากสร้างป่าให้มีในประเทศไทยค่ะ อยากให้มีต้นไม้เยอะ” “เราควรจะไปปลูกต้นไม้ค่ะ”
(ด.ญ.สหฤทัย ยศประเสริฐ อายุ 10 ปี จากโรงเรียนหนองหาร (ทิพวันอุทิศ)

“มาเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นการปลูกป่า และจะได้ความรู้ในการปลูกป่าครับ” “ไม่ควรทำ
ให้ต้นไม้ได้รับบาดเจ็บครับ ไม่ควรทิ้งขยะ เศษแก้วครับ”
(ด.ช.กฤษณะ คำดวงดาว อายุ 12 ปี จากโรงเรียนบ้านแม่ใจ)

“จะได้ประโยชน์เรื่องต้นไม้ สิ่งมีชีวิต” “ถ้าเอาอะไรมากิน พวกขวัดน้ำหรือขนม ก็จะเก็บ
เอาทิ้งถังขยะ”
(ด.ช.ภูวดล สุทธิรังสี อายุ 12 ปี จากโรงเรียนบ้านแม่ใจ)

“มันได้ประโยชน์หลายอย่าง เช่น ได้ความรู้เรื่องป่าไม้อะไรหลายอย่างครับ”
(ด.ช.ศิวาลักษณ์ สุริยาภาส อายุ 11 ปี จากโรงเรียนบ้านห้วยเกียง)

“เข้าร่วมกิจกรรมเพราะว่ามีความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ป่า ไม่ให้เขามาทำลายป่าครับ”
“เวลาไปสถานที่ที่ธรรมชาติเราไม่ควรทำคือ การเด็ดดอกไม้ไปเล่นเพื่อความสนุกสนาน แต่ควรดูแล
ไม่ต้องไปเหยียบไปย่ำมันครับ”
(ด.ช.จักรกฤษณ์ คำปิ่นใจ อายุ 11 ปี จากโรงเรียนบ้านห้วยเกียง)

“ที่มาเข้ากิจกรรมเพราะต้องการช่วยกันอนุรักษ์ธรรมชาติ และได้ความรู้เรื่องป่า เรื่อง
ธรรมชาติครับ” “ไม่ควรทิ้งขยะเรี่ยราด ไม่เด็ดดอกไม้”
(ด.ช.ณภัทร บุญคุ้มครอง อายุ 13 ปี จากโรงเรียนบ้านแม่ใจ)

“อยากมาเพราะจะได้ความรู้จากการอนุรักษ์ป่าค่ะ” “ก็ปฏิบัติอย่างนักอนุรักษ์ธรรมชาติค่ะ
คือ อนุรักษ์ธรรมชาติไม่ทำลายธรรมชาติค่ะ”
(ด.ญ.จุฑามาศ สังกำ อายุ 13 ปี จากโรงเรียนสันทรายวิทยาคม)

“อยากมาเพราะจะได้รู้จักพืชชนิดต่าง ๆ มากขึ้น ได้ความรู้มากขึ้นค่ะ”
(ด.ญ.จันทร์จิรา วงศ์นวล อายุ 11 ปี จากโรงเรียนบ้านห้วยเกียง)

“ที่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติในประเทศไทยของเรา และจะได้รู้จักทรัพยากรธรรมชาติมากยิ่งขึ้นด้วยครับ”

(ค.ช.ครวิชิต นันตา อายุ 14 ปี จากโรงเรียนบ้านแม่โจ้)

“จะได้ความรู้แล้วก็รู้จักต้นไม้ต่าง ๆ ได้เพื่อน ได้ความสามัคคี”

(ค.ช.ทศพล แก้วสาธร อายุ 14 ปี จากโรงเรียนขอนแก่นพัฒนศึกษา : ส่วนกลาง จ.ขอนแก่น)

“ไม่ควรทำคือ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น ดึงเด็ดหรือเด็ดดอกมาดม หรือว่าเด็ดใบไม้ค่ะ”

(ค.ญ.ศกาวเดือน คำจม อายุ 13 ปี จากโรงเรียนสันทรายวิทยาคม)

“ปฏิบัติตัวเป็นผู้ท่องเที่ยวที่ดีค่ะ ไม่ทิ้งขยะค่ะ”

(ค.ญ.ชิราพร หมั่นงาน อายุ 13 ปี จากโรงเรียนสันทรายวิทยาคม)

“ก็พยายามไม่เด็ดกิ่งไม้ ดอกไม้ ใบไม้อะไรพวกนี้ค่ะ แล้วก็จะไม่ถางหญ้า ไม่ไปรบกวนสัตว์”

(ค.ญ.อรอนงค์ พรมงษ์ อายุ 12 ปี จากโรงเรียนสันทรายวิทยาคม)

จากการสังเกตการณ์และการให้สัมภาษณ์ของเยาวชนทั้ง 3 โครงการพบว่าเยาวชนมีทำที่หรือมีจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในทางบวก โดยผู้วิจัยวิเคราะห์จากพฤติกรรมที่เยาวชนได้ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี และจากการสัมภาษณ์ถึงความรู้สึกนึกคิดของเยาวชนแต่ละคนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมดังตัวอย่างข้างต้น พบว่าเยาวชนได้ให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมและมีความเข้าใจที่จะปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่ไม่ทำลายธรรมชาติ โดยรับรู้ว่าจะควรปฏิบัติตนอย่างไรต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ดังตัวอย่างคำตอบเช่น “สนใจที่จะมาและชอบธรรมชาติ ทำให้รู้ว่าธรรมชาติมีคุณค่ามากแค่ไหน” “อยากอยู่ใกล้ธรรมชาติ และคิดว่าทุกคนควรจะรักษาป่าหรือธรรมชาติเอาไว้” “ที่เข้าร่วมเพราะอยากได้รู้ว่าป่ามีสภาพเป็นยังไง แล้วก็ช่วยอนุรักษ์ป่าจะได้คงอยู่อย่างเดิม” “มาเข้าร่วมกิจกรรมจะทำให้เรามีความรักธรรมชาติมากขึ้น” “มาเข้าร่วมกิจกรรมเพราะจะได้รักษาสีเขียวและนำไปปฏิบัติ” “จะทำให้เราได้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ แล้วก็รู้ว่าไม่ควรทิ้งขยะในแม่น้ำเพราะจะทำให้แม่น้ำเน่าเสีย” “เราควรช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทุกคนดูแลบุหรี่ป่าหรือ

บนเขา ถ้าทิ้งก็ขอให้ดับไฟ” “เราไม่ควรไปเด็ดดอกไม้ ไม่ควรไปทำลาย ควรจะชื่นชมก็พอแล้ว” “เวลาไปสถานที่ที่ธรรมชาติเราไม่ควรทำ คือ การเด็ดดอกไม้ไปเล่นเพื่อความสนุกสนาน แต่ควรดูแล ไม่ต้องไปเหยียบไปย่ำมันครับ” “ไม่ทิ้งขยะตามสถานที่ท่องเที่ยว” “ไม่ขีดเขียนตามต้นไม้คะ” “ไม่ส่งเสียงดังเวลาเข้าป่าครับ และจะไม่รบกวนสัตว์” ฯลฯ

นอกจากนี้จากการเข้าร่วมสังเกตการณ์ค่ายกิจกรรมทั้ง 3 โครงการยังพบว่ากลุ่มเยาวชนที่ทำการศึกษาวิจัยนั้นมีความแตกต่างกัน โดยพบว่าเยาวชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่แตกต่างกันมีส่วนที่จะทำให้การปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับเยาวชนมีความแตกต่างไปด้วย นั่นคือถ้าเป็นเยาวชนในพื้นที่ที่แวดล้อมไปด้วยธรรมชาติอย่างสมบูรณ์ การสร้างจิตสำนึกก็มีความเป็นไปได้ นั่นเพราะในพื้นที่ที่พวกเขาได้อาศัยอยู่ไม่มีสิ่งรบกวนจากภายนอกที่จะทำให้ขาดจิตสำนึกต่อธรรมชาติ ไม่มีสิ่งที่ทำให้พวกเขาหลงลืมความสำคัญที่มีต่อธรรมชาติ แต่หากเป็นเยาวชนที่อยู่ในเมืองการปลูกจิตสำนึกและการคงความมีจิตสำนึกให้มีอยู่ตลอดเวลาที่มีความยากมากกว่า เนื่องจากเยาวชนในเมืองถูกแวดล้อมด้วยความเจริญ ความก้าวหน้าทันสมัยในด้านต่าง ๆ จึงอาจกระทบต่อความตั้งใจจริงกับการเป็นนักอนุรักษ์ที่ดีได้

ในการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นควรมีความต่อเนื่องและควรเสริมสร้างกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมหรือกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ภายในโรงเรียนเองเพื่อให้พวกเขามีความต่อเนื่องและเป็นการกระตุ้นให้พวกเขามีความรู้สึกที่ดีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ หากเยาวชนมีจิตสำนึก ไม่ว่าจะพวกเขาจะอยู่ ณ ที่แห่งใด หรือแม้แต่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่พวกเขาได้มีโอกาสไปเยี่ยมชม พวกเขาจะมีจิตสำนึกอยู่ตลอดเวลาว่าอะไรควรทำหรือไม่ควรทำ

สรุป

โครงการเชิงอนุรักษ์ทั้ง 3 โครงการ คือ โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี และโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2547 นั้นสามารถสร้างให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ ซึ่งโครงการต่าง ๆ ดังกล่าวได้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เยาวชนได้เกิดความเข้าใจ และมองเห็นถึงคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้เยาวชนได้เรียนรู้ปฏิบัติ และสัมผัสกับธรรมชาติด้วยตนเอง ทั้งนี้จิตสำนึกเป็นสิ่งที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้จากการที่เข้าไปอยู่ในระบบที่ให้การอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับค่านิยม ทศนคติและพฤติกรรมบุคคล ซึ่ง

สามารถพัฒนาและอบรมขัดเกลาได้ด้วยกระบวนการปลูกฝังทางวัฒนธรรมหรือผ่านกระบวนการเรียนรู้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ” การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. วิเคราะห์ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับเยาวชนไทย
2. วิเคราะห์แผนปฏิบัติการสื่อสารในการสร้างจิตสำนึก

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในโครงการต่าง ๆ ของมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และการสังเกตการณ์ภาคสนาม (Field Observation) กับเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมจากทั้งหมด 3 โครงการ รวม 178 คน นอกจากนี้ยังมีการสังเกตบริบทแวดล้อมของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ บุคลิกภายนอก กิริยาท่าทาง น้ำเสียง สายตา ความสนใจและความร่วมมือในการฝึกอบรม และการตอบคำถาม ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.1. สรุปผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานทั้ง 4 แห่งถึงยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทยในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สามารถสรุปได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์เชิงนโยบาย

5.1.1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงนโยบาย คือ

ก. ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาอย่างถูกวิธีให้กับเยาวชนทั่วประเทศ รวมทั้งเยาวชนระหว่างประเทศด้วย

ข. สร้างความรู้ ความเข้าใจในหมู่สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน และสถาบันครอบครัว เพื่อให้ใช้กิจกรรมทัศนศึกษาเป็นสื่อในการพัฒนาเยาวชนให้มีความ สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมและ มีบทบาทในการพัฒนาประเทศ และอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยตามความเหมาะสม

ค. ระดมความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งสื่อมวลชนและประชาชนทั่วไป ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาสำหรับเยาวชน ตลอดจนมีบทบาทสนับสนุนให้เยาวชนเดินทางท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี รักและภาคภูมิใจในความเป็น ไทย มีจิตสำนึกในการช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมและมีบทบาทในการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวของชาติ โดยมุ่งกระจายจังหวัดหลักไปยังจังหวัดใกล้เคียงอื่น ๆ

ง. สร้างค่านิยมให้เยาวชนและประชาชนท่องเที่ยวในประเทศให้มากขึ้น

จ. เสริมสร้างให้เยาวชนและประชาชนเข้าใจและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ สัตว์มรดกโลกที่มีความสามารถในการบำรุงรักษาและจัดการทรัพยากรด้านธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

ฉ. เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเยาวชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง ใต้

ช. เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและวิทยาการระหว่างประเทศ โดยให้การ ท่องเที่ยวเป็นสื่อกลาง

5.1.2. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงนโยบาย คือ

ก. มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ บริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นและของชาติด้วยการสร้าง จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นในทุกกลุ่มเป้าหมาย

ข. การเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ในการฟื้นฟูและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การใช้สื่อทุก รูปแบบเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสได้รับทราบข่าวสาร ข้อมูล การวิเคราะห์ วิจัยด้าน สิ่งแวดล้อม

ค. สร้างระบบรวบรวมจัดเก็บข้อมูลที่เป็นมาตรฐานและมีเครือข่ายข้อมูลสิ่งแวดล้อมที่มี ประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ง. สนับสนุนองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ

5.1.3. มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ ได้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงนโยบาย คือ

- ก. มุ่งไปที่เรื่องปัญหาของธรรมชาติและป่าไม้
- ข. เน้นไปที่การศึกษา ปลูกฝังคนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
- ค. สนับสนุนให้เยาวชนมีส่วนร่วมจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- ง. ฝึกให้เกิดจินตนาการที่มาจากความคิดสร้างสรรค์

5.1.4. มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ได้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงนโยบาย คือ

- ก. ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมและการเดินทางอย่างรู้ค่า
- ข. ส่งเสริมให้เป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ
- ค. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- ง. ร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์

ผลการวิเคราะห์พบว่ามูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวได้วางยุทธศาสตร์เชิงนโยบายที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปลูกฝังคนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สนับสนุนเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ฯลฯ โดยเป็นนโยบายที่มีถ้อยคำสั้นกะทัดรัด เข้าใจง่าย มีคุณลักษณะที่สามารถอธิบายให้ทุกคนในหน่วยงานได้ทราบถึงแนวทางโดยส่วนรวมขององค์กร

ส่วนองค์กรภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ คือ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยนั้น เป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่ได้วางยุทธศาสตร์เชิงนโยบายที่มีความแตกต่างจากมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่เป็นองค์กรขนาดเล็ก โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้วางนโยบายในการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ในการฟื้นฟูและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมการใช้สื่อทุกรูปแบบเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสรับทราบข่าวสาร ข้อมูลการวิเคราะห์วิจัยด้านสิ่งแวดล้อม สร้างระบบรวบรวมจัดเก็บข้อมูลที่เป็นมาตรฐานและมีเครือข่ายข้อมูลสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ส่วนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวที่ศึกษาอย่างถูกวิธีให้กับเยาวชนทั่วประเทศ สร้างความรู้ ความเข้าใจในหมู่สถาบันการศึกษา ระดมความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สร้างค่านิยมให้เยาวชนและประชาชนท่องเที่ยวในประเทศไทยให้

มากขึ้น เสริมสร้างให้เยาวชนและประชาชนเข้าใจและเห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสังคม โดยนโยบายต่าง ๆ ดังกล่าวจะเป็นการกำหนดทิศทางในการทำงานของแต่ละองค์กรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งมูลนิธิทั้งสองได้วางนโยบายโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับขนาดขององค์กรและขีดความสามารถในการปฏิบัติได้ตามนโยบายที่ได้วางไว้

จากนโยบายทั้ง 4 หน่วยงานที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ผู้วิจัยเห็นว่ามีความแตกต่างและคล้ายคลึงในบางประเด็น ในประเด็นที่เหมือนกันคือ เรื่องการให้การศึกษา ให้ความรู้ความเข้าใจ ปลุกฝังคนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งทุกหน่วยงานได้มีการเน้นในประเด็นนี้ เนื่องจากการส่งเสริมให้คนเกิดความรู้ความเข้าใจจะเป็นพื้นฐานที่จะทำให้คนมีการศึกษา มีความรอบรู้ว่าการอนุรักษ์คืออะไร อย่างไรก็ตามเรียกว่าการอนุรักษ์ ทำอย่างไร อะไรที่ควรทำ อะไรที่ไม่ควรทำ เมื่อพวกเขาจะเกิดการปฏิบัติเกิดพฤติกรรมตามมา ประเด็นนี้จึงเป็นประเด็นที่สำคัญที่ทุกหน่วยงานได้กำหนดในนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่มีความแตกต่างอย่างเช่น มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว เป็นองค์กรเล็กนโยบายที่กำหนดจึงเป็นนโยบายที่ไม่ครอบคลุมเนื้อหาที่หลากหลายนัก โดยมองเห็นปัญหาของคนเฉพาะกลุ่ม เฉพาะพื้นที่ โดยมุ่งหวังให้คน/เยาวชนได้ความรู้และสนับสนุนให้พวกเขามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา นโยบายของทั้งสองหน่วยงานนี้จึงไม่มีประเด็นที่หลากหลายนัก เนื่องจากเป็นองค์กรเล็กยังมีศักยภาพในด้านอื่น ๆ ไม่มากนัก มีข้อจำกัด จึงไม่สามารถกำหนดนโยบายเหมือนองค์กรภาครัฐได้ มีเพียงการกำหนดในประเด็นที่หน่วยงานมีความสามารถที่จะกระทำได้

นอกจากนี้มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวได้มีประเด็นที่เพิ่มเติมแตกต่างจากมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์คือ ประเด็นในการส่งเสริมการเดินทางอย่างรู้ค่า ผู้วิจัยมองว่ามูลนิธิพิทักษ์ฯ ได้ระบุประเด็นดังกล่าวมีผลสืบเนื่องมาจากมูลนิธิพิทักษ์ฯ เป็นองค์กรที่ก่อตั้งโดยททท. ซึ่งเป็นองค์กรที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว นโยบายของมูลนิธิพิทักษ์จึงได้ระบุประเด็นดังกล่าวโดยมีมุมมองที่สอดคล้องกับททท. และผู้วิจัยพบว่าทั้งสององค์กรได้มีการร่วมมือ ประสานงานกันในบางโครงการที่เป็นโครงการเชิงอนุรักษ์ เช่น โครงการอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทย นอกจากนี้ยังมีการช่วยเหลือกันในด้านอื่น ๆ เช่น ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือด้านการประชาสัมพันธ์ในบางกรณี ฯลฯ

ส่วนกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและททท. ได้กำหนดนโยบายที่มีความหลากหลายและครอบคลุมกว่า โดยกรมส่งเสริมฯ มองปัญหาด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นหลัก โดยมี

ประเด็นที่แตกต่างคือ มุ่งเผยแพร่ข่าวสาร มีการใช้สื่อทุกรูปแบบเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสารได้ทุกช่องทาง อีกทั้งมีประเด็นนโยบายที่จะสร้างระบบรวบรวมจัดเก็บข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่มีมาตรฐานและให้มีเครือข่ายข้อมูลสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งกรมส่งเสริมฯ เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การกำหนดนโยบายจึงต้องมีความสอดคล้องกับกระทรวงฯ และด้วยกรมส่งเสริมฯ มีศักยภาพที่จะสามารถกำหนดนโยบายที่กว้างและครอบคลุมเรื่องสิ่งแวดล้อม การผลิตสื่อ การสร้างเครือข่ายข้อมูล และสนับสนุนองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ได้ การปฏิบัติงานของกรมส่งเสริมฯ ก็จะมีมากกว่าองค์กรที่เล็กกว่า

การกำหนดนโยบายของททท. ได้มองประเด็นเรื่องการท่องเที่ยวเป็นหลัก ซึ่งมีความแตกต่างจากองค์กรอื่น ๆ โดยมุ่งส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากนโยบายของททท. จะเห็นได้ว่ามุ่งส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในอนาคต โดยเสริมสร้างให้เยาวชนและประชาชนเข้าใจและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสังคม ระดมความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งสื่อมวลชนและประชาชนทั่วไป ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและสนับสนุนให้เยาวชนเดินทางท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี มีจิตสำนึกในการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ซึ่งประเด็นนโยบายเหล่านี้มีความแตกต่างกับหน่วยงานอื่น ๆ คือ ได้ชี้ชัดไปที่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหลัก จะเห็นได้ว่าททท. เป็นองค์กรที่มีศักยภาพสามารถกำหนดนโยบายในการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี ระดมความร่วมมือต่าง ๆ

จากนโยบายของแต่ละองค์กรสิ่งที่เป็นเรื่องสำคัญได้แก่ การส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม การก่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกฝ่าย การเผยแพร่ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม แต่บางองค์กรยังไม่ได้มีการกำหนดนโยบายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเรื่อง การสร้างจิตสำนึกอย่างเด่นชัด จึงควรมีการชี้ชัดไปในประเด็นดังกล่าวเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

ผลสรุปการวิเคราะห์กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ 5 ขั้นตอน 1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2. การจัดวางทิศทางขององค์กร 3. การกำหนดกลยุทธ์ 4. การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ และ 5. การควบคุมเชิงกลยุทธ์ ของแต่ละหน่วยงานมีดังนี้

5.1.1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

<p>การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม</p>	<p>โอกาส</p> <ul style="list-style-type: none"> - การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเห็นว่าเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าสามารถอบรมให้รู้สึกที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางการท่องเที่ยว รวมถึงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ เช่น ครอบครัว เพื่อน ฯลฯ - มีความพร้อมด้านปัจจัยการเงิน บุคลากร ฯลฯ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรม <p>อุปสรรค</p> <ul style="list-style-type: none"> - การใช้งบประมาณที่จำกัดเพื่อตอบสนองกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนในทุกภูมิภาค - การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงและบางช่วงมีการประชาสัมพันธ์น้อย - ในการจัดกิจกรรมบางครั้งพบว่าเยาวชนไม่มาตามที่ได้ลงทะเบียนไว้ <p>จุดอ่อน</p> <ul style="list-style-type: none"> - เจ้าหน้าที่ของททท. ไม่สามารถนำกิจกรรมเองได้ ทำให้ต้องจ้างให้บริษัทอื่น ๆ เข้ามาดูแลเรื่องของการจัดกิจกรรม ที่พัก อาหาร วิทยากร ฯลฯ - เยาวชนบางคนขาดความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมครั้งต่อไป <p>จุดแข็ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีศักยภาพในการใช้สื่อมวลชนได้อย่างเต็มที่ - สถานที่จัดกิจกรรมแวดล้อมไปด้วยธรรมชาติ ทำให้เยาวชนได้สัมผัสกับธรรมชาติ - รูปแบบการจัดกิจกรรมมีความหลากหลาย
<p>การจัดวางทิศทางขององค์กร</p>	<p>วิสัยทัศน์</p> <ul style="list-style-type: none"> - การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มุ่งสู่ความเป็นเลิศในการส่งเสริมและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว <p>พันธกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนการดำเนินนโยบาย และแผนแม่บทการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของรัฐ - กำหนดและดำเนินกลยุทธ์ด้านการตลาดเชิงรุกเพื่อให้เกิดการตัดสินใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย อันจะนำไปสู่การเพิ่มรายได้ต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว

	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมและพัฒนาการเดินทางท่องเที่ยวให้คนไทยและผู้พำนักในประเทศให้ท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มขึ้น - พัฒนาองค์กร และระบบบริหารจัดการเพื่อความเป็นเลิศในการบริหารจัดการและการให้บริการ <p>วัตถุประสงค์</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพื่อเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเยาวชนและกลุ่มครอบครัว - เพื่อให้ได้นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ
<p>การกำหนดกลยุทธ์</p>	<p>กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์</p> <p>กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร</p>
<p>การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์</p>	<p>โครงสร้างและวัฒนธรรมในการทำงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีโครงสร้างที่ซับซ้อน โดยมีคณะกรรมการฝ่ายกิจกรรม คณะกรรมการฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ฝ่ายงบประมาณและการเงิน ฝ่ายเลขานุการ ฝ่ายจัดซื้อ/จัดจ้าง และกองส่งเสริมการตลาดในประเทศจะเป็นผู้ดูแลการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ - ททท.ได้ว่าจ้างให้บริษัท จูซ จี วัน (JUICE GI) ดูแลเรื่องการทำโครงการและขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม - ททท.ได้ว่าจ้างให้บริษัท เมเจอร์ ซินีเพล็กซ์ ดูแลรับผิดชอบในการจัดกิจกรรม เช่น การจัดงานสัมมนา จัดนิทรรศการต่าง ๆ ฯลฯ <p>ลักษณะการทำงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขั้นตอน กว้างเรียบ วิธีปฏิบัติมีหลายขั้นตอน ทำให้ต้องใช้เวลาในการดำเนินการ - มีการประสานงานและช่วยเหลือกันในการดำเนินกิจกรรม - เจ้าหน้าที่ / พนักงานจะปรึกษาหารือกันในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ <p>ขั้นตอนการปฏิบัติงานโครงการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การดำเนินกิจกรรม ECO-CAMP ที่จังหวัดกาญจนบุรีครั้งนี้ เริ่มจากการประชุมเพื่อกำหนดแผนงาน รายละเอียดของกิจกรรม ECO – CAMP 2. ติดต่อประสานงานกับทางสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย เพื่อให้ทางสมาคมเสนอกำหนดการต่าง ๆ 3. รับสมัครเยาวชนที่เป็นสมาชิก YCT ผ่านการเล่นเกมส์ตอบปัญหาทางอินเทอร์เน็ต และผ่านทางเมเจอร์ซินีเพล็กซ์ซึ่งเป็นผู้แทนการสมัคร เพื่อเข้าร่วมกิจกรรม 2. จากนั้นกองส่งเสริมการตลาดในประเทศจะประสานงานกับบริษัทอาร์.เอส.

	<p>พี.จัมโบ้ แพรเวล เซ็นเตอร์ ให้จัดการเรื่องของสถานที่พัก สถานที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ วิทยากร ฯลฯ</p> <p>3. ทีมงานจะเริ่มกิจกรรมจาก กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อละลายพฤติกรรม โดยใช้กลยุทธ์สร้างความเป็นกันเองระหว่างเจ้าหน้าที่กับเยาวชน และเยาวชนที่มาจากหลากหลายภูมิภาค โดยกิจกรรมจะใช้เพลงและการเล่นเกมส์เป็นส่วนประกอบเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ได้แบ่งกลุ่มเยาวชนออกเป็น 5 กลุ่ม จากนั้นตามด้วยกิจกรรมที่ให้ความรู้เรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กลยุทธ์การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ ซึ่งจะมีทั้งกิจกรรมตามรอยเท้าช้าง กิจกรรมฐานความรู้ต่าง ๆ ฯลฯ</p>
<p>การควบคุมเชิงกลยุทธ์</p>	<p>การติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงาน</p> <p>กิจกรรม ECO – CAMP ที่กาญจนบุรี มีการติดตามผลอย่างไม่เป็นทางการ โดย</p> <ul style="list-style-type: none"> - สอบถามเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในโครงการ ฯ เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมจะเป็นผู้สังเกตการณ์เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงาน - เจ้าหน้าที่จะรายงานผลการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมย่อยในโครงการ ฯ ต่อเจ้าหน้าที่ของกองติดตามและประเมินผลเพื่อทำการรวบรวมและสรุปเป็นภาพโดยรวมของการปฏิบัติงานในโครงการ <p>นอกจากนี้บางกิจกรรมยังมีวิธีการติดตาม โดยการสอบถามและติดตามทางโทรศัพท์เพื่อสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการปฏิบัติงานในโครงการ</p>
<p>ยุทธศาสตร์การสื่อสาร</p>	<p>การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม</p> <p>การเรียนรู้เชิงประจักษ์</p> <p>กิจกรรมกลุ่ม</p> <p>การทดลองปฏิบัติ</p>
<p>กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการ นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (YCT)</p>	<p>กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์</p> <p>กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร</p> <p>สื่อมวลชน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. โทรทัศน์และวิทยุ <ul style="list-style-type: none"> - ภาพยนตร์โฆษณาโครงการ - FM 94.5 MKz - FM 89.5 MKz 2. สื่อสิ่งพิมพ์ <ul style="list-style-type: none"> - นิตยสารแพรว อิมเมจ เนชั่นจูเนียร์ สารคดี ฯลฯ - การลงบทความ ในหนังสือพิมพ์มติชน ผู้จัดการรายวัน ฯลฯ 3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

	<p>- เว็บไซต์ www.creativetraveler.net</p> <p>4. สื่อเฉพาะกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - โปสเตอร์ แผ่นพับ - สมุดคู่มือการเป็นสมาชิก โครงการ - สารคดีโทรทัศน์ - จดหมายถึงสมาชิก <p>ผู้บุคคล</p> <p>การสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ วิทยากรกับเยาวชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ</p>
--	---

5.1.2. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

<p>การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม</p>	<p>โอกาส</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปัจจุบันสภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญ และมีความจำเป็นที่ทุกคนต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และตระหนักถึงการประพฤตินในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ - กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นองค์กรภาครัฐที่มีศักยภาพในการสนับสนุนโครงการเชิงอนุรักษ์และโครงการด้านสิ่งแวดล้อม - มีความพร้อมด้านปัจจัยการเงิน บุคลากร ฯลฯ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรม <p>อุปสรรค</p> <ul style="list-style-type: none"> - เงินที่ได้รับการสนับสนุนมีอย่างจำกัดส่งผลต่อรูปแบบการจัดกิจกรรม และส่งผลกระทบต่อสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์โครงการและการจัดกิจกรรม <p>จุดอ่อน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมสั้นเกินไป - เยาวชนขาดความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมครั้งต่อไป <p>จุดแข็ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีเจ้าหน้าที่เป็นผู้มีประสบการณ์ในการนำกิจกรรม และวิทยากรเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม - สถานที่จัดกิจกรรมแวดล้อมด้วยธรรมชาติ เยาวชนได้สัมผัสกับธรรมชาติได้อย่างแท้จริง
<p>การจัดวางทิศทางขององค์กร</p>	<p>วิสัยทัศน์</p>

	<p>- เป็นองค์กรหลักในการส่งเสริม สนับสนุนประชาชนทุกภาคส่วน ให้มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและการพัฒนาอย่างยั่งยืน</p> <p>พันธกิจ</p> <p>- ส่งเสริม เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม พัฒนาบุคลากร กระบวนการมีส่วนร่วม และเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้บริการสารสนเทศสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวิเคราะห์วิจัย พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อการควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม</p> <p>วัตถุประสงค์</p> <p>- เพื่อให้เยาวชนที่เข้าร่วม โครงการเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน</p> <p>- เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการอนุรักษ์ และทำหน้าที่ประสาน สนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>- เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและตระหนักให้เกิดขึ้นในกลุ่มเยาวชน ในการร่วมมือพิทักษ์ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ และช่วยกันป้องกันแก้ไข ปัญหาสิ่งแวดล้อม</p>
<p>การกำหนดกลยุทธ์</p>	<p>กลยุทธ์การสื่อสารด้วยคำขวัญ เพลง เกมส์</p> <p>กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร</p> <p>กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวีดิทัศน์</p> <p>กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร</p> <p>กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการใช้เทียนสร้างกิจกรรม</p>
<p>การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์</p>	<p>โครงสร้างและวัฒนธรรมในการทำงาน</p> <p>- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีโครงสร้างที่ซับซ้อน โดยมีผู้บริหารเจ้าหน้าที่ / พนักงานที่รับผิดชอบโครงการ ๆ ประกอบไปด้วย อธิบดี รองอธิบดี ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้อำนวยการส่วน ๆ หัวหน้าโครงการ คณะทำงานประกอบด้วย ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายเตรียมเอกสาร และฝ่ายดูแลสถานที่</p> <p>ลักษณะการทำงาน</p> <p>- ขั้นตอน กฎระเบียบ วิธีการปฏิบัติมีหลายขั้นตอน ทำให้การปฏิบัติงานเกิดความล่าช้า</p> <p>- มีการประสานงานและช่วยเหลือกันในการดำเนินกิจกรรม</p> <p>- เจ้าหน้าที่ / พนักงานจะปรึกษาหารือกันในลักษณะไม่เป็นทางการ</p> <p>ขั้นตอนการปฏิบัติงานโครงการ</p> <p>1. เริ่มจากการเสนอโครงการ ๆ ต่ออธิบดี รองอธิบดี ผู้อำนวยการสำนัก</p>

	<p>ส่งเสริม ฯ ผู้อำนวยการส่วนตามลำดับ</p> <p>2. จากนั้นหัวหน้าโครงการและคณะทำงานจะมีการประชุมเกี่ยวกับการดำเนินการกิจกรรม และได้แบ่งหน้าที่ออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายเตรียมเอกสารและฝ่ายสำรวจสถานที่ พร้อมทั้งกำหนดสถานที่ในการจัดกิจกรรม</p> <p>3. สำรวจพื้นที่เพื่อดูความเหมาะสมและความพร้อมในการจัดกิจกรรม รวมถึงการประสานงานติดต่อวิทยากรจากกรมป่าไม้เพื่อทำหน้าที่ในการให้ความรู้กับเยาวชน</p> <p>4. ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อแจ้งให้ทราบถึงวันจัดกิจกรรมที่แน่นอน และเตรียมเอกสารต่าง ๆ เช่น หนังสือเชิญ ใบประกาศ ฯลฯ</p> <p>5. เจ้าหน้าที่จะเริ่มกิจกรรมจาก กิจกรรมละลายพฤติกรรมหรือกิจกรรมสัมพันธ์โดยใช้กลยุทธ์สร้างความเป็นกันเองระหว่างเจ้าหน้าที่กับเยาวชน และเยาวชนที่มาจากต่างสถาบัน โดยใช้เพลงและการเล่นเกมเป็นส่วนประกอบ เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ได้แบ่งกลุ่มเยาวชนออกเป็น 4 กลุ่ม โดยให้มีคำขวัญประจำกลุ่มที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จากนั้นตามด้วยกิจกรรมที่ให้ความรู้เรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยคำขวัญ เพลง เกมสื่ กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวิดีโอ กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการใช้เทียนสร้างกิจกรรม</p>
<p>การควบคุมเชิงกลยุทธ์</p>	<p><u>การติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงาน</u></p> <p>โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม มีการติดตามผลโดยเจ้าหน้าที่จะประชุมแบบไม่เป็นทางการ มีการพูดคุยปรึกษาภายหลังจากกิจกรรมของแต่ละวันเสร็จสิ้นเพื่อให้ทราบถึงผลการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละวัน เพื่อให้ทราบถึงผลการปฏิบัติงาน โดยพบว่าการจัดกิจกรรมครั้งนี้สามารถกระตุ้นความสนใจและความสนุก พร้อมกับการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแก่เยาวชนได้ แต่ก็มีเยาวชนบางส่วนขาดความสนใจกับกิจกรรมที่ให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์อย่างแท้จริง ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจเป็นเพราะเยาวชนเห็นว่าเป็นกิจกรรมนอกสถานที่ทั่ว ๆ ไปที่พวกเขาได้เพื่อนใหม่และความสนุกสนานจากกิจกรรมเท่านั้น</p>
<p>ยุทธศาสตร์การสื่อสาร</p>	<p>การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม</p> <p>การเรียนรู้เชิงประจักษ์</p> <p>กิจกรรมกลุ่ม</p> <p>การทดลองปฏิบัติ</p>
<p>กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์</p>	<p>กลยุทธ์การสื่อสารด้วยคำขวัญ เพลง เกมสื่</p> <p>กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร</p>

<p>สิ่งแวดล้อม</p>	<p>กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวีดิทัศน์ กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการใช้เทียนสร้างกิจกรรม</p> <p>สื่อมวลชน</p> <p>1. วิทยุ ประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมและข่าวสารของหน่วยงานผ่าน - FM 88.5 จังหวัดบุรีรัมย์ - วิทยุกองทัพอากาศที่ 2 FM 101.5 - วิทยุอ.ส.ม.ท FM 92</p> <p>2. สื่อสิ่งพิมพ์ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและข่าวสารของหน่วยงานผ่าน - ไทยรัฐ เดลินิวส์ บ้านเมือง วารสารสิ่งแวดล้อม นิตยสารสารคดี ฯลฯ - เอกสารที่ให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ - เว็บไซต์ www.deqp.go.th</p> <p>สื่อบุคคล</p> <p>การสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับเยาวชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ</p>
---------------------------	---

5.1.3. มุขนิษิตะต่ายในดวงจันทร์

โครงการศึกษารรรมชาติ โดยศิลปวิธี

<p>การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม</p>	<p>โอกาส</p> <ul style="list-style-type: none"> - มองเห็นถึงปัญหาเรื่องของป่าไม้ ความยากจน การขาดความรู้ความเข้าใจ การใช้ประโยชน์จากป่าที่ถูกต้อง - ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากองค์กรเอกชนภายนอก - มีหน่วยงานย่อยของมูลนิธิ ฯ อยู่ใกล้กับกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ และสถานที่จัดกิจกรรม <p>อุปสรรค</p> <ul style="list-style-type: none"> - เงินที่ได้รับการสนับสนุนมีอย่างจำกัดส่งผลต่อรูปแบบการจัดกิจกรรม และส่งผลกระทบต่อใช้ในการประชาสัมพันธ์โครงการและการจัดกิจกรรม - เยาวชนบางคนติดธุระไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมขาดความต่อเนื่อง <p>จุดอ่อน</p>
---------------------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดงบประมาณในการบริหาร โครงการ - ขาดการประชาสัมพันธ์โครงการอย่างจริงจัง - ขาดการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างและหลากหลายกว่า <p>จุดแข็ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - เจ้าหน้าที่ที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับกลุ่มเยาวชน ทำให้เกิดความคุ้นเคย - สถานที่จัดกิจกรรมแวดล้อมด้วยธรรมชาติ เยาวชนได้สัมผัสกับธรรมชาติได้อย่างแท้จริง
<p>การจัดวางทิศทางขององค์กร</p>	<p>วิสัยทัศน์</p> <ul style="list-style-type: none"> - คน ต้นไม้ ป่าไม้ อยู่ร่วมกัน เกื้อกูลกันอย่างยั่งยืน (Symbiosis) <p>พันธกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - อำนวยความสะดวกในการฟื้นคืนมาของป่าไม้ธรรมชาติ โดยการสนับสนุนให้คนได้รับความรู้ที่สำคัญและจำเป็นต่อการได้และเอื้อประโยชน์ของป่าไม้ <p>วัตถุประสงค์</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทั่วไปตระหนักถึงความสำคัญและการมีส่วนร่วมในการดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติ - ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในการอยู่ร่วมกันอย่างปกติและยั่งยืน - ส่งเสริมความอิสระในการคิดและการใช้จินตนาการเพื่อเจตคติที่ดีในการเรียนรู้และรู้จักใช้ - ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการวิจัยด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้พื้นฐานในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน - ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาศิลปวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน - ประสานงานและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชนและองค์กรการกุศลต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของมูลนิธิ - ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ด้วยความเป็นกลางและไม่ให้การสนับสนุนด้านการเงินหรือทรัพย์สินแก่นักการเมืองหรือพรรคการเมืองใดและไม่ดำเนินกิจการทางการเมือง
<p>การกำหนดกลยุทธ์</p>	<ul style="list-style-type: none"> กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์ กลยุทธ์การสื่อสารด้วยภาพ กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร

<p>การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์</p>	<p>โครงสร้างและวัฒนธรรมในการทำงาน</p> <p>- มุลนิธิ ๗ เป็นองค์กรเล็กและมีโครงสร้างอย่างง่าย เจ้าหน้าที่ / พนักงานมีปริมาณน้อย โดยแบ่งเจ้าหน้าที่เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลาง : กรุงเทพฯ และ ส่วนจังหวัดราชบุรี (อ.สวนผึ้ง)</p> <table border="0"> <tr> <td>ส่วนกลาง</td> <td>ส่วนจังหวัดราชบุรี (อ.สวนผึ้ง)</td> </tr> <tr> <td>ฝ่ายประชาสัมพันธ์</td> <td>ฝ่ายจัดกิจกรรมในพื้นที่</td> </tr> <tr> <td>ฝ่ายการเงินและบัญชี</td> <td>ฝ่ายนำกิจกรรมและดูแลสถานที่</td> </tr> <tr> <td>ฝ่ายระดมทุน</td> <td>ฝ่ายเตรียมอาหารและน้ำ</td> </tr> <tr> <td>ฝ่ายข้อมูล</td> <td></td> </tr> </table> <p>ลักษณะการทำงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขั้นตอน กฏระเบียบ วิธีปฏิบัติงานไม่มีความยุ่งยาก - มีความยืดหยุ่นในการทำงานสูง - มีการประสานงานระหว่างกัน - มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำงานแตกต่างกัน แต่จะมีการช่วยเหลือปรึกษาหารือกันเป็นครั้งคราว <p>ขั้นตอนการปฏิบัติงานโครงการ</p> <p>โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีเป็นค่ายกิจกรรมที่จัดต่อเนื่องทุกปี</p> <p>ขั้นตอนการเตรียมจัดกิจกรรมโดยเริ่มจาก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ทีมงานมูลนิธิ ๗ ประชุมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม เพื่อแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ 2. ติดต่อไปยังโรงเรียนสินแร่สยามเพื่อแจ้งวันจัดกิจกรรมที่แน่นอน อาจารย์จะเป็นผู้คัดเลือกเยาวชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมจากการเขียนบทความด้านสิ่งแวดล้อม 3. เจ้าหน้าที่จะเริ่มกิจกรรมจากกิจกรรมสันตนาการ โดยใช้กลยุทธ์สร้างความเป็นกันเองระหว่างเจ้าหน้าที่กับเยาวชน โดยใช้เพลงและการเล่นเกมส์เป็นส่วนประกอบเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมอื่น ๆ จากนั้นตามด้วยกิจกรรมที่ให้ความรู้เชิงอนุรักษ์ โดยใช้กลยุทธ์การใช้ภาพสื่อความหมาย กลยุทธ์การเปรียบเทียบ และกลยุทธ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติ 	ส่วนกลาง	ส่วนจังหวัดราชบุรี (อ.สวนผึ้ง)	ฝ่ายประชาสัมพันธ์	ฝ่ายจัดกิจกรรมในพื้นที่	ฝ่ายการเงินและบัญชี	ฝ่ายนำกิจกรรมและดูแลสถานที่	ฝ่ายระดมทุน	ฝ่ายเตรียมอาหารและน้ำ	ฝ่ายข้อมูล	
ส่วนกลาง	ส่วนจังหวัดราชบุรี (อ.สวนผึ้ง)										
ฝ่ายประชาสัมพันธ์	ฝ่ายจัดกิจกรรมในพื้นที่										
ฝ่ายการเงินและบัญชี	ฝ่ายนำกิจกรรมและดูแลสถานที่										
ฝ่ายระดมทุน	ฝ่ายเตรียมอาหารและน้ำ										
ฝ่ายข้อมูล											
<p>การควบคุมเชิงกลยุทธ์</p>	<p>การติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงาน</p> <p>โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีเป็นค่ายกิจกรรมต่อเนื่อง 6 ค่าย โดยค่ายนี้เป็นค่ายที่ 3 (ค่ายผู้บริโภคร) การติดตามผลจะเริ่มจากเจ้าหน้าที่ที่จะประชุมแบบไม่เป็นทางการภายหลังจากกิจกรรมของแต่ละวันเสร็จสิ้น เพื่อให้ทราบถึงผลการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละวันว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานหรือไม่ อย่างไร เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และได้</p>										

	จินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงานที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศมากขึ้น อย่างไร จากนั้นจะมีการติดตามและประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการในค่าย กิจกรรมย่อยอื่น ๆ และภายหลังจากเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 6 ค่ายจน ครบ ก็จะมีการประเมินผลอีกครั้ง
ยุทธศาสตร์การสื่อสาร	การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่ม การทดลองปฏิบัติ
กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการ ศึกษารวมชาติโดยศิลปวิธี	กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์ กลยุทธ์การสื่อสารด้วยภาพ กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร สื่อมวลชน 1. โทรทัศน์ - ขอความอนุเคราะห์ฝากข่าวประชาสัมพันธ์โครงการ การจัดกิจกรรม - สื่อมวลชนให้ความสนใจถ่ายทอดกิจกรรมเพื่อนำเสนอในรายการทาง สถานีโทรทัศน์ เช่น รายการมหัศจรรย์แห่งป่า (ช่อง 9) , รายการกล้าคิดกล้าทำ (ช่อง 5) 2. สื่อสิ่งพิมพ์ - วารสาร โขกเขกเอย - สินแร่จิวแต่แจ้ว 3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ - เว็บไซต์ www.rabbitinthemoon.org สื่อบุคคล การสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับเยาวชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ

5.1.4. มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม
มหาราช 2547

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม	โอกาส - สังคมไทยขาดการวางแผนและการจัดระบบปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงอยู่
--------------------------------	---

	<p>ของสังคมให้สอดคล้องกับระบบนิเวศจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อมเป็นวงกว้าง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากองค์กรเอกชนภายนอก <p>อุปสรรค</p> <ul style="list-style-type: none"> - เงินที่ได้รับการสนับสนุนมีอย่างจำกัดส่งผลต่อรูปแบบการจัดกิจกรรม และส่งผลกระทบต่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์โครงการและการจัดกิจกรรม <p>จุดอ่อน</p> <ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณมีจำกัด - ขาดการประชาสัมพันธ์โครงการอย่างจริงจัง - ขาดการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างและหลากหลายกว่า - เขาขาดความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมครั้งต่อไป - พื้นที่ในการจัดกิจกรรม ไม่สอดคล้องกับจำนวนเยาวชนทำให้ต้นไม้ได้รับความเสียหายบางส่วน <p>จุดแข็ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทีมงานเป็นผู้มีประสบการณ์ในการนำกิจกรรม และวิทยากรเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - การจัดกิจกรรมครั้งนี้มีหลายองค์กรร่วมกันจัดตั้งโครงการ ทำให้มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันอย่างชัดเจน
<p>การจัดวางทิศทางขององค์กร</p>	<p>วิสัยทัศน์</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริม สนับสนุนและสร้างความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม <p>พันธกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลิตสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - เผยแพร่ณรงค์แก่เยาวชน ประชาชน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการทั่วไปในพื้นที่ต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจและสำนึกที่ถูกต้องในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการท่องเที่ยว <p>วัตถุประสงค์</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในสิ่งแวดล้อมและการเดินทางท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง - เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยวของประเทศไทย - เพื่อดำเนินการสาธารณประโยชน์หรือร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์

การกำหนดกลยุทธ์	<p>กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเกมส์</p> <p>กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร</p> <p>กลยุทธ์การใช้เพลงและบทกวี</p> <p>กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงดนตรีท้องถิ่น</p>
การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์	<p>โครงสร้างและวัฒนธรรมในการทำงาน</p> <p>- มูลนิธิ ฯ เป็นองค์กรเล็กและมีโครงสร้างอย่างง่าย เจ้าหน้าที่ / พนักงานมีปริมาณน้อย ประกอบไปด้วย คณะกรรมการ เลขานุการ เภรัญญิก เจ้าหน้าที่ประสานงาน เจ้าหน้าที่ธุรการ</p> <p>ลักษณะการทำงาน</p> <p>- เจ้าหน้าที่ / พนักงานของมูลนิธิ ฯ จะทำหน้าที่ประสานงานในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม โดยร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานที่ร่วมกันจัดตั้ง ซึ่งได้แก่ ชมรมเพาะนิตยชอบ กลุ่มพัฒนาเยาวชนเพื่ออนาคต โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50</p> <p>- เจ้าหน้าที่ / พนักงานของมูลนิธิ ฯ จะปรึกษาหารือในลักษณะไม่เป็นทางการ</p> <p>- มีความยืดหยุ่นในการทำงาน</p> <p>ขั้นตอนการปฏิบัติงานโครงการ</p> <p>โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช 2547 มีขั้นตอนการเตรียมจัดกิจกรรมโดยเริ่มจาก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มูลนิธิ ฯ และหน่วยงานที่ร่วมกันจัดตั้งโครงการ ได้ประชุมเพื่อเสนอแผนงานต่อคณะกรรมการ และเพื่อกำหนดสถานที่จัดกิจกรรมและหน้าที่ความรับผิดชอบ 2. ประสานงานและทำการสำรวจพื้นที่จัดกิจกรรม 3. ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนต่าง ๆ โดยมอบหมายให้อาจารย์เป็นผู้คัดเลือกเยาวชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมจากการเขียนเรียงความเรื่องป่าในฝัน 4. เจ้าหน้าที่จะเริ่มกิจกรรมจากกิจกรรมสนทนากาการ โดยใช้กลยุทธ์สร้างความเป็นกันเองระหว่างเจ้าหน้าที่กับเยาวชน โดยใช้เพลงและการเล่นเกมส์เป็นส่วนประกอบเพื่อสร้างบรรยากาศให้เยาวชนรู้สึกผ่อนคลายในการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป จากนั้นตามด้วยกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้ธรรมชาติที่อยู่ในระบบนิเวศ โดยใช้กลยุทธ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติ กลยุทธ์การใช้เพลงและบทกวีเพื่อให้เยาวชนได้ซาบซึ้งและกระตุ้นให้เยาวชนเห็นคุณค่าของสิ่งมีชีวิต และกลยุทธ์การสร้างควมภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น
การควบคุมเชิงกลยุทธ์	การติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงาน

	โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช 2547 มีการติดตามผลโดยเจ้าหน้าที่ที่จะประชุม แบบไม่เป็นทางการภายหลังจากกิจกรรมของแต่ละวันเสร็จสิ้น เพื่อให้ทราบ ถึงผลการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละวันว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงาน หรือไม่ อย่างไร โดยพบปัญหาเล็กน้อยเรื่องของการกล่าวพิธีเปิดโครงการ ของบุคคลสำคัญซึ่งไม่สามารถควบคุมเวลาได้
ยุทธศาสตร์การสื่อสาร	การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่ม การทดลองปฏิบัติ
กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการ เยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช 2547	กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเกมส์ กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร กลยุทธ์การใช้เพลงและบทกวี กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงดนตรีท้องถิ่น สื่อมวลชน 1. โทรทัศน์ - ได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเพื่อประชาสัมพันธ์ โครงการและการจัดกิจกรรม 2. สื่อสิ่งพิมพ์ - นิตยสารอสท. - เอกสารแผ่นพับบอกรายละเอียดการจัดกิจกรรม การรณรงค์ของมูลนิธิ ฯ สื่อบุคคล การสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับเยาวชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ

จากตารางสรุปกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ทำให้ทราบว่าหน่วยงานทั้ง 4 องค์กรมี กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ของโครงการเชิงอนุรักษ์ที่แตกต่างกัน โดยมีความแตกต่างทางด้าน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างทางด้านโอกาส อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง การ จัดวางทิศทางขององค์กร กลยุทธ์ การปฏิบัติงาน การติดตามและประเมินผล และการสื่อสารด้ง รายละเอียดข้างต้น ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวเป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านขนาดขององค์กรที่มี ศักยภาพในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน โดยสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพ
สิ่งแวดล้อม มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม	หน่วยงาน			
	ททท.	กรมส่งเสริม คุณภาพ สิ่งแวดล้อม	มูลนิธิกระต่าย ในดวงจันทร์	มูลนิธิพิทักษ์ สิ่งแวดล้อม และการ ท่องเที่ยว
1. โอกาส				
1.1 เหตุการณ์ก่อวินาศกรรม ในประเทศสหรัฐอเมริกา ส่งผลกระทบต่อ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั่ว โลก	√	X	X	X
1.2 ชาวชนเป็นทรัพยากร บุคคลที่มีค่า	√	√	√	√
1.3 มีศักยภาพในการดำเนิน โครงการเชิงอนุรักษ์	√	√	√	√
1.4 มีความพร้อมด้านปัจจัย การเงิน บุคลากร ในการ จัดกิจกรรม	√	√	X	X
1.5 สภาพความเสื่อมโทรม ของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหา สำคัญ	X	√	X	X
1.6 มองเห็นปัญหาเรื่องป่าไม้ ความยากจน ขาดความรู้ ความเข้าใจการใช้ ประโยชน์จากป่าที่ถูกต้อง	X	X	√	X
1.7 ได้รับการสนับสนุนด้าน	X	X	√	√

การเงินจากองค์กรเอกชน ภายนอก				
1.8 มีหน่วยงานย่อยใกล้เคียงกับ กลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วม กิจกรรม	X	X	√	X
1.9 สังคมไทยขาดการวาง แผนการจัดระบบปัจจัยที่ สำคัญต่อการดำรงอยู่ของ สังคมให้สอดคล้องกับ ระบบนิเวศ ส่งผลกระทบต่อ ต่อคุณภาพชีวิตและ ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ สิ่งแวดล้อม	X	X	√	X
2. อุปสรรค				
2.1 งบประมาณที่จำกัด	√	√	X	X
2.2 การประชาสัมพันธ์ไม่ ทั่วถึงบางช่วง	√	X	X	X
2.3 เยาวชนไม่มาเข้าร่วม กิจกรรมบางครั้ง หรือติด ธุระไม่สามารถเข้าร่วมได้	√	X	X	X
2.4 เงินที่ได้รับการสนับสนุนมี จำกัด	X	X	√	√
3. จุดอ่อน				
3.1 ไม่สามารถนำกิจกรรมเอง ได้ ต้องว่าจ้างบริษัทอื่น ดูแล	√	X	X	X
3.2 ระยะเวลาในการจัด กิจกรรมสั้นเกินไป	X	√	X	X
3.3 เยาวชนขาดความต่อเนื่อง ในการมีส่วนร่วม	√	√	X	√

กิจกรรมในครั้งต่อไป				
3.4 ขาดงบประมาณในการบริหารโครงการ	X	X	√	X
3.5 ขาดการประชาสัมพันธ์จริงจัง	X	X	√	√
3.6 ขาดการจัดกิจกรรมนอกสถานที่	X	X	√	√
3.7 งบประมาณมีจำกัด	X	X	X	√
3.8 พื้นที่จัดกิจกรรมไม่สอดคล้องกับจำนวนเยาวชน	X	X	X	√
4. จุดแข็ง				
4.1 มีศักยภาพในการใช้สื่อมวลชนเต็มที่	√	X	X	X
4.2 สถานที่จัดกิจกรรมแวดล้อมด้วยธรรมชาติ	√	√	√	X
4.3 รูปแบบกิจกรรมมีความหลากหลาย	√	X	X	X
4.4 เจ้าหน้าที่เป็นผู้มีประสบการณ์ในการนำกิจกรรม และวิทยากรเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	X	√	X	√
4.5 เจ้าหน้าที่ที่มีความใกล้ชิดคุ้นเคยกับกลุ่มเยาวชน	X	X	√	X
4.6 มีหลายองค์กรร่วมกันจัดกิจกรรม มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน	X	X	X	√

สรุป แต่ละหน่วยงานมีเหตุผลในการใช้โอกาสเพื่อดำเนินโครงการเชิงอนุรักษ์แตกต่างกัน มีที่มาต่างกัน องค์กรภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ เช่น ททท.และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีศักยภาพในด้านบุคลากร ด้านปัจจัยการเงินในการดำเนินกิจกรรม ตรงข้ามกับองค์กรเล็ก เช่น มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ต้องได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากองค์กรเอกชนภายนอกเพื่อให้โครงการต่าง ๆ สามารถดำเนินไปได้ ส่วนอุปสรรคจะเป็นเรื่องของงบประมาณหน่วยงานหรือการสนับสนุนด้านการเงินจากภายนอกมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ทุกองค์กรต้องดำเนินงานภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม **จุดอ่อน** พบว่า ความต่อเนื่องในการเข้าร่วมกิจกรรม ระยะเวลาการจัดกิจกรรม การประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือโครงการโดยรวม เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงและควรให้ความสำคัญ **จุดแข็ง** พบว่า สถานที่จัดกิจกรรมแวดล้อมไปด้วยธรรมชาติอย่างแท้จริง ทำให้เยาวชนได้สัมผัส เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์ตรงนอกห้องเรียน

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์การจัดวางทิศทางขององค์กรของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

การจัดวางทิศทางขององค์กร	หน่วยงาน			
	ททท.	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม	มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์	มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว
1. วิสัยทัศน์				
1.1 มุ่งสู่ความเป็นเลิศในการส่งเสริมและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว	√	×	×	×
1.2 ส่งเสริม สนับสนุนประชาชนทุกภาคส่วนให้มีจิตสำนึกและมีส่วน	×	√	×	×

	ร่วมในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม				
1.3	คน ต้นไม้ ป่าไม้อยู่ ร่วมกัน เกื้อกูลกันอย่าง ยั่งยืน	X	X	√	X
1.4	ส่งเสริม สนับสนุนและ สร้างความเข้าใจด้าน การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	X	X	X	√
2. พันธกิจ					
2.1	สนับสนุนการดำเนิน นโยบาย และแผน แม่บทการพัฒนาและ ส่งเสริมอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวของรัฐ	√	X	X	X
2.2	กำหนดและดำเนินกล ยุทธ์ด้านการตลาดเชิงรุก	√	X	X	X
2.3	ส่งเสริมและพัฒนาการ เดินทางท่องเที่ยว	√	X	X	X
2.4	พัฒนาองค์กร และ ระบบบริหารจัดการเพื่อ ความเป็นเลิศในการ บริหารจัดการและการ ให้บริการ	√	X	X	X
2.5	ส่งเสริม เผยแพร่และ ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้าง จิตสำนึกและการมีส่วน ร่วมด้านสิ่งแวดล้อม	X	√	X	X

	พัฒนาบุคลากร กระบวนการมีส่วนร่วม เครือข่ายด้าน สิ่งแวดล้อม				
2.6	อำนวยความสะดวกใน การฟื้นคืนมาของป่าไม้ ธรรมชาติ สนับสนุนให้ คนได้รับความรู้ที่สำคัญ และจำเป็นต่อการได้ และเอื้อประโยชน์ของ ป่าไม้	X	X	√	X
2.7	ผลิตสื่อเพื่อ ประชาสัมพันธ์เรื่องการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	X	X	X	√
2.8	เผยแพร่ข่าวสารแก่ เยาวชน ประชาชน นักท่องเที่ยวให้เกิด ความเข้าใจและสำนึกที่ ถูกต้องในเรื่องของการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับ การท่องเที่ยว	X	X	X	√
3.	วัตถุประสงค์				
3.1	เพื่อให้เยาวชนได้รู้จัก การใช้เวลาว่างให้เกิด ประโยชน์ด้วยการ เดินทางท่องเที่ยวทัศน ศึกษาอย่างถูกวิธี เรียนรู้ สิ่งใหม่ๆ	√	X	X	X
3.2	เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ นักท่องเที่ยวเยาวชน	√	X	X	X

3.3	ร่วมกันรักษาดูแล ทรัพยากรการท่องเที่ยว ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการดำเนินการ ตามนโยบาย ในการ ส่งเสริมพัฒนาและขยาย ผล กิจกรรมการอนุรักษ์ ทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมในหมู่ เยาวชน	√	X	X	X
3.4	สร้างพฤติกรรม ร่วมกันดูแลรักษาแหล่ง ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง	√	X	X	X
3.5	เพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน จนถึงกลุ่มครอบครัว เน้นให้เป็นนักท่องเที่ยว ที่มีคุณภาพ	√	X	X	X
3.6	เพื่อให้เยาวชนเข้าใจ บทบาทและหน้าที่ของ ตน	X	√	X	X
3.7	สร้างความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกันในการ อนุรักษ์ ทำหน้าที่ ประสาน สนับสนุน กิจกรรมด้าน สิ่งแวดล้อม	X	√	X	X
3.8	เสริมสร้างความรู้ ความ เข้าใจ ตระหนักให้ เกิดขึ้นในกลุ่มเยาวชน	X	√	X	X

	ในการร่วมมือพิทักษ์ ปกป้อง ทรัพยากรธรรมชาติ ป้องกันแก้ไขปัญหา สิ่งแวดล้อม				
3.9	ส่งเสริมสนับสนุนให้ ประชาชนทั่วไป ตระหนักถึงความสำคัญ และการมีส่วนร่วมใน การดูแลรักษา	X	X	√	X
3.10	ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมการเรียนรู้ของ เด็กและเยาวชนเพื่อ ความเข้าใจอันดีระหว่าง มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมใน การอยู่ร่วมกันอย่างปกติ และยั่งยืน	X	X	√	X
3.11	ส่งเสริมความอิสระใน การคิดและการใช้ จินตนาการเพื่อเจตคติที่ ดีในการเรียนรู้และรู้จัก ใช้	X	X	√	X
3.12	ส่งเสริมและสนับสนุน การศึกษาและวิจัยด้าน การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	X	X	√	X
3.13	ส่งเสริมและถ่ายทอด ความรู้พื้นฐานในการ ดำเนินชีวิตอย่างเป็น	X	X	√	X

	มิตรต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน				
3.14	ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา ศิลปวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน	X	X	√	X
3.15	ประสานงานและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชนและ องค์กรการกุศลต่าง ๆ	X	X	√	X
3.16	เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจใน สิ่งแวดล้อมและการเดินทางท่องเที่ยวอย่าง ถูกต้อง	X	X	X	√
3.17	เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของประเทศไทย	X	X	X	√
3.18	เพื่อดำเนินการ สาธารณประโยชน์หรือ ร่วมมือกับองค์กรการ กุศลอื่นเพื่อ สาธารณประโยชน์	X	X	X	√

สรุป หน่วยงานต่าง ๆ มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ถ้าเป็น ททท. จะมีวิสัยทัศน์ พันธกิจและวัตถุประสงค์ที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศ รวมถึงสร้างพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี ไม่ทำลายทรัพยากรทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ **กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม** มุ่งที่จะส่งเสริม

เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก โดยสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการอนุรักษ์ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ **มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์** มุ่งสนับสนุนให้ประชาชนได้รับความรู้ที่สำคัญที่เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงการให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ **มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว** ส่งเสริมสนับสนุนและสร้างความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเดินทางท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง

จากการกำหนดควิสิยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์จะเห็นได้ว่าแต่ละหน่วยงานมีความแตกต่างกัน เนื่องจากโดยองค์กรก่อตั้งขึ้นมาด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน มีศักยภาพแตกต่างกัน หน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจย่อมมีศักยภาพในการดำเนินงานมากกว่า มีองค์ประกอบหลาย ๆ ด้านที่เอื้ออำนวยในการปฏิบัติงาน ทำให้การกำหนดควิสิยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์นั้นครอบคลุมประเด็นที่หลากหลายกว่า มีศักยภาพในการเผยแพร่ข่าวสารให้ประชาชนได้รับความรู้ ซึ่งตรงข้ามกับองค์กรเล็กอย่างมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่กำหนดควิสิยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์โดยคำนึงถึงศักยภาพขององค์กรว่าสามารถจะปฏิบัติงานตามที่กำหนดได้หรือไม่

ตารางที่ 5 ผลวิเคราะห์การกำหนดกลยุทธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

การกำหนดกลยุทธ์	หน่วยงาน			
	ททท.	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม	มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์	มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว
1. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงเกมส์	√	√	√	√
2. กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร	√	√	√	√
3. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยคำขวัญ	X	√	X	X
			X	X

4. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวิดีโอทัศน์	X	√		
5. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร	X	√	√	X
6. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการใช้เทียนสร้างกิจกรรม	X	√	X	X
7. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยภาพ	X	X	√	X
8. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยบทกวี	X	X	X	√
9. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงดนตรีท้องถิ่น	X	X	X	√

สรุป จากการกำหนดกลยุทธ์จะเห็นได้ว่า หน่วยงานทั้ง 4 องค์กรใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและเกมส์เหมือนกัน เนื่องจากเป็นกลยุทธ์การสื่อสารที่สร้างความคุ้นเคยและเป็นกันเองระหว่างเจ้าหน้าที่ ทีมงานกับเยาวชน และทำให้เยาวชนเกิดความตื่นตัวเพื่อเตรียมพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป จึงเป็นกลยุทธ์ที่จำเป็น กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวิทยากรก็เป็นสิ่งที่ไม่ได้ในการสื่อสาร เนื่องจากวิทยากรเป็นผู้ที่ให้ความรู้ ความเข้าใจ และเป็นผู้นำที่สื่อสารกับเยาวชนโดยตรง ส่วนกลยุทธ์อื่น ๆ แต่ละหน่วยงานจะกำหนดใช้แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการกำหนดกิจกรรมว่าจะให้มีกิจกรรมอะไร สื่อสารอะไรให้เยาวชนเข้าใจ ด้วยวิธีใด จะเห็นได้ว่าจะมีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร เพื่อสวมบทบาทสื่อให้เยาวชนเข้าใจในเนื้อหาสาระด้านสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงดนตรีท้องถิ่นเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีไทย เป็นต้น ทั้งนี้แต่ละกลยุทธ์นั้นจะสอดแทรกความรู้ต่าง ๆ ในเชิงอนุรักษ์

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มุลินธิกระต่ายในดวงจันทร์และมุลินธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์	หน่วยงาน			
	ททท.	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม	มุลินธิกระต่ายในดวงจันทร์	มุลินธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว
1. โครงสร้างการทำงาน				
1.1 โครงสร้างซับซ้อน	√	√	X	X
1.2 โครงสร้างอย่างง่าย	X	X	√	√
2. ลักษณะการทำงาน				
2.1 มีขั้นตอน กฏระเบียบ	√	√	X	X
2.2 มีการประสานงาน ช่วยเหลือกัน	√	√	√	√
2.3 ปรีกษาหารือกันอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ	√	√	√	√
2.4 มีความยืดหยุ่นในการทำงาน	X	X	√	√
3. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน				
3.1 ประชุมเพื่อกำหนดแผนงาน	√	√	√	√
3.2 ติดต่อประสานงานด้านต่าง ๆ	√	√	√	√
3.3 รับสมัครเยาวชนที่เป็นสมาชิก	√	X	X	X
3.4 จัดการเรื่องสถานที่พัก	√	√	X	√
3.5 จัดการเรื่องสถานที่จัดกิจกรรม	√	√	√	√
3.5 เสนอโครงการฯต่ออธิบดี	X	√	X	X

สรุป การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์จะเห็นได้ว่า ททท.และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีโครงสร้างการทำงานที่ซับซ้อน มีหลายขั้นตอน เนื่องจากด้วยตัวองค์กรเองเป็นหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ ทำให้การปฏิบัติงานต้องผ่านขั้นตอนหลากหลาย ตรงข้ามกับมุลินธิกระต่ายใน

ดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่เป็นองค์กรเล็ก มีโครงสร้างอย่างง่าย ไม่ซับซ้อน ลักษณะการทำงานทั้ง 4 องค์กร มีการประสานงานกันในด้านต่าง ๆ มีการปรึกษาหารือกันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่มูลนิธิกระต่าย ฯ และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวมีการทำงานที่ยืดหยุ่นกว่า ขั้นตอนน้อยกว่าเนื่องจากเป็นองค์กรเล็ก พนักงานมีจำนวนน้อย ส่วนขั้นตอนปฏิบัติงานมีความคล้ายคลึงกัน คือ มีการประชุมเพื่อกำหนดแผนงาน ติดต่อประสานงานด้านต่าง ๆ แต่จะมีความแตกต่างในเรื่องของการรับสมัครเยาวชน การจัดการเรื่องที่พัก การนำเสนอโครงการ ฯ ต่ออธิบดี

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การควบคุมเชิงกลยุทธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

การควบคุมเชิงกลยุทธ์	หน่วยงาน			
	ททท.	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม	มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์	มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว
1. ติดตามอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุย	√	√	√	√
1.1 สอบถามเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน	√	√	√	√
1.2 เจ้าหน้าที่รายงานผลการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมย่อยเพื่อรวบรวมและสรุปภาพโดยรวมของ การปฏิบัติงาน	√	X	X	X
1.3 สอบถามและติดตามทางโทรศัพท์เพื่อถามความคิดเห็น	√	X	X	X
1.4 ติดตามและประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการในกิจกรรมย่อยอื่น ๆ จากนั้นประเมินผลรวบยอดหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมทุกค่ายอีกครั้ง	X	X	√	X

สรุป การควบคุมเชิงกลยุทธ์ พบว่า ทั้ง 4 หน่วยงานจะมีการติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างไม่เป็นทางการ โดยจะเป็นลักษณะการสอบถาม พูดคุยกับเจ้าหน้าที่ ทีมงานถึงการทำงานในแต่ละวัน บางหน่วยงานสอบถามการทำงานในกิจกรรมย่อย ๆ เพื่อรวบรวมแล้วสรุปอีกครั้ง แต่บางหน่วยงานก็ไม่ได้มีการรวบรวมข้อมูลการประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยมองว่าควรมีการปรับปรุงการติดตามผลการปฏิบัติงานให้เป็นรูปธรรม สามารถตรวจสอบข้อมูลได้เพื่อนำผลมาพัฒนาการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การสื่อสารในโครงการเชิงอนุรักษ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มุลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์การสื่อสารในโครงการ ฯ	หน่วยงาน			
	ททท.	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม	มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์	มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว
การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม	√	√	√	√
การเรียนรู้เชิงประจักษ์	√	√	√	√
กิจกรรมกลุ่ม	√	√	√	√
การทดลองปฏิบัติ	√	√	√	√

สรุป ยุทธศาสตร์การสื่อสารของโครงการเชิงอนุรักษ์ทั้ง 4 โครงการพบว่า ได้ใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมือนกันได้แก่ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่ม การทดลองปฏิบัติ โดยภายในกิจกรรมจะเป็นลักษณะกิจกรรมกลุ่มที่ได้ให้เยาวชนมีการสื่อสารเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ได้เรียนรู้ด้วยตนเองพร้อมทั้งให้กลุ่มเยาวชนได้ทดลองปฏิบัติกับกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ด้วยตัวเองเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น อันจะนำมาซึ่งความตระหนักในเรื่องของเชิงอนุรักษ์ได้

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการเชิงอนุรักษ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มุลนิธิกระจายในดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

กลยุทธ์การสื่อสาร	หน่วยงาน			
	ททท.	กรมส่งเสริม คุณภาพ สิ่งแวดล้อม	มูลนิธิกระจาย ในดวงจันทร์	มูลนิธิพิทักษ์ สิ่งแวดล้อม และการ ท่องเที่ยว
1. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์	√	√	√	√
2. กลยุทธ์การสื่อสารจาก วิทยากร	√	√	√	√
3. กลยุทธ์การสื่อสารด้วย คำขวัญ	×	√	×	×
4. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวีดิ ทัศน์	×	√	×	×
5. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการ แสดงละคร	×	√	√	×
6. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการ ใช้เทียนสร้างกิจกรรม	×	√	×	×
7. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยภาพ	×	×	√ ×	×
8. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยบท กวี	×	×	×	√
9. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการ แสดงดนตรีท้องถิ่น	×	×	×	√
1. สื่อมวลชน				
1.1 โทรทัศน์	√	×	√	√
1.2 วิทยุ	√	√	×	×
1.3 สื่อสิ่งพิมพ์	√	√	√	√

1.4 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์	✓	✓	✓	✗
1.5 สื่อเฉพาะกิจ	✓	✗	✗	✗
2. สื่อบุคคล	✓	✓	✓	✓

สรุป กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการเชิงอนุรักษ์ของหน่วยงานทั้ง 4 พบว่า ให้ความสำคัญกับการสื่อสารบุคคล เนื่องจากเป็นช่องทางการสื่อสารที่สามารถรับรู้ปฏิริยาตอบสนองด้านความรู้ ความรู้สึก นึกคิดของเยาวชนได้ทันที จึงเป็นสิ่งที่ทุกหน่วยงานให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรม ถ้าเป็นองค์กรใหญ่เช่น ททท. และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่มีศักยภาพเพียงพอ ก็จะมีการใช้สื่อมวลชนทั้งโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ ฯลฯ เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการและการจัดกิจกรรม หรือเพื่อให้ความรู้ ข่าวสารต่าง ๆ ขององค์กร แต่ถ้าเป็นมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นองค์กรเล็ก มีงบประมาณและการสนับสนุนด้านการเงินอย่างจำกัด ก็จะขอความอนุเคราะห์ในการสนับสนุนด้านสื่อ ด้วยวิธีการฝากข่าวประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อโทรทัศน์ นอกจากนี้มูลนิธิกระต่ายฯ ยังได้ผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เอง เพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารกับกลุ่มเยาวชน ซึ่งมีความแตกต่างจากหน่วยงานอื่น ๆ

ในการดำเนินโครงการเชิงอนุรักษ์สิ่งที่จะต้องคำนึงถึง ได้แก่

1. ปัจจัยด้านการเงินที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการปฏิบัติงาน
2. นโยบายที่มุ่งให้เยาวชนเกิดความรู้ ความเข้าใจและจิตสำนึกได้อย่างแท้จริง
3. มีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนที่จะทำให้องค์กรสามารถวางแผนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมเพื่อสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
4. การติดตามและประเมินผลควรมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม ซึ่งผลที่ได้รับจะสามารถนำไปปรับปรุงในการดำเนินกิจกรรมในครั้งต่อไป
5. ควรให้มีการร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ มากขึ้นเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการสร้างจิตสำนึก เช่น องค์กรเชิงอนุรักษ์ร่วมมือกันจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกอย่างต่อเนื่อง หรืออาจร่วมมือกับโรงเรียนให้มีกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ภายใน เพื่อให้เกิดความตระหนักอย่างสม่ำเสมอ
6. การสื่อสารบุคคลเป็นช่องทางการสื่อสารหลักในการสร้างจิตสำนึก อย่างไรก็ตามการสอดแทรกความรู้ ความเข้าใจในทุกสื่อที่สามารถเข้าถึงตัวเยาวชนได้ก็เป็นสิ่งที่จำเป็น ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและงบประมาณ

แผนปฏิบัติการสื่อสารที่นำไปใช้ในการสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชน

จากการที่ได้ทำการศึกษาโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีของมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ และโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม 2547 พบว่าใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสารคือยุทธศาสตร์ที่ให้เยาวชนสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่มและการทดลองปฏิบัติ โดยกิจกรรมเชิงอนุรักษ์เป็นกิจกรรมที่เยาวชนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรม โดยเรียนรู้และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ร่วมกันสังเกต ทดลอง คิดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันในกลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ภายในกลุ่มเยาวชนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ ค่าใช้จ่ายกิจกรรมเยาวชนจะได้เรียนรู้เชิงประจักษ์คือได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เยาวชนจะได้สัมผัสและเรียนรู้จากประสบการณ์จริงจนเกิดความรู้ ความเข้าใจเป็นผู้ที่มองเห็นคุณค่าที่ถูกต้องแท้จริงของสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองเข้าไปเกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมเชิงอนุรักษ์ได้มีเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตและพืชต่าง ๆ การเลี้ยงแมลงปอ วิธีการใช้อุปกรณ์ดูสิ่งมีชีวิตในน้ำ วิธีการเดินป่า ผลกระทบจากสารเคมีต่อสิ่งมีชีวิต การอนุรักษ์ธรรมชาติ ลักษณะและประโยชน์จากต้นไม้ต่าง ๆ ระบบนิเวศ นกประเภทต่าง ๆ ความโหดร้ายของมนุษย์ การเพาะไส้เดือน การทำโป่งเทียม การพรางตัวเพื่อหาอาหารและความอยู่รอด ทรัพยากรทั้งดิน น้ำ ปลวก ไฟป่าและแนวกันไฟ ภาวะโลกร้อน ความสัมพันธ์ในระบบนิเวศ สาเหตุปัญหาสิ่งแวดล้อมและวิธีการดูแลสิ่งแวดล้อม สัตว์ใหญ่ เช่น กระต่าย ช้าง เสือ , การรุกรานของมนุษย์ ความสำคัญของป่าชายเลน การดำรงชีพของช้างป่า ระบบนิเวศบนเส้นทางธรรมชาติ ความรู้ในการท่องเที่ยวในป่า โดยเนื้อหาเชิงกลยุทธ์เหล่านี้จะเสริมสร้างให้เยาวชนได้รับความรู้ ความเข้าใจและก่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่รวมอยู่ในระบบนิเวศ อันจะส่งผลให้เยาวชนรู้จักการปฏิบัติตนต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง

แผนปฏิบัติการสื่อสารที่ใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลง เกมส์

กิจกรรมที่ใช้จะเป็นกิจกรรมละลายพฤติกรรมและเป็นกิจกรรมสันตนาการ โดยมีการใช้เพลง และเกมส์เป็นส่วนประกอบของกิจกรรม โดยเนื้อหาที่ถ่ายทอดในบทเพลงจะเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เยาวชนได้รู้สึกซาบซึ้งและเกิดความรู้สึกคล้อยตามกับเนื้อหาของแต่ละบทเพลง โดยวิทยากรจะสอนให้ร้องเพลงด้วยจังหวะค่อนข้างช้า เพื่อสร้างความผ่อนคลาย และให้เยาวชนได้ติดตามเนื้อหาในเพลงนั้น ๆ เป็นการสร้างความตระหนักรู้ด้านการอนุรักษ์ให้กับเยาวชน เกมส์เป็นองค์ประกอบของกลยุทธ์ที่จะเป็นการสร้างความเป็นกันเองระหว่างเยาวชนด้วยกัน และระหว่างเจ้าหน้าที่กับเยาวชน โดยเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนกล้าแสดงออก สร้างความสามัคคีในกลุ่ม และจะทำให้เยาวชนรู้สึกสนุกไปกับกิจกรรม โดยที่จะมีการสอดแทรกเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อม

2. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยภาพ

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยภาพ จะเป็นกลยุทธ์ที่วิทยากรหรือเจ้าหน้าที่ได้นำภาพถ่ายที่ได้ให้เยาวชนได้เห็นถึงธรรมชาติต่าง ๆ ที่พวกเขาอาจจะเคยเห็นหรือไม่เคยเห็นมาก่อน เป็นการชี้ให้เยาวชนได้เห็นว่าเป็นประเทศของเรานั้นมีธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตที่งดงามซึ่งหาดูได้ยาก โดยการชี้ให้เยาวชนได้ตระหนักว่าในบ้านของพวกเขาที่มีสิ่งสวยงามเหล่านี้อยู่ หากพวกเขาไม่รู้จักรู้จักที่จะดูแลรักษาจะทำให้ธรรมชาติที่สวยงามเหล่านี้หมดไป

3. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวีดิทัศน์

หน่วยงานบางแห่งจะใช้กลยุทธ์การให้ความรู้ผ่านสื่อจากการฉายวีดิทัศน์ โดยให้พิธีกรที่เป็นที่รู้จักบรรยายให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะมูลฝอย ป่าไม้ ลักษณะความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ของระบบนิเวศ ฯลฯ โดยการถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อที่สามารถได้ยินเสียงและได้เห็นภาพจะช่วยให้เยาวชนได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ซึ่งพิธีกรจากสื่อวีดิทัศน์มีน้ำเสียงพูดที่น่าฟัง เพิ่มความสนใจให้เยาวชนตั้งใจฟังและไม่รู้สึกเบื่อ

4. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและบทกวี

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและบทกวี จะเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในกิจกรรมเพื่อให้ผ่อนคลายและกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความรู้สึกคล้อยตามไปกับเนื้อหานั้น ๆ โดยจะเป็นเพลงมีเนื้อหาที่บรรยายถึงความสวยงามที่มีอยู่ในธรรมชาติเพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักเห็นคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในระบบนิเวศ ส่วนบทกวีจะเป็นการเปรียบเทียบและสะท้อนให้เห็นถึงความโหดร้ายของมนุษย์ที่รังแกสัตว์ที่ไม่มีทางต่อสู้ ทั้งนี้เพื่อต้องการสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนมีความเมตตาต่อสิ่งมีชีวิต

5. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร

กลยุทธ์นี้เป็นกลยุทธ์ที่ชี้ให้เห็นว่าหากธรรมชาติหรือสิ่งมีชีวิตสิ่งหนึ่งสิ่งใดถูกกระทบก็จะส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ตามไปด้วย โดยจะใช้กิจกรรมการสร้างพีระมิดและการแสดงละครเป็นตัวถ่ายทอดความคิดให้กับเยาวชน โดยกิจกรรมการสร้างพีระมิดจะเป็นการเปรียบเทียบกลองนมชั้นล่างเป็นผู้ผลิต คือ ผู้ที่สร้างอาหารเองได้ ในที่นี้คือต้นไม้ ใบไม้ต่าง ๆ และกลองนมชั้นบนเป็นผู้บริโภค คือผู้ที่สร้างอาหารเองไม่ได้ นั่นคือสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ รวมถึงมนุษย์เช่นกัน กิจกรรมนี้จะให้เยาวชนได้ทดลองในการดึงกลองนมในชั้นต่าง ๆ ที่ตั้งไว้ เพื่อเป็นการสอนเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนการแสดงละครเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้แสดงและบรรยายสิ่งต่าง ๆ ให้เยาวชนได้เข้าใจเรื่องของห่วงโซ่อาหาร เป็นการแสดงเรื่องหนอนกับใบชา โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับสารพิษตกค้างที่ใบชา นั้น และเมื่อสิ่งมีชีวิตได้กินเข้าไป และกินกันเป็นทอด ๆ ผู้บริโภคชั้นสุดท้ายก็จะตาย เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นถึงกระบวนการของห่วงโซ่อาหารของสิ่งมีชีวิต กิจกรรมนี้จะทำให้เยาวชนได้ความรู้เรื่องความสมดุลของธรรมชาติ ผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตและห่วงโซ่อาหาร ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เยาวชนได้คิดและเป็นวิธีการเรียนรู้โดยจะสร้างความสนุกด้วยวิธีการที่แตกต่างจากการบรรยายทั่วไป

บางหน่วยงานใช้กลยุทธ์ดังกล่าวในกิจกรรมที่ให้เยาวชนได้ร่วมกันคิดการแสดงละคร โดยไม่จำกัดหัวข้อเพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีอิสระอย่างเต็มที่ในความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งกิจกรรมนี้จะทำให้เยาวชนที่มีความคิดที่หลากหลาย ได้ปรึกษากันเพื่อหาข้อสรุปเรื่องที่จะแสดง เป็นการเสริมสร้างความเข้าใจ ความสามัคคีและความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้มอบหมายให้ โดยการแสดงละครจะเป็นช่วงที่ทำให้เยาวชนได้รู้สึกผ่อนคลายและเป็นพื้นที่ที่ให้เยาวชนได้กล้าที่จะแสดงออกอย่างถูกต้อง

6. กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร

กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร จะเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในกิจกรรมที่ให้เยาวชนได้มีโอกาสเรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเดินป่า นักสืบสายน้ำ การเลี้ยงตัวอ่อนแมลงปอ กิจกรรมกลุ่มประดิษฐ์อุปกรณ์จัดเตรียมแสดงผลงานนิทรรศการ การสร้างป่าจำลอง กิจกรรมฐานเรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งเยาวชนจะได้เข้าร่วมฐานต่าง ๆ หน่วยงานแต่ละแห่งจะกำหนดกิจกรรมที่แตกต่างกัน ถ้าเป็นการเดินป่าก็จะมีเจ้าหน้าที่คอยให้ความรู้ระหว่างการเดินป่า บางหน่วยงานจะจัดให้มีวิทยากรตามจุดต่าง ๆ คอยให้ความรู้กับเยาวชน ซึ่งจะมีการให้ความรู้เรื่องต้นไม้ ใบไม้ สิ่งมีชีวิตในป่า ฯลฯ และวิทยากรหรือเจ้าหน้าที่จะมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่สอนไป เพื่อให้เยาวชนตอบ บางคนก็ตอบได้บ้างไม่ได้บ้าง แต่ก็มีคามสนใจและตั้งใจในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี หรือถ้าเป็นการสร้างป่าจำลอง เยาวชนจะได้ลงมือปฏิบัติด้วยตัวเองตั้งแต่ขุดดิน เพาะต้นไม้ การตกแต่งป่าตามจินตนาการของแต่ละคน โดยกิจกรรมที่เสริมสร้างให้เยาวชนได้เรียนรู้ธรรมชาติโดยการสัมผัสตรงด้วยตัวเองจะทำให้เยาวชนมีความเข้าใจมากกว่าการเรียนรู้แต่เพียงฟังการบรรยายเท่านั้น เป็นวิธีที่จะสร้างการรับรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมและเชิงอนุรักษ์ เมื่อเยาวชนมีความเข้าใจธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตที่แวดล้อมแล้ว ก็จะเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความตระหนักด้านการอนุรักษ์ให้กับเยาวชนต่อไป

7. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงดนตรีท้องถิ่น

กลยุทธ์กระตุ้นให้ภาคภูมิใจและรักในศิลปกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมที่ให้เยาวชนได้ฟังการแสดงดนตรี ซะล้อ ซอ ซึง ซึ่งเป็นดนตรีของทางภาคเหนือ โดยเยาวชนจากโรงเรียนสันทรายวิทยาคมเป็นผู้แสดง เป็นวิธีที่จะทำให้เยาวชนได้สัมผัสกับการแสดงการร่ายรำประกอบดนตรีท้องถิ่นของตนเองว่ามีความสวยงามและไพเราะมากแค่ไหน ซึ่งในปัจจุบันการแสดงดนตรีนี้เป็นที่นิยมแสดงให้นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศได้ชมกันหากเยาวชนได้รับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจกับวัฒนธรรมท้องถิ่นก็จะทำให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นยังคงดำรงอยู่ต่อไป

8. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการใช้เทียนสร้างกิจกรรม

กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการใช้เทียนสร้างกิจกรรม เป็นกลยุทธ์ในกิจกรรมที่ใช้พิธีเทียนเป็น

ตัวหล่อหลอมความทรงจำ ความรู้สึกและมิตรภาพระหว่างเยาวชนด้วยกันในช่วงเวลาที่ทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมในค่ายจะเป็นสะพานเชื่อมความสามัคคี กระตุ้นให้มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง และได้รับรู้ถึงการปฏิบัติตัวต่อสังคมและต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง เมื่อเยาวชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ มาแล้ว พวกเขาจะเสมือนเป็นตัวแทนของเยาวชนอาสาเพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งพวกเขาจะตระหนักและคำนึงถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทุก ๆ อย่างก้าวที่พวกเขาได้ไปสัมผัส

ยุทธศาสตร์การสื่อสารที่หน่วยงานทั้ง 4 ได้นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์มี 4 อย่าง
คือ

1. การมีส่วนร่วม คือ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเน้นให้เรียนรู้จากการค้นคว้า ซักถาม ฝึกปฏิบัติ ทดลอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกัน เยาวชนจะมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถแสดงออกและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีเป้าหมายหลักคือการสร้างสำนึกในคุณค่า มุ่งไปสู่ความเข้าใจ ตระหนัก ซึ่งมีผลต่อการสร้างทัศนคติ สิ่งที่แสดงถึงความเปลี่ยนแปลงในด้านทัศนคติ คือ พฤติกรรม ปฏิกริยา การแสดงออก การแสดงความคิดเห็น ทัศนคติต่อเรื่องนั้น ๆ ว่ามีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม และนำไปปฏิบัติได้ การที่ให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเป็นลักษณะการมีส่วนร่วมด้านความคิด ระดมความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการตอบคำถาม การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติกับการทดลองในกิจกรรมต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดในบริเวณที่พัก การมีส่วนร่วมในการเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งเยาวชนจะเกิดความรู้ความเข้าใจจากการมีส่วนร่วม โดยกิจกรรมได้สอดแทรกความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนรับรู้ เข้าใจ จากการเรียนรู้ภายในกิจกรรมอันจะทำให้เยาวชนเกิดความตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนกับโครงการเชิงอนุรักษ์จะปลูกฝังให้เยาวชนเกิดความคิดริเริ่ม กล้าแสดงออกถึงพลังของคนรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม และเป็นการส่งเสริมการแสดงออกในทางที่ถูกต้องให้กับเยาวชน ที่เยาวชนสามารถนำความรู้ในเชิงอนุรักษ์ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. การเรียนรู้เชิงประจักษ์ คือ การเรียนรู้ที่มาจากที่ได้รับประสบการณ์ในการปฏิบัติผ่านทางประสาทสัมผัส เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ได้พบได้เห็นของจริง จับต้อง สัมผัสได้ การเรียนรู้เชิงประจักษ์จะทำให้ผู้เรียนรู้ได้วิเคราะห์ เลือกลงและตัดสินใจจากการวิเคราะห์สิ่งที่พบเห็น และ

ประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกับประสบการณ์ตรงของตนเอง เรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติเป็นการเรียนรู้จากการที่ได้ลงมือทำงานจริง ซึ่งเยาวชนเมื่อได้มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มกับโครงการเชิงอนุรักษ์แล้ว เยาวชนจะได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและความรู้ในเชิงของการอนุรักษ์ในด้านต่าง ๆ โดยเจ้าหน้าที่แต่ละโครงการจะให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ในการมีส่วนร่วมในการทดลองปฏิบัติกับกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งแต่ละกิจกรรมจะสอดแทรกความรู้ที่ถูกต้อง เยาวชนจะได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ด้วยตนเองที่จะทำให้เยาวชนเข้าใจได้มากขึ้น และได้สัมผัสกับธรรมชาตินอกห้องเรียน กิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ถึงการแสดงออกซึ่งความรัก ความเอื้ออาทรต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้สัมผัสกับความรูสึกที่ดีงาม ช่วยให้เยาวชนได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับความสำคัญของธรรมชาติทั้งสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น เยาวชนจะได้สัมผัสและเรียนรู้จากสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นอยู่จริง ประสบการณ์ตรงเช่นนี้จะทำให้เยาวชนใส่ใจต่อการกระทำของคนอื่นจะมีผลต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

3. กิจกรรมกลุ่ม คือ กิจกรรมที่เน้นความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เยาวชนจะได้เรียนรู้ในกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้เยาวชนเกิดการปรับตัว ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความพร้อมและความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น สามารถแสดงศักยภาพของตน พร้อมทั้งจะให้โอกาสซึ่งกันและกัน กิจกรรมกลุ่มจะสร้างบรรยากาศเพื่อให้เกิดความร่วมมือในลักษณะการเรียนรู้กันเป็นทีม โดยกลุ่มเยาวชนจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่แตกต่างจากการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยกิจกรรมกลุ่มจะให้ความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายเช่น การอธิบายลักษณะของป่าไม้ประเภทต่าง ๆ และความแตกต่าง โดยเยาวชนสามารถฟังการอธิบายไปพร้อม ๆ กับได้เห็นต้นไม้จริง ๆ เยาวชนจะได้ร่วมกันเก็บขยะ ทำป่าจำลองในถังไม้ร่วมกัน การเพาะไส้เดือนเพื่อเติมอากาศให้ดิน การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามฐานต่าง ๆ การแสดงละครเป็นต้น กิจกรรมกลุ่มจะเป็นตัวช่วยที่ทำให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจและทำให้เยาวชนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์มากขึ้น ซึ่งกิจกรรมจะเริ่มจากกิจกรรมละลายพฤติกรรมเพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนที่มาจากที่หลากหลายได้ทำความรู้จัก สร้างความคุ้นเคยกันเพื่อให้เยาวชนรู้สึกมั่นใจปลอดภัยพร้อมใจในการเรียนรู้ กิจกรรมนี้จัดขึ้นในช่วงเริ่มต้นก่อนเข้าร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้การเรียนรู้ถูกเปิดกว้างสามารถถ่ายทอดสู่กันและกันอย่างเต็มที่ ในบางโครงการเยาวชนไม่เคยรู้จักกันมาก่อน การจัดกิจกรรมในช่วงนี้ควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมละลายพฤติกรรมและควรใช้เวลาในการสร้างความคุ้นเคยมากพอสมควร เพราะการเรียนรู้ที่ต้องการให้แต่ละคนได้เปิดเผยถึงความคิด ทัศนคติ ประสบการณ์ของตนเพื่อแลกเปลี่ยนและรับฟังจากผู้อื่น

นั้นจำเป็นต้องทำให้ทุก ๆ ส่วนมีความมั่นใจในตนเองและไว้วางใจผู้อื่นเป็นเบื้องต้น กิจกรรมละลายพฤติกรรมจึงเป็นกิจกรรมที่เตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมกับกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

4. การทดลองปฏิบัติ คือ ยุทธศาสตร์การสื่อสารที่จะทำให้เยาวชนเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้นจากการที่เยาวชนได้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เรียนรู้ถึงวิธีการในการปฏิบัติในแต่ละกิจกรรมทุกขั้นตอน และได้สัมผัสกับสิ่งที่เรียนรู้โดยตรง โดยเจ้าหน้าที่จะทำให้เยาวชนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้เยาวชนได้รับประสบการณ์ ได้ความรู้เพิ่มเติม ได้ทดลองทำงานเกิดความรู้อย่างแท้จริง ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมและความรู้ในเชิงอนุรักษ์ เช่น การทดลองปฏิบัติร่วมกันเก็บขยะ การสร้างป่าจำลอง การสังเกตสิ่งมีชีวิตผ่านเลนส์กล้อง การฝึกฝนการเลี้ยงตัวอ่อนแมลงปอ การทดลองแสดงบทบาทสมมติ ฯลฯ การทดลองปฏิบัติจะสอดแทรกอยู่ในกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมทดลองปฏิบัติกับกิจกรรมกลุ่ม ที่ได้ทั้งความรู้และสัมผัสประสบการณ์ตรงด้วยตนเองที่เยาวชนจะให้เห็นภาพและได้รู้ได้เข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ เมื่อเยาวชนเกิดความรู้และได้เรียนรู้วิธีปฏิบัติตนที่ถูกต้องในการอนุรักษ์ เยาวชนจะเกิดทัศนคติที่ดีต่อธรรมชาติและสามารถปฏิบัติกับธรรมชาติได้อย่างถูกต้อง โดยรูปแบบกิจกรรมที่ทำให้เยาวชนได้ทดลองปฏิบัตินั้นจะมีลักษณะเสริมสร้างความรู้ บอกถึงขั้นตอนวิธีการทดลอง เพื่อชี้ให้เห็นแนวทางในการรักษาและอนุรักษ์ เช่น กิจกรรมตามฐานต่าง ๆ ที่บอกถึงความสัมพันธ์ของระบบนิเวศ ภาวะโลกร้อน การชนะอุปสรรค เป็นต้น

ยุทธศาสตร์การสื่อสารแบบการมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่มและการทดลองปฏิบัติเป็นยุทธศาสตร์การสื่อสารที่เน้นการเรียนรู้แบบองค์รวมเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน มุ่งกระบวนการเรียนรู้ที่เยาวชนเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้จากประสบการณ์ การวิเคราะห์ร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน เน้นการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริง โครงการเชิงอนุรักษ์ทั้ง 4 ได้เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการฝึกให้เยาวชนเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยกระบวนการปลูกฝังให้เยาวชนเกิดความรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการอนุรักษ์ให้เป็นไปในเชิงบวก โดยบทบาทของเยาวชนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาตินั้น ควรเริ่มต้นจากการมีความรู้ เข้าใจถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างถ่องแท้ เพราะความเข้าใจสภาพปัญหาตลอดจนการรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะนำไปสู่ความรัก ความหวงแหนและเป็นการปลูกกระตือรือร้นให้เกิดการอนุรักษ์ เมื่อเยาวชนเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง เยาวชนจะเกิด

ความสำนึกและรู้จักกระทำหน้าที่ของตนอย่างระมัดระวัง อีกทั้งจะสามารถถ่ายทอดและส่งต่อความรู้สำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่คนรุ่นต่อ ๆ ไปได้

5.2. อภิปรายผล

จากการศึกษาในเรื่อง ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนไทยในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น พบว่าหน่วยงานทั้ง 4 แห่ง คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว มียุทธศาสตร์ระดับนโยบายที่มุ่งเน้นไปที่เรื่องปัญหาของธรรมชาติและป่าไม้ การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างความร่วมมือ การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาอย่างถูกวิธีให้กับเยาวชน ซึ่งแต่ละหน่วยงานได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้มีความสอดคล้องกับนโยบายเพื่อเป็นกรอบในการทำงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยพบว่าการกำหนดนโยบายนั้น หน่วยงานจะทำการพิจารณาว่าปัญหาใดที่เป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่พบในปัจจุบันหรือเป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้จะพิจารณาจากนโยบายของภาครัฐเป็นองค์ประกอบว่ามีแนวโน้มที่ต้องการแก้ไขปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การให้ความสำคัญกับการวางยุทธศาสตร์ระดับนโยบายนั้นควรมุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนได้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเป็นนักท่องเที่ยวธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง โดยนโยบายจะต้องมีความชัดเจนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในแต่ละองค์กร โดยเจ้าหน้าที่ ทีมงานและวิทยากรจะต้องมีความตั้งใจจริงกับการปฏิบัติงานในการอบรม ให้ความรู้อย่างจริงจัง นอกจากนี้เจ้าหน้าที่และวิทยากรจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการนำกลยุทธ์ต่าง ๆ ไปใช้ในกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพและมีความน่าสนใจ เนื่องจากเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในวัยอยากรู้อยากเห็น การดึงความสนใจให้อยู่ในกิจกรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเรียนรู้ เพราะหากเยาวชนมีความสนใจกับกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในเชิงอนุรักษ์แล้ว โอกาสที่เยาวชนจะเกิดความรู้ความเข้าใจและความตระหนักได้นั้นย่อมมีมากขึ้นตามไปด้วย

ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการดำเนินโครงการจะเห็นได้ว่า ปัจจัยทางการเงินมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนกิจกรรม โดยพบว่ามูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากองค์กรเอกชนภายนอก ซึ่งการสนับสนุนนั้นจะเป็นลักษณะการติดต่อไปยังบริษัทเพื่อขอการสนับสนุนโครงการ โดย

เจ้าหน้าที่ตัวแทนมูลนิธิ ฯ จะอธิบายให้ทางบริษัทเอกชนได้รับทราบถึงความสำคัญของการดำเนินโครงการเชิงอนุรักษ์ นอกจากนี้ปัจจัยการเงินยังได้มาจากการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายและนำมาเป็นเงินสนับสนุนการจัดกิจกรรม ส่วนองค์กรภาครัฐ คือ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพบว่าไม่มีปัญหาด้านปัจจัยทางการเงินมากนัก คงมีเพียงการควบคุมดูแลค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมให้อยู่ในงบประมาณที่ได้รับ

การปฏิบัติงานของโครงการเชิงอนุรักษ์เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างและวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งมูลนิธิกระจายในดวงจันทร์และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวมีโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อนทำให้ขั้นตอนการปฏิบัติงานไม่มีความยุ่งยาก การทำงานมีความใกล้ชิดกัน ตรงข้ามกับหน่วยงานภาครัฐดังเช่น กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่มีโครงสร้างองค์กรที่มีความซับซ้อน ทำให้ขั้นตอนการปฏิบัติงานมีความยุ่งยากและใช้เวลามากกว่า โดยเฉพาะในเรื่องของการขออนุมัติเอกสารต่าง ๆ อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ที่ดูแลการจัดกิจกรรมของหน่วยงานทั้ง 4 นั้นจะปฏิบัติงานภายใต้การคอยให้ความช่วยเหลือปรึกษาหารือกัน ถึงแม้จะมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันอย่างชัดเจนก็ตาม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำงานให้ตรงกัน

โครงการเชิงอนุรักษ์ทั้ง 4 องค์กรได้ใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสารทั้งแบบการมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมกลุ่ม และการทดลองปฏิบัติ โดยกิจกรรมเชิงอนุรักษ์เป็นกิจกรรมที่เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการสื่อสารระหว่างกันภายในกิจกรรมกลุ่ม โดยเรียนรู้และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ร่วมกันสังเกต มีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ภายในกลุ่มเยาวชนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ ค่าใช้จ่ายกิจกรรมเยาวชนจะได้เรียนรู้เชิงประจักษ์คือได้รับประสบการณ์ตรง ได้เห็น ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากกิจกรรม โดยมีเจ้าหน้าที่และทีมงานเป็นผู้ดูแลและคอยสื่อสารด้วยกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนสนใจกับกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เยาวชนจะได้สัมผัสและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ทดลองปฏิบัติกับกิจกรรมต่าง ๆ โดยในแต่ละกิจกรรมที่เยาวชนได้ลงมือปฏิบัติ นั้น เยาวชนจะมีการพูดคุย สื่อสารกันผ่านการเรียนรู้จากการปฏิบัติจนเกิดความรู้ ความเข้าใจเป็นผู้ที่มองเห็นคุณค่าที่ถูกต้องแท้จริงของสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองเข้าไปเกี่ยวข้อง

โดยเนื้อหาเชิงกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ สิ่งมีชีวิต พืชต่าง ๆ ความสัมพันธ์ในระบบนิเวศ การอนุรักษ์ด้านต่าง ๆ รวมถึงการปฏิบัติตนต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง ซึ่งเยาวชนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ โดยเป็นความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมจะเป็นพื้นฐานที่

จะส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม กระตุ้นให้เยาวชนปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ส่วนลักษณะการสื่อสารพบว่าการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์จะใช้การสื่อสารทั้งสื่อมวลชนและสื่อบุคคล โดยจะใช้สื่อมวลชนเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของแต่ละหน่วยงาน และใช้การสื่อสารบุคคลภายในค่ายกิจกรรมเพื่อสื่อสารสร้างความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางทางท่องเที่ยวให้กับเยาวชน โดยให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลมากกว่าสื่อมวลชน เนื่องจากเป็นช่องทางที่จะติดต่อสื่อสารกับเยาวชนได้โดยตรง ซึ่งพบว่าค่ายกิจกรรมจะมีกลยุทธ์การสื่อสารที่หลากหลายซึ่งจะสามารถกระตุ้นเยาวชนให้เกิดความตระหนัก มีจิตสำนึกในการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยจะใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและเกมส์ กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวีดิทัศน์ กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเพลงและบทกวี กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงละคร กลยุทธ์การสื่อสารจากวิทยากร กลยุทธ์การสื่อสารด้วยการแสดงดนตรีท้องถิ่น กลยุทธ์การสื่อสารด้วยพิธีเทียน

เจ้าหน้าที่และวิทยากรเป็นสื่อบุคคลที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารเพื่อสร้างความเป็นกันเอง และใช้วิธีการสื่อสารโดยถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชนได้รับรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้รู้จักการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง ผ่านการเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตัวเอง โดยเจ้าหน้าที่และวิทยากรจะสร้างความใกล้ชิดและความเป็นกันเองกับเยาวชน ทำให้เยาวชนกล้าที่จะแสดงออกในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นวิธีที่จะให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม การทำให้เกิดการสร้างสัมพันธภาพและความเป็นกันเอง โดยการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นสื่อที่มุ่งเน้นการสื่อสารแบบสองทาง (Two way communication) จึงทำให้มีความชัดเจนกว่าสื่ออื่น ๆ หากผู้รับสารมีความเป็นกันเอง และรู้สึกสนุกกับกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว จะทำให้การสื่อสารระหว่างบุคคลที่ถ่ายทอดผ่านตัวกิจกรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยจะทำให้เยาวชนรู้สึกสนใจและต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวที่เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ในระบบนิเวศ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจและความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนการมีจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ถูกต้องได้

จากการดำเนินกิจกรรมทั้ง 4 โครงการพบว่า กลยุทธ์ที่นำไปใช้ในการสื่อสารต่าง ๆ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติสามารถทำให้เยาวชนได้รับความรู้เกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ อีกทั้งเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้สัมผัสและเรียนรู้ธรรมชาติด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นวิธีการที่ทำให้เยาวชนได้เข้าใจการปฏิบัติตนต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง โดยการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งที่มิพบาทต่อการผลักดันให้เกิดพฤติกรรมขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษายุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชน ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สามารถชี้ให้เห็นว่า การสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนนั้นควรจะต้องวาง ยุทธศาสตร์เชิงนโยบายและปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการสื่อสารที่ผสมผสานกันหลาย ๆ รูปแบบ ทั้งการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนและสื่อบุคคล โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านบุคคลที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ นอกจากนี้ควรให้มีความต่อเนื่องของการเข้าร่วมกิจกรรม จึงจะสามารถ ทำให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกในการเป็นนักท่องเที่ยวที่ดีได้ ซึ่งเป็นไปตามข้อสันนิษฐานที่ว่า ยุทธศาสตร์การสื่อสารจะสร้างจิตสำนึกได้ขึ้นอยู่กับการวางนโยบายและแผนปฏิบัติงานของแต่ละ หน่วยงาน โดยใช้กลวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน ฯลฯ การสื่อสารที่หลากหลาย เช่น การพูด คำบรรยาย สื่อด้วยภาพสไลด์ประกอบ คำอธิบาย การแสดงละคร ฯลฯ ซึ่งแต่ละสถานการณ์อาจใช้วิธีการที่แตกต่างกันไป ภายใต้การจัด กิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมจะเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจและ ปลุกจิตสำนึกได้

5.3. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิจัย

- ก. นักวิจัยจำเป็นต้องทำความเข้าใจทัศนคติของทั้งเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ และ เยาวชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและนำไปสู่การได้ข้อมูลที่ถูกต้อง
- ข. ในการศึกษาถึงยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการสื่อสารควรจะค้นหา และทำความรู้จัก กับบุคคลที่สามารถให้ความช่วยเหลือในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล เพื่อความสะดวกในการเก็บ รวบรวมข้อมูล

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ก. ททท.สามารถนำผลที่ได้ไปปรับใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์การสื่อสารด้านอื่น ๆ ต่อไป
- ข. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถนำผลที่ได้ไปปรับใช้ในการ กำหนดยุทธศาสตร์การสื่อสาร รวมถึงการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์

ค. เยาวชนและสถาบันการศึกษาสามารถนำผลที่ได้ไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ต่าง ๆ โดยควรเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชน

ง. ผลงานวิจัยที่ได้สามารถนำไปปรับใช้กับงานวิจัยในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ก. ในการศึกษาถึงยุทธศาสตร์การสื่อสารและแผนปฏิบัติการการสื่อสารในการสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนควรทำการศึกษาหลาย ๆ กิจกรรมของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพื่อเข้าถึงความถูกต้องและแม่นยำในการวิเคราะห์

ข. ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้นำกิจกรรม และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ทำให้ผลการวิจัยที่ได้เป็นข้อมูลที่ได้จากผู้ส่งสารมากกว่า ซึ่งควรจะทำการวิจัยเชิงสำรวจโดยเยาวชนเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ว่าหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว เยาวชนมีจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่แท้จริงหรือไม่ และสามารถลงความมีจิตสำนึกได้หรือไม่ อย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกวรรณ มณฑิราช. พฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมด้านป่าไม้กับความรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของเยาวชนในจ.กาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2539
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ข่าวท่องเที่ยว : จับกระแส ททท. อนุสาร อสท. ปีที่ 43 ฉบับที่ 10 (พฤษภาคม 2546) : 17 – 18
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ททท.อำนวยความสะดวกจักรยานทางไกล สพท. โปรโมตปีการท่องเที่ยวและกีฬา. กองประชาสัมพันธ์. (13 ก.พ.47)
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Eco-tourism) ปี พ.ศ.2538 – 2539. บ.อัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน). กรุงเทพฯ : 8 – 38
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กองอนุรักษ์. กรุงเทพฯ , 2545
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. รายงานประจำปี 2545 : นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว 2540 – 2546. กรุงเทพฯ ,
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สถานการณ์ท่องเที่ยวในประเทศไทย. กองสถิติและวิจัย. กรุงเทพฯ , 2545
- จำเริญ ยุติธรรมสกุล. กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. 2538 – 2552. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2538
- จิรวัดน์ สังขมี. PATA Task Force เพื่อศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะช้าง. วารสารธุรกิจท่องเที่ยว ปีที่ 15 ฉบับที่ 8 (ส.ค.45) : 17 - 19
- จุไรรัตน์ แสงบุญนำ. ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับองค์การยูเนสโก. วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา ฯ สหประชาชาติ. ปีที่ 34 ฉบับ 2-3 (เม.ย. – ก.ย.45) : 28 – 43
- จุฬา ฯ ห่วงอบต. ทำหาดและสิ่งก่อสร้างไม่เหมาะสมทะเล. 24 กรกฎาคม 2547. มติชน : 5
- ดวงจันทร์ สุทธาโรจน์. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการ

- อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตลุ่มน้ำป่าบึงบอระเพ็ด จ.นครสวรรค์.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
 สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539
- ทักษิณ ตั้งเป้า 3 ปี ปรับทัศนียภาพเส้นทางทั่วประเทศ. 24 กรกฎาคม 2547. กรุงเทพธุรกิจ(คุณภาพ
 ชีวิต การศึกษา)
- เทพชัย หย่อง. จิตสำนึก . เนชั่นสุดสัปดาห์. ปีที่ 10 , ฉบับที่ 502 (14 – 20 มกราคม 2545) : 98
- เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. ประเทศไทย : ยุทธศาสตร์ในการเผชิญวิกฤติโลก. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
 พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) , กรุงเทพฯ : (ธันวาคม 2541) หน้า 146 - 151
- ธัญพร พงษ์โสภณ. บทบาทของพระสงฆ์ต่อบุคคลในการชี้นำและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบท
 เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต
 คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาวิชาสื่อสารมวลชน
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539
- นิธิ สีแพร. ความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อการจัดโครงการอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์
 พิทักษ์ท้องเที่ยวไทย รุ่นที่ 9. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนา
 สังคม สาขาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2544
- นิธิ สีแพร. พลังคนรุ่นใหม่สานสายใยสู่การอนุรักษ์. อนุสารอสท. ปีที่ 43 (มี.ค.46) : 118 – 119
- นพรัตน์ มุณีรัตน์. การสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง อ. ลานสกา จ.
 นครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2539
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. คณะมนุษยศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (พ.ค. 42) : 10 – 32
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. แนวทางการพัฒนาชุมชนเพื่อการรองรับ. จุลสารการท่องเที่ยว ปีที่ 22 ฉบับที่
 3 (ก.ค. – ก.ย. 2546) : 8 – 13
- ปตท. จัดงานสัญจร “คนอยู่ ป่ายัง จากต้นน้ำ สู่อ่างทะเล” 20 ปีกินรี เล่มที่ 20 (มี.ย. 46) : 28
- ประชุม รอดประเสริฐ. นโยบายและการวางแผน. โรงพิมพ์โรงเรียนสตรีเนติศึกษา แผนกการพิมพ์
 , กรุงเทพฯ (2527) หน้า 9 – 29
- ประเสริฐ กิติรัตน์ตระกูล. การพัฒนารูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน. วิทยานิพนธ์
 คุยฎีบัณฑิต , 2533
- ปรีดา ยนต์พิเศษ. การศึกษาภาพลักษณ์ขององค์กรพัฒนาเอกชนต่อการสร้างจิตสำนึกของ

- ประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2541
- ผลการพิจารณาผลงานซึ่งรางวัลในเงินทุนภูมิพล ปี 2544 : เยาวชนกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , 2544
- พระดิ่งสำนักโพลล์เสนอวิจัยแต่ด้านลบ ย้ำเด็กไทยยังมีดี. 24 กรกฎาคม 2547 . กรุงเทพมหานคร (คุณภาพชีวิต การศึกษา)
- พัทธภรณ์ หงษ์ทอง. กลยุทธ์การใช้สื่อและกิจกรรมการรณรงค์ของบอดี้อุปเพื่อนำเสนอเนื้อหาสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542
- เยาวลักษณ์ โหตรกานนท์. กลยุทธ์การใช้สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนให้มีทัศนคติใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ กรณีศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2538
- (ร่าง)ปฏิญญาการประชุมเวทีสิ่งแวดล้อม'47 www.chula.ac.th/institute/eric/eric/th/information/enworld47-2htm
- รายงานประจำปี 2546 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. ผลการปฏิบัติงานของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ประจำปี2546 : 45 – 46
- วรรณ ชาญชัยวัฒนา. กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์การพัฒนาโครงการท่าอากาศยานสากลกรุงเทพฯ : ศึกษาเฉพาะกรณีสนามบินหนองงูเห่า. วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2537
- วรรณิ งามขจรกุลกิจ. การรณรงค์ประชาสัมพันธ์สิ่งแวดล้อมศึกษาของสื่อมวลชนเพื่อสร้างจิตสำนึกต่อนักนิเทศศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2539
- วรางคณา รัตนรักษ์. กระบวนการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนเพื่อการรณรงค์โครงการ “ไทยเที่ยวไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2540
- วัชรภรณ์ จิตติอารีย์. การรับฟังรายการกรีนเวฟกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่ง

- แวดล้อม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์และคณะ.การวางแผนกลยุทธ์ศิลปะการกำหนดแผนองค์การสู่ความเป็นเลิศ. (ธันวาคม 2546)
- วิกรม กรมดิษฐ์. ทิศทางทางท่องเที่ยวไทย (ตอน 1). ฐานเศรษฐกิจ (14 – 17 มี.ค.47) : 12
- วิโรจน์ ศรีหิรัญ. จิตสำนึกทางวารสารศาสตร์และการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของช่างภาพหนังสือพิมพ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการหนังสือพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541
- ศกลวรรณ พาเรือง. องค์ประกอบที่ส่งเสริมพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540
- ศรัณย์ สิงห์ทน. ความรู้ทัศนคติและการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการเผยแพร่แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539
- ศรีสุภา สหชัยเสรี, สิริวรรณ โฉมจรรย์และสุภากร ภูริสปัญญา.การสร้างแผนยุทธศาสตร์ CEO. Nut Republic – บริษัท นิว ริคเดออร์ จำกัด, กรุงเทพฯ (ธันวาคม 2546) หน้า 3 – 5, 56 – 57
- ศศิอาภา ประสพทรัพย์. การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ผ่านการอบรมโครงการอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทย. ภาคนิพนธ์ปริญญาบริหารศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2539
- ศรินลักษณ์ สวัสดิ์มงคล. กลยุทธ์การสื่อสารของทหารในการพัฒนาชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542
- สมยศ นาวิการ. การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ. โรงพิมพ์กรุงธนพัฒนา จำกัด, กรุงเทพฯ (มกราคม 2535) หน้า 425 – 435
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์สร้างความมั่งคั่งของเศรษฐกิจไทย. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. ปีที่ 40 ฉบับที่ 5 (พ.ย. – ธ.ค. 46)
- สุจิตรา จงชาญสิทธิ. กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำหรับกลุ่ม

- นักท่องเที่ยวยาวชนในประเทศ:กรณีศึกษาโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม.
วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546
- สุชาดา เมธิคุณากรณ์. การศึกษาการรับข่าวสารการณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ของเยาวชน : ศึกษา
เฉพาะกรณีสมาชิกชมรมเยาวชนปลอดสะอาด มูลนิธิหมอชาวบ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญา
วารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาวิชา
สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537
- สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย. บทรายการวิทยุ คีนชีวิตสิ่งแวดล้อม : การท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์. (14พ.ค.45)
- สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, กรุงเทพฯ (2545) : หน้า
50 - 197
- สุภาวี ศิริสรหรือรัฐ. การวิเคราะห์ระดับความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการรับรู้ความหมายของ
เนื้อหาสารในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนิสิต นักศึกษานิเทศศาสตร์. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทสาขานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน สาขาวิชาสื่อสารมวลชน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540
- สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. การประชุมสัมมนาเรื่องการพัฒนาขีดความสามารถ
ในการแข่งขันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย. (8 ก.ย.46)
- สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะความเห็นเบื้องต้นของผู้
ประกอบอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจากเขตพื้นที่ต่าง ๆ และสาขาอาชีพต่าง ๆ ทั่วประเทศ.
กรุงเทพฯ, 2546
- สุภัทรา พันธุ์ไม้. การเปิดรับข่าวสาร ความพึงพอใจ และความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อวารสาร
และนิตยสารในโครงการส่งเสริมผลงานสื่อมวลชนดีเด่นเพื่อเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญา
วารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาวิชา
สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541
- สุวารีย์ วงศ์วัฒนา. พฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารกับความรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมใน
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนชาวแพ จ.พิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขาศ
ตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536
- สุวิทย์ ชัดดวงศ์. กรอบแนวคิดอาสาสมัครทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประจำหมู่บ้าน
(ทสม.) และอาสาสมัครทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเยาวชน (ทสย.)
- สุรพล สุคารา. การศึกษาเพื่อวางแผนรณรงค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว. คณะ

วิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอ ททท.

อนันต์ เกตุวงศ์. หลักและเทคนิคการวางแผน. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ

(2534) พิมพ์ครั้งที่ 5, หน้า 29 – 30

อะ อะ...ดาวิเศษหายไปในไหน ? 14 กรกฎาคม 2547. ผู้จัดการออนไลน์

อำไพศรี โสประทุม. พฤติกรรมกรเปิดรับข้อมูล ข่าวสารและปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับ การสื่อสารเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ตของผู้ใช้คอมพิวเตอร์ใน กรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539

อุษาวดี พูลพิพัฒน์. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาการท่องเที่ยว. จุลสารการท่องเที่ยว ปีที่ 21 ฉบับที่ 4 ต.ค. – ธ.ค. 2545

อักษร แจ่มศรี. ความรู้และทัศนคติของเจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานครเกี่ยวกับโครงการณรงค์สะอาดเขียวสด ลดมลพิษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534

อัปสร เสถียรทิพย์. ความสนใจและพฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนของเด็ก.

วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534

อภิญา บุญจติชัย. การศึกษาผลการใช้สื่อ 3 ประเภท ในการฝึกอบรมผู้นำวิทยากร 6 จังหวัดนำร่อง ภายใต้โครงการณรงค์เสริมสร้างวิทยากรเด็กและเยาวชนของกระทรวงศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540

อลงกรณ์ เหล่างาม. การศึกษาผลของการสื่อสารรณรงค์ต่อต้านการเสพยาที่มีต่อเยาวชนในกทม. วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534

ภาษาอังกฤษ

Bruce E. Gronbeck , Thomus J. Farrell , Paul A. Soukup (1992). Media , Consciousness , and Culture. London : Sage Publications.

Chris Cooper , Fletcher , David Gilbert and Stephen Wanhill (1995). Tourism Principles & Practice. Longman Group Limited.

Christian Nielsen (1968). *Tourism and the media ; tourist decision – making information and communication*. Melbourne : Hospitality Press Ltd.

Michael Hitchcock , Victor T. King and Michael J.G. Prnwell (1993). *Tourism in South – East Asia*. London : Routledge.

Renato Tagiuri and Luigi Petrullo (1958). *Person Perception and Interpersonal Behavior*. California : Standford University Press.

Thomus L. Jacobson and J. Douglas Storey (2004). *Communication Theory ; Development Communication and Participation : Applying Habermas to a Case Study of Population Programs in Nepal*. Oxford University Press.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพทั่วไปของสถานที่จัดกิจกรรมและความเป็นมาของโครงการเชิงอนุรักษ์

1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

ความเป็นมาของโครงการ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เปิดโครงการ “นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม” (Young Creative Traveler) ด้วยเห็นความสำคัญของเยาวชนซึ่งจะเติบโตเป็นทรัพยากรบุคคลในอนาคต โดยโครงการมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้เยาวชนเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ด้วยการเรียนรู้การท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี สร้างจิตสำนึกในการเห็นคุณค่าและอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมไทย ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวตลอดจนสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเชื่อมโยงเยาวชนทั่วประเทศให้เป็นตัวอย่างที่ดีในการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์

กลุ่มเป้าหมาย

โครงการ Young Creative Traveler รับสมัครสมาชิกเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 14 - 26 ปี จากทุกภูมิภาคทั่วประเทศ กำหนดจำนวนเป้าหมายร้อยละ 1 ของจำนวนประชากรเยาวชนหรือประมาณ 120,000 คน นอกจากเยาวชนกลุ่มเป้าหมายให้ขยายผลไปสู่ครอบครัว ญาติ และเพื่อน รวมถึงสถาบันการศึกษา

วัตถุประสงค์

- เพื่อเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเยาวชนและกลุ่มครอบครัว
- เพื่อให้ได้นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ

ตารางที่ 10 กิจกรรมพิเศษ และอบรมสัมมนา โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

ลำดับ ที่	วันเดือนปี	กิจกรรม	หน่วยงานร่วม	จำนวนสมาชิกที่ เข้าร่วมกิจกรรม
1.	22 พ.ย.2546	พิธีเปิดตัวโครงการ นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจ สิ่งแวดล้อม	-	4,000 คน
2.	5 - 7 ธ.ค.2546	สัมมนาเชิงปฏิบัติการ นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจ สิ่งแวดล้อม	จังหวัดลำปาง ธุรกิจท่องเที่ยว ลำปาง โรงไฟฟ้า แม่เมาะ	300 คน
3.	13 ธ.ค. 2546	“ชมป่าในเมือง” ครั้งที่ 1	กองทุนเพื่อการ สร้างสรรค์สีเขียว จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	80 คน
4.	มกราคม 2547	สัมมนา จ.อุดรธานี	-	300 คน
5.	22 ม.ค. – 2 ก.พ. 2547	Bangkok Film Festival	-	600 คน
6.	กุมภาพันธ์ 2547	สัมมนา จ.สงขลา	-	300 คน
7.	29 มี.ค. – 2 เม.ย. 2547	เรียนรู้ห้อง ทะเลไทย จ.กระบี่	TEATA สมาคมธุรกิจ ท่องเที่ยวกระบี่ อุทยานแห่งชาติ	40 คน
8.	24 – 27พ.ค.2547	ECO CAMP	TEATA	300 คน
9.	มิถุนายน 2547	สัมมนา จ.ชลบุรี	-	300 คน
10.	กรกฎาคม	สัมมนา จ.สุพรรณบุรี	-	300 คน
11.	8 สิงหาคม 2547	กิจกรรมเทิดไท่ทองคำธานี	-	300 คน

หมายเหตุ กิจกรรมระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2546 – สิงหาคม 2547

นอกจากนี้โครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมยังได้ร่วมมือกับทางเมเจอร์ ซีเนี พลิกซ์จัดกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคม 2547 ดังนี้

1. YCT Booth Unseen เป็นการออกค้นหาเพื่อประชาสัมพันธ์รายละเอียดกิจกรรมต่าง ๆ และเปิดรับสมัครการเข้าร่วมกิจกรรม YCT รวมทั้งประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย
2. YCT Webby Awards เป็นการจัดประกวดออกแบบ Website โดยเน้นการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างถูกวิธี ภายใต้อำนาจ “นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม”
3. YCT Movie Freeview เป็นการฉายภาพยนตร์พิเศษให้กับสมาชิก YCT พร้อมทั้งจัดเสวนาให้ความรู้ต่าง ๆ ก่อนชมภาพยนตร์ โดยจัดเดือนละ 2 ครั้ง รวม 8 ครั้ง
4. YCT Beautiful Sunriseเป็นการจัดประกวดภาพถ่ายพระอาทิตย์ขึ้นตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นการรณรงค์ให้เยาวชนและบุคคลทั่วไปหันมาใส่ใจสภาพแวดล้อมมากยิ่งขึ้นและเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ไปท่องเที่ยวและสัมผัสบรรยากาศยามรุ่งอรุณของสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศมากยิ่งขึ้น
5. YCT Film Festival เป็นการจัดประกวดภาพยนตร์สั้น ภายใต้อำนวยการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนได้แสดงมุมมองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติในรูปแบบของภาพยนตร์สั้น
6. รวมพลสุดยอด Young Creativeเป็นการนำเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ รวมถึงผู้ที่ชนะการประกวดในโครงการ “YCT Webby Awards” “YCT Beautiful Sunrise” “YCT Film Festival” ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัยร่วมกันที่ จ.กาญจนบุรี ภายใต้อำนาจ Eco Camp

ในการศึกษาวิจัยโครงการนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษากิจกรรม Eco camp ที่กาญจนบุรีโดยทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเท่านั้น เนื่องจากผู้วิจัยได้รับทราบทางโครงการ YCT มีการจัดกิจกรรมที่กาญจนบุรีก่อนวันเดินทางเพียง 2 วัน ซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการขึ้นเรื่องเพื่อขอเข้าร่วมกิจกรรม จึงทำให้ไม่สามารถทำการสังเกตการณ์ภาคสนามได้ทัน และด้วยเหตุที่ว่ามีการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมของโครงการ YCT ซึ่งหลังกิจกรรมที่กาญจนบุรีเสร็จสิ้น ทางโครงการฯ ได้หยุดกิจกรรมทุกประเภท จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยต้องทำการสัมภาษณ์เจาะลึกเท่านั้น โดยรายละเอียดของ Eco Camp ที่กาญจนบุรีมีดังนี้

สภาพทางแวดล้อมของสถานที่จัดกิจกรรม

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ อุทยานแห่งชาติเอราวัณ หมู่บ้านหนองขาว รีสอร์ทธรรมชาติ (จังหวัดราชบุรีและรัฐโชนเทล) ระหว่างวันที่ 18-21 ตุลาคม 2547 เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 60 - 70 คน ซึ่งเป็นเยาวชนที่มาจากกรเป็นสมาชิกกับโครงการ YCT

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอเมือง อำเภอป่าพลอย และอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี มีเนื้อที่ประมาณ 536,594 ไร่ มีป่า 4 ชนิด คือ

1. ป่าดิบแล้ง
2. ป่าเต็งรัง
3. ป่าเบญจพรรณ
4. พุ่มหญ้า

สัตว์ป่าที่มีอยู่ตามธรรมชาติเท่าที่สำรวจพบ ได้แก่ ช้าง เสือ หมี วัวแดง แม่น กวาง อีเก้งหรือฟาน อีเห็น เสือปลา ชะมด หมูป่า ลิง ชะนี กระรอก กระรอกบิน กระแต กระจง ไก่ป่า ไก่ฟ้า นกมีพิษ และไม่มีพิษ นกชนิดต่าง ๆ ประมาณ 100 ชนิด

อุทยานแห่งชาติเอราวัณ มีพื้นที่ครอบคลุมท้องที่อำเภอเมือง อำเภอศรีสวัสดิ์ และอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี มีเนื้อที่ประมาณ 550 ตารางกิโลเมตร หรือ 343,750 ไร่ สภาพป่าส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณซึ่งมีประมาณ 78% ของพื้นที่ มีพันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ มะค่าโมง ตะเคียนทอง ประดู่ กว้าว มะกอก ตะแบก ฯลฯ พันธุ์ไม้ที่พบ ได้แก่ เต็ง รัง เหียง พลวง พะยอม มะค่าแต้ ยางโอน ยมหิน ข่อยหนาม กั้นกรา และไฟชนิดต่างๆ เป็นต้น

จากการสำรวจแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าในเขตพื้นที่อุทยานฯ แบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท คือ สัตว์ป่าเลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก นกชนิดต่างๆ และสัตว์น้ำอื่นๆ รวมทั้งปลานานาชนิด สัตว์ที่สำคัญและมักจะพบเห็น ได้แก่ ช้างป่า เสือ เสียงผา อีเก้ง กวางป่า หมูป่า ชะนี ค่างแว่น กระต่ายป่า กระรอกบิน ไก่ฟ้าหลังเทา นกแว่น นกกระแตแต้แว๊ด เขี้ยว งูจงอาง งูสามเหลี่ยม งูหลาม งูเห่า ปลาเวียน ปลาหมอช้างเหยียบ ปูน้ำตก ปูกาญจนบุรี เป็นต้น

หมู่บ้านหนองขาว อยู่ตำบลหนองขาว อำเภอดำม่วง อยู่ห่างจากตัวเมืองกาญจนบุรีไปประมาณ 11 กิโลเมตร เป็นชุมชนที่มีประวัติความเป็นมายาวนานหลายร้อยปี และยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม ของชุมชนไว้ได้อย่างเหนียวแน่นและเพื่อเป็นการเผยแพร่ความ

น่าสนใจของประเพณี และความเชื่อดั้งเดิม ที่หาชมได้ยากเพื่อให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป ได้รับรู้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงได้ร่วมกับชมรมการท่องเที่ยวบ้านหนองขาว จัดการแสดงทางวัฒนธรรมประกอบแสงเสียง ซึ่งยังคงเอกลักษณ์ ของวัฒนธรรมพื้นบ้านดั้งเดิม อัน เป็นเสน่ห์ของชุมชนหนองขาวแห่งนี้ไว้

ภายในหมู่บ้านหนองขาวจะมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การต้อนรับแบบพื้นบ้าน พิพิธภัณฑ ์ท้องถิ่นของชุมชน มีการแสดงการขึ้นตาล ปาดตาล และการเกี่ยวตาล ชมการทอผ้า มีกิจกรรมสาธิต การทำขนมไทยพื้นบ้าน การแสดงแสงเสียง

สถานที่พัก

สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาน้ำพุ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป มีสภาพเป็นป่าเต็งรังสลับกับป่าเบญจพรรณ มีป่ารก ป่าไผ่เป็น ห่อม ๆ ความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 100 - 500 เมตร บริเวณพื้นที่สถานีพัฒนา และส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาน้ำพุ มีลักษณะภูมิประเทศแตกต่างกันหลายชนิด คือ

- ภูเขา โดยมากจะเป็นภูเขาหินปูนที่สูงชัน บางแห่งเป็นหน้าผาและมีถ้ำต่าง ๆ อยู่ทั่วไป
- เนินเขา ส่วนมากเป็นหินลูกรัง
- พื้นราบ ลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย มีสภาพป่าหลายชนิดปะปนกัน ซึ่งสามารถใช้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าได้อย่างดี
- บริเวณลำห้วย ลำตะคองเป็นห้วยขนาดเล็กยาว มีน้ำตลอดปี มีโขดหิน พันธุ์ไม้ ดอกไม้ ชนิดต่าง ๆ เหมาะสมสำหรับใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น บริเวณน้ำตกลำห้วยประจบ

ชนิดป่าในบริเวณสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาน้ำพุ ประกอบด้วยป่าดิบ แล้ง ป่าเต็งรัง ป่าไผ่และทุ่งหญ้า พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ตะเคียน พยอม จันทอน พันธุ์ไม้ที่ใช้เป็น อาหารสัตว์ป่าได้ เช่น มะขามป้อม ตะขบ มะกอก หว้า ไทร หน่อไม้ชนิดต่าง ๆ คือไผ่รวก ไผ่หนาม และไผ่นวล เป็นต้น

ชนิดของสัตว์ป่าที่สำรวจพบมีทั้งสัตว์สงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าสงวนที่พบคือ เลียงผา สัตว์ป่าคุ้มครองที่พบได้แก่ ช้างป่า เลียงผา เสือ หมี แม่น กวาง อีเห็น อีเก้งหรือฟาน ชะมด หมูป่า ลิง ชะนี กระรอก กระแต ตะกวด งูชนิดต่าง ๆ ไก่ป่า และนกเท่าที่สำรวจพบมีนกว่าประมาณ 100 ชนิด เช่น นกแก้ว นกแซงแซว นกกิ้ง นกยาง นกหัวขวาน นกกระยาง นกขุนแผน เป็นต้น

สัตว์ป่าที่สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาน้ำพุมาเลี้ยงและขยายพันธุ์เพื่อการศึกษา ค้นคว้าวิจัยได้แก่ วัวแดง กวาง เนื้อทราย หมูป่า เม่น ลิง นกยูง ไก่ฟ้าชนิดต่าง ๆ และนกหลายชนิด

สิ่งอำนวยความสะดวก

สถานีฯ ได้จัดสร้างค่ายพักแรม (กางเขนแดง) เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับทำกิจกรรม การศึกษาดูงาน การฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับผู้ที่สนใจ หรือ กลุ่มองค์กรต่าง ๆ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาดเยาวชนโดยทั่วไป ประกอบด้วยเรือนนอนขนาดบรรจุ 80 คน โรงครัวพร้อมอุปกรณ์บางส่วน และห้องสุขาชาย และหญิงรวม 9 ห้อง บริเวณค่ายพักแรมยังมีพื้นที่สำหรับกางเต็นท์และลานสันทนาการ นอกจากนี้ยังมีห้องประชุมขนาด 80 ที่นั่ง พร้อมโสตทัศนูปกรณ์ประกอบด้วยเครื่องฉายสไลด์ วีดีโอ จอภาพ เครื่องฉายข้ามศีรษะ และบอร์ดจัดนิทรรศการซึ่งสามารถอำนวยความสะดวกสำหรับการจัด กิจกรรมกลุ่ม หรือการจัดประชุมสัมมนาทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นอย่างดี

ริเวอร์ แคว ริโซเทล อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ริโซเทลแก่งละว้า ริมแม่น้ำแควน้อย ล้อมรอบด้วยทิวเขาสูงหน้าผาสวย ในเขตอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ระยะห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 200 กิโลเมตร มีภูมิทัศน์ที่งดงามล้อมรอบด้วยทิวเขาสูงหน้าผาสวย ดินแม่น้ำแควน้อย บริเวณเนื้อที่กว่า 100 ไร่ สามารถที่จะเดินชมถ้ำละว้าที่สวยงามที่สุด แห่งหนึ่งของกาญจนบุรี และยังมีกิจกรรมที่น่าสนใจ ที่ท้าทายความสามารถท่าน เช่น การล่องแพ พายเรือแคนู ตกปลาในแม่น้ำ ภายในรีสอร์ทยังมีสระว่ายน้ำที่มีความสวยงาม ที่ได้รับการออกแบบอย่างลงตัว ชมหมู่บ้านมอญ ถ้ำพระ ผาเอน ชมการแสดงรำมอญ เดินป่า ดูนก ชี้อ้าง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเรียนรู้ธรรมชาติศึกษาจากประสบการณ์ตรงในห้องเรียนธรรมชาติ
2. เพื่อกระตุ้นการคิดด้วยตัวเองของผู้เข้าร่วมกิจกรรม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การกล้าแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ
3. เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในธรรมชาติ รวมถึงทางด้านวัฒนธรรม
4. เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของสังคมชาวนาไทย
5. เพื่อสอนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ชื่นชม ให้เกียรติและเคารพความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม

2. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยอาศัยจากการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่อุทยานแห่งชาติพระพุทธราย จ.สระบุรี วันที่ 26 - 28 มกราคม 2548 เยาวชนที่เข้าร่วมอบรม 98 คน อายุระหว่าง 10 - 12 ปี จากโรงเรียน 10 แห่ง ซึ่งอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - ประถมศึกษาปีที่ 6

1. โรงเรียนวัดเวตวันธรรมาวาส (8 คน)
2. โรงเรียนอนุบาลวัดปรีนายก (10 คน)
3. โรงเรียนราชวินิต (10 คน)
4. โรงเรียนพิบูลย์อุปถัมภ์ (10 คน)
5. โรงเรียนอนุบาลสามเสน (10 คน)
6. โรงเรียนวัดมหาบุศย์ (พิทักษ์วรคุณ) (10 คน)
7. โรงเรียนประถมนนทรี (10 คน)
8. โรงเรียนวัดอมรินทราราม (10 คน)
9. โรงเรียนราชวินิตประถมบางแค (10 คน)
10. โรงเรียนทิวไผ่งาม (10 คน)

เยาวชนทั้งหมดที่เข้าร่วมโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม จะได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่อุทยานแห่งชาติพระพุทธราย จ.สระบุรี โดยสภาพแวดล้อมของสถานที่ในการจัดกิจกรรมมีรายละเอียดดังนี้

สภาพทางแวดล้อมของสถานที่จัดกิจกรรม

อุทยานแห่งชาติพระพุทธราย มีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ในท้องที่อำเภอแก่งคอย อำเภอหนองแค อำเภอวิหารแดงและอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีสภาพป่าอุดมสมบูรณ์ สภาพธรรมชาติป่าเขา น้ำตกที่สวยงาม โดยเฉพาะน้ำตกเขาสามหลั่น ซึ่งนักท่องเที่ยวรู้จักกันเป็นอย่างดี

สภาพป่าประกอบด้วยป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง มีพันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ แดง ประดู่ พลอง เต็ง รัง ตะเคียนทอง มะค่า ตะแบก เป็นต้น และพันธุ์ไม้อื่นๆ ที่ทำการสำรวจไว้กว่า 800 ชนิด ส่วนไม้พื้นล่างเป็นพวกไม้ไผ่ชนิดต่างๆตลอดจนหญ้าและกล้วยไม้เป็นต้น

สำหรับสัตว์ที่มีอาศัยอยู่เป็นสัตว์ขนาดเล็ก เช่น ไก่ฟ้า ไก่ป่า เก้ง กระเจง ลิง หมูป่า กระรอก กระแต และนกชนิดต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร ซึ่งคาดว่าจะสูญพันธุ์ไปแล้ว

สิ่งอำนวยความสะดวกมีดังนี้

- มีบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวขนาดกลาง จำนวน 1 หลัง และขนาดเล็ก จำนวน 4 หลัง
- มีสถานที่กางเต็นท์และเต็นท์ไว้ให้บริการ บริเวณริมอ่างเก็บน้ำเขารวก สามารถกางเต็นท์ได้ประมาณ 50 - 60 หลัง โดยมีสถานที่สำหรับจัดกิจกรรม โรงประชุม ห้องสุขาหญิง ห้องสุขาชาย และห้องอาบน้ำ
- มีค่ายพักแรมสำหรับเยาวชนและนักท่องเที่ยว จำนวน 2 หลัง พักได้หลังละ 50 - 60 คน
- มีลานจอดรถ จำนวน 1 แห่ง สามารถจอดรถได้ ประมาณ 50 คัน
- มีร้านอาหารสวัสดิการสำหรับบริการนักท่องเที่ยว และเยาวชนที่มาเข้าค่ายพักแรม
- มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สำหรับค้นหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ
- มีอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกด้านกิจกรรมนันทนาการทั้งทางบกและทางน้ำ ได้แก่ เรือคายัค จักรยานน้ำ ห่วงยาง เสื้อชูชีพ เต็นท์ และจักรยาน
- มีระบบไฟฟ้า ระบบประปา โทรศัพท์สาธารณะ

ความเป็นมาของโครงการ

ปัจจุบันด้วยเหตุที่ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ค่อย ๆ สะสมตัวเองและขยายขอบเขตออกไปอย่างช้า ๆ แต่ทวีความรุนแรงมากทุกขณะอย่างไม่รู้ตัว ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ที่ได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพชีวิตของผู้คน โดยจะเห็นได้ว่ามนุษย์มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างแนบแน่น

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณะกรรมการศูนย์ศึกษากรุงเทพมหานครร่วมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้พิจารณาเห็นว่า การแก้ไขปัญหาสังแวดล้อมให้ได้ผลอย่างจริงจังนั้น ต้องได้รับความร่วมมือของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถอยู่ในวัยเจริญเติบโต มีพลังกาย พลังจิตใจ พลังความคิด และเป็นความหวังในทุกด้านของสังคมปัจจุบัน “โครงการอบรมอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม” มุ่งเน้นที่จะฝึกอบรมความรู้เชิงวิชาการและการปฏิบัติ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการตระหนักถึงคุณค่าและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เกิดผลกระทบในทางเสียหายต่อสภาพแวดล้อมทั้งใน

ปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนการมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมในการที่ช่วยกันพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เยาวชนที่เข้าร่วม โครงการเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน
2. เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการอนุรักษ์ และทำหน้าที่ประสาน สนับสนุน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและตระหนักให้เกิดขึ้นในกลุ่มเยาวชนในการร่วมมือ พิทักษ์ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ และช่วยกันป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

3. มุลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์

โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยอาศัยจากการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่โรงเรียนสินแร่สยาม อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี วันที่ 6 - 7 พฤศจิกายน 2547 เยาวชนที่ผ่านการคัดเลือก จากการสอบข้อเขียน 21 คน อายุระหว่าง 11 - 15 ปี อยู่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - ประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนสินแร่สยาม โดยสภาพแวดล้อมของสถานที่ในการจัดกิจกรรมมีรายละเอียดดังนี้

สภาพทางแวดล้อมของสถานที่จัดกิจกรรม

โรงเรียนสินแร่สยามอยู่ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีพื้นที่ 50 ไร่ ประกอบด้วย อาคารทั้งหมด 4 อาคาร โดยจะแบ่งเป็นห้องเรียน ห้องผู้อำนวยการ ห้องพักอาจารย์ ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องน้ำ โรงอาหาร เป็นต้น มีนักเรียนประมาณ 423 คน ตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งโดยรอบจะเป็นสนามหญ้าและต้นไม้ที่มีพื้นที่กว้างขวาง และโรงเรียนนี้ยังเป็นสถานที่ที่ยังคงความเป็นธรรมชาติไว้ได้อย่างสมบูรณ์ จึงเหมาะสำหรับใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรม

ความเป็นมาของโครงการ

จากการที่ทรัพยากรถูกนำมาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจำนวนมาก แต่ปราศจากการดูแลอย่างเหมาะสมจึงก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรม ส่งผลกระทบต่อสมดุลของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ การฟื้นฟูบูรณะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังดำเนินการได้ในขอบเขตที่จำกัด ไม่ทันต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและแนวโน้มของการเกิดมลพิษ และจากการศึกษาพบว่า สิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายอย่างรวดเร็วนั้นเกิดจากมนุษย์ซึ่งเป็นตัวการที่สำคัญที่สุดในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีสาเหตุหลายประการ เช่น การเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว ความยากจนของประชาชนที่อยู่ใกล้เขตป่า ความต้องการที่ไม่สิ้นสุดของผู้มีอิทธิพลและประการสำคัญคือ การขาดความรู้ความเข้าใจในการพึงพิงธรรมชาติอย่างถูกต้อง การแก้ปัญหาจึงควรเริ่มจากการสร้างความเข้าใจให้กับมนุษย์ในเรื่องของธรรมชาติ จึงจะสามารถทำให้มนุษย์กับธรรมชาติดำรงร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ที่เกิดจากคนกลุ่มเล็ก ๆ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของป่า ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าของชาตินั้นได้ถูกทำลายลงเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้มาจากประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบาก ขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องของความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งไม่ทราบถึงผลกระทบและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการสูญเสียสมดุลของสิ่งแวดล้อม จึงตกเป็นเครื่องมือในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่ตั้งใจ ดังนั้นการฟื้นฟูสภาพป่าไม้จึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน

ด้วยความตระหนักถึงสภาพปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะมีผลต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรม และการพัฒนาชุมชน จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการที่ทางมูลนิธิ ฯ จะเข้ามามีบทบาท และช่วยกระตุ้นให้ชุมชนแก้ไขปัญหารูปแบบของการอนุรักษ์เชิงบูรณาการโดยใช้ศิลปวิธีเป็นสื่อในการเรียนรู้และพัฒนาจิตสำนึกรักษารธรรมชาติให้กับเยาวชนในชุมชนรอบบริเวณผืนป่า ภายใต้หลักการที่ว่า “ ปัญหาต้องแก้ทั้งที่ต้นเหตุและปลายเหตุไปพร้อมกัน ” ซึ่งได้เลือกบริเวณผืนป่าเขากระโจมเป็นพื้นที่ดำเนินโครงการ โดยมีโครงการอยู่ 3 โครงการหลัก ๆ คือ โครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี เป็นโครงการที่แก้ปัญหาที่ต้นเหตุ , โครงการสร้างอาชีพชุมชน เป็นโครงการที่ช่วยชะลอการเกิดปัญหาและโครงการดับไฟป่าเป็นโครงการที่แก้ปัญหาที่ปลายเหตุ สำหรับโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธีจะมุ่งเน้นให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศ ซึ่งค่ายศิลปวิธีได้เริ่มต้นโครงการตั้งแต่ปี 2543 โดยจะทำการคัดเลือกเด็กจากโรงเรียนสินแร่สยามจำนวน 20 - 30 คน ที่ผ่านการทดสอบข้อเขียนเกี่ยวกับความรู้เรื่อง

ธรรมชาติ นักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกจะได้เรียนรู้เรื่องราวของระบบธรรมชาติภายในระยะเวลา 1 ปี จะประกอบไปด้วยค่ายที่มีเนื้อหารายละเอียดที่แตกต่างกัน คือ ค่ายพลังงาน ค่ายผู้ผลิต ค่ายผู้บริโภค ค่ายผู้ย่อยสลาย ค่ายป่าต้นน้ำ และค่ายป่าชายเลน แต่ทั้ง 6 ค่ายจะเป็นค่ายที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน ซึ่งจะทำให้เยาวชนได้เข้าใจการพึ่งพาอาศัยกันกับธรรมชาติ และมองเห็นความสัมพันธ์ของระบบทั้งหมด โดยเป็นการเรียนรู้อย่างมีศิลปะและเป็นการเปิดโอกาสให้สัมผัสผ่านผัสสะทั้ง 6 โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้าน “ ใจ ”

นอกจากนี้ยังเป็นการปลูกจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในใกล้ชิดและได้รับผลประโยชน์จากธรรมชาติโดยตรง เนื่องจากพวกเขาจะต้องช่วยกันปกป้องป่าเพื่อประโยชน์ของพวกเขาเอง หากพวกเขาเข้าใจในระบบนิเวศ มีความรู้สึกรักหวงแหนและพร้อมที่จะปกป้องผืนป่าของพวกเขาแล้ว ความรู้สึกของพวกเขาจะเป็นเกราะป้องกันการทำลายได้เป็นอย่างดี ประกอบกับระบบนิเวศที่เคียดขาดสมดุลก็จะกลับมาเป็นระบบที่สมดุล และในท้ายที่สุดปัญหาต่าง ๆ ก็จะได้รับแก้ไข

ปัจจุบันมีเด็ก ๆ ที่ภาคภูมิใจกับการถูกเรียกว่า “ ผู้พิทักษ์โลก ” แล้ว 2 รุ่น จำนวน 60 คน และอีก 30 คน กำลังเรียนรู้ระบบความสัมพันธ์ในธรรมชาติ โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้จากพี่เลี้ยงที่เติบโตขึ้นจากค่ายผู้พิทักษ์โลกในปีก่อน ๆ เมื่อได้เรียนรู้และมองเห็นความสัมพันธ์ของระบบเช่นนั้นแล้ว จิตสำนึกของพวกเขาจะเติบโตเป็นรั้วป้องกันผืนป่าใกล้บ้านต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อให้รู้และเข้าใจระบบความสัมพันธ์ของธรรมชาติ (ระบบนิเวศ)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เยาวชนในโรงเรียนสินแร่สยาม มีความรู้ ความเข้าใจและมีจิตสำนึกเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ

เยาวชนในโรงเรียนสินแร่สยามเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อบุคคลอื่น ๆ ได้

เยาวชนในโรงเรียนสินแร่สยามมีการพัฒนารูปแบบและกระบวนการ การถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรธรรมชาติให้แก่บุคคลอื่น ๆ ทั้งในและนอกชุมชนได้อย่างถูกต้อง

เกิดกลุ่มอาสาสมัครระดับเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าเขากระโจม

เกิดความร่วมมือระหว่างเด็ก เยาวชน ครู องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในการจัดการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเอง

4. มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

โครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม 2547

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยอาศัยจากการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกที่โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เยาวชนที่เข้าร่วมอบรม 59 คน อายุระหว่าง 10 - 14 ปี จากโรงเรียน 5 แห่ง และเยาวชนจากส่วนกลาง ซึ่งอยู่ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 3

1. โรงเรียนเจดีย์แม่ครัว (11 คน)
2. เยาวชนจากส่วนกลาง (6 คน)
3. โรงเรียนห้วยเกียง (7 คน)
4. โรงเรียนบ้านแม่โ้ (6 คน)
5. โรงเรียนบ้านหนองหาร (6 คน)
6. โรงเรียนสันทรายวิทยาคม (23 คน)

เยาวชนทั้งหมดที่เข้าร่วมโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม 2547 จะได้มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมในโครงการปลูกป่าถาวร ๆ โดยสภาพแวดล้อมของสถานที่ในการจัดกิจกรรมมีรายละเอียดดังนี้

สภาพทางแวดล้อมของสถานที่จัดกิจกรรม

โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ป่า 15 ไร่ ของคุณสุวรรณ ดาราวงษ์ ซึ่งแต่เดิมเป็นพื้นที่เขตป่าสงวน แต่ชาวบ้านได้ทำการบุกรุกพื้นที่เพื่อทำสวนลำไย จากนั้นก็ได้ประกาศขายพื้นที่เนื่องจากดินในพื้นที่เสื่อมคุณภาพไม่เหมาะที่จะทำสวนลำไยได้ และด้วยความ

สนใจของคุณสุวรรณ คาราวงษ์จึงได้ซื้อพื้นที่ดังกล่าวเพื่อทำการพลิกฟื้นป่าตามแนวพระราชดำริ ๑ เรื่อง “ ป่าต้นน้ำ ” โดยทำการขออนุญาตกับกรมป่าไม้เพื่อจัดทำโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ ๑ เนื่องจากเป็นโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมทางกรมป่าไม้จึงอนุโลมเพื่อเป็นการสร้างฝืนป่าทดแทน

ความเป็นมาของโครงการ

ตามที่ มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ชมรมเพาะนิสัยชอบ กลุ่มพัฒนาเยาวชนเพื่ออนาคต และโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ ปีที่ 50 ณ. ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเคยร่วมทำงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเยาวชน เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมมหามงคล เมื่อวันที่ 4 - 7 ธันวาคม 2547 ณ โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ ๑ ดังกล่าวมาแล้ว จึงมีความประสงค์ที่จะจัดโครงการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับเยาวชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปี 2547 ขึ้นอีก

หลักการและเหตุผล

ในช่วงของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ที่ผ่านมา สังคมไทยได้เรียนรู้ถึงผลกระทบจากการพัฒนาฯ ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม เป็นอันมากเหตุเพราะขาดการวางแผนและการจัดระบบของปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคมไทยให้สอดคล้องกับระบบนิเวศน์จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และก่อให้เกิดปัญหาวิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง

ทรัพยากรธรรมชาติถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงอยู่ของมวลสรรพสิ่งและสรรพชีวิตในระบบนิเวศน์ ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาตินั้นเราตระหนักดีว่ามีความสำคัญทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ผ่านมาจากของไทยจะอาศัยตามรูปแบบของกฎหมายผ่านองค์กรรัฐ เช่น กรมป่าไม้ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าหน่วยงานหลักเหล่านี้ต้องเผชิญกับปัญหาในการทำงานตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านงบประมาณ บุคลากร และที่สำคัญคือขาดความร่วมมือจากองค์กรเอกชนและประชาชนที่เป็นพลังอันสำคัญ ทางออกที่ดีของสังคมคือ การปลูกฝังทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจที่ดีให้แก่เยาวชนของชาติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงชี้ให้คนไทยตระหนักถึงความสำคัญของ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยร่วมกันสนองพระราชปณิธาน ในเรื่อง “คืนผืนป่า - ให้แผ่นดิน”
2. เพื่อให้เยาวชนได้เข้าถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ (ผ่านการเรียนรู้ด้วยตัวเองจากวิทยากร กิจกรรมและบทปฏิบัติการทางธรรมชาติและ ศิลปการแสดง)
3. เพื่อให้เยาวชนเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน (ผ่านงานโครงการปลูกป่าถาวร เฉลิมพระเกียรติฯ สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ และสวนสัตว์เชียงใหม่)
4. เพื่อให้เยาวชนเรียนรู้ถึงการดำเนินชีวิต และพฤติกรรมของตนเองที่อาจส่งผลกระทบต่อ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ชีวิตประจำวัน พฤติกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผล กระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
5. เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม ความรู้จักสามัคคีให้เกิดในเยาวชน ที่ร่วมโครงการนี้

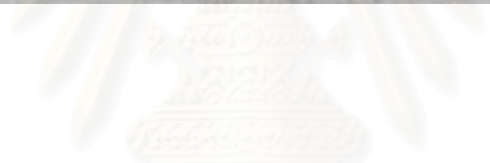
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
ภาพกิจกรรมของเยาวชนที่เข้าร่วมในโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม
จังหวัดสระบุรี วันที่ 26 – 28 มกราคม 2548

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬ

ย

มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์
ภาพกิจกรรมของเยาวชนที่เข้าร่วมในโครงการศึกษาธรรมชาติโดยศิลปวิธี
จังหวัดราชบุรี วันที่ 6-7 พฤศจิกายน 2547

มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

ภาพกิจกรรมของเยาวชนที่เข้าร่วมในโครงการเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2547 จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 4-6 ธันวาคม 2547

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวนันทนา เดชกำจร เกิดเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2518 สำเร็จการศึกษา
ระดับปริญญาบัณฑิตจากคณะวิทยาการจัดการ เอกการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและ
โรงแรม สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เข้าศึกษาต่อที่ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2546 จบการศึกษานิเทศศาสตร์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิ
ชาการศึกษาลาย ปีพ.ศ. 2549

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย